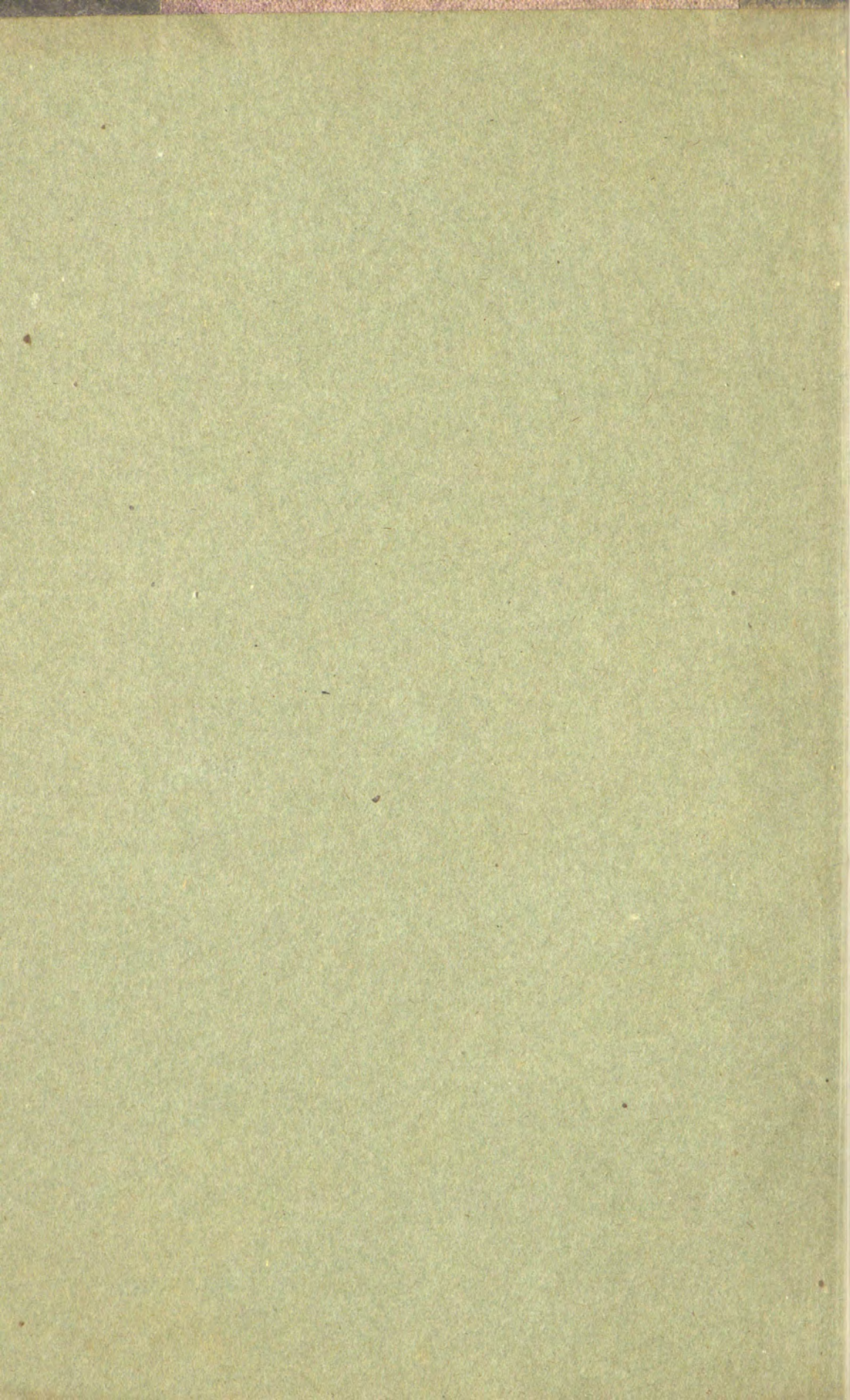

datacolor

στρατιᾷ ἐναντίον τῆς Ὑδρας, καὶ δὲν ἔ-
 ῥα στοχάζεται καὶ νὰ μηχανεύεται πῶς
 εἰς μας, καὶ οὕτω νὰ καταφύγῃ εἰς τὸν
 τῆς Σούδας) διὰ νὰ παραχειμάρσῃ ἐκεῖ, καὶ
 ἐνέμενεν, εἰμὴ τὴν πρώτην πνοὴν οὐρίου
 μέσως εἰς τὰ πανιά, καὶ ν' ἀναχθῇ πλέον
 ὀλπον.
 τοῦ μηνὸς οἱ φύλακες μᾶς ἔκαμαν σημεῖον
 ὁ ἐχθρὸς ἀρμένιζεν ἤδη ἀπὸ πρωίας, καὶ
 ὕβραν διέβαινεν ὑποκάτω ἀπὸ τὴν Κώ. Ἡ-
 ῖν δῦσιν τοῦ ἡλίου, ὁπόταν μᾶς ἐγνοστο-
 ῖθη ὑφ' ἡμῶν νὰ τὸν ἀφήσωμεν νὰ πελα-
 γὴν θάλασσαν, διὰ νὰ τοῦ ἐπιφέρωμεν ἐν-
 στέραν προσβολήν, καὶ ἐπομένως νὰ ἔχομεν
 τὸν κυνηγήσωμεν, εἰς τρόπον ὥστε καὶ
 νὰ μὴ δύναται νὰ στραφῇ εἰς τὰ ὀπίσω,
 ἱθιζε νὰ τὸ κάμῃ, εἰς τινα πλησιόχωρον
 τρόπως ἠθέλαμεν ἔχει καιρὸν νὰ τὸν βλά-
 ρχορτάσωμεν τὴν ἀπληστον ἐπιθυμίαν τοῦ
 δυστυχίαν δὲν ἐμπορέσαμεν νὰ ἴδωμεν τὸν
 ἡν ἡμέραν, μήτε τὴν ἐπιούσαν. Κατὰ δὲ
 εἶδαμεν ἐν Ἰσπανικὸν πλοῖον τρικάρταρον,
 οὗ στρατιώτας τοῦ Ἰβραήμ Πασᾶ, τὸ ὁ-
 εῦσαμεν εὐκολώτατα ὥς μικροῦ δὲ λόγου
 ἀραλείπεται παρασιωπομένη· περιοριζόμεθα
 τὸ πλοῖον τοῦτο ἦτον πλήρες ἀπὸ ἱππικὸν
 ἐκράβας, τρόμῳ συσχεθέντας, ἅμα ἐγνώσαν
 ν 30 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς, προχωρήσαντες ὁ-
 ανίους νήσους καὶ τὴν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου,
 τοῦ ὁποίου ἡ γραμμὴ ἐκτείνεται εἰς μῆκος
 ῆς Σπίρας ἕως εἰς τὸ νησιδίον τῶν Δύο Ἀ-

10

22
ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΝΑΥΜΑΧΙΩΝ.

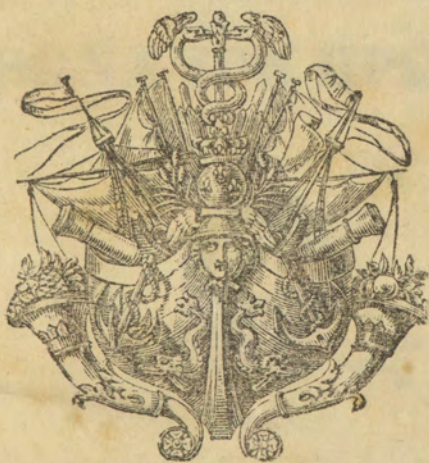
ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ ΕΠΗΥΣΗΜΕΝΗ ΔΙΑ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΟΥ

ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΑΝΑΡ. ΡΑΦΑΗΛ.

Ἐκδίδεται ἀναλώμασι

ΚΩΝΣΤ. Ι. ΞΑΝΘΗ.

ΑΘΗΝΗΣΙ,

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΛΑΖ. Δ. ΒΙΔΛΑΡΑ.

—
1871.

275
2nd floor

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΟΥ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ

ΒΙΒΛΙΟΥ

ΠΡΟΣΕΙΣ ΑΝΤΕΡΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗΝ ΑΙΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΑΝΤΕΡΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

ΚΩΣΤ. Ε. ΕΛΛΗΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΑΝΤΕΡΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

1871

346
24/5/1833
H. 22

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΩΝ
ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΤΗΣ ΑΝΑΓΕΝΝΗΘΕΙΣΗΣ
ΕΛΛΑΔΟΣ
ΓΕΝΟΜΕΝΩΝ ΝΑΥΜΑΧΙΩΝ.

ΔΙΑ ΤΩΝ ΠΛΟΙΩΝ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΝΗΣΩΝ
ΥΔΡΑΣ, ΠΕΤΣΩΝ ΚΑΙ ΨΑΡΩΝ
ΕΝ ΟΛΩ ΤΩ ΔΙΑΣΤΗΜΑΤΙ
ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΑΓΩΝΟΣ.
ΞΥΓΓΡΑΦΕΙΣΑ
ΠΑΡ' **ΑΝΤΩΝΙΟΥ Α. ΜΙΑΟΥΛΗ,**
ΚΑΙ ΑΦΙΕΡΩΘΕΙΣΑ ΕΙΣ ΤΗΝ Α. ΜΕΓΑΛΕΙΟΤΗΤΑ
ΤΟΝ ΒΑΣΙΛΕΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΟΘΩΝΑ ΤΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

ΕΝ ΝΑΥΠΛΙΩ

Εκ τῆς τυπογραφίας τοῦ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΤΟΜΠΑ Κυδωνιέως,
καὶ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ Σμυρναίου.

—
1833.

«Ἐχομεν γῆν καὶ πατρίδα, ἐνόσω κρατοῦ-
μεν διακόσια ἔτοιμα πλοῖα,» ἔλεγεν ὁ Θεμι-
στοκλῆς, κατὰ τὸν Ἡρόδοτον. (Βιβλ. Η'. Κεφ. 61.)

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Τ Ω Ν

ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΤΗΣ ΑΝΑΓΕΝΝΗΘΕΙΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΓΕΝΟΜΕΝΩΝ ΝΑΥΜΑΧΙΩΝ.

BIBLION ΠΡΩΤΟΝ.

Πρώτον έτος τής επανάστάσεως τών Έλλήνων

(1821.)

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Ι Σ.

Έμπόδια εἰς τὴν ἐπανάστασιν τῶν νήσων.—Έπανάστασις τοῦ λαοῦ τῆς Ὑδρας.—Πρώτη ἡ νῆσος Πέτσαι ἀνύψωσεν τὴν Ἑλληνικὴν σημαίαν.—Αποστολὴ ἐνόπλων Πετσωτῶν πλοίων εἰς τὰ ἐχθρικὰ παράλια.—Κυρίευσις δι' αὐτῶν δύο πολεμικῶν τοῦ Σουλτάνου πλοίων, καὶ ἀποκλεισμός τῶν φρουρίων Μονεμβασίας, Ναυπλίου καὶ Ἀδαρίων.—Διευθύνονται τινὰ ἐξ αὐτῶν εἰς λεηλασίαν.—Ἡ Ὑδρα ἀνυψώνει ἔπειτα τῆς ἐλευθερίας τὴν σημαίαν, καὶ ἀποκλείει τὴν Μονεμβασίαν, Ναύπλιον καὶ Κόρινθον.—Προκηρύξεις αὐτῆς εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου.—Διαβατήρια τῶν πλοίων.—Παράδειγμα τῆς Ὑδρας εἰς τὰς ἄλλας νήσους.—Ἡ νῆσος Ψαρὰ προὔψωσεν τὴν Ἑλληνικὴν σημαίαν.—Αποστέλλει πλοῖα εἰς τὰ παράλια τῆς Ἰωνίας.—Σκοπὸς τῆς ἀποστολῆς αὐτῶν.—Κυρίευσις δι' αὐτῶν τῶν τεσσάρων φορτηγῶν ἐχθρικῶν.—Οἱ Ὑδραῖοι ἐτοιμάζουν τὰ πλοιά των κατὰ τῆς τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ Σουλτανικῆς μοίρας.—Μεταβάλλουν σκοπὸν καὶ τὰ ἀποστέλουν νὰ ἐπαναστατήσουν τὴν Χίον.—Εὐνώνονται μὲ τὰ Πετσωτικά καὶ Ψαριανά.—Μεταβαίνουν εἰς Τῆνον, καὶ διορθώνουν τὸ ἀτόπημα τοῦ Πετσωτοῦ Ἀργύρη Στεμισιώτη.—Έρχονται εἰς Ψαρὰ.—Καταβυθίζουν τινὰ ἐκ τῶν Ὑδραίων ἔμπροσθεν τῆς πόλεως Χίου ἐχθρικὸν πλοῖον.—Συλλαμβάνουν ἕτερον

τὰ Ψαριανά.—Οἱ τοῦρκοι συλλαμβάνουν τὸν Ἀρχιερέα καὶ τοὺς ἐπιση-
μοτεροὺς τῆς Χίου προκρίτους.—Ἐρχονται τὰ Ὑδραϊκὰ πλοῖα μὲ τὰ
Ψαριανά εἰς Χίον.—Θέλουν νὰ ἐπαναστατήσουν τὰ χωρία διὰ νὰ προσ-
βάλλουν τὴν πόλιν.—Ζωγροῦσιν οἱ Ὑδραῖοι τὸν Σεχουῖσλάμην.—Ἀτα-
ξία ἐκ τούτου εἰς τὰ πληρώματα τοῦ στόλου.—Ἰσχυροὶ λόγοι ἀναγκά-
ζουν τοὺς πλοιάρχους νὰ παραιτήσουν τὸ ἐπιχείρημα τῆς Χίου.—Κα-
ταδυθίζουσιν ἐχθρικὴν Γολέτταν.—Συλλαμβάνουν δύο φορτηγὰ, καὶ ἐπι-
στρέφουσιν εἰς Ὑδραν.—Οἱ Ψαριανοὶ κυριεύουσιν τὸ ἐντὸς τοῦ Μελανικοῦ
κόλπου κείμενον φρούριον, καὶ ἀπὸ τὰ πυροβόλα αὐτοῦ ὀχυρόνουν τὴν
νῆσον καὶ τὴν πόλιν των.—Κυριεύουσιν ἕτερα πυροβόλα εἰς τὰ παράλια
τοῦ Ἀθωνος, καὶ συντελοῦν εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Ὀλύμπου καὶ Κασ-
σάνδρας.—Ἐτοιμασáι τοῦ Σουλτάνου.—Ἐκπλευσις Ὑδραϊκῆς καὶ Πε-
τσωτικῆς μοίρας εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον.—Ἐκπλέουσιν ἕτερα αὐτῶν
εἰς Ψαρὰ καὶ ἐνώνονται μετὰ τῶν Ψαριανῶν.—Σκέπτονται πῶς νὰ προ-
σβάλλουν τὸν ἐχθρὸν, καὶ παραδέχονται τὴν μέθοδον τῶν πυρπολικῶν.—
Πυρπολοῦν ἐχθρικὸν δίκροτον εἰς Ἐρεσσόν, καὶ καταδιώκουν τὸν ἐχθρι-
κὸν στόλον μέχρι τοῦ Ἑλλησπόντου.—Ἀταξία εἰς Πελοπόννησον καὶ
σύστασις πρωτωρινῆς Διοικήσεως.—Καταστροφή τῆς πόλεως τῶν Κυ-
δωνιῶν.—Τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα διασώζουσιν τοὺς κατοίκους τῆς καὶ τοὺς
μεταφέρουσιν ἐπὶ τῶν νήσων των.—Ἡ εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον εἰσ-
πλεύσασα Ὑδραϊκὴ καὶ Πετσωτικὴ μοῖρα ἐπαναστατεῖ τὰ μέρη τῆς Δυ-
τικῆς Ἑλλάδος.—Πυρπολοῦν οἱ Ὑδραῖοι δύο ἐχθρικὰ πλοῖα εἰς Εὐ-
βοίαν.—Ἐκπλευσις τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου κατὰ τῆς Σάμου.—Πυρπολι-
σμὸς ἐννεά αὐτοῦ φορτηγῶν διὰ τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων εἰς Τσαγ-
κλεῖον.—Ματαιοῦνται ἐκ τούτου οἱ σκοποὶ τοῦ κατὰ τῆς Σάμου.—Πα-
ράδοσις τῶν φρουρίων Μονεμβασίας καὶ Ἀθαρίνων.—Ἐλευθερία τῆς
Τριπολιτσᾶς.—Στρέφεται ὁ ἐχθρικὸς στόλος κατὰ τῆς Πελοποννήσου
καὶ τῆς Ἡπείρου.—Ἐνόνεται μὲ τὰ Αἰγυπτιακὰ, Ἀλγερινὰ καὶ μὲ τὴν
κατὰ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ μοῖραν.—Καταστρέφει τὸ Γαλαξειδίον, καὶ κυριεύει
τὰ πλοῖά των.—Ναυμαχεῖ μὲ τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα καὶ τοῦ καταδυθίζουσιν
ἐν βρίκιον.—Καταδιώκει τὰ ἑλλ. πλοῖα εἰς Κατάκωλον, καὶ συλλαμβά-
νει ἓνα τῶν πλοίων των.—Ἀναχωρεῖ φέρων τὰ Γαλαξειδιώτικα πλοῖα
εἰς Κωνσταντινούπολιν.—Κατάστασις τῆς Πελοποννήσου.—Ἐφοδος
τοῦ Ναυπλίου.—Παράδοσις τῆς Κορίνθου.—Κατάστασις τῆς Στερεᾶς
Ἑλλάδος.—Διοίκησις τῆς Ἑλλάδος ἕως τὰ τέλει τοῦ Α'. ἔτους.

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Α. Μ. ΤΟΝ ΒΑΣΙΛΕΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΟΘΩΝΑ.

Ἡ ἐπιθυμία, τὴν ὁποίαν ἡ Υ. Μ. ἔδειξε, τοῦ νὰ ἴδῃ
ἐξιστορημένας τὰς ὑπὲρ τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος
γενομένας ναυμαχίας διὰ τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων, μ' ἔ-
καμε νὰ ἐπιχειρισθῶ τὸ ἔργον τοῦτο, ἂν καὶ ἦτον ὑπὲρ
τὴν δύναμίν μου, καὶ ἡ πρὸς ἐμέ βασιλικὴ Της εὐμένεια
μ' ἐνεθάρρυνε νὰ προσφέρω τοῦτο αὐτὸ εἰς τὴν Υ. Με-
γαλειότητα.

Διὸ ἀποτείνων καὶ προσφέρων τὴν Συνοπτικὴν ταύτην
μου Ἱστορίαν εἰς τοὺς πόδας τοῦ βασιλικοῦ Της Θρόνου
λογίζομαι εὐτυχέστατος, διακηρυττόμενος

Ἐν Ναυπλίῳ

τῆς Ὑμ. Μεγαλειότητος

Τὴν 24 Ὀκτωβρίου (5 Νοεμβρ.)

Πιστὸς

1833.

Πλοίαρχος καὶ διαγγελεὺς

ΑΝΤΩΝΙΟΣ Α. ΜΙΑΟΥΛΗΣ.

ΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΑΣ

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Α. Μ. ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΟΟΩΩΩ

Ἡ ἐπιθυμία, τὴν ὁποῖαν ἡ Α. Μ. ἐδείξε, καθὼς καὶ ἡ

ἐξουσιοδότησις τῆς ὑπὲρ τῆς ἀναγεννητικῆς ἡλικίας

γενόμενης νοσηλευτικῆς τῶν Ἑλληνικῶν παιδίων, ἡ

καί, καὶ ἐπαχέστερον τὸ ἔργον τοῦτο, καὶ καὶ ἡ ὑπὲρ

τῆς διανοητικῆς καὶ τῆς θρησκευτικῆς ἐκπαίδευσεως

ἡ ἐνεργητικὴ καὶ προσφορὰ τοῦτο εἰς τὴν Α. Μ.

ἐκτελέσθησαν, ὡς καὶ ἐκ τῆς ἑξῆς ἀποδείκνυται.

Διὰ ἀποδείξεων καὶ προσφορῶν τῆς Συντονιστικῆς

ἐπιτροπῆς εἰς τοὺς πόδας τοῦ βασιλικοῦ τοῦ Θεοῦ

τοῦ ἱεροῦ ἐκτελέσθησαν, ὡς καὶ ἐκ τῆς ἑξῆς ἀποδείκνυται.

Ἡ Α. Μ. ἐκτελέσθησαν, ὡς καὶ ἐκ τῆς ἑξῆς ἀποδείκνυται.

Ἡ Α. Μ. ἐκτελέσθησαν, ὡς καὶ ἐκ τῆς ἑξῆς ἀποδείκνυται.

Ἡ Α. Μ. ἐκτελέσθησαν, ὡς καὶ ἐκ τῆς ἑξῆς ἀποδείκνυται.

Ἡ Α. Μ. ἐκτελέσθησαν, ὡς καὶ ἐκ τῆς ἑξῆς ἀποδείκνυται.

Ἡ Α. Μ. ἐκτελέσθησαν, ὡς καὶ ἐκ τῆς ἑξῆς ἀποδείκνυται.

Ἡ Α. Μ. ἐκτελέσθησαν, ὡς καὶ ἐκ τῆς ἑξῆς ἀποδείκνυται.

Ἡ Α. Μ. ἐκτελέσθησαν, ὡς καὶ ἐκ τῆς ἑξῆς ἀποδείκνυται.

ΕΥΤΡΙΣΚΟΜΕΝΑ ἀνὰ χειράς μου τινὰ σημειώματα περὶ τῶν ναυμαχιῶν τῶν Ἑλλήνων, γεγραμμένα παρέργως εἰς ἰδίαν μου χρῆσιν, ὡς ὁ καιρὸς καὶ ἡ περὶ τούτου δύναμίς μου μ' ἐσυγχώρει, φίλοι τινές, ταῦτα θεωρήσαντες, με παρεκίνησαν, διὰ τὴν ἔλλειψιν ἀκριβοῦς τῶν κατὰ θάλασσαν συμβάντων γνώσεως, νὰ τὰ ἐκδώσω εἰς τύπον.

Ἀλλὰ τότε μῆτε τὸ ἀναγκαῖον τοῦ πράγματος, μῆτε ἡ παρὰ κίνησις τῶν φίλων ἐδυνήθη νὰ ἐνθαρρύνῃ τὴν ἀνικανότητά μου· ἡ ἐπιθυμία μόνον τοῦ Σεβαστοῦ ἡμῶν Μονάρχου, τοῦ νὰ ἴδῃ καὶ γνωρίσῃ ἀληθῶς τὰ κατορθώματα τῶν ἐπαξίως ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τοῦ θρόνου Του διοικουμένων ἡδὴ ἀπογόνων ἐκείνων τῶν ἀρχαίων Ἡρώων τῆς Ἑλλάδος, ἐνεθάρρυνε τὸ ἀνίκανόν μου, ὥστε νὰ τολμήσω νὰ ἐξιστορήσω τὰ κατὰ θάλασσαν κατορθώματα τῶν νέων Ἑλλήνων, βοηθούμενος ἀπὸ τῶν ἡμερολογίων *) τοῦ πατρός μου, τοῦ Σαχτούρη, καὶ τοῦ Κριεζῆ. Περὶ δὲ τῶν ναυμαχιῶν τοῦ 1824 ἔτους, ἱστορημένων Γαλιστὶ παρὰ τοῦ Δημητρίου Σαλτέρη, γραμματέως τότε τοῦ πατρός μου, ἐκθέτω τὴν ἰδίαν αὐτοῦ περὶ αὐτῶν καθιστόρησιν, ἀκολουθῶν τὴν ἱστορίαν τῶν λοιπῶν χρόνων καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἀγῶνος, διαιρῶν αὐτὴν εἰς δύο Βιβλία μετὰ τινων σημειώσεων τῶν κατὰ ξηρὰν συμβάντων ἅτινα ἔχουσιν ἀναφορὰν εἰς τὰ κατὰ θάλασσαν.

Ἐκτραγέῖσα λοιπὸν εἰς Πελοπόννησον ἡ κατὰ τῶν τυράννων τῆς Ἑλλάδος ἐπανάστασις συγχρόνως μετ' τὴν εἰς Μολδαυίαν. ἔβαλεν εἰς ἀπορίαν καὶ ἀμηχανίαν πολλῶν τῆς Ἑλλάδος μερῶν τοὺς προὔχοντας, καθὼς καὶ τοὺς τῶν νησιωτῶν, οἵτινες, διὰ τῆς πρὸς αὐτοὺς κοινῆς ἐπιστολῆς τῆς Ἑταιρίας τῶν Φιλικῶν, ἐγνώριζαν μὲν τὸν σκοπὸν τῆς ἐπαναστάσεως, ἀλλ' ἠγνόουν τὰς ἀληθεῖς βάσεις τοῦ μεγάλου καὶ ἐπικινδύνου τούτου ἐπιχει-

*) Αἱ εἰς τὴν ἱστορίαν ταύτην ἀναφερόμεναι χρονολογίαι ἀκολουθοῦν τὸ παλαιὸν ἡμερολόγιον.

ρήματος, διὸ καὶ ἔμεναν ἀκίνητοι διασκεπτόμενοι περὶ τοῦ πρακταίου· φύσει ἀνήσυχοι ὄντες, ἐρεθιζόμενοι μάλιστα ἀπὸ τὴν δυστυχίαν καὶ τὰ παθήματα τῶν συναδέλφων των, ἀπεφάσισαν νὰ λάβουν μέρος καὶ νὰ ἀφοσιωθῶσιν εἰς τὸν ὑπὲρ ἐλευθερίας κοινὸν ἀγῶνα κρίνοντες ἔργον ἔνδοξον καὶ Ἑλλήνων ἴδιον ν' ἀποθάνωσι μάλλον, παρὰ νὰ ἰδῶσιν ἄλλην μίαν φορὰν ὑποδουλομένους τοὺς συναδέελφους των εἰς τοὺς τυράννους των.

Εἰς τὴν Ὑδραν ἀνῆκε νὰ δώσῃ πρώτη τὸ παράδειγμα τοῦτο μ' ὅλον ὅτι ὁ λαὸς τις ἐκινήθη εἰς ἐπανάστασιν συνεργείᾳ τοῦ συμπολίτου των Γκίκα, Θ. Γκίκα, ἔχοντος σύμφρονας καὶ συμβοητοὺς τὸν Πλοίαρχον Ἀντώνιον Οἰκονόμου καὶ Π. Μαρκέζην, καὶ δὲν ἐπρόσμεναν ἄλλο, παρὰ μόνον ἀξίους ἄνδρας νὰ τὸν διευθύνουν, διὰ νὰ δείξῃ παραδείγματα ἡρώϊσμου. Συγχρόνως μὲ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ λαοῦ τῆς Ὑδρας, ἐπαναστάτησε καὶ ὁ λαὸς τῆς νήσου Πετσῶν συναινέσει τῶν προϋχόντων αὐτῆς καὶ πλοίαρχων, καὶ οὕτω πρώτη ἡ νῆσος Πετσῶν ἀνύψωσε τῆς ἐλευθερίας τὸ σύμβολον, ἀποστείλασα πολεμικῶς ὡς δεκαπέντε πλοῖα εἰς τὰ πλησιέστερα τοῦ ἐχθροῦ παράλια, ἅτινα μαθόντα τὴν εἰς Μῆλον διαμονὴν δύο πολεμικῶν τοῦ Σουλτάνου πλοίων φορτωμένων πολεμοφόδια, ὑπῆγαν καὶ τὰ ἐκυρίευσαν αὐτανδρα, καὶ ἀκολούθως ἀπέκλεισαν τὰ φρούρια Ναυπλίου, Μονεμβασίας καὶ Ἀθαρῶν, ἀφ' οὗ ἄλλα ἐξ αὐτῶν διευθύνθησαν εἰς λεηλασίαν. Μετ' ὀλίγον διασκεφθέντες ὠριμώτερον οἱ προὔχοντες τῆς Ὑδρας ἀνύψωσαν τὴν κυριακὴν τῆς 17 Ἀπριλίου μετ' ἐκκλησιαστικῆς τελετῆς τῆς ἐλευθερίας τὴν σημαίαν καὶ ἀπέστειλαν πλοῖα εἰς ἀποκλεισμόν τῶν φρουρίων τῆς Μονεμβασίας, Ναυπλίου καὶ Κορίνθου *), ἀφ' οὗ προϋγουμένως ἐσχεδίασαν, συμφώνως μὲ τὰς δύο ἄλλας νήσους, διαφόρους εἰς ὅλον τὸ Αἰγαῖον Πέλαγος προκηρύξεις,

*) Εἰς μὲν τὴν Μονεμβασίαν τοὺς πλοίαρχους Νικόλαον Γεωργ. Μωραίτην, καὶ Ἰω. Μακρομουρὰν εἰς δὲ τὸ Ναύπλιον τὸν Λάζαρον Ττσώρτσον καὶ Ἀντώνιον Γκουμούλλαν καὶ εἰς τὴν Κόρινθον τὸν Κωνσταν. Μεθεγίτην, Γ. Νέγκαν καὶ Α. Κριεμάδην.

καὶ ὑπέγραψαν κοινὸν τῶν πλοίων των διαβατήριον, διὰ τοῦ ὁποίου δικαιοῦντες πρὸς τὴν Εὐρώπην τὸ τολμηρὸν κατὰ τῆς τυραννίας τῆς κοινῆς πατρίδος των ἐπιχείρημα, ὑπέσχοντο ἐνταυτῷ νὰ φυλάξωσιν ἀβλαβῶς τὰ καθήκοντά των πρὸς τὰ ἄλλα ἔθνη· τὸ παράδειγμά των ἐμιμήθησαν καὶ τινες ἄλλαι τοῦ Αἰγαίου νῆσοι, καὶ ἀπεστάτησαν. Ἡ νῆσος Ψαρὰ προῦψωσε τὴν 11 Ἀπριλίου τὴν Ἑλληνικὴν σημαίαν, ἀποστείλασα ἔξωθεν τῆς Σμύρνης ἑπτὰ ἐκ τῶν ὠπλισμένων πλοίων της πρὸς βοήθειαν τῶν τὰ παράλια ἐκεῖνα κατοικούντων χριστιανῶν ὁμογενῶν, καὶ φόβον τῶν Τούρκων ἀπὸ τοῦ νὰ ἐπιχειρισθῶσι φόνους κατ' αὐτῶν. Φθίσαντα δὲ αὐτὰ, συναπαντήθησαν κατὰ τύχην μετὰ τινων φορητῶν ἐχθρικῶν πλοίων, μεταβαινόντων μεθ' ἑνὸς στρατιωτικοῦ σώματος εἰς Πελοπόννησον, κατὰ τῶν ὁποίων προσβαλλόντες οἱ Ψαριανοὶ ἐπέτυχον νὰ κυριεύσωσι τέσσαρα ἐκείνων μὲ πολεμικὰς ἀποσκευὰς, καὶ ἐν ἑτερονῇ καταδυθίσωσι, καὶ πλέοντες περὶ τὰ παράλια τῆς Ἰωνίης μέχρι τῆς νήσου Λέσβου, ἐλεηλάτουν τοὺς ἐχθροὺς, καὶ ἐμπόδιζαν τὴν κοινωνίαν των.

Περὶ τὴν 18 Ἀπριλίου, ἐν ᾧ ἡτοίμασαν οἱ Ὑδραῖοι τὰ πλοῖά των διὰ νὰ μεταβῶσιν εἰς Μοῦρτον καὶ νὰ κυριεύσουν τὴν ἐκεῖ εὐρισκομένην Τουρκικὴν μοῖραν, σταλεῖσαν κατὰ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων, ἦλθεν ἐκ Χίου ὁ διδάσκαλος Νεόφυτος Βάμβας μετὰ τοῦ Δημητρίου Περούκα, παρακινῶν τοὺς Ὑδραῖους νὰ στείλωσιν εἰς Χίον τὰ πλοῖά των, καθ' ἃς εἶχεν ἀπὸ τινος τῶν ἐκεῖ ὁδηγίας· διὸ καὶ ἐμποδίσαντες τὴν διὰ Μοῦρτον ἐτοιμασθεῖσαν ἐκστρατείαν, διέταξαν τὰ πλοῖά των νὰ μεταβοῦν εἰς Ψαρὰ *) ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ συμπολίτου των Ἰκκώβου Ν. Τουμπάζη, δόσαντες αὐτῷ τὰς ἀναγκαίας ὁδηγίας καὶ προκηρύξεις, ὅπως, συνεν-

*) Οἱ κατὰ τὴν ἐκστρατείαν ταύτην κινηθέντες Ὑδραῖοι πλοιάρχοι ἦσαν ὁ Ἀναστάς. Τσαμαδός, Λάζαρος Λαλεχός, Ἰω. Βούλγαρης, Γ. Σαχτούρης, Α. Πινόσης, Ἀντ. Ῥαφαήλ, Ἰω. Ζάκας, Ἰω. Μπατσαῆς, Δ. Α. Βόγκου, Α. Παπαμανόλης, Ἰω. Δοντᾶς, Ἰω. Γκέλης, Α. Σερφιώτης καὶ Ἑλ. Χ. Γκιώνης.

νοούμενος μετὰ τῶν Ψαριανῶν, ἀνταποκριθῇ μὲ τῆς Χίου τοὺς προκρίτους. Τὰ πλοῖα ταῦτα ἀράξαντα πρῶτον εἰς Μετόχι (α) καὶ ἐνοθέντα μὲ τὰ Πετσωτικὰ (β) καὶ τινὰ Ψαριανὰ **), τὰ ὅποια ἐγνώρισαν ἀμέσως ὡς ἀρχηγὸν ἀνώτερον τὸν Ἰάκωβον Ν. Τουμπάζην, ἐμελέτων ἅπαντα νὰ ἀποπλεύσουν εἰς τὸν σκοπὸν τῶν. ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ λαβόντα διαταγὴν τῶν προκρίτων Ὑδρας, διὰ νὰ διευθυνθοῦν εἰς Τήνον, καὶ νὰ διορθώσουν τὸ ἀτόπημα ἐνὸς τῶν πλοιάρχων Πετσωτῶν, παχθὲν ἐξ ἀγνοίας κατὰ μιᾶς Αὐστριακῆς γολέττας, ἐπὶ σκοπῷ νὰ θυσιάσῃ τοὺς ἐν αὐτῇ εὕρισκομένους Ὀθωμανοὺς, ἀπέπλευσαν τὴν 21 Ἀπριλίου διὰ Τήνον, ὅπου φθίσαντα περὶ τὸ ἑσπέρας, ὑπεχρέωσαν τὴν ἐπιούσαν τὸν πλοίαρχον Ἀργύρην Στεμιτσιώτην εἰς τὴν ἀπόδοσιν τῶν ὅσων ἐκ τῆς Αὐστριακῆς γολέττας εἶχε λάβεῖν πραγμάτων, τοὺς δὲ Τούρκους, ἔχων ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ ὁ Αὐστριακοῦ Προξένου μὲ τὰ πράγματά των, παρέδωκεν ἀβλαβεῖς εἰς τὴν αὐτὴν γολέτταν, ἐπομένως, ἀφ' οὗ διεκοίνωσαν καὶ εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Τήνου τὰς προρρήθεις διακηρύξεις, τὰς ὁποίας ἐπὶ τούτου ὁ Ἑλληνικὸς στόλος ἔφερε διὰ νὰ ἐρεθίσῃ τοὺς κατοίκους τῶν νήσων κατὰ τῶν τυράννων, ἀνεχώρησεν αὐτὸς ἐκείθεν τὴν 23 Ἀπριλίου, καὶ τὴν ἐπιούσαν φθίσας εἰς Ψαρὰ, ἐπεχείρησε νὰ βάλῃ εἰς πρᾶξιν τὰς ὁδηγίας τοῦ μετὰ τῶν Ψαριανῶν, ἀλλὰ παρ' ἐλπίδα ἐλθόντα εἰς Χίον τινὰ τῆς αὐτῆς μοίρας πλοῖα ἄνευ ἀδείας τινὸς καὶ ἀπερισκέπτως, καὶ καταβυθίσαντα ἐχθρικὸν πλοῖον μὲ πολεμοφόδια ἐμπροσθεν τῆς πόλεως, ἔγιναν ἀφορμὴ νὰ ἐμποδισθῇ τὸ σχέδιον· καθότι οἱ Τούρκοι σενέλαβαν τὸν ἀρχιερέα καὶ τοὺς ἐπισιμοτέρους τῶν Χίων προκρίτους, καὶ τοὺς ἐμβάσαν ὡς ἐνέχειρ εἰς τὸ φρούριον· ἕτερον ἐχθρικὸν πλοῖον συνελήρθη ὑπὸ τῶν Ψαριανῶν κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν πλησίον τῶν νήσων Ἀγνουσῶν μὲ ἐννενηντα Τούρκους, πολλὰς γυναῖκας, καὶ ἑκατονσαράντα ἐμήρους,

**) Δι' ἔλλειψιν τακτικῶν ἡμερολογίων δὲν ἐδυνήθη νὰ ἐξακριβώσω καὶ τὰ ὀνόματα τῶν πλοιάρχων Πετσωτῶν καὶ Ψαριανῶν.

μεταβαίνοντας εἰς Μέκκαν, τοὺς ὁποίους οἱ αὐτοὶ ἀπέστειλαν εἰς Μαγνησίαν.

Τὴν 26 τοῦ αὐτοῦ ἀναχωρήσαντα τὰ Ὑδραϊκὰ πλοῖα μὲ τινα τῶν Ψαριανῶν, ὁδηγούμενα ἀπὸ τὸν συμπολίτην των Νικόλαον Ἀποστόλιν, ἦλθαν εἰς Χίον καὶ ἄραξαν εἰς τὸν λιμένα καλούμενον τοῦ Πασᾶ ἢ Βρύσις, σκοπὸν ἔχοντα νὰ ἐπαναστατήσουν τὰ χωρία, διὰ νὰ προσβάλουν ταυτοχρόνως διὰ θαλάσσης καὶ ξηρᾶς τὴν πόλιν, διὸ καὶ διευθύνθη μ' ἓνα τῶν ναυτῶν ἢ πρὸς τοὺς κατοίκους προκλήρυξις τῆς Ὑδρας. Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ἐσυλλήφθησαν δύο ἕτερα ἐμπορικὰ πλοῖα μὲ ξυλικήν, ἐξ ὧν τὸ ἐν ἐστάλη εἰς Ὑδραν καὶ κατὰ τὴν 28, καθ' ἣν ἡμέραν ὁ ναύαρχος ἔδωκεν ἐνώπιον τῶν πλοιάρχων τὸν ὄρκον τῆς πίστεως, οἱ πλοῖαρχοι Λ. Πινότσης καὶ Γ. Σαχτούρης, διωρισμένοι νὰ πηραπύλουν ὡς ἐμπροσθοφυλακὴ, ἐπιτυχόντες, προσέβαλαν ἐχθρικὸν βρῖκιον ἐρχόμενον ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, μὲ πολύτιμα πρὸς τὸν Σατράπην τῆς Αἰγύπτου δῶρα, καὶ ἔχον ἐπιβάτην τὸν ἐξωστέντα τότε Σεχουϊσλάμην μετὰ τῆς οἰκογενείας του καὶ τινων ἄλλων πλοίων τῆς Ὑδραϊκῆς μοίρας παρευρεθέντων πλησίον, πᾶν ὅ,τι καὶ ἂν εἶχεν ὁ Σεχουϊσλάμης μεθ' αὐτοῦ, κατασφάξαντες καὶ αὐτὸν τὸν ἴδιον καὶ τὴν οἰκογένειάν του καὶ ὅλους τοὺς μετ' αὐτοῦ (γ). Ἡ λεία αὕτη ἐγέννησεν ἀμέσως τὴν διχόνοιαν μεταξὺ τῶν ναυτῶν, ἣτις διεδόθη μετ' ὀλίγον εἰς ὅλα τοῦ στόλου τὰ πληρώματα, καὶ τὰ λαφυραγωγήσαντα πλοῖα ἔμειναν εἰς Θυμινά, μ' ὅλον ὅτι ἐπροσκληθήσαν νὰ ἐνωθοῦν μὲ τὸν στόλον· ἐν τούτοις ὁ κίνδυνος, εἰς τὸν ὁποῖον εὐρέθη ἡ ζωὴ τοῦ κρατηθέντος ἀρχιερέως καὶ προκρίτων τῆς Χίου, ὁ ἐκ μέρους τῶν κατοίκων πρὸς τὸν ἀπεσταλμένον τοῦ στόλου ἐκφρασθεὶς μικρὸς ζῆλος, καὶ ἡ διχόνοια τῶν πληρωμάτων ἔνεκα τῆς διαληρηθείσης λείας, ἠνάγκασε τοὺς πλοιάρχους νὰ παραιτηθῶσιν ἀπὸ τὸ ἐπιχίρημα τῆς Χίου, καὶ ν' ἀποφασίσουν τὴν ἐκεῖθεν ἀναχώρησίν των. Τὴν α', Μαΐου ἀπαντήσαντες εἰς τὸν πορθμὸν τῆς Χίου ἐχθρικὴν γολέτταν διευθυνομένην ἐκ Σμύρνης εἰς Κρήτην, τὴν ἐβύθισαν, μὴ θέλουσιν νὰ

παραδωθῇ· ἕτερα δύο πλοῖα συνέλαβεν κατὰ τὴν 5 τοῦ αὐτοῦ, τὸ μὲν φορτωμένον σχοινία, τὸ δὲ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως μὲ πολλὰς οἰκογενείας, καὶ ἀνεχώρισαν τὴν 7 τοῦ αὐτοῦ, διευθυνθέντες εἰς Ὑδραν, διὰ νὰ παρασκευασθῶσι κατὰ τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, χωρὶς νὰ συμβῇ εἰς τὸν διάπλουν ἐκεῖνον καμμία μετ' αὐτοῦ συμπλοκή.

Θεωροῦντες δὲ οἱ Ψαριανοί, ὅτι ἡ πόλις των δὲν ἐδύνατο ν' ἀντισταθῇ ἐναντίον τὸν θαλασσίων τοῦ ἐχθροῦ προσβολῶν, ἐκτίσσαν ἐφ' ἐνὸς λόφου φρούριον διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῶν οἰκογενειῶν των εἰς περίπτωσιν ἀποβάσεως τοῦ ἐχθροῦ, καὶ ἀπεφάσισαν νὰ ἐπιχειρισθῶσι διὰ νυκτὸς ἔφοδον εἰς τὸ ἐντὸς τοῦ Μελανικοῦ κόλπου κείμενον φρούριον, ἐλπίζοντες ἀπὸ τὰ πυροβόλα αὐτοῦ νὰ ὀχυρώσῃσι τὸ ἐπισκευασθὲν φρούριον αὐτῶν, καὶ τὰ ἀσθενέστερα τῆς νήσου των μέρη· διὸ καὶ ἐλθόντες μὲ τέσσαρα αὐτῶν πλοῖα, ἔχοντα ἱκανοὺς ὀπλοφόρους, ἐκυρίευσαν διὰ νυκτὸς τὸ φρούριον, τὸ ὁποῖον οἱ ἐχθροὶ ἐγκατέλιπον χωρὶς ἀντίστασιν· ἤϊραν ἐντὸς τοῦ φρουρίου τούτου εἰκοσιδύο ὀρειχάλκινα κανόνια τῶν τριανταδύο λιτρῶν, μὲ διαφόρους ἄλλας ἀποσκευὰς, καὶ τὰ μετεκόμισαν ἐπὶ τῆς νήσου των, ὀχυρώσαντες μὲ ταῦτα ἱκανὸν αὐτῆς μέρος· ἕτερα κανόνια ἐλαφυραγώγησαν οὗτοι ἐπομένως καὶ ἔφεραν εἰς τὴν πατρίδα των ἀπὸ μίαν γαλεώταν καὶ ἐν βρίκιον τοῦ Μπέη τῆς Θεσσαλονίκης, τὰ ὁποῖα ἐρρίφθησαν εἰς τὰ παράλια τοῦ Ἀθωνος, καταδιωκόμενα ἀπὸ δύο πλοῖά των, προσδιωρισμένα νὰ παραπλέωσι τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον. Πρὸς τούτοις οἱ Ψαριανοὶ συνετέλεσαν πολὺ εἰς τοῦ Ὀλύμπου τὴν ἐπανάστασιν, καὶ κατ' ἐξοχὴν τῆς Κασσάνδρας, ἀποστείλαντες δέκα αὐτῶν πλοῖα πρὸς τὰ παράλια ἐκεῖνα εἰς βοήθειαν τῶν Κασσανδρινῶν, ὅτε οὗτοι, λαβόντες τὰ ὅπλα κατὰ μίμησιν τῶν ἄλλων τῆς Ἑλλάδος μερῶν, ἀπετίναξαν τὸν ζυγὸν των.

Ὁ Σουλτάνος ἔστειλε στράτευμα διὰ ξηρᾶς, καὶ ἐτοιμάζει στόλον νὰ ἐκπλεύσῃ, διὰ νὰ ματαιώσῃ τοὺς σκοποὺς τῶν Ἑλλήνων, οἱ Ὑδραῖοι συσκεφθέντες μετὰ τῶν Πετσωτῶν γειτόνων των

τὸν τρόπον, τοῦ ν' ἀσφαλίῳσι τὴν πατρίδα ἀπὸ τὸν ἐχθρικοὸν στόλον, ἔκριναν ἀρμοδιώτερον νὰ ἐμποδίσωσι δι' ἀποκλεισμοῦ τὴν ἐκ τοῦ Ἑλλησπόντου ἐκπλευσίν του· ἀλλὰ μετὰ τῶν σκέψεων τούτων θεωροῦντες πάντῃ ἀναγκαῖαν τὴν ἀποστολὴν θαλασσίου δυνάμεως εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον πρὸς ἀποκλεισμὸν τῆς Ναυπάκτου τοῦ Ἰίου καὶ Ἀντιρρίου, καὶ ἀπαλλαγὴν τῆς Πελοποννήσου ἀπὸ τὴν ἐκεῖθεν τῶν ἐχθρῶν εἰσβολὴν ἀπέστειλαν ἀνὰ ἑξ ἐκ τῶν μαχημότερον πλοίων ἐκάστη *), τῶν μὲν Ὑδραϊκῶν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Διμητρίου Μιαούλη, ὑπὸ τὸ ὄνομα Βόκκου (δ) τῶν δὲ Πετσωτῶν ὑπὸ τὴν τοῦ Νικολάου Γκίκα Μπότση, οἵτινες, ἀφ' οὗ ἄφησαν δύο πλοῖα **), ἀναγκαῖαν διὰ τὸν ἀποκλεισμὸν τῶν Ἀδριατικῶν δυνάμειν, διευθύνθησαν μὲ τὰ λοιπὰ πρὸς τὴν Πάτρην, ὅπου φθάσαντες καὶ ἐνωθέντες μ' ἕτερα τρία Γαλαξιδιώτικα πλοῖα, κατεδίωξαν τὴν ἐκεῖ διαμένουσιν ἐχθρικὴν δυνάμειν καὶ διεπέρασαν γενναίως, καὶ σχεδὸν ἀβλαβῶς τὴν 21 Μαΐου τὸ στόμιον τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου πυροβολούμενοι ἀκαταπαύτως ἀπὸ τὰ δύο ἐπὶ τῶν ἄκρων αὐτοῦ κείμενα φρούρια τοῦ Ἰίου καὶ Ἀντιρρίου· ἀλλ' ἡ καταδιωκομένη ὑπ' αὐτῶν ἐχθρικὴ μοῖρα, καταφυγοῦσα εἰς Νάυπακτον, διεσώθη ὑπὸ τὴν ὑπερσπισιν τῶν τειχῶν της.

Ἐν τῷ μετὰ τούτῳ εἰ Ὑδραῖοι ψηφίσαντες νόμους τινὰς ἀφορῶντας τοὺς ὑπὲρ πατρίδος ἀγωνιζομένους καὶ θυσιαζομένους εἰς τὸν στόλον, καὶ ἐτοιμάσαντες μετὰ μεγίστης δραστηριότητος εἰκοσιπέντε αὐτῶν πλοῖα, ὅσα ἐδυνήθησαν διὰ τὴν προμελετηθεῖσαν κατὰ τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου ἐκστρατείαν, ἐξεκίνησαν μ'

*) Διοικουμένων τῶν Ὑδραϊκῶν ὑπὸ τῶν πλοιάρχων Λαζάρου Μπρούσκου, Ἰω. Μπατσαζῆ, Σάββα Ἀνδρέου, Α. Κριμαδῆ καὶ Γκίκα Ἰωάννου, καὶ τῶν Πετσωτικῶν ὑπὸ τῶν, Νικολάου Ὁρλώφ, Μανόλη Α. Λαζάρου, Σπυρίδωνος Ἀντωνίου, Ἀδριανοῦ Ἀναστασίου, Ἀναστασίου Κολανδρούτσου.

**) Διοικουμένων ὑπὸ τῶν πλοιάρχων Ἀναστασίου Κολανδρούτσου Πετσωτοῦ, καὶ Α. Κριμαδῆ Ὑδραίου.

ἕτερα εἴκοσι Πετσώτικα ἐκ τῶν λιμένων των, καὶ διευθύνθησαν εἰς Ψαρὰ, ναυαρχοῦντος ἐπὶ τῆς Ὑδραϊκῆς μοίρας τοῦ Ἰακώβου Τομπάζη. Φθάσαντες εἰς Ψαρὰ συνῆλθαν ὅλοι ὁμοῦ οἱ πλοίαρχοι μετὰ τῶν ἐκεῖ προὔχοντων καὶ πλοιάρχων, καὶ ἠπόρουσαν περὶ τοῦ ἀρμοδίου νὰ προσβάλουν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ τρόπον, μὴ δυνάμεως· συμπὰ τῶν προταθέντων διαφόρων σχεδίων, ἐπροτάθη τελευταῖον νὰ παραδεχθῶσι συστηματικῶς τὴν μεταχείρησιν τῶν πυρπολικῶν ὡς μέθοδον προφυλακτικὴν· ὅλοι ἐκλιναν εἰς τὴν τελευταίαν γνώμην, ἀσφαλιστικὴν φαινομένην, καὶ ἄρχισαν νὰ κατασκευάζωσι πυρπολικά, διδασκόμενοι τὸν τρόπον ἀπὸ τὸν Ἰωάννην Πατατοῦκον πρὸ χρόνων ἱκανῶν εἰς Ψαρὰ παροικοῦντα.

Ἐντοσοῦτῳ ὁ ἐχθρικός στόλος ἀποπλεύσας τοῦ Ἑλλησπόντου, διευθύνθη πρὸς τὴν Δέσβον· εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν ἐξέπλευσεν ἀπὸ Ψαρὰ καὶ ὁ Ἑλληνικός μεθ' ἑνὸς παρασκευασθέντος πυρπολικοῦ, λαβὼν τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν, καὶ ἐλθὼν ἐξώθεν τῆς Ἑρεσσού, τῆς αὐτῆς νήσου λιμένα, ἀπήντησεν ἐν μόνον Τουρκικὸν δίκροτον, τὸ ὁποῖον φοβηθὲν ἠναγκάσθη νὰ προσορμισθῇ εἰς τὸν αὐτὸν λιμένα. Κατ' ἀρχὰς οἱ Ἕλληνες ἠθέλησαν νὰ δοκιμάσουν τὴν προσβολὴν ἄνευ πυρπολικοῦ, ὡς ἀναγκαίαν εἰς παρομοίαν περίστασιν, ἀπαιτοῦσαν ἀνδρείον τόλμημα, καὶ πλησιάσαντες ἄρχισαν νὰ πυροβολοῦν, ἀλλ' ἰδόντες ὅτι ἀντιπυροβολούμενοι ἐβλάπτοντο, ἀπεφάσισαν νὰ τὸ πυρπολήσουν· διὸ καὶ διευθύναντες κατ' αὐτοῦ τὸ πυρπολικόν, ἀπέτυχαν διὰ τὸ πρῶτόπειρον τῆς μεθόδου, καὶ ἀπετεφρώθη εἰς μάτην· μετ' οὐ πολὺ παρεσκεύασαν δύο ἕτερα, ἐξ ὧν τὸ ἐν διευθύνας ὁ Δημήτριος Παπα Νικολῆς Ψαριανὸς τὴν 27 Μαΐου ἐκόλλησεν εὐστόχως ἐπὶ τοῦ δίκροτου, τὸ ὁποῖον ἐντὸς ὀλίγου ἔγινε τῶν φλογῶν τοῦ παρανάλωμα μὲ μέγα τοῦ πληρώματός του μέρος· εἰς τὴν μάχην ταύτην ἐθριάμβευσεν ὁ πατριωτισμός· ὁ Ἑλληνικός στόλος προσέβαλε τὴν ἐπιοῦσαν μὲ ὁρμὴν κατὰ τοῦ ἐχθρικοῦ, περιπλέοντος ἐκτὸς τοῦ λιμένος. Ἡ ἀπροσδόκητος ὁρμὴ των ἐσύγχισε

τὸν ἐχθρὸν, καὶ τὸν ἔτρεψεν εἰς φυγὴν, καταδιώξαντες αὐτὸν ἕως εἰς τὸν Ἑλλήσποντον *).

Ἐπειδὴ αἱ τοῦ πολέμου δεινὰί περιστάσεις δὲν ἐσυγχώρησαν μέχρι τοῦδε τὴν σύστασιν μιᾶς διοικήσεως, οἱ Ἕλληνες στερούμενοι παντελῶς ἐγγράφων νόμων, ἄρχισαν νὰ ὑποπίπτουν, παρὰ τρέχοντες τὸν εὐθὺν δρόμον, εἰς ἀταξίας· αὗται ἐκίνησαν τόσον τοὺς νησιώτας, ὅσον καὶ τοὺς Πελοποννησίους καὶ Στερεολλαδίτας νὰ γνωρίσωσι τὴν ἀνάγκην τῶν νόμων, καὶ ὅλοι νύχοντο τὴν σύστασιν προσωρινῆς τινὸς διοικήσεως διὸ καὶ συμφώνως οἱ νησιῶται μετὰ τῶν Πελοποννησίων ἀπεφάσισαν νὰ συνέλθουν εἰς Πελοπόννησον· ἀλλ' ἐπειδὴ μετὰ ταῦτα οἱ νησιῶται διὰ τὸν κατὰ θάλασσαν ἐπαπειλούμενον κίνδυνον, δὲν ἐδύναντο νὰ συνέλθουν εἰς τὴν Πελοποννησιακὴν ταύτην συνεδρίαν, συνελθόντες μόνοι οἱ τῆς Πελοποννήσου πρόκριτοι κατὰ προτροπὴν τῶν νησιωτῶν, ἐν τῇ μονῇ τῶν Καλτεζῶν, ἐσχημάτισαν προσωρινὴν διοίκησιν, ὀνομάσαντες αὐτὴν Γερουσίαν.

Ἀφ' οὗ τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα κατεδίωξαν τὸν ἐχθρὸν, καὶ τὸν ἠνάγκαζαν νὰ εἰσπλεύσῃ εἰς Ἑλλήσποντον, ἐστράφησαν περιπλέοντα τὴν μικρὰν Ἀσίαν διὰ νὰ χορηγήσωσι πρὸς τοὺς κατοίκους τῶν παραλίων ἐκείνων βοήθειαν, καὶ ταυτοχρόνως ἀπέστειλαν τινὰ πλοῖα διὰ νὰ παρατηρῶσι πλησιέστερον τὰ διάφορα παράλια, καὶ νὰ λαμβάνωσι πληροφορίας περὶ τῆς πρὸς τοὺς Χριστιανούς τῶν Τούρκων διαγωγῆς· ἐν ἑκ τῶν πλοίων τούτων ἐλθὼν εἰς τὸν στόλον, περιπλέοντα μεταξὺ Λέσβου καὶ Μοσχοννησίων, ἀνήγγειλεν, ὅτι οἱ Κυδωνεῖς καὶ Μοσχοννησιῶ-

*) Τὰ κατὰ τὴν ἐκστρατείαν ταύτην συγκροτοῦντα τὴν Ὑδραϊκὴν μοῖραν πλοῖα ἐδιοικοῦντο ὑπὸ τῶν πλοιάρχων Ἀναστ. Τσαμαδοῦ, Α. Ααλεχοῦ, Ἰω. Βούλγαρη, Γ. Σαχτούρη, Ἀντ. Γ. Κριεζῆ, Δ. Πινότση, Ἀντ. Ῥαφαήλ, Ἰω. Ζάκα, Γ. Σαχίνη, Μιχ. Τσαμαδοῦ, Ἀντ. Ἰω. Κριεζῆ, Δ. Ἀντ. Βόκκου, Λαζ. Παπαμανόλη, Ἰω. Δοντᾶ, Ἰω. Γκίλη, Δ. Α. Θεοδωράκη, Στ. Φώκα, Ἰω. Μαρσάκα, Ν. Μπατσαζῆ, Ῥαφ. Νέγκα, Ν. Ρεβίδη καὶ Ἀνδρέου Ἰω. Θεοδόση.

ται εὐρίσκοντο εἰς μέγαν κίνδυνον, καὶ ἐζήτουν τοῦ στόλου τὴν βοήθειαν, καὶ ἐλθὼν ἤραξεν εἰς Μοσχονήσια· ἀλλὰ πληροφορηθεὶς παρὰ τινος προκρίτου Κυδωνιέως Χ. Ἀθανασίου ὀνομαζομένου, ὅτι ὁ Πασᾶς τῆς Περγᾶμου ἔλαβεν ἱκανὸν ἀριθμὸν Κυδωνιέων ὥς ἐνέχυρα, καὶ ἔστειλε στρατιώτας πρὸς φύλαξιν τῆς πόλεως ἐκείνης, δὲν ἔκρινεν εὐλογον νὰ σταθῇ ἐκεῖ περαιτέρω, συνκινέσει καὶ τοῦ Χ. Ἀθηνασίου, μὴν ἤθελαν λάβωσιν ἀφορμὴν οἱ Τοῦρκοι, καὶ θυσιάσωσιν ἀδίκως τοὺς αὐτῆς κατοίκους, καὶ ἀνεχώρησεν. Ἀλλὰ μόλις παρήλθαν τρεῖς ὥραι, ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ· διότι πλῆθος Ἀσιανῶν ἐφορμήσαν κατὰ τῆς πόλεως ἐκείνης ἐκδικεῖται, ἀφανίζον καὶ λεηλατοῦν ἐντὸς ὀλίγου αὐτῇ. Μαινόμενος δὲ ὁ ἀρχηγὸς Τοῦρκος κατὰ τῶν κατοίκων αὐτῆς, ἐπρόσταξε τὴν σφαγὴν, καὶ θανατωθέντες πλεῖστοι, μόλις διεσώθησαν οἱ λοιποὶ κολυμβῶντες ἐντὸς τῶν Ἑλληνικῶν λέμβων, αἵτινες εἰσῆλθαν εἰς τὸν μικρὸν αὐτῆς λιμένα, πολεμοῦσαι μὲ μέγα κίνδυνον, καὶ περιέπλεαν ἐπὶ τούτῳ εἰς τὰ πλησιέστερα τῆς πόλεως τρύτης παράλια. Μετὰ τὴν φορικτὴν ταύτην καταστροφὴν ἠναγκάσθησαν τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα νὰ μεταφέρωσι τοὺς διασσεσασμένους δυστυχεῖς Κυδωνιεῖς ἐπὶ τῶν νήσων των (ε).

Ἡ δὲ εἰς Ναύπακτον εἰσπλεύσασα Ὑδρακικὴ καὶ Πετσωτικὴ μοῖρα, ἀφ' οὗ μὲ τὰς προτροπὰς τῆς ἐπαναστάτης τῷ Μεσολόγγιον καὶ τὰ περὶ αὐτὸ χωρία, τὰ ὁποῖα, πρὶν τῆς ἐμφανίσεώς της, ἔμεναν ἀκόμη ἀκίνητα, καὶ προσέβαλε δις τὴν ὑπὸ τὴν ὑπεράσπισιν τῶν τειχῶν τῆς Ναυπάκτου καταφυγοῦσαν ἐχθρικὴν μοῖραν, προσπαθοῦσα τὴν ἐξ ἐφόδου ἄλωσιν τῆς Ναυπάκτου καὶ τοῦ Ἀντιφρίου, ἠναγκάσθη τελευταῖον νὰ ἀποπλεύσῃ ἐκείθεν τὴν 15 Ἰουνίου, διαλυθείσης τῆς κατὰ ξηρὰν πολιορκίας τῶν ἡμετέρων στρατευμάτων ἕνεκα τῆς ἐλλείψεως τῶν ἀναγκαίων καὶ τῆς ἀταξίας.

Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν ἐγίνεν ἡ κατὰ τὴν Ναύπακτον τῆς διαληφθείσης μοίρας ἀποστολὴ, ἐζήτησαν οἱ Εὐβοεῖς ἐν ἣ δύο ἀπὸ τὴν Ὑδραν πλοῖα, καὶ ἐστάλη ὁ Ἀλέξανδρος

Δ. Κριεζῆς μετὰ τὸ πλοῖον τῆς οἰκογενείας του, ὅστις φθάσας ἔβαλεν ἐν τῇ ἅμα εἰς πλήρη ἐνέργειαν τὸν ἀποκλεισμόν, καὶ ἐνωθεὶς μεθ' ἑνὸς ἄλλου Ἑλληνικοῦ πλοίου, ἔκαυσεν ἐν τρικάρτῳ καὶ ἐν βρίκιον ἐχθρικά, ἀνήκοντα εἰς τὸν Πασᾶν τῆς Θεσσαλονίκης, τὰ ὅποια ἤθελε τὰ συλλάβεῖν σῶα, ἐὰν δὲν ἐπρόδιδε τὸ σχέδιον εἰς τοὺς Τούρκους ἕνας ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῆς αὐτῆς νήσου. Ταυτοχρόνως μετὰ τὸ φθάσιμόν του ἐσχηματίσθη καὶ ἐσυγκεντρώθη Ἑλληνικὸν στρατόπεδον, σκοπὸν ἔχον τὴν κυρίευσιν τοῦ φρουρίου τῆς Εὐβοίας, τὸ ὅποῖον καὶ ἐπολιόρησε πύρραυτα στενώτατα.

Ἐντοσούτῳ ὁ ἐχθρικός στόλος, διαμένων μετὰ τῶν Κυδωνιῶν τὴν καταστροφὴν εἰς Ἑλλήσποντον, ἐστρατολογοῦσε διὰ νὰ μεταβῇ εἰς τὴν νῆσον Σάμον· εἰς τὴν εἶδῃσιν ταύτην παρασκευασθεὶς καὶ ὁ Ἑλληνικός, ἐξέπλευσε περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἰουλίου πρὸς ἀντίκρουσίν του, καὶ διευθύνθη πρὸς τῆς μικρᾶς Ἀσίας τὰ παράλιχ, ὅπου ἐπιτυχὼν τὴν 9 τοῦ αὐτοῦ εἰς Τσαγκλεῖον προσωρισμένα τινὰ τῶν φορτηγῶν τοῦ ἐχθροῦ πλοίων, ἐπὶ τούτου προσταλμένων διὰ τὴν μετακώμισιν ἐκ τῆς Ἀσίας στρατευμάτων, ἔκαυσεν ἄνευ πυρπολικῶν ὅλα αὐτὰ τὸν ἀριθμὸν ἑννέα *). Τὸ τυχηρὸν τοῦτο ἀποτέλεσμα διέσωσε τότε τὴν Σάμον· διότι τὸ ἐπὶ τῆς ξηρᾶς τοῦ ἐχθροῦ στράτευμα, ἔτοιμον νὰ μεταβῇ εἰς Σάμον, δειλιάσαν, διελύθη, καὶ ἡ διάλυσίς του ἔγινεν ἀφορμὴ νὰ ἐγκαταλίπη ὁ ἐχθρικός στόλος τὰ κατὰ τῆς Σάμου ἐπιχειρήματά του.

*) Ἐδιοικεῖτο κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην ἡ Ὑδραϊκὴ μοῖρα ὑπὸ τῶν πλοιάρχων Γ. Σαχτούρη, Ἀντ. Γ. Κριεζῆ, Α. Πινότση, Ἀντ. Ραφαήλ, Ἰω. Ζάκα, Θεοδ. Γκιώνη, Ἀντ. Ἰω. Κριεζῆ, Δημ. Κισσῶ, Δ. Α. Μιαούλη, Μιχ. Τσαμαδοῦ, Ἰω. Μπατσαζῆ, Ν. Μπατσαζῆ, Δ. Α. Βόκκου, Α. Παπαμανόλη, Ἰω. Δοντᾶ, Ἰω. Γκέλη, Στ. Φώκα, Σάββα Ἀνδρέου, Ἰω. Μαρούκα, Ραφαήλ Νέγκα, Ν. Ρεβίδι, Α. Μπρούσκου, Ἡλ. Γεώρτσου, Ἰω. Μακρυμούρα, Ἀντ. Εὐαγγελῆ, Γκίκα Ἰω. καὶ Ἐλ. Χ. Γκιώνη, ἀρχηγῶν ὄντων Ἰακ. Τουμπάζη, Α. Τσαμαδοῦ, Ἰω. Βούλγαρη καὶ Α. Λαλεχοῦ.

Τὰ φρούρια Μονεμβασίας καὶ Ἀβαρίνων, πολιορκούμενα ἰκανὸν καιρὸν διὰ ξηραῖς καὶ θαλάσσης, μὴ δυνάμενα ἐκ τῆς πείνης νὰ ἀνθέξωσι ἐπὶ πλέον, παρεδόθησαν διὰ συνθήκης τὸ μὲν τὴν 23 Ἰουλίου, τὸ δὲ τὴν 7 Αὐγούστου, μεταβιβασθέντων τῶν εἰς αὐτὰ εὐρεθέντων Ὀθωμανῶν εἰς Κουσάντασι κατὰ τὴν παραλίαν τῆς Ἀσίας. Ἀκολούθως τὴν 23 Σεπτεμβρίου ἐκυριεύθη καὶ ἡ Τριπολιτσα ἐξ ἐφόδου.

Ἡ πτώσις τῶν φρουρίων τούτων ἐστρεψε τοῦ Σουλτανικοῦ στόλου τὴν προσοχὴν κατὰ τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Ἡπείρου, καὶ ἐνωθεὶς πρῶτον μὲ δεκατέσσαρα τοῦ Πασᾶ τῆς Αἰγύπτου πλοῖα, μετέβη εἰς Κρήτην· ἐντεῦθεν ἐνωθεὶς μὲ ἄλλα δέκα Ἀλγερινά, διευθύνθη πρὸς τῆς Ἡπείρου τὰ παράλια, ὅπου ἠνώθη μὲ τὴν πρὸ ἐνὸς ἔτους κατὰ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ προσταλεῖσαν μοῖραν, καὶ ἐκεῖθεν εἰσέπλευσεν εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον, διὰ νὰ ἐκδικηθῇ κατὰ τῶν Γαλαξιδιωτῶν, ἀγανακτισμένος, διότι ἐφοδίαζαν ἀπὸ τροφᾶς καὶ πολεμεφόδια τὰ περὶ τὴν Πάτραν καὶ Σάλωνα Ἑλληνικὰ στρατεύματα, καὶ ἐμπόδιζαν οὕτως νὰ πηγαίνουν εἰς τοὺς Τούρκους· διὸ καὶ ἐλθὼν εἰς Γαλαξίδιον τὸ κατέστρεψε, κυριεύσας ὅλα τὰ εἰς τὸν λιμένα των εὐρεθέντα πλοῖα, τὰ ὁποῖα παραλαβὼν μεθ' ἐαυτοῦ, ἀπέπλευσεν ἐκεῖθεν, ἐρχόμενος εἰς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος. Τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα ἐκπλεύσαντα ἀνυπερθέτως πρὸς ἀντίκρουσίν του, τὸν ἀπῆντησαν περὶ τὰ Μεσσηνιακὰ τῆς Πελοποννήσου παράλια *), καὶ προσβαλὼντα, τοῦ ἀπέσπασαν Ἀλγερινὸν βρέκιον, τὸ ὁποῖον κατεβύθισαν, κατασφάζοντα τὸ διασωθὲν πλήρωμά του. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγας ὥρας προσβάλλων ὁ ἐχθρὸς κατὰ τῶν ἡμετέρων πλοίων,

*) Διοικουμένων τῶν τῆς Ὑδραϊκῆς μοίρας πλοίων ὑπὸ τῶν πλοιάρχων Λαζ. Δαλεχοῦ, Λ. Πινότση, Ἰω. Βούλγαρη, Α. Ῥαφαήλ, Ἰω. Ζάκα, Γ. Σαχίνη, Θ. Γκιώνη, Δ. Κιοσσέ, Χριστοφίλ. Δημητρίου, Δ. Γ. Βόκκου, Ἰω. Γκέλη, Στ. Φώκα, Σάββα Ἀνδρίου, Νικ. Ῥεβίδη, Ἡλ. Γεώρτσου, Ἀντ. Εὐαγγελῇ, Ἰω. Δοκοῦ καὶ Α. Πετροζώτου καὶ ἀρχηγῶν ὄντων τοῦ Α. Μικρούλη καὶ Ἰακώβ. Τουμπέζη.

τὰ ἡνάγκασε μετὰ ἱκανὴν πολυκίνδυνον σύγκρουσιν νὰ τραπῶ-
σιν εἰς φυγὴν, καὶ μόλις τὸ ἐσπέρας ἐδυνήθησαν νὰ διαφύγωσι
τὸν εἰς τὸν ὁποῖον ἔτρεχαν νὰ ῥιφθῶσιν περὶ τὸ Κατάκωλον
κίνδυνον (κατὰ τὴν παραλίαν τῆς Πελοποννήσου), ὅπου κατέ-
φευγαν καταδιωκόμενα ἀπὸ τὸν ἐχθρόν· ἐν τῶν Πετσωτικῶν
πλοίων *), μὴ δυνάμενον νὰ διελύγῃ τὸν κίνδυνον, τὸ παρέδω-
κεν οἱ ἐν αὐτῷ εἰς τὸ πῦρ, καὶ ἀνεχώρησαν, διασωθέντες εἰς τὴν
Ξηράν· ἀλλ' οἱ Τοῦρκοι ἐπρόφθασαν καὶ τὰ συνέλαβαν πρὶν δια-
δοθῶσιν αἱ φλόγες, καὶ τὸ ἀπόσβεσαν, κυριεύσαντες οὕτω διὰ
πρώτην φορὰν Ἑλληνικὸν πλοῖον, διὰ τὸ ὁποῖον καὶ ἐπανηγύρι-
σαν. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἔπειτα ἐπέστρεψαν νὰ παρασκευασθῶ-
σιν εἰς τὰς νήσους τῶν τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα, καὶ ὁ ἐχθρικός
στόλος ἀνεχώρησε διὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν, φέρων μεθ' ἐαυ-
τοῦ τὰ τῶν Γαλαξιδιωτῶν πλοῖα μετὰ μεγίστης προπομπῆς,
ὥς σημεῖον τῆς νίκης του.

Θεωροῦντες μετὰ ταῦτα οἱ Πελοποννήσιοι τὴν ἀνάγκην μιᾶς
κεντρικῆς εἰς Πελοπόννησον διοικήσεως, ἔσπευσαν κατ' αὐτὴν
τὴν περίστασιν ὅτε ἀπηλλάχθησαν ὁπωσοῦν ἀπὸ τοῦ ἐχθροῦ τὰς
προσβολάς, νὰ συνέλθουν μετὰ τῶν ἀπεσταλμένων νησιωτῶν εἰς
Ἄργος, ὅπου ἐσύνησαν τὸν χάρτην τῆς διοργανισθείσης Γερου-
σίας, ἀφορώσης τῶν Πελοποννησιακῶν πραγμάτων τὴν διεύθυν-
σιν, καὶ ἐκλεξεν πρόεδρον αὐτῆς τὸν Δ. Ὑψηλάντην· εἰς τὸ
πολιτικὸν δὲ τοῦτο σύνταγμα κατεχωρήθη προηγουμένως ὡς
τῆς Πελοποννήσου χρέος, ἡ εἰς τὰς τρεῖς θαλασσομαχοῦσας νή-
σους ὀφειλομένη ἀποζημίωσις διὰ τὰς εἰς τὸν κατὰ θάλασσαν
Ἑλληνικὸν ἀγῶνα ἀδράς δαπάνας των.

Ἔως τὴν ἐποχὴν ταύτην ἡ Πελοπόννησος εὗρίσκετο ὅλη ἐ-
λευθέρα, καὶ μόνον πέντε αὐτῆς φρούρια Μοθώνη, Κορώνη, Πά-
τραι, Ῥίον, Κόρινθος καὶ Ναύπλιον ἦσαν εἰς τῶν Ὀθωμανῶν τὰς
χεῖρας· τὸ Ναύπλιον ἦτο στενωῶς πολιορκούμενον, καὶ μόλις οἱ

*) Τοῦ Θεοδώρου Ἰω. Μίξη.

ἐν αὐτῷ ὀπλοφόροι Τούρκοι ἦσαν ἐπτακόσιοι ἕως ὀκτακόσιοι, καὶ μετὰ βίας τρεῖς ἢ τέσσαρες χιλιάδες ψυχαί, νέοι καὶ παλαιοὶ τούρκοι καὶ Ἑβραῖοι, ἀλλ' ἡ διὰ θαλάσσης καὶ ξηρᾶς μακρὰ πολιορκία του, καταντήσασα πολυδάπανος, ἠνάγκασε τῶν νήσων τοὺς προϊσταμένους νὰ συνέλθωσιν αὖθις μετὰ τῶν Πελοποννησίων προϋχόντων καὶ ὀπλαρχηγῶν, μεθ' ὧν διασκεφθέντες, ἀπεφάσισαν νὰ ἐπιχειρήσωσι τὴν ἔφοδον· διὸ καὶ ἐτοιμάσαντες εἰς τοὺς κατὰ θάλασσαν καὶ ξηρὰν πολιορκητὰς τὰ ἀναγκαῖα, διέταξαν τὴν ἐνέργειαν τοῦ τολμηροῦ καὶ ἐπικινδύνου τῆς ἐφόδου ἐπιχειρήματος. Κατὰ τὴν 4 Δεκεμβρίου ἐφώρμησαν αἱ τῆς ξηρᾶς ὑπὸ τὰ τείχη τοῦ φρουρίου δυνάμεις, καὶ συγχρόνως τὰ πλοῖα ἀρμύνιζαν νὰ πλησιάσωσιν *), ἀλλὰ παρ' ἐλπίδα συμβῆσα γαλήνη, τὰ ἐμπόδισε, καὶ οἱ Τούρκοι ἐκ τούτου ὠφελούμενοι, ὥρμησαν ὅλοι πρὸς τῆς ξηρᾶς τὸ μέρος, καὶ ἐβίασαν τοὺς Ἕλληνας μετὰ πεντάωρον μάχην νὰ ἀφήσωσι τὰς ὁποίας εἶχαν ἤδη βάλειν ὑπὸ τοῦ φρουρίου τὰ τείχη πρὸς ἀνάβασιν κλίμακας, καὶ νὰ τραβιχθῶσιν εἰς τὴν προτέραν αὐτῶν θέσιν, οἱ Ἕλληνες ἔδειξαν μεγάλην εἰς τὴν ἐπιχείρησίν των ταύτην ἀνδρίαν καὶ ἀφοβίαν, ὥστε ἂν δὲν συνέβαιnen ἄκρα τῆς θαλάσσης γαλήνη, βεβαίως ἐπετύχαινεν τὸν σκοπὸν των (ζ). Ἀκολουθῶς τὸν Ἰκνουνάριον πηρεδόθη διὰ μεσιτείας τοῦ Κιαμίλμπεη αἰχμαλώτου, ἡ Κόρινθος.

Ἡ Χέρσος Ἑλλάς ἦτον ἡ περισσοτέρα ἐλευθέρα, Ἀττικὴ, Βοιωτία, Εὐβοία, Λοκροὶ, Φωκεῖς, Ὀζόλαι, Δωριεῖς, Αἰτωλία, Ἀκαρνανία, τὸ μεσημβρινὸν τῆς Ἠπείρου μέρος, καὶ τὸ μεσημ-

*) Οἱ κατ' αὐτὴν τὴν περίστασιν παρευρεθέντες εἰς τὸν ἀποκλεισμὸν τοῦ Ναυπλίου Ὑδραῖοι πλοίαρχοι ἦσαν ὁ Γ. Σαχτούρης, Α. Πινότσης, Α. Τσῶρτσος, Α. Κοσμᾶ, Ἰω. Μαρούκας, Ἀναστ. Σερφιώτης, Ἰω. Δοκὸς, Γκίκας Ἰω. Σάββας Ἀνδρέου, Ἀντ. Εὐαγγελῆ, Σ. Τσετσεκλῆς, Ἀκολουθῶς δὲ διωρίσθησαν ὁ Α. Παναγιώτας, Ἡλ. Γεῶρτσος, Πολυχρόνιος Ἰω. Γκίκας Σερφιώτης μετὰ τοῦ Α. Πινότση καὶ Τσετσεκλῆ καὶ περὶ τὸ τέλος τῆς πολιορκίας ὁ Γ. Νέγκας.

Ερινὸν τῆς Θετταλίας ἦσαν ἐλευθερα, καὶ μόνον εἰς μὲν τὸ Ἀνατολικὸν τῆς χέρσου Ἑλλάδος μέρος τὸ μόνον φρούριον Χαλκίς (Νεγροπόντε) ἦτον ἀκυρίευτον, εἰς δὲ τὸ τῆς Δυτικῆς, ἦτο τῆς Ἀρτας τὸ φρούριον, ἡ Πρέβεζα, τὰ Ἰωάννινα καὶ ἡ Ναύπακτος μὲ τὸ Ἀντίρριον, τὰ ὁποῖα ἐπολιορκούντο αὐστηρῶς ἀπὸ τοῦς Ἑλλήνας (η).

Ἡ Ἑλλάς ἕως τὸν Δεκέμβριον μῆνα ἐδιοικεῖτο ἀπὸ τοπικὰς διοικήσεις, γνωρίζουσα τὴν ὑπέρχον τῆς ἐθνικῆς Βουλῆς δύναμιν. Ἡ Χέρσοις Ἑλλάς διαιρεῖτο εἰς Δυτικὴν Χέρσον Ἑλλάδα, συνισταμένην ἀπὸ Αἰτωλίαν, Ἀκρνανίαν, καὶ Ἡπειρον, καὶ ἡ διοίκησις αὐτῆς ὠνομάζετο Γερουσία, καὶ εἰς Ἀνατολικὴν χέρσον Ἑλλάδα, ἣτις συνίσταται ἀπὸ ἐννέα ἐπαρχίας Ἀττικὴν, Βοιωτίαν, Εὐβοίαν, Φωκεῖς, Λοκροὺς, Ὀζόλας, Δωριεῖς, Θεσσαλίαν καὶ Μακαϊδονίαν (αἱ δύο ἐπαρχίαι αὗται ἅμα ἐλεθεροῦντο, ἤθελαν κάμει τὰς ἰδικὰς τῶν τοπικὰς διοικήσεις), καὶ ἐδιοικεῖτο ἀπὸ τὸν Ἀρειὸν Πάγον, τοῦ ὁποίου ἡ ἑδρα εἶχε προσωρινῶς προτδιορισθῆν εἰς Εὐβοίαν· ἡ Πελοπόννησος ἀπὸ τὴν διοίκησιν αὐτῆς Γερουσίαν, αἱ δὲ νῆσοι δὲν ἦσαν ἀποφασισμέναι ἀκόμῃ, ἐν ἑμμελλαν νὰ συστήσωσι τετάρτην τοπικὴν διοίκησιν, ἡ ἦσαν νὰ προσκληθῶσιν εἰς τὰς ὁποίας αὗται εὐρίσκοντο πλησιέστερον διοικήσεις.

Ἐντοσοῦτῳ συναχθεῖσα ἡ Ἐθνικὴ Βουλὴ εἰς Ἐπίδαυρον (Πηγάδαν τὴν σήμερον καλουμένην εἰς τὴν Ἀργολίδα), ἐσχηματίζετο ἐκεῖ· ἀλλὰ γνωρίζον τὸ ἔθνος ἐκ πείρας τὴν ἀνάγκην μιᾶς καθολικῆς διοικήσεως διὰ τῶν διεστώτων αὐτοῦ συμφερόντων τὴν συγκέντρωσιν, καὶ τὴν ἐπὶ τὸ κρεῖττον τοῦ ἀγῶνος διεύθυνσιν, προσεκάλεσεν Ἐθνοσυνέλευσιν, ἣτις, συγκροτηθεῖσα κατὰ τὴν Ἀ. Ἰαννουαρίου, κατέστησε Προσωρινὸν τῆς Ἑλλάδος Κοινοβουλευτικὸν Πολίτευμα, καταργήσασα τὰς προτέρας ἐπαρχιακὰς διοικήσεις· καὶ τοῦ μὲν Βουλευτικοῦ ἐχειροτόνησε Πρόεδρον τὸν Δημήτριον Ὑψηλάντην, τοῦ δὲ Ἐκτελεστικοῦ τὸν Ἀλέξανδρον Μαυροκορδάτον.

Δεύτερον ἔτος τῆς ἐπαναστάσεως τῶν Ἑλλήνων (1822).

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Ι Σ .

Ναυμαχία ἐξω τῶν Π. Πατρῶν. — Οὐδετερότης τῆς Διοικήσεως τῶν Ἑπτανήσων. — Ἀπόβασις Ἑλληνικοῦ στρατιωτικοῦ σώματος εἰς τὰ παράλια τοῦ Μούρτου διὰ τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων. — Ἐφοδι-
άζουν τὸ Σούλιον. — Στέλλουν διὰ ξηρᾶς ναύτας νὰ κυριεύσουν τὰ εἰς Μοῦρτον ἐχθρικὰ πλοῖα, καὶ ἐμποδίζονται παρὰ τῶν Ἀγγλων. — Ἀ-
πόβασις Σαμίων εἰς Χίον. — Καταστροφή τῆς Χίου. — Κόπτει ὁ ἐχθρικός στόλος τὰς ἀγκύρας του. = Πυρπολισμὸς τῆς Τουρκικῆς στολαρχίδος. = Πτώσις τῶν Ἀθηναίων. = Συνθήκη τοῦ Ναυπλίου. — Εἰσβολὴ τοῦ Δρά-
μαλη. — Ἡ Ἑλληνικὴ Διοίκησις καταφεύγει εἰς τ' ἀποκλείοντα τὸ Ναύ-
πλιον πλοῖα. — Ἦττα καὶ φθορὰ τοῦ Δράμαλη. = Ναυμαχίαι περὶ τὰς Πέτσας καὶ Ἀργολικὸν κόλπον. — Τί διέτρεξε μεταξὺ τῆς Γαλλικῆς μοίρας καὶ Ἑλληνικῆς Διοικήσεως. — Ἦττα καὶ φυγὴ τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου. — Πυρπολισμὸς τῆς Τουρκικῆς ὑπονauαρχίδος περὶ τὴν Τένε-
δον. — Ἀποκεφαλισμὸς τοῦ Ἰβραήμ Πασᾶ στολάρχου. — Ναυάγιον τες-
σάρων ἐκ τοῦ Σουλτανικοῦ στόλου πλοίων, καὶ εἰσπλευσις αὐτοῦ εἰς τὸν Ἑλλήσποντον. — Ἀπόπλευσις τοῦ Αἰγυπτιακοῦ καὶ Ἀλγερινοῦ στόλου εἰς Ἀλεξάνδρειαν. — Ναυάγιον ἐνὸς εἰς Σύραν Ἀλγερινοῦ πλοίου. — Πο-
λιορκία τοῦ Μεσολογγίου. — Ἀποστολὴ Ὑδραϊκῆς μοίρας αὐτόθι. — Κα-
ταδιώκει τὰ ἐχθρικὰ, καὶ διαλύει τὴν διὰ θαλάσσης πολιορκίαν. — Ἐ-
λευθέρωσις τοῦ Ναυπλίου. — Ἐφοδος κατὰ τοῦ τείχους τοῦ Μεσολογ-
γίου, καὶ διάλυσις τῆς κατὰ ξηρὰν πολιορκίας του. — Μετακόμισις τῶν Ναυπλιωτῶν Τούρκων εἰς Ἀσίαν.

Ἦσαν προετοιμασμένα εἰκοσιπέντε ἀπὸ τὴν Ὑδραν πλοῖα με πέντε πυρπολικά νὰ ἐξέλθωσι κατὰ τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, ὅτε αὐτὸς μετὰ τὴν τελείωσιν τῆς ἐν Ἐπιδαύρῳ Ἐθνοσυνελεύ-
σεως ἐξέπλευσε τοῦ Ἑλλησπόντου ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Πεπὲ Ἀλῆ Καπετὰν ἀντιναύαρχου, καὶ ἐνωμένος μετὰ Αἰγυπτιακὰ, ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν ὄντα τοῦ Ἰσμαήλ Γιβραλτάρ Αἰγυπτίου ναυ-

άρχου, διευθύνετο εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον, διὰ τὰ μετα-
 φέρη ἀπὸ Ναύπακτον εἰς τὴν Πελοπόννησον στρατεύματα· διὸ
 καὶ ἐκπλεύσαντα ἀπὸ Ὑδραν μετὰ τῶν Πετσωτικῶν καὶ ψα-
 ριανῶν τὴν 8 Φεβρουαρίου, διευθύνθησαν εἰς ἀπάντησίν του,
 μετὰ τοῦ ὁποίου συναπαντηθέντα τὴν 20 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἔ-
 ξωθεν τῆς Πάτρας, δὲν ἐδυνήθησαν διὰ τὴν γαλήνην νὰ τὰν
 πλησιάσωσι πάραυτα, ἐκτὸς τοῦ Μικούλη (θ), ὅστις προχωρη-
 μένος ὦν μόνος πλησίον τοῦ ἐχθροῦ, καὶ ὠφελούμενος ἀπὸ ὀλί-
 γην ἀνέμου πνοὴν, διῆλθεν ἐν τῷ μέσῳ δύο φρεγατῶν, καὶ
 ἄρχισε τὸν πόλεμον· πολεμῶν δὲ μόνος μὲ αὐτὰς πέντε περί-
 που ὥρας, τὰς ἠνάγκασε νὰ τραπῶσιν εἰς φυγὴν μὲ μεγίστην
 εἰς τὰς ἀποσκευὰς καὶ τὰ σώματά των ζημίαν, βλαφθεὶς ἐπίσης
 καὶ αὐτὸς ἱκανῶς εἰς τὴν ἀποσκευήν. Ἐν τούτοις πνεύσαντος
 τοῦ ἀνέμου, καὶ πλησιασάντων καὶ τῶν λοιπῶν πλοίων, ἔγινε
 γενικὸς ὁ πόλεμος, εἰς τὸν ὁποῖον νικηθεὶς ὁ Τουρκικὸς στόλος,
 ἐτράπη εἰς φυγὴν, καὶ κατέφυγε, διωκόμενος ἀπὸ τὰ Ἑλληνικὰ
 πλοῖα, εἰς Ζάκυνθον. Νικητὴς ὁ Ἑλληνικὸς στόλος, ἀφ' οὗ περι-
 ῆλθε δύο ἡμέρας περὶ τὴν Ζάκυνθον περιμένων τὸν ἐχθρόν, ὑ-
 πῆγε νὰ ὑδρεύσῃ εἰς Κατάκωλον, ὅπου τὴν ἐπιούσαν ἐλθόν Ἀγ-
 γλικὸν βρίκιον, σταλὲν ἀπὸ τὴν τοπικὴν τῆς Ζακύνθου ἀρχὴν,
 τὸν ἐγνωστοποίησε τὸν ἐκ τῆς νήτου ταύτης διωγμὸν τοῦ
 Τουρκικοῦ στόλου, καὶ ὅτι ἔνεκα τούτου δὲν ἠδύνατο νὰ δε-
 χθῶσι μὴδὲ τὰ ἡμέτερα πλοῖα εἰς τοὺς περὶ τὴν ἐπτάννησον
 λιμένας, ἐκτὸς ἐὰν ἤθελαν λάβωσι κατεπείγουσαν ἀνάγκην·
 ἐκεῖθεν ἐκπλεύσαντα, ἦλθαν εἰς Μεσολόγγιον, ἔπειτα εἰς Πά-
 τρας, καὶ εὐρόντα τέσσαρα Τουρκικὰ πλοῖα πλησίον εἰς τὴν
 Ξηρὰν, καὶ ὑπὸ τὰ τείχη τοῦ φρουρίου Ῥίου ἀποσυρμένα, ἐδο-
 κίμασαν νὰ τὰ κυριεύσωσιν, ἀλλὰ διὰ τὴν ὀχυρὰν θέσιν των
 δὲν ἐδυνήθησαν, καὶ ἐτραδίχθησαν εἰς τὸ Μεσολόγγιον· πλέ-
 οντα δὲ μετὰξὺ τῶν νήσων Ἰθάκης καὶ Λευκάδος, καὶ διευθυ-
 νόμενα πρὸς τὴν Πρέβεζαν, ἀπαντήθησαν μὲ τὸ ἴδιον Ἀγγλικὸν
 βρίκιον, τὸ ὁποῖον, κατὰ συνέπειαν τῆς προτέρας γνωστοποιή-

σεώς του, τοῖς διεκοίνωσεν, ὅτι δὲν τοῖς ἦτο συγχωρημένον μὴ δὲ νὰ παραπλέωσι τὰς θαλάσσας ἐκεῖνας, καὶ τοῦτο, διότι ἡ πολιτικὴ τῆς Βρετανικῆς διοικήσεως ἠθέλησε νὰ διατηρήσῃ ἀκριβεστάτην μετὰ τῶν διαμαχομένων μερῶν οὐδετερότητα· εἰς ἀπόκρισιν τῷ ἐγνωστοποιήθη τῆς διευθύνσεως τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων τὸ μέρος, καὶ ἠκολούθησαν τὸν δρόμον των, γράψαντα εἰς Κέρκυραν διὰ νὰ πληροφορηθῶσιν ἔτι βεβαιότερον περὶ τῆς αὐτῆς ἀγγελίας μὲ τὴν γολέτταν ἡ Τερψιχόρη, διοικουμένην ἀπὸ τὸν πλοίαρχον Ἀντώνιον Ῥαφαήλ, ἥτις διὰ ψευδῆ διαδομένην αὐτόθεν φήμην, ὅτι τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα ἀπεβίβασαν ἀνθρώπους ἐπὶ τῆς Λευκάδος νήτου, ἐκρατήθη, ἀφ' οὗ ἔφθασεν εἰς Κέρκυραν, πρὶν τῆς ἐκεῖ τοπικῆς ἀρχῆς, ἕως ὅτου πληροφορηθεῖσα αὕτη τὴν ἀλήθειαν, τὴν ἀφῆκε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν στόλον. Τοῦτο εἰδοποιηθεῖσα ἡ Ἑλληνικὴ διοίκησις ἐσπευσε νὰ ἐκδώσῃ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀποκλεισμοῦ προκήρυξιν. Φθάσαντα δὲ περὶ τὴν Πάργαν καὶ Πρέβεζαν, ἀπεβίβασαν εἰς τὰ παράλια ἐκεῖνα καπιτάνιον τινὰ Σουλιώτην Ζώην ὀνομαζόμενον μὲ τοὺς στρατιώτας του, τὸν ὁποῖον ὁ Μικούλης εἶχεν ἐπιβιβάσειν ἐντὸς τοῦ πλοίου του εἰς Μεσολόγγιον ἐπὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ πρὶν τῆς ναυμαχίας τῆς 20 Φεβρουαρίου, καὶ ἐφοδιάσαν τὸ Σούλιον ἀπὸ πολεμεφόδια, ἀφ' οὗ πρότερον ἐστείλαν διὰ ξηρᾶς ναύτας διὰ νὰ κυριεύτουν εὐκολώτερον ἐξ ἐχθρικῶν πλοίων, εὐρισκόμενα εἰς Μοῦρτον, καὶ ἐμποδίσθησαν ἀπὸ τὸ ἐκεῖ περιφερόμενον Ἀγγλικὸν βρίκιον. Ἐντεῦθεν ἦλθον εἰς Πάτρας, ὅτε ὁ ἐχθρικός στόλος εἰσῆρχετο εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον, ἀποφεύγων τὴν συμπλοκὴν, καὶ περιπλέοντα περὶ τὰς Πάτρας, Μεσολόγγιον, καὶ τὰ ἐκεῖ παράλια μέχρι τέλους τοῦ Ἀπριλίου μηνός, ἐπέστρεψαν εἰς τὰς νήσους των νὰ παρασκευασθῶσι, καὶ νὰ ἐξέλθωσι πάλιν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ *).

*) Οἱ κατὰ τὴν ἐκστρατείαν ταύτην παρευρεθέντες Ὑδραῖοι πλοῖαρχοι ἦσαν ὁ Μανουὴλ Τουμπάζης, Ἰω. Βούλγαρης, Γ. Σαχτούρης,

Ἀλλὰ περὶ τὸν Μάρτιον ἐτοιμάσαντες οἱ Σάμιοι ὑπὲρ τῆς Χίου ἐκστρατεῖαν διὰ νὰ κυριεύσουν τὸ φρούριόν της, καὶ νὰ ἐπαναστατήσουν τοὺς αὐτῆς κατοίκους, ἀμνηχανοῦντας διὰ τὰς τοῦ μεγάλου κινδύνου τῆς ἐπικυβερτήσεως ἀμφιβόλους ἐκβάσεις νὰ κινηθοῦν εἰς τὰ ὅπλα, ἀπεβίβασθησαν αἰρνηδῶς διὰ τῶν ἐμπορικῶν τῶν πλοικρίων καὶ τινῶν πολεμικῶν Ψαριανῶν ἐπὶ τῆς Χίου, καὶ ἐπολιόρησαν τὸ φρούριον, ἀφ' οὗ προηγουμένως ἐπαναστάτησαν ἱκανὸν τῶν κατοίκων της μέρος. Τὸ τολμηρὸν τοῦτο τῶν Σαμίων ἐπιχείρημα ἐτάχυνε τὴν ἐκπλευσιν τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, ὅστις, φθάσας εἰς Χίον τὴν 14 Ἀπριλίου ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ στολάρχου Ἀλῆ Ζαχδὲ Πασᾶ Ἀλβανοῦ Σκοδριάνου, ἀπεβίβασεν αὐθημερὸν ἱκανὸν ἀπὸ τὴν Ἀσίαν στράτευμα, τὸ ὅποιον κατέστρεψε τὴν πόλιν καὶ χωρία, κατασφάξαν καὶ ἐξανδραποδίσαν ὅσους νὰ διασωθῶσι δὲν ἠμπόρεσαν διὰ τῆς φυγῆς κατοίκους της, μὴ δυνηθέντος τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου διὰ τὴν χρηματικὴν ἀπορίαν νὰ προφθάσῃ ἐγκαίρως, καὶ ν' ἀπαντήσῃ τὴν τρομερὰν ταύτην καταστροφὴν. Ἐκπλεύσας δ' αὐτὸς μετ' ὀλίγον, καὶ περιφερόμενος ἔξω τῆς Χίου, διασώζων διὰ τῶν λέμβων του πολλοὺς ἔνθεν κάκειθεν διασκορπισμένους κατοίκους της, ἀφ' οὗ εἰσέπλευσεν εἰς τὸν πορθμὸν, καὶ ἐναυμάχησεν ἅπαξ μὲ μεγίστην τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου ζημίαν, ὅστις, ἀπὸ τὴν ἐκ φόβου τοῦ πυρὸς νὰ ἐξέλθῃ εἰς τὰ πανίκα βίαν, ἔκοψε τῶν ἀγκυρῶν τὸς τὰς καμίλους, διεύθυνε τότε τελευταῖον διὰ νυκτὸς δύο πυρπολικά, διοικούμενα τὸ μὲν ἀπὸ τὸν ψαριανὸν Κωνσταντῖνον Κανάρην, τὸ δὲ ἀπὸ τὸν ὑδραῖον Ἀνδρέαν Πιππῖνον, τὰ ὅποια ἔφθασαν εἰς τὸν ὅρμον τῆς Χίου κατὰ τὴν

Ἀντ. Γ. Κριεζῆς, Ἀ. Πινότσης, Ἀντ. Ῥαφαήλ, Ἐλ. Ῥαφαήλ *), Θ. Γκιώνης, Δ. Κιουσές, Χρ. Δημητρίου, Ἀνδ. Κοσμᾶ, Ἰω. Μπατσαζῆς, Δ. Α. Βόγκου, Ἰω. Γκέλης, Στ. Φώκας, Σάββας Ἀνδρέου, Νικ. Ῥεβίδης, Ἡλ. Γεωρτσός, Βασίλ. Σ. Μπουτούρης, Ἰω. Δοκός, Δ. Κριεμάδης, Γκίκας Ἰω. Ν. Ζάκας καὶ Κοσμᾶς Μπαρμπαρῆς.

*) Σ.Μ. ("Ορα σημ. ἐν Σελ. 42 καθόσον ἀφορᾷ τὸν Ἐλ. Α. Ῥαφανήλ.)

νύκτα τῆς 7 Ἰουνίου, συνοδευόμενα ἀπὸ δύο πολεμικὰ πλοῖα *). καὶ προαγομένου τοῦ πρώτου πυρπολικοῦ ὡς ἀργοκινήτου, ἐπυρπολήθη παρ' αὐτοῦ ἡ Τουρκικὴ στολαρχίς, ἔνδον τῆς ὁποίας ἐγένεν ὀλοκαύτωμα καὶ ὁ ὠμότετος στόλαρχος, Ἀλῆ Ζαδὲ Πασᾶς μετὰ μεγάλου Τούρκων ἀριθμοῦ· τοῦ δὲ δευτέρου ἐπιπεσόντος ἐπὶ τοῦ δικρότου τοῦ ναυάρχου Μπεκῆρμπεη, διεδόθησαν ἐν αὐτῷ αἱ φλόγες· ἀλλ' οἱ Τούρκοι ἐπάγρυπνοι διὰ τὸ συμβᾶν τοῦ πρώτου ὄντες, ἐδυνήθησαν νὰ τὰς ἀποσβέσουν. Ἡ ἡρωϊκὴ αὐτὴ τῶν Ἑλλήνων πράξις διαδώσατα εἰς ὅλον τὸν ἐχθρικὸν στόλον τὴν φρίκην, ἔβαλεν αὐτὸν εἰς ἀταξίαν, καὶ διεσκορπίσθη, καταδιωχθεὶς μέχρι τοῦ Ἑλλησπόντου ἀπὸ τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα, οἱ δὲ Ἕλληνες μετὰ τὴν λαμπρὰν ταύτην νίκην ἐπέστρεψαν εἰς τὰς νήσους των διὰ νὰ παρασκευασθῶσιν εἰς νέαν κατὰ τοῦ αὐτοῦ ἀντίστασιν.

Μετὰ τὴν ἥτταν ταύτην τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, ἡ Ἑλλάς εὐρίσκετο εἰς ἐξαίρετον θέσιν· αἱ Ἀθηναὶ παρεδόθησαν με συνθήκας τὴν 8 Ἰουνίου, οἱ δὲ παραδοθέντες Τούρκοι ἀφέθησαν ἐλεύθεροι, καὶ οἱ μὲν ἔμειναν εἰς τὴν Ἑλλάδα, οἱ δὲ ἐκουσίως ἐζήτησαν νὰ ἀναχωρήσωσιν εἰς Ἀσίαν, τοὺς ὁποίους ἡ Διοίκησις μετεκόμισε με ἰδίᾳ τῆς ἑξοδᾶ. Οἱ Σουλῳῳται ἐξ ἐτέρου μέρους εἶχαν κτυπήσει τοὺς Τούρκους, καὶ πανταχοῦ οἱ Ἕλληνες ἐμεναν νικηταί. Οἱ Ναυπλιῳῳται Τούρκοι ἐτελείωσαν κατὰ τὴν 18 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἔντιμον συνθήκην, δόσαντες τῆς πίστεως ὀμήρους εἰς τὰ ἀποκλείοντα αὐτοὺς Ἑλληνικὰ πλοῖα, καὶ ἐγίνοντο

* Οἱ πλοίαρχοι Ἀντ. Ραφαήλ καὶ Ἰω. Ζάκας συνώδευσαν τὰ πυρπολικά, καὶ ὁ μὲν διέμεινεν πρὸς τὸ βόρειον μέρος τῆς Χίου εἰς Σπαμαδούρας, ὁ δὲ πρὸς νότον εἰς τὰ Κολοκύθια· οἱ δὲ λοιποὶ κατὰ τὴν ἐκστρατείαν ταύτην συναγωνισθέντες πλοίαρχοι τῆς Ὑδραϊκῆς μοίρας ἦσαν ὁ Α. Τσαμαδός, Α. Λαλεχός, Ἰω. Βούλγαρης, Γ. Σαχτούρης, Α. Πινότσης, Α. Παναγιώτης, Θ. Γκιώνης, Δ. Κιοσσές, Χρ. Δημητρίου, Κ. Μεθενίτης, Ἰω. Μπατσαζῆς, Δ. Α. Βόκκου, Ἰω. Γκέλη, Στ. Φώκας, Σάββας Ἀνδρέου, Ἡλ. Γεῶρτσος, Στ. Δοκός καὶ Α. Πετροῴτης· ναυαρχοῦντος τοῦ Ἀνδρ. Μιζούλη.

αἱ διὰ τὴν αὐτόθι καθεδρίασιν τῆς Διοικήσεως ἀνήκουσαι προ-
 παρασκευαί, ἥτις εἶχεν ἐπὶ τούτῳ μεταβῆναι εἰς Ἄργος, καθὼς
 καὶ διὰ τὴν εἰς Ἀσίαν τῶν Τούρκων μετακόμισιν. Ἄλλ' ὅταν,
 μετὰ τὴν σημαντικὴν εἰς τὸ Πέτα μάχην, ἐκείνο τὸ μέγα τῶν
 βαρβάρων πλῆθος προσέβαλε διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ εἰς τὴν Κόρινθον
 καὶ εἰς τὸ Ἄργος, μετέβαλε τὸ πᾶν τῆς διὰ θαυμασίου προό-
 δου μέχρι τοῦδε τῆς Ἑλλάδος καταστάσεως, ἐκθέσαν αὐτὴν
 εἰς νέα δεινὰ καὶ κίνδυνον. Ἡ Διοίκησις τότε κατέφυγεν εἰς
 τ' ἀποκλείοντα τὸ Ναύπλιον Ἑλληνικὰ πλοῖα. Οἱ Ἕλληνες
 δὲ εἰς τὴν δεινὴν ταύτην περίστασιν, χωρὶς νὰ δειλιάσωσιν ὁλο-
 τελῶς, ἤνωσαν πανταχόθεν τὰς δυνάμεις των, καὶ πολεμήσαν-
 τες ἀνδρείως τὸ μέγα τῶν ἐχθρῶν των πλῆθος εἰς τὰς τοῦ
 Ἀργους πεδιάδας, τὸ Αἰνόρι, καὶ ἄλλου, ἐπεριώρισαν τελευ-
 ταῖον ὀλίγα αὐτοῦ λείψανα μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ του Δράμλλη
 στερούμενα τροφῶν εἰς Κόρινθον.

Διορισθεὶς ἐπομένως Στόλαρχος εἰς τὸν ἐχθρικὸν στόλον ὁ
 Ἰδραῆμ Πασᾶς, πρῶτον Τοπτοζίπασης (ἀρχηγὸς τοῦ πυροβολικοῦ
 τάγματος), ἐξέπλευσε τοῦ Ἑλλησπόντου, ἔχων ὑπὸ τὴν ὁδη-
 γίαν του ναύαρχον τὸν ὠμότατον Καρὰ Ἀλῆν, πρῶτον εἰς τὴν
 κατὰ τῆς Χίου ἐκστρατεῖαν ἀντιναύαρχον, καὶ ὑπῆγε νὰ τρο-
 φοδοτήσῃ τὴν Πάτραν, κινδυνεύουσαν διὰ τὴν στεγνὴν πολιορ-
 κίαν τῆς νὰ πέσῃ εἰς τοὺς Ἕλληνας. Τροφοδοτήσας δὲ αὐτὴν,
 διέμενεν εἰς τὰ παράλια ἐκεῖνα ἕως περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Αὐ-
 γούστου μηνός, καὶ ἐλέγετο ὅτι ἐσκόπευε νὰ ἔλθῃ περὶ τὸν
 Σεπτέμβριον διὰ νὰ ἐφοδιάσῃ καὶ τὸ Ναύπλιον. Πληροφορη-
 θέντες ἐπομένως βεβαιότερον οἱ Ἰδραῖοι καὶ συννοηθέντες μετὰ
 τῶν Πετσωτῶν γειτόνων των, ἡτοίμασαν τὰ πλοῖά των, καὶ
 ἔλαβαν ὅλα τὰ διὰ τὸν ἐμποδισμὸν του ἀναγκαῖα μέτρα. Ἐτέ-
 θησαν πυρπολικά τινα πλοῖα εἰς διάφορα τοῦ Ἀργολικοῦ κόλ-
 που μέρη, καὶ τὰ ὠπλισμένα συνήχθησαν ὅλα ὁμοῦ πλησίον τῶν
 Πετσῶν. Ὁ Τουρκικὸς στόλος, συνθεμένος ἀφ' ὅλας τὰς Τουρ-
 κικὰς τῆς Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς θαλασσίους ἰδυνάμεις, ἐσύγκειτο

ἐξ ὀγδοηκτατεσσάρων πλοίων, ἐξ ὧν ἐπτά δίκροτα, δεκαπέντε φεργάται, καὶ τὰ λοιπὰ κορβέτται, βρίκια καὶ γολέτται· ὁ δὲ Ἑλληνικὸς ἐξ ἐξήκοντα μικρῶν πλοίων καὶ δέκα πυρπολικῶν (ι).

Κατὰ τὴν 8 Σεπτεμβρίου ἐφάνη ὁ ἐχθρὸς διευθυνόμενος πρὸς τὸν τῆς Νήσου Πετσῶν πορθμὸν, καὶ ἐδείκνυσεν, ὅτι ἤθελε καταστρέφειν πᾶν ὅ,τι πρὸς αὐτὸν ἐδύναντο ν' ἀντιπαραταχθῇ εἰς τὴν διάβασίν του· οἱ κάτοικοι τῆς νήσου ταύτης, διὰ τὸν ἐπαπειλούμενον κίνδυνον, ἔφερον νὰ ἀσφαλίσωσι τὰς οἰκογενείας των εἰς Ἰδραν, καὶ ἐπειδὴ οἱ περισσότεροι ἐμβῆκαν εἰς τὰ πλοιάτων νὰ πολεμήσωσι, καὶ δὲν ἔμειναν, παρὰ πολλὰ ὀλίγοι αὐτῶν εἰς φύλαξίν της, ἐστάλησαν ἱκανοὶ στρατιῶται νὰ τὴν ὑπερκαπισθῶσιν εἰς περίπτωσιν ἐκ μέρους τοῦ ἐχθροῦ ἐπ' αὐτῆς ἀποβάσεως, καὶ ἄλλοι ὡς ἐξ χιλιάδες περίπου ἐτοποθετήθησαν περὶ τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου τὰ περάλια· ὁ Μικρούλης, λαβὼν τὴν διεύθυνσιν τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων, ἔδωκεν εἰς τοὺς πλοίαρχους τῆς μάχης τὸ σχέδιον, τὸ ὁποῖον παραδεχθέντες οὗτοι, κατέταξαν κατ' αὐτὸ τὰ πλοιάτων οὕτως.

Δεκαοκτὼ Ἑλληνικὰ πλοία καὶ ἐξ πυρπολικὰ διηρέθησαν εἰς τρεῖς σειρὰς ἐν εἴδει κλίμακος, καὶ ἐτέθησαν μεταξὺ τοῦ πορθμοῦ τῶν Πετσῶν κατέμπροσθεν τῆς χώρας, εἰς τρόπον ὥστε ἐξ μόνου τούτων ἐδύναντο νὰ πολεμῶσιν εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν, καὶ οἱ Τοῦρκοι ἠναγκάζοντο νὰ βιάσων τὰς τρεῖς αὐτὰς σειρὰς πρὶν φθάσουν εἰς Ναύπλιον· ἕτερον τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου μέρος διωρίσθη νὰ ὑποκριθῇ, ὅτι καταδιώκεται ἀπὸ τὸν ἐχθρὸν, καὶ νὰ τὸν τρεβίξῃ ἐν τῷ μέσῳ τῶν νήσων, ὅπου οἱ Ἕλληνες διὰ τὴν στενότητα ἐδύναντο κάλλιον νὰ μεταχεισθῶσι τὰ πυρπολικὰ, καὶ νὰ κυβερνήσουν περιδεξίως τὰ πλοιάτων εἰς τρόπον, ὥστε νὰ περάσουν ἀπ' ἄνεμον τῶν νήσων διὰ νὰ περικυκλώσουν τὸ ἄλλο τοῦ ἐχθροῦ μέρος μεταξὺ δύο πυροβολημάτων.

Τοιοῦτοτρόπως ἐν μέρος τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου προσέβαλε τὰ πρὸς τὸν πορθμὸν τοποθετημένα Ἑλληνικὰ πλοία, καὶ ἄλλο

ἠκολούθησε τὰ πρὸς τὰς νήσους διευθυνόμενα, ἀλλὰ κατὰ δυστυχίαν παύσαντος τοῦ ἀνέμου, ἔμειναν εἰς γαλήνην, καὶ δὲν ἐδύναντο νὰ ἐκτελέσουν τὸ σχέδιόν των. Ἐν τῶν πυρπολικῶν, ἀπὸ τὸν Πιππίνον διευθυνόμενον, ἐκόλλησεν εἰς τὴν πρύμνην ἐνὸς ἐχθρικοῦ βρικόιου, καὶ ὡς πενήντα αὐτοῦ ἄνθρωποι ἐπήδησαν ἐντὸς τοῦ πυρπολικοῦ, καὶ ἐπρόφθασαν νὰ τὸ ξεκολλήσουν ἀπὸ τὸ βρίκιον, ἀλλ' αὐξηθέντος τοῦ πυρὸς, ὅλοι αὐτοὶ ἐκάησαν καὶ ἐπνίγησαν· ἐκ τοῦ πληρώματος τοῦ πυρπολικοῦ τούτου ἐπληρώθησαν δύο ναῦται, καὶ ἄλλοι δύο ἐκ τῶν τοῦ πλοιάρχου Ἀντ. Γ. Κριεζῆ· ἐν τῇ μεταξὺ δὲ τούτῳ ἡ μάχη ἐγένετο πεισματώδης ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, καὶ τὰ ἐπὶ τῆς νήσου Πετσῶν κανονυστάσια ἐπυροβόλουν ὡσαύτως κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Οἱ κάτοικοι ὅλοι τῆς Ὑδρας εἶχαν καταβῆ πρὸς τὸ κατὰ τὸ μέρος ἐκεῖνο παράλιον, καὶ ἐπερίμεναν ἀνυπομόνως νὰ ἴδωσι τῆς ναυμαχίας αὐτῆς τὴν ἐκβασιν, ἐκ τῆς ὁποίας ἐκρέματο ἡ τύχη τῆς Ἑλλάδος (κ). Μετὰ δὲ ἐξάωρον ἀκατάπαυστον μάχην μὴ δυνάμενοι οἱ Τοῦρκοι νὰ βιάτῳσι τὴν εἴσοδον ἐτραβίχθησαν. Περί δὲ τὴν 11 μετὰ μεσημβρίαν ὁ ἐχθρικός στόλος διευθύνθη αὐθις πρὸς τὸ Ναύπλιον (λ)· ἡ γαλήνη καὶ οἱ ἄγκτοι ἐντὸς τοῦ κόλπου ἄνεμοι ἐμπόδισαν καὶ αὐτόν, καὶ τὸν Ἑλληνικὸν στόλον νὰ προχωρέσωσι, καὶ τὴν 12 τὸ πρωὶ εὐρέθησαν ἀμφοτέροι πολλὰ πλησίον, ὁ μὲν Τουρκικὸς διευθύνετο πρὸς τὸν κόλπον ἀπὸ τὸ μεσημβρινὸν τῶν Πετσῶν μέρος, ὁ δὲ Ἑλληνικὸς εἰσέπλεε διὰ τοῦ πορθμοῦ εἰς τρόπον ὥστε ἦτον ἀδύνατον νὰ μὴν ἀπαντηθῶσι πρὶν φθάσωσιν εἰς Ναύπλιον· ἐν τῶν πυρπολικῶν, μείναν καθ' ὅλην τὴν νύκτα εἰς ἀποσάλευσιν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κόλπου, ἐξημερώθη πολλὰ πλησίον τοῦ ἐχθροῦ, καὶ κατὰ καλὴν τύχην ἐδυνήθη μετ' ὀλίγον νὰ διαφύγῃ τὸν κίνδυνον· ὁ ἄνεμος περὶ τὴν μεσημβρίαν τῆς αὐτῆς ἡμέρας εἰσέπνεεν εὐδίας, καὶ ὁ Ἑλληνικὸς στόλος βραδύνας τὸν δρόμον του, ἀφῆκε τὸν ἐχθρὸν νὰ προπορευθῇ διὰ νὰ τὸν προσβάλῃ ἔπειτα εἰς στενωτέραν ἐντὸς τοῦ κόλπου θέσιν, καὶ νὰ τὸν καταστρέψῃ ἐξ ὀλοκλήρου.

ἀλλ' ἐν ᾧ οἱ Τοῦρκοι ἐπροπορεύοντο καὶ ἐπρόχώρουν διευθυνόμενοι πρὸς τὸ Ναύπλιον, τοῦ ὁποίου δὲν ἀπεῖχαν περισσότερον τῶν ἐννέα ἢ δέκα милίων, ἐστάθησαν ἐν τῇ ἁμα, διευθύναντες αὐτόθεν Αὐστριακὸν φορτηγὸν πλοῖον, ἐπροσπάθουν νὰ ἐξέλθουν τοῦ κόλπου λοξοδρομοῦντες· τὸ Αὐστριακὸν αὐτὸ πλοῖον ἐσυλήφθη ἐπομένως ἀπὸ δύο τῶν ἐντὸς τοῦ κόλπου παραμονευόντων πυρπολικῶν πλοίων *) (μ). Περὶ τὸ ἐσπέρας τῆς αὐτῆς ἡμέρας ὁ Ἑλληνικὸς στόλος προσέβαλε τὴν κεφαλὴν τοῦ ἐχθρικοῦ, ἀλλὰ δὲν διήρκεσεν ἐπὶ πολὺ τὸ πῦρ.

Τὴν 13 ὁ ἐχθρὸς ἐπροσέπαθον λοξοδρομῶν νὰ ἐξέλθῃ τοῦ κόλπου, πέραίτησεν ἐν βρίκιον, τὸ ὁποῖον δὲν ἐδύνατο ὡς ἀργοκίνητον ν' ἀκολουθήσῃ τὸν στόλον, καὶ τὸ ἔκαυσαν οἱ Ἕλληνες (ν). Μετὰ τὸ γεῦμα δὲ τῆς αὐτῆς ἡμέρας μαχόμενοι οἱ Ἕλληνες, ἐτράδιζαν μερικὰς φρεγάτας πρὸς τὸ ἀνατολικὸν τῶν Πετσωτῶν μέρος, ἐν τῶν μέσῳ τῶν νήσων καὶ παρατηροῦν διὰ τῆς λέμβου του τὰς κινήσεις τοῦ ἐχθρικοῦ, ἐδοκίμασε νὰ τοῦ διακόψῃ τὸν δρόμον, ἀλλὰ τὸ ἔκαμε πολλὰ ἀργά· διότι οἱ Τοῦρκοι μόλις τὸ ἶδαν νὰ ξεστομηθῇ ἐκ τῶν νήσων, ἐγύρισαν τὴν λοξοδρομίαν των, καὶ φεύγοντες τὸ ἐπυροβόλουν. Τὴν δὲ 15 εὐρισκόμενος ὁ ἐχθρικός στόλος ἔξωθεν τῶν νήσων, καὶ θεωρῶν ἀδύνατον πλέον νὰ δώσῃ εἰς τὸ Ναύπλιον βοήθειαν καμμίαν, καὶ τελευταῖον ὅλα τὰ ὑπὲρ αὐτοῦ σχέδιά του μεταιωμένα, ἀπελπισθεὶς, ἀπεφάσισε νὰ φύγῃ διὰ Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐπιτυχῶν βοηθοῦ ἀνέμου, πνέοντος ἐκ μέρους τῆς Ὑδρας, ἐξήκολούθει νὰ φεύγῃ, ὁ δὲ Ἑλληνικὸς ἀκολουθῶν αὐτὸν, τὸν ἐπυροβόλοῦσε φεύγοντα ἕως τὸ ἐσπέρας, ὅτε ἀπομακρυνθεὶς, ἐπέστρεψε διὰ τὴν ἑλληψιν τῶν ἀναγκαίων τροφῶν εἰς τοὺς λιμένας του, καὶ τοιοῦτοτρόπως ἐτελείωσεν ἡ ἐκστρατεία αὕτη τοῦ ἐπονομαζομένου ἀηττήτου στόλου, ὅστις, ὡς διελάμβαναν αἱ πρὸς τοὺς Ναυπλιώτας τοῦ Πασᾶ στολάρχου ἐπι-

*) Διευθυνταὶ τῶν δύο πυρπολικῶν τούτων ἦσαν οἱ Ὑδραῖοι Γεώργιος Τσερεμέης καὶ Λεονάρδος Θεοδωρῆ.

στολαί, ἔμελλε νὰ ὑποτάξῃ ὅλας τὰς νήσους, ὑποσχόμενος νὰ καταστρέψῃ ἐξολοκλήρου τὸν Ἑλληνικὸν στόλον, καὶ ἀνέφερεν ὅτι κατεβύθισεν ἑξ καὶ ἔκαυσε δύο Ἑλληνικά πλοῖα *).

Ἐλθὼν δ' ἐπομένως ὁ ἐχθρικός στόλος περὶ τὴν Τένεδον καὶ Τρωάδα, προσωρμίσθη καὶ διέμενεν ἐκεῖ, περιμένων νέας τοῦ Σουλτάνου διαταγὰς. Οἱ Ψαριανοὶ πλησιέστεροι ἐκ τῆς θέσεώς των τοῦ κινδύνου ὄντες, ἔγιναν κατ' αὐτὴν τὴν περίστασιν προσεκτικώτεροι νὰ διασκεφθῶσιν ἀρμόδιον νέας νίκης τρόπον καὶ αὐτοί· διὸ καὶ ἐτοιμάσαντες ἐξαπέστειλαν τὸν Κωνσταντῖνον Κανάρην μὲ ἓν μόνον πυρπολικόν, ὅστις φθάσας τὴν νύκτα τῆς 28 Ὀκτωβρίου εἰς Τένεδον, ὅπου ὁ ἐχθρικός στόλος ἦτο προσωρμισμένος, διευθύνθη περιδεξίως ἐπὶ τῆς Τουρκικῆς ὑποναυαρχίδος, καὶ τὴν ἔστειλεν ὀλοκαύτωμα νυκτερινῆς ἐκδικήσεως εἰς τὴν μητέρα Ἑλλάδα, διασωθεὶς ἐπομένως μὲ τοὺς ναύτας ἐν τῇ νήσῳ Σκύρῳ διὰ τῆς λέμβου του καὶ δύο μικρῶν πλοίων διοικουμένων ὑπὸ τῶν πλοιάρχων Γεωγίου Καλαφάτη καὶ Ἀναγνώστου Σαρηγιάννη, οἵτινες τὸν ἐσυνώδευσαν εἰς τὸ τολμηρὸν τοῦτο ἐπιχειρήμα πλησίον τῆς Τενέδου· ὁ δὲ στόλαρχος Ἰβραήμ Πασᾶς, κατηγορηθεὶς ἐπομένως διὰ τὴν εἰς τὸν Ἀργολικὸν κόλπον ἀποτυχίαν του, καὶ διὰ τὸν ἐσχάτως εἰς Τένεδον πυρπολισμὸν τοῦ δικρότου τῆς ὑποναυαρχίδος ὡς ἀνίκανος, ἀπεκεφαλίσθη, καὶ ὁ μὲν Σουλτανικός στόλος, ἀφ' οὗ ἀπώλεσε τέσσαρα βρίκια ναυαγήσαντα ἐκ τῆς τρικυμίας εἰς Μυυριχίς, παραλίαν τῆς Τρωάδος, εἰσέπλευσεν εἰς τὸν Ἑλλησποντον νὰ ξεχειμάσῃ καὶ νὰ ἐτοιμασθῇ (·)· ὁ δὲ Αἰγυπτιακός, ἠνωμένος μὲ τὸν τῆς Ἀφρικῆς, κατέβη εἰς Ἀλεξάνδρειαν, καὶ ἐκ τῆς κακοκαιρίας ἐν μεγάλῳ Ἀλγερινὸν βρίκιον ἐσπρώχθη καὶ ἐναυάγησεν εἰς Σύραν, διασωθέντων δεκαεπτὰ μόνον ἐκ τοῦ πληρώματος τοῦ ἀνθρώπων ἐπὶ τῆς νήσου.

*) Εἰς τὰς ναυμαχίας ταύτας παρευρέθησαν οἱ περισσότεροι Ὑδραῖοι καὶ Πετρωῖται πλοῖαρχοι.

Πολιορκηθεῖσα διὰ ξηρᾶς κατὰ τὴν 25 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἀπὸ τοῦς Πασάδες Ὁμὲρ Βριόνην καὶ Ῥασῇ Μεχμέτην ἡ πόλις τοῦ Μεσολογγίου, ἐπολιορκήθη συγχρόνως καὶ διὰ θαλάσσης ἀπὸ τινα ἐχθρικά πλοῖα μείναντα εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον, καθ' ὃν καιρὸν ὁ ἐχθρικός στόλος περιέπλεε περὶ τὴν Πάτραν. Πληροφορηθεῖσα δὲ ἡ διοίκησις περὶ τοῦ συμβάντος τούτου, ἔγραψε πρὸς τοὺς Ὑδραίους, καὶ ἐνταυτῷ εἰς τοὺς Πετσώτας, νὰ στείλουν ἐκεῖσε θαλάσσιον δύναμιν, καὶ ἐτοιμάσαντες ἑξ ἀπὸ Ὑδραν πλοῖα *), ἀπέστειλαν αὐτὰ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ πλοίαρχου Λαζάρου Παναγιώτα. Φθάσαντα ταῦτα μόλις μετὰ παρέλευσιν δεκαπέντε ἡμερῶν, ἀφότου ἡ πολιορκία ἤρχισεν, ἐδίωξαν ἐν τῷ ἅμα τὰ ἐχθρικά, ἐκ τῶν ὁποίων ἐν Ἀλγερινὸν βρίκιον εἴκοσι κανονίων μόλις ἐδυνήθη νὰ διασωθῇ κατατρυπημένον εἰς Ἰθάκην μὲ πολλὰ ὀλίγους διασωθέντας ναύτας· μεταξὺ δὲ τῶν ἐν αὐτῷ φονευθέντων ἦτο καὶ ὁ ἀνεψιὸς τοῦ Χυρσίτ Πασᾶ· ἐντεῦθεν τὰ αὐτὰ πλοῖα εὐκόλυναν τὴν διὰ θαλάσσης κοινωνίαν, καὶ ἐχρησίμευσαν ἐν τέλει εἰς τὴν ἐκ διαλειμμάτων Πελοποννησιακῶν στρατευμάτων μετὰβασιν (ο).

Τὸ Ναύπλιον, πολιορκούμενον στενωτάτα καὶ διὰ ξηρᾶς, ἐπεριμένετο ἡμέραν ἑξ ἡμέρας νὰ πέσῃ εἰς τοὺς Ἕλληνας· ἀλλ' οἱ ἐν αὐτῷ Τοῦρκοι, ἔχοντες εἰς τὴν συνείδησίν των τὰ προλαβόντα κακὰ, ὅσα παραβάντες τὰς γενομένας μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων συνθήκας περὶ τὸν Ἰούνιον, ἐπραζαν, κακομεταχειρισθέντες τελευταῖον καὶ τοὺς ὁμήρους των, καὶ γνωρίζοντες ὅτι διὰ τῆς παραβάσεως ταύτης ἀφ' ἑαυτοῦ των παρέδωκαν τὴν ζωὴν των εἰς τῆς δικαιοσύνης ὄλων τῶν ἐθνῶν τὴν σπάθην, ἐπέμειναν μέχρι τοῦδε πολιορκημένοι, οὐδὲ ᾔθελαν ποτὲ παραδοθῆν κατ' οὐδένα τρόπον, ἂν δὲν ἀπέθνησκαν τῆς πείνης. Ἀλλ' ὅταν ὁ Σταΐκος ἐκυρίευσεν ἑξ ἐφόδου τὸ Παλαμῆδι (π), εἰς τὸ ὅποιον

*) Πλοίαρχοι τούτων ἦσαν ὁ Σαχτούρης, Δημ. Μαστραντώνης, Σάββας Ἀνδρέου, Ἀθαν. Δ. Κριεζῆς καὶ Ἰω. Μαρσούκας.

ὑπόκειται ἡ πόλις, οἱ Τοῦρκοι θεωροῦντες ἑαυτοὺς χαμένους, ἐζήτησαν νὰ κάμουν δευτέραν συνθήκην. Οἱ Ἕλληνες δὲν ἠθέλησαν νὰ δεχθῶν κάμιμίαν αὐτῶν περὶ συνθήκης ὅποιασδήποτε πρότασιν, ἀλλὰ δειξάντες τελευταῖον εἰς αὐτοὺς εὐσπλαγχνίαν, ἐνέδωσαν εἰς μόνην τὴν συνθήκην νὰ τοὺς χαρισθῇ ἡ ζωὴ, καὶ νὰ μετακομισθῶσιν εἰς Ἀσίαν δι' Ὑδραϊκῶν πλοίων, μὴ ἐμπιστευομένων αὐτῶν εἰς ἄλλα· διὸ ἐπροσκήθη εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν ὁ Μιαούλης νὰ τοὺς παραλάβῃ (ρ). Ἀλλ' ἐν ᾧ εἰσῆλθαν εἰς τὴν πόλιν οἱ Ἕλληνες, καὶ ἐπεριμένετο ὁ Μιαούλης διὰ νὰ ἐπιβιβάσῃ τοὺς παραδοθέντας Τούρκους, οἵτινες ἔμεναν, ἀφ' ἧς στιγμῆς παρεδόθησαν, εἰς τοὺς οἴκους των ἄοπλοι, γίνεται μικρὰ σύγχυσις μετὰ τῶν Ἑλλήνων στρατιωτῶν, καὶ οἱ Τοῦρκοι νομίσαντες ὅτι ἤθελαν νὰ τοὺς σκοτώσουν, ἔτρεξαν ὅπως ἐδυνήθησιν ἀπὸ τὰς ἀνοικτάς τοῦ φρουρίου θύρας εἰς τὴν θάλασσαν. Τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα, ὅσα εἰς τὸν λιμένα εὕρισκοντο μετὰ μιᾶς Ἀγγλικῆς φρεγάτας, διοικουμένης ἀπὸ τὸν Ἀμιλτῶνα, ἀγνοοῦντα τοῦ συμβάντος τὴν αἰτίαν, ἔστειλαν τὰς λέμβους των, καὶ ἔσωσαν ὅλους τοὺς εἰς τὴν θάλασσαν πεσόντας Τούρκους μὲ τὰς οἰκογενείας των (σ). Ἐλθὼν ὁ Μιαούλης, καὶ παραλαβὼν ὅλους τοὺς μείναντας μὲ τὰς οἰκογενείας των Τούρκους (τ), ἀνεχώρησε, διὰ νὰ τοὺς μεταφέρῃ εἰς Ἐφεσον, συνακολουθούμενος καὶ ἀπὸ τὸν Ἀμιλτῶνα, καὶ φθάσας μετὰ μεγάλης ἐκ τῆς κακοκαιρίας τοῦ χειμῶνος δυσκολίας πλησίον τοῦ Κουσσαντασίου κατὰ τὴν παραλίαν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἀπεβίβασεν αὐτοὺς σώους, καὶ εὐχαριστημένους, καὶ ἐπέστρεψεν εἰς Ὑδραν τὴν 7 Ἰαννουαρίου, ὁ δὲ Ἀμιλτων ἀπεβίβασε τοὺς μετ' ἑαυτοῦ εἰς Σμύρνην.

Τρίτον έτος τῆς ἐπαναστάσεως τῶν Ἑλλήνων (1823).

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ.

Παραχώρησις τῶν ἐπὶ τὰς προσόδους τῶν νήσων τοῦ Ἀγαίου φέρων, καὶ αὐτῶν ἐπίσης τῶν ἐράνων εἰς ἔξοδα τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου.— Ἀποστολὴ Ὑδραϊκῆς μοίρας δι' ἀσφάλειαν τῶν νήσων καὶ κατάπλευσις τοῦ ἑχθρικοῦ στόλου εἰς Σούδαν.— Ἀποστολὴ Ὑδραϊκῆς μοίρας εἰς Εὐβοίαν καὶ Μαλιακὸν κόλπον καὶ πράξεις αὐτῆς κατὰ τῶν πολιορκητῶν τῶν Τρικέρων.— Κυρίευσις τοῦ φρουρίου Τσαυταρλῆ διὰ τῶν Ψαριανῶν πλοίων.— Ἡττα τῶν Τούρκων εἰς τὴν Ἀνατολικὴν καὶ Δυτικὴν Ἑλλάδα.— Ἐκπλευσις Ὑδραϊκῆς μοίρας κατὰ τοῦ ἑχθρικοῦ στόλου.— Ἡνώθη μ' ἄλλας δύο μοίρας τῶν Ψαριανῶν καὶ Πετσωτῶν.— Ἐξασφάλισις δώδεκα ἑχθρικῶν πλοίων εἰς τὸν λιμένα τῆς Λέσβου.— Ναυμαχία ὑπὸ τῷ Ἀθωνος ὄρος.— Ἀποφεύγουν τὴν συμπλοκὴν τοῦ ἑχθρικοῦ στόλου ἕξ Ἑλληνικὰ πλοία μεθ' ἑνὸς πυρπολικοῦ.— Ἀναχώρησις τῆς Πετσωτικῆς μοίρας.— Ὑποταγὴ τῶν Σκιαθιτῶν εἰς τὸν ἑχθρικὸν στόλον, καὶ ἀποτυχία τῆς ἐν Σκιάθῳ στρατιωτικῶν γενομένης παρ' αὐτοῦ ἀποβάσεως.— Ναυμαχία εἰς τὸ στόμιον τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου.— Σύστασις δύο διοικητῶν εἰς Σκιάθον.— Ἐκδίκησις τῶν Ὑδραίων καὶ Ψαριανῶν κατὰ τῶν Τρικεριωτῶν.— Ναυμαχία ἐντὸς τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου, καὶ κυρίευσις ἕξ ἑχθρικῶν πλοίων.— Πώλησις αὐτῶν ἐν Σύρῳ καὶ ἐπιστροφὴ τῆς Ὑδραϊκῆς μοίρας.— Πολιορκία τοῦ Μεσολογγίου, καὶ ἀποστολὴ Ὑδραϊκῆς καὶ Πετσωτικῆς αὐτόθεν μοίρας.— Κυρίευσις ὑπ' αὐτῆς μιᾶς ἑχθρικῆς γολλέττας μὲ χρίματα.— Διάλυσις τῆς πολιορκίας τοῦ Μεσολογγίου, καὶ διαμονὴ τῆς Πετσωτικῆς μοίρας αὐτόθι.

Αἱ μέχρι τοῦδε δοθεῖσαι κατὰ τοῦ ἑχθροῦ ναυμαχίαι ὠφέλησαν τῶν τριῶν θαλασσομαχουσῶν νήσων τοὺς κατοίκους, διδάξασαι αὐτοὺς ν' ἀντιστέκωνται εἰς ἑχθροὺς ἀσυγκρίτως ὑπερέχοντας κατὰ τὰς δυνάμεις, καὶ μόνη ἡ χρηματικὴ ἔλλειψις ἐγένετο ἐμπόδιον νὰ κατορθώσωσι μεγαλητέρας κατὰ τοῦ ἑχθροῦ νίκας. Αἱ διὰ τὰς χρηματικὰς ἀνάγκας περὶ τοῦ ἐφοπλισμοῦ καὶ ἐκπλεύσεως τῶν πλοίων των ἀδιάκοποι συνεισφοραὶ, καταντήσασαι ἀνυπόφοροι, τοὺς ἠνάγκασαν νὰ ζητήσουν ἀπὸ τὴν

διοίκησιν, νὰ τοὺς παραχωρήσῃ τοὺς ἐπὶ τὰς προσόδους τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου ἐπιβληθέντας φόρους, καὶ νὰ διορίσῃ ξεχωριστὸν ἐπίσης ἔρχον κατ' ἀναλογίαν τῶν προσόδων ἐκάστης νήσου διὰ τὰ ἐξοδα τοῦ στόλου. Ἡ ἐν Ἀστρεὶ κατ' Ἀπρίλιον συγκροτηθεῖσα Β' τῶν Ἑλλήνων Ἐθνοσυνέλευσις παρεδέχθη ἐπισφραγίσασα τὴν τοσοῦτον δικαίαν ἀπαίτησίν των, καὶ τοιοῦτοτρόπως δι' αὐτῆς ἐμπόρεσαν ἐφεξῆς ν' ἀπαλλαχθῶσιν ὁπωσοῦν ἀπὸ τὰ ἐξοδα τοῦ στόλου, τὰ ὅποια εἶχαν ἐπιφορτισθῇ μέχρι τοῦδε ἀπ' ἀρχῆς τοῦ ἀγῶνος, καὶ ἀπέστειλαν κατ' ἑτορς ἓνα ἔφορον ἐξ ἐκάστης νήσου δι' ἐπίτηδες πλοίου εἰς τὴν σύναξιν αὐτῶν.

Συσκεφθέντες οἱ Ὑδραῖοι περὶ τῆς ἀσφαλείας τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου Πελάγους, ἐφώπλισαν καὶ ἐξέκπέστειλαν τὴν 15 Ἀπριλίου δεκατρία πολεμικὰ καὶ δύο πυρπολικὰ πλοῖα *) ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Α. Λαλεχοῦ, τὰ ὅποια, ἀφ' οὗ μετὰ τινος ἡμέρας περιεφέροντο περὶ τὰς νήσους, ἐπαγρυπνοῦντες εἰς τὴν διαφύλαξίν των, ἔμαθον τὴν ἐκ τοῦ Ἑλλησπόντου ἐκπλευσιν τοῦ Ἀλγερινοῦ στόλου καὶ ἀπεσύρθησαν εἰς Ψαρά, διὰ τῶν ὁποίων διεπέρασε τὴν 22 Μαΐου ἡνωμένος μετὸν Σουλτανικὸν καὶ διευθύνετο πρὸς τὸν Καφρέα τὸν ἠκολούθησαν τὰ Ἑλληνικά. Ἐλθόντα δὲ περὶ τὴν Ἀνδρόν, καὶ περιπεσόντα διασκορπισμένα εἰς γαλήνην, ἐπλησίασαν τινὰ ἐκ τῶν ἐχθρικῶν, βοηθούμενα ἀπὸ ὀλίγην ἀνέμου πνοὴν καὶ τὰ προσέβαλαν, ἀλλ' ἀπεκρούσθησαν γενναίως, ὥστε ἠναγκάσθησαν νὰ ἐνωθῶσι μετὸν λοιπὸν στόλον, διευθυνόμενον τὴν αὐτὴν ἡμέραν εἰς Κάρυστον. Θεωροῦντες πάλιν οἱ ἡμέτεροι τὴν ὑπέρογκον τοῦ ἐχθροῦ δύναμιν,

η. Λαλεχὸς

*) Τὰ μὲν πολεμικὰ ἐδιοικοῦντο ὑπὸ τῶν πλοιάρχων Ἀντ. Γ. Κριεζῆ, Ἰω. Βουλγαρη, Λαζ. Παναγιώτου, Ἰω. Ζάκα, Ἐλεὺθ. Ῥαφαήλ (α), Κωνστ. Μεθενίτου, Χριστοφίλ. Δημητρίου, Ἰω. Μπατσαζῆ, Λαζ. Παπαμανόλη, Ἀθ. Δ. Κριεζῆ, Σάββα Ἀνδρέου καὶ Γκίκα Κουτούζη· τὰ δὲ πυρπολικὰ διευθύνοντο ὑπὸ τοῦ Ἀγδ. Πιπίνου καὶ Λεονάρ. Θεοδωρῆ.

(α) Ὅρα τὸ ὑπ' ἀριθ. 164 πρωτόκολλον Μητρώου παρὰ τῷ ὑπουργείῳ τῶν Ναυτικῶν τοῦ 1833.

ἔκριναν δέον ν' ἀποσυρθῶσιν εἰς Ὑδραν καὶ νὰ ἐνδυναμωθῶσι, ζητοῦντες τὴν ἀναγκαίαν βοήθειαν, ἃν ὁ ἐχθρὸς ἐσκόπευε νὰ προσβάλῃ κατ' αὐτῆς. Ἀλλὰ μόλις ἔφθασαν εἰς Ὑδραν, καὶ ἔμαθαν ἀπὸ τὰς ἐμπροσθοφυλακὰς, αἱ ὁποῖαι πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν εἶχαν ἐκπλεύσειν ἐξ Ὑδρας, τὴν ἐκ Καρύστου τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου ἀναχώρησιν καὶ διεύθυνσιν του εἰς Σούδαν τῆς Κρήτης, αὐτοὶ μὲν ἔμειναν εἰς Ὑδραν, διωρίσθη δὲ νὰ ἐκπλεύσῃ ἄλλη μοῖρα ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ Λαζάρου Πινότση.

Ἡ μοῖρα αὕτη, συνισταμένη ἐξ ἐννέα πολεμικῶν πλοίων, ἐξέπλευσε τῆς Ὑδρας τὴν 1 Μαΐου *), ἐπὶ σκοπῷ νὰ παραπλεύσῃ τῆς Εὐβοίας καὶ τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου τὰ παράλια πρὸς βοήθειαν καὶ ἐγκαρδίωσιν τῶν ἐκεῖσε διαμαχομένων Ἑλληνικῶν στρατευμάτων· ἐλθοῦσα πρῶτον ὑπὸ τὰ τεῖχη τῆς Καρύστου, καὶ κατακαύσασα ὅλα τὰ εἰς τὸ παραθαλάσσιον μέχρι τοῦ τείχους τοῦ φρουρίου εὐρισκόμενα χωράφια, ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν, διευθυνθεῖσα πρὸς τὰ μέρη τῆς Τρίκερης, ἣτις ἐπολιορκεῖτο ἀπὸ τὸν Λαμπουτ Πασᾶν, ὅπου φθάσασα, διέλυσε τὴν διὰ θαλάσσης τοῦ ἐχθροῦ πολιορκίαν, καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν ἔκβασιν διαφόρων κατ' αὐτοῦ ἐκ μέρους τῶν πολιορκουμένων προσβολῶν, καὶ ἤθελε συντελέσειν ἀκόμη εἰς τὸν παντελῆ ὀλεθρὸν του, ἐὰν δὲν ὑπῆρχε μεταξὺ τῶν Τρικεριωτῶν ἡ ἀσυμφωνία, ἣτις ἐγένεν ἀφορμὴ νὰ μὴ βαλθῇ εἰς πρᾶξιν τὸ ἐκ μέρους τῶν στρατευμάτων προσφυῶς ἐπινοηθέν σχέδιον τοῦ ν' ἀποβιβασθῶσι νυκτὸς διὰ τῶν πλοίων εἰς παλαιὰν Τρίκερην διὰ νὰ κυριεύσουν τὰς πλευρὰς τοῦ ἐχθροῦ· σχέδιον, τὸ ὁποῖον ἤθελε βεβαίως ἐξολοθρεύσειν τὸν ἐχθρὸν, ἐὰν ἐβάλετο εἰς πρᾶξιν. Ἡ αὕτη συμφωνία ἐγένεν ὡσαύτως αἰτία ν' ἀναχωρήσῃ ἐκεῖθεν ἡ μοῖρα, ἀφ' οὗ ἐτελείωσε τὰς τροφάς της.

Περὶ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ἐτοιμάσαντες οἱ Ψαριανοὶ κατὰ τοῦ

*) Ἦσαν πλοίαρχοι εἰς ταῦτα ὁ Κωνστ. Μεθενέτης, Ἰω. Μπατσαξῆς, Ἀνδρ. Κοσμᾶ, Δημ. Ἀντ. Βόγκου, Στ. Φώκας, Ἀθ. Δ. Κριεζῆς, Λάζ. Τσώρτσου καὶ Ἰω. Γκέλης.

φρουρίου Τσχανταρλή ἐκστρατεῖαν, ἀπῆλθαν μὲ ἱκανὰ πλοῖα καὶ πλοιάρια, φέροντα ὑπὲρ τοὺς ἐξακοσίους στρατιώτας, ἐξ ὧν εἶχαν πρὸς φύλαξιν τῆς νήσου των φρουράν, καὶ ἐπέτυχαν νὰ τὸ κυριεύσωσι τὴν 12 Ἰουνίου, λαφυραγωγήσαντες πᾶν ὅ,τι καὶ ἂν ᾤοντο ἐντός αὐτοῦ *).

Ἐντοσούτω τὰ Ἑλληνικὰ στρατεύματα ἐπήγαιναν ὅλως προχωροῦντα πανταχοῦ. Οἱ Τούρκοι νικηθέντες εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα, ἔπαθαν τὸ αὐτὸ καὶ εἰς τὴν Δυτικὴν (υ)· διὸ καὶ ἐτοιμάζετο νὰ ἐκπλεύσῃ ἐκ νέου στόλος διὰ νὰ δώσῃ εἰς τὰ πάσχοντα μέρη βοήθειαν. Εἰς τὴν εἰδήσιν ταύτην οἱ Ὑδραῖοι ἠτοίμασαν δεκαπέντε τῶν μαχιμωτέρων πλοίων των καὶ τέσσαρα πυρπολικά πρὸς ἀντίκρουσίν του **), τὰ ὅποια παραλαβὼν ὑπὸ τὴν διεύθυνσίν του ὁ Μικαύλης, ἐξέπλευσεν ἀπὸ Ὑδραν τὴν 31 Αὐγούστου, ἐλθὼν πρῶτον εἰς Βολισσὸν τῆς Χίου, ἠνώθη μὲ δεκατέσσαρα Ψαριανὰ πλοῖα, ὁδηγούμενα ὑπὸ τοῦ Νικολάου Ἀποστόλη, καὶ μὲ πέντε Πετρώτικα, καὶ ἀπέπλευσεν ὁμοῦ ἐκεῖθεν διευθυνθεὶς πρὸς ἀπάντησιν τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, περὶ τοῦ ὁποίου εἶχαν ἤδη μάθει τὴν ἐκ τοῦ Ἑλλησπόντου ἐκπλευσίν του. Ἐλθὼν δὲ ἐξώθεν τῆς νήσου Λέσβου, ἤρε πρωσορμισμένα δώδεκα ἐχθρικά ἐντὸς τοῦ λιμένος τῆς· ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ ἐχθροὶ ἐκ τοῦ φόβου τῶν πυρπολικῶν εἶχαν προπαρασκευάσει, ὥστε νὰ κλείουν διὰ σχοινίων καὶ ξύλων τὸν λιμένα τοῦτον εἰς περίπτωσιν συμπλοκῆς, δὲν ἐδυνήθη νὰ ἐπιχειρισθῇ τίποτε κατ' αὐτῶν· ὅθεν ἀνεχώρησαν οἱ Ἕλληνες διευθυθέντες εἰς ἀπάντησιν τοῦ ἐχ-

*) Ἀρχηγὸς τῆς ἐκστρατείας ταύτης ὑπῆρξεν ὁ Ψαριανὸς πλοίαρχος Γεώργιος Σκανδάλης.

**) Τῶν μὲν πολεμικῶν τούτων ἦσαν πλοίαρχοι ὁ Ἀναστ. Τσαμαδός, Γ. Σαχτούρης, Ἀντ. Γ. Κριεζῆς, Κυρ. Σκούρτης, Α. Παναγιώτας, Θεόδ. Γκιώνης, Ἑλ. Ῥαφαήλ, Ἰω. Λαλεχός, Δημήτ. Σαχτούρης, Γκίκας Κοσμῆ. Ἰω. Μπατσαζῆς, Σ. Φώκας καὶ Σάβ. Ἀνδρέου· τῶν δὲ πυρπολικῶν διευθύνται ὁ Ἀνδρ. Πιππῖνος, Λεονάρδος Θεοδωρῆ, Ἀναστ. Ῥομπότης καὶ Γ. Τσάπελης.

θροῦ, περὶ τοῦ ὁποίου ἤκουσαν, ὅτι διευθύνθη εἰς τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον, καὶ πλέοντες περὶ τὴν Τένεδον, ἠνώθησαν μετὰ τῶν λοιπῶν Πετσωτῶν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Νικολάου Δ. Ἰω. Δαζάρου *), μεθ' ὧν διευθύνθησαν πρὸς τὴν νῆσον Ἁγίου Στράτην. ἀφῆσαν-
τες πρῶτον ἐμπροσθοφυλακὴν εἰς Τένεδον τὸν Γ. Σαχτούρην.

Ὁ ἐχθρικός στόλος συνθεμένος ἐκ τριάκοντα πλοίων καὶ μιᾶς βρατσέρας, τὴν ὁποίαν εἶχε συλλάβειν, ὡς ἐπληρορορήθησαν ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῆς νήσου Ἁγίου Στράτη, ἐφαίνετο ὅλην τὴν ἡμέραν τῆς 12 Ἀπριλλίου διαπλέων πλησίον τῆς νήσου Λέσβου· μετὰ δὲ διαφόρους ἄλλας ἐρεῦνας, τὸν ἶδαν τελευταῖον τὴν 14 Ἀπριλλίου περὶ τὸ ἐσπέραις μεταξὺ Δήμνου καὶ Σχοθράκης διευθυνόμενον πρὸς μεσημβρίαν, καὶ τὴν ἐπισύσαν εὐρὼν αὐτὸς διασκορπισμένα διὰ τὴν κακοκαιρίαν, συμβᾶσεν τὴν νύκτα, τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα διχρέθη εἰς δύο μέρη, καὶ τὸ μὲν προσέβαλλε κατὰ τοῦ Μιαούλη, εὐεθέντος εἰς ἄκραν γαλήνην μὲ πέντε μόνον πλοῖα ὑπὸ τὸ ὄρος Ἀθωνος, ἕως ὁκτὼ μίλια μακρὰν αὐτοῦ· τὸ δὲ, κατὰ τῶν λοιπῶν τῆς Ὑδραϊκῆς μοίρας πλοίων, καὶ τῶν Ψαριανῶν καὶ Πετσωτῶν ἔξ μίλια τοῦ Μιαούλη ἀπεχόντων. Ὁ Μιαούλης εἶχε πολλὰ πλησίον του εἰς τὴν πρύμνην τὸν Γ. Σαχτούρην, τὰ δὲ τέσσαρα ἄλλα μετ' αὐτοῦ παρυρεθέντα πλοῖα, διοικούμενα ὑπὸ τῶν πλοιάρχων Κυριάκου Σκούρτη, Ἑλ. Ῥαφαήλ **), Θ. Γκιώνη καὶ Γκίκα Κοσμᾶ, ἀπεῖχαν ὡς τρία μίλλια

*) Μ' ἕτερα πέντε πλοῖα, καὶ ἔγιναν ὅλα τὰ τῶν Πετσωτῶν δέκα ἄνευ τινὸς πυρπολικοῦ.

**) ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ ΤΟΥ ΕΚΔΟΤΟΥ. — Ὁ πλοίαρχος Ἐλευθέριος Ῥαφαήλ. Ἐπειδὴ ἡ πατρίς του γενομένης τῆς εἰσβολῆς τοῦ Αἰγυπτίου Ἰβραήμ Πασᾶ ἐν Πελοποννήσῳ, εἶχεν ἀνάγκην τῆς κατὰ ξηρὰν βοηθείας τῶν τέκνων τῆς, ἔδραμεν καταλειπὼν τὴν θάλασσαν ἀμέσως μετὰ ἀρκετοῦ στρατιωτικοῦ σώματος διορισθεὶς στρατηγὸς τοῦ πεζικοῦ ὑπὸ τῆς τότε Κυβερνήσεως εἰς τὰ Μεθοκάρωνα, ὅπου ὁ ἀθάνατος οὗτος ἥρως ἔπεσεν ὑπὲρ τῆς πίστεως καὶ ἐλευθερίας τῆς πατρίδος κατὰ τὴν ἀπόδασιν τοῦ Ἰβραήμ Πασᾶ ἐν Πύλῳ ἀνδρείοτατα ὑπομείνας τὴν ἔφοδον τοῦ ἐχθροῦ πρὸς μεγαλητέραν δὲ διαβεβαίωσιν τῶν ἀγώνων καὶ κατορθω-

μακράν, καὶ διὰ τὴν γαλήνην δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἔλθωσι πλησιέστερον, καθὼς καὶ δύο πυρπολικά, ἐξ ὧν τὸ ἐν κατέκαυσαν, διασωθέντες οἱ ἐν αὐτῷ εἰς τὸ πλοῖον τοῦ Μιαούλη *). Ἡ θέσις, εἰς ἣν εὐρέλῃσιν οὕτως εἰς γαλήνην διασκορπισμένα τὰ

μάτων τοῦ ἐνδόξου τούτου μαχητοῦ τῆς ἐλευθερίας παραθέτομεν αὐτὰ τὰ ἐν τῷ ἐλεγκτικῷ συνεδρίῳ ὑπάρχοντα ἐπίσημα ἔγγραφα.

Περίοδος γ'.

Ἀριθ. 3,024.

Προσωρινὴ Διοίκησις τῆς Ἑλλάδος

Τὸ ἐκτελεστικὸν Σῶμα.

Δυνάμει τοῦ § 6 Νόμου τῆς Ἐπιδαύρου διατάττει α') οἱ ἐξῆς προβιβάζονται εἰς τοὺς ἀκολουθοῦντας βαθμοὺς: Ἐλευθέριος Ραφαὴλ εἰς τὸν τῆς στρατηγίας β') τὸ ὑπουργεῖον τοῦ Πολέμου νὰ ἐνεργήσῃ τὴν διαταγὴν ταύτην.

Ναύπλιον 12 Φεβρουαρίου 1825.

Ὁ πρόεδρος

Γ. ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΗΣ.

Γ. ΜΠΟΤΑΣΗΣ.

Α. ΣΠΗΛΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ.

Κ. ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗΣ.

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς

Α. ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ.

Περίοδος γ'.

Ἀριθ. 3,677.

Προσωρινὴ Διοίκησις τῆς Ἑλλάδος

Τὸ ἐκτελεστικὸν Σῶμα

Πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τοῦ Πολέμου.

Διατάττεται τὸ ὑπουργεῖον τοῦτο νὰ ἐπιτάξῃ τὸν στρατηγὸν Ἐλευθέριον Ραφαὴλ, νὰ στρατεύσῃ ἀνυπερθέτως μετ' ὅλον τὸ στρατιωτικὸν τοῦ σώματος ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου Α. Π. Γεωργίου ἐναντίον τῶν κατὰ τὰ Ἀποκώρονα ἀποδάντων ἐχθρῶν.

Ναύπλιον 24 Φεβρουαρίου 1825.

Ὁ πρόεδρος

Γ. ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΗΣ.

Γ. ΜΠΟΤΑΣΗΣ.

Α. ΣΠΗΛΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ.

Κ. ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗΣ.

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς

Ι. ΚΩΛΕΤΤΗΣ.

Α. ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ.

*) Ἐδιοικεῖτο ἀπὸ τὸν Ἀναστάσιον Ῥομπότσην.

Ἑλληνικά πλοία, ἐγκαρδίωσε τὸν ἐχθρόν, ὡς βεβαίαν νομίζοντα ὑπὲρ αὐτοῦ τὴν νίκην, ὥστε νὰ προσβάλῃ μὲ ὀρμὴν· μία ἐκ τῶν μεγαλητέρων αὐτοῦ Φρεγατῶν ἔκαμε πρώτη τὴν ἀρχὴν τῆς συμ-

Ἀριθ. 1,625.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

Ἡ Δημογεροντεία Ὑδρας

δηλοποιεῖ ὅτι·

Ὁ κ. Ἐλευθέριος Ῥαφαὴλ ἀγωνίσθη ἀπ' ἀρχῆς τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος μέχρι τῆς τελευτῆς του μὲ βαθμὸν πάντοτε πλοιάρχου (ὅρα Μητρῶον τοῦ ὑπουργείου τῶν Νευτικῶν ὑπ' ἀριθ. 440 τοῦ 1833 ἐν Ναυπλίῳ) κατὰ θάλασσαν καὶ μὲ βαθμὸν χιλιάρχου κατὰ ξηράν. Εἰς ἐνδειξιν δίδεται τὸ παρὸν εἰς τὴν χρεοῦσαν οἰκογένειάν της κατ' αἵτησίν της.

Ἐν Ὑδρᾷ τὴν 27 Φεβρουαρίου 1834.

Οἱ Δημογέροντες ΛΑΖΑΡΟΣ ΚΟΝΤΟΥΡΙΩΤΗΣ
(Τ. Σ.) ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ.

Ἐκ τοῦ ἀριθ. 30 τῆς ἐφημερίδος «Ἑλληνικά Χρονικά» τοῦ ἔτους 1825 ἐκδιδομένης ἐν Μεσολογγίῳ 15 Ἀπριλίου ἐνθα μνημονεύεται, ὅτι τῆς 7 καὶ 8 Ἀπριλίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ὁ στρατηγὸς Ἐλευθέριος Ῥαφαὴλ μετὰ τοῦ Εὐδῆ, Ζαφειροπούλου καὶ Μποταίτη μαχόμενος ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἔπεσεν ἐνδόξως μετὰ ἄλλων 250 Ἑλλήνων.»

Ἐκ τοῦ «Ἡλίου» ἐφημερίδος τοῦ Π. Σούτσου Ἰανουαρίου 25 1856.

«Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν ὑπουργὸν Μιαούλην.

Ἀθανάσιε Μιαούλη!

Ὑπῆρξαν τέσσαρες ἀδελφοὶ μεγαλόφημοι Ῥαφαὴλ Ὑδραῖοι, ὁ Ἐλευθέριος Ῥαφαὴλ, ὁ Ἰωάννης Ῥαφαὴλ, ὁ Ἀντώνιος Ῥαφαὴλ καὶ ὁ Ἀλέξανδρος Ῥαφαὴλ.

Ὁ πρῶτος ἐφονεύθη ἐν Νεοκάστρῳ βαθμὸν ἔχων στρατηγοῦ καὶ πολεμήσας ἡρωϊκῶς· ὁ δεύτερος προμαχόμενος τῆς Κρήτης καὶ ὡς λέων ὀρμήσας κατὰ τοῦ ἐχθροῦ κατεκόπη· ὁ τρίτος τραυματισθεὶς κατὰ τὰς ναυμαχίας ἀπέθανεν· ὁ τέταρτος μόνος ζῇ. Οἱ τέσσαρες αὐτοὶ ἀδελφοὶ ἐκυβέρνησαν τὰ ὠραία καὶ ἐνδοξότατα ἐκεῖνα πλοῖα τῶν ἀθανάτων τὴν μνήμην Ἐμμανουὴλ καὶ Ἰακώβου Τομπάζων, τὴν Τερψιχόρην, τὴν μεγάλην νῆυν, καὶ τὸ βρίκιον ὧν αἱ εἰκόνες φαίνονται εἰς τοὺς ἐρήμους εἵκους τῶν ἁγίων ἐκείνων ἀνδρῶν οἵτινες ἐτελεύτησαν πένητες ἀφοῦ τοὺς πάντας ἐφιλοξένησαν οἵτινες ἀπέθανον δόντες καὶ τὴν ἑαυτῶν ζωὴν

πλοκής, προσβάλλουσα ὁμοῦ μ' ἄλλας δύο κατὰ τῶν τεσσάρων Ὑδραϊκῶν πλοίων τῶν ὡς ἔγγιστα τριῶν μιλίων τοῦ Μιαούλη ἀπεχόντων· τέσσαρες ἄλλαι φρεγάται, δύο κορβέτται, ἐν βρίκιον

εἰς τὴν πατρίδα καὶ οὔτινες ἀπεδήμησαν ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος εἰς τοὺς οὐρανούς οὐδὲν δι' αὐτοὺς ζητήσαντες καὶ οὐδὲν διὰ τοὺς παῖδας αὐτῶν λαβόντες.

Ἵπὲρ τῶν τέκνων αὐτῶν ἱκετεύω σὲ Μιαούλη τέκνον τοῦ φοβεροῦ ναυάρχου τῆς Μεσογείου τοῦ λαβόντος πρωτότοκον ἀδελφὸν τὸν Θεμιστοκλέα καὶ δευτερότοκον τὸν Νέλσωνα. Ὁ πατήρ σου εἰς τὴν ναυαρχίδα μὲ ὑπεδέχθη νεανίαν ὄντα καὶ κυνηγήσας εἰς τὰς Ἑχινάδας νήσους καὶ φονεύσας Πέρδικα τινα ἔδωκε μοι ταύτην ὡς δῶρον ἐνώπιον τῶν Ῥαφαήλ περὶ ὧν ἐγὼ ὁμιλῶν σήμερον συνιστῶ σοι τὰ τέκνα αὐτῶν.

Μικρὸν ἢ πέρδιξ ἀλλὰ μέγιστον τὸ δῶρον καὶ μεγίστη ἡ ἀνάμνητις τῆς ἀπλουστᾶτης καὶ ἡρωϊκῆς ἐκείνης Ἑλλάδος ἣν εἰς μάτην σήμερον περιζητῶ.

Ἀνέφερον δὲ σοὶ τὸ δῶρον τοῦ πατρὸς ἵνα γνωρίζῃς ὅτι τὸν μέγαν σου πατέρα εἶδα ναυμαχοῦντα καὶ μετ' αὐτοῦ ὠμίλησα καὶ αὐτὸν τὸν ἐκατόγχειρα ἤκουσα καλοῦντα τοὺς Ῥαφαήλ δεξιούς βραχίονας αὐτοῦ, πρᾶξον λοιπὸν τί ὑπὲρ τῶν ἐνδόξων ἐκείνων ὀρφανῶν καὶ ἀντὶ πέρδικος ἦν ὁ πατήρ σου ἔδωκεν μοι· στέφανόν σοι ἀθάνατον ἐγὼ δώσω σοι ὃν αὐτοὶ Μοῦσαι περιπλέξουσιν ἐκ τῶν ῥόδων τοῦ Ἰλισσοῦ καὶ τῶν δαφνῶν τοῦ Εὐρώτα.»

Ὁ δὲ Ἰω. Ῥαφαήλ κατὰ τὸ 1823 εὐρισκόμενος ὡς ἀξιωματικὸς μετὰ τοῦ ἀνεψιοῦ τοῦ Ἰωάν. Κωσταντίδου, πατρὸς τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει δικηγόρου Ἐλευθερίου Ἰω. Κωσταντίδου εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Γουλέτταν ἢ «Τερψιχόρη» τῶν ἀειμνήστων Ἐμανουὴλ καὶ Ἰακώβου Τομπάζων, ἡγκυροβολημένην ἐν τῇ νήσῳ Γραμπούση ἀπέναντι τῆς Κρήτης καὶ τοῦ Ἀθ. Ν. Δρίτζα νῦν κατοικοῦ τοῦ χωρίου Μαρκοπούλου τοῦ δήμου Κρωπίας, καὶ συσχεφθέντες μετὰ ἐτέρων Κρητῶν Ἑλλήνων ἵνα ἐξ ἐφόδου κυριεύσωσιν τὸ φρούριον κατεχόμενον ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἀπεφασίσθη ἀπὸ κοινοῦ περὶ ὄρθρον βαθὺν τῆς Κυριακῆς νὰ ὀρμήσωσι κατὰ τοῦ φρουρίου, καὶ λαβόντες τὸ ἱερὸν εὐαγγέλιον ὤμωσαν ἐπ' αὐτοῦ ἵνα ἅπαντες ὁμοίως ὀρμήσωσι κατὰ τὴν ἔφοδον ἐπὶ τοῦ φρουρίου, καὶ ἐξελθόντες κατὰ τὴν ὀρισθείσαν ὥραν τοῦ πλοίου, λαβόντες τὰς κλίμακας ἐπ' ὧν ἐπλησίασαν εἰς τὰ τεῖχη τοῦ φρουρίου, καὶ ποιήσαντες τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ ἐπέβαλον αὐτάς, καὶ ἀναθάντες εἰς τὰς ἐπάλξεις ἀπέσφα-

καὶ μία γολέττα, ἐρώρησαν κατὰ τοῦ Μικούλη καὶ Γ. Σαχ-
τούρη, καὶ ἡ λοιπὴ διαίρεσις προσέβαλε τὰ λοιπὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα
ὡς προεῤῥέθη. Ἡ σύγκρουσις ἐγένετο συστάδην μετ' ἀπαρδειγμά-

ξαν τοὺς σκοπούς· ἀλλὰ δυστυχῶς ἡ κλίμαξ ἕνεκα τοῦ βάρους τῶν
πολλῶν μετὰ προθυμίας ἀναβαινόντων ἐθραύσθη εἰς δύο καὶ μόλις ἐπρό-
φθασε καὶ ἀνέβη τὸ ἐν τρίτον τῶν στρατιωτῶν· τότε ὁ Ἰωάννης Ῥα-
φαήλ ὅστις ἴστατο ἤδη τῶν ἐπάλξεων ξιφήρης ἰδὼν τὴν ἀτυχίαν ταύτην
ῥωμήσεν εἰς τὴν πύλην τοῦ φρουρίου διὰ νὰ τὴν ἀνοίξῃ ἔνδοθεν ἀλλὰ
δυστυχῶς τὰ κλειθρα ἰσχυρὰ ὄντα δὲν ἠδύνατο εὐκόλως νὰ τὰ διαῤῥή-
ξωσι, ὁ δὲ κρότος ὁ πολὺς ἐξήγειρε τοῦ ὕπνου τοὺς κοιμωμένους Τούρ-
κους, καὶ ἤρχισαν ἀμέσως νὰ πυροβολῶσι πρὸς τὴν πύλην, τότε ἐν μέσῳ
τοῦ ἐχθρικοῦ πυρὸς ἔπεσεν ἄνους ὁ ἀθάνατος ἥρως Ἰωάννης Ῥαφαήλ·
ὁ δὲ ἀνεψιός του Ἰωάννης Κωσταντίδης ὑποπλοίαρχος τοῦ Βασ. Ἑλλ.
ναυτικοῦ, ἐπληρώθη εἰς τὴν δεξιὰν ὤμοπλάτην, καὶ οἱ λοιποὶ ἰδόντες
τὴν ἀποτυχίαν συνέδεσαν τὰς ζώνας των καὶ κατέβησαν τοῦ φρουρίου.

Ὁ δὲ Ἀντώνιος Ῥαφαήλ ἠγωνίσθη ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς πατρίδος
εἰς 44 ἐκστρατείας (ὅρα τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 163 πρωτόκολλον Μητρώου τοῦ
1833 ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν Ναυτικῶν ὡς πλοίαρχος κατὰ θάλασσαν
καὶ λαβὼν πληγὴν ἐπὶ τῆς δεξιᾶς χειρὸς ἀπέβησε.

Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος Ῥαφαήλ ἐπιζήσας ἐθραβεύθη ἐπαξίως παρὰ τοῦ
ἔθνους μετὰ βαθμὸν πλοίαρχου ἁ τάξεως διὰ τοὺς ἐπιτυχεῖς ἀγῶνας καὶ
ἑαυτοῦ καὶ τῶν ἀδελφῶν του· ὅστις ἐσυνείθιζε πάντοτε νὰ λέγῃ εἰς τὰς
ἐφόδους (ῥεσάλτα) «ἦ τὰν ἢ ἐπὶ τάν.»

Κατὰ δὲ τὸ 1850 ὅτε ὁ ναύαρχος Πάρκερ ἀπέκλεισε τοὺς Ἑλληνι-
κοὺς λιμένας καὶ συνελάμβανε τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα ἐμπορικὰ καὶ πολε-
μικὰ, τότε ἐκυβέρνησεν τὴν Βασιλ. Κορβέταν «Λουδοβίκος» ἣτις παρέ-
πλεε τὰ παράλια τῆς μικρᾶς Ἀσίας πρὸς ἐνθάρρυνσιν τῶν ἐκεῖ χρι-
στιανῶν, εὐρεθεῖσα ἐν τῷ λιμένι τῆς Σμύρνης καὶ κατὰ τύχην ἐπελθὼν
πλοῖον Ἀγγλικὸν διατάσσει τὸν πλοίαρχον Ῥαφαήλ νὰ παραδοθῇ,
ἀλλ' ὁ ἀτρόμητος ἐκεῖνος οὐδαμῶς ὑπήκουσε εἰς τὴν ἀξίωσιν τοῦ Ἀγ-
γλου πλοίαρχου, ὡς μὴ ὦν συνειδημένως εἰς παραδόσεις. Κατὰ δὲ τὸ
1862 ἐπρόβιβάσθη ὡς ἀντιναύαρχος καὶ ἐστάλη μετὰ τὸν μικρὸν Ἑλλη-
νικὸν στολίσκον εἰς Ναύπλιον ἵνα ἀποκλείσῃ αὐτὸ ὅπερ καὶ ἔπραξε
ἐκτελέσας ὅπερ ὁ νόμος καὶ τὸ καθήκον καὶ τὸ πρὸς τὴν πατρίδα συμ-
φέρον τῷ ἀπέβαλε, καὶ τοι μετὰ μεγίστης λύπης ἀνελογίζετο ὅτι καὶ
ἄλλοτε ἀπέκλεισε τὸ Ναύπλιον μετὰ τὴν ὠραίαν «Τερψιχόρην», πλὴν ἐ-

τιστον τῶν Ἑλλήνων ἐπιμονήν, καὶ μετὰ μίαν ὥραν ἀκατάπαυστον πυροβολισμόν, ἔπνευσεν ὀλίγος ἄνεμος, τὸν ὁποῖον μεταχεισθέντες ἐπωφελῶς εἰς τὰς διαφόρους τῶν πλοίων των κινήσεις,

κεῖνος δυστυχῶς τοὺς ὁποίους νῦν ἀπέκλεισε δὲν ἦσαν Τοῦρκοι ἀλλ' Ἕλληνες, καὶ ταῦτα διαλογιζόμενος καὶ ἀδημονῶν, ἀπέθανεν ἐπὶ τοῦ καταστρώματος τῆς ναυαρχίδος του ὑπὸ κεραυνοβόλου ἀποπληξίας, ἐν σκηψάσῃ αὐτῷ, διότι ἔβλεπε τὸ μέγεθος τῶν συμφορῶν τῆς πατρίδος του· ἡ δὲ κυβέρνησις διέταξε τὸν στόλον νὰ μετακομίσῃ τὸν νεκρὸν εἰς τὸν τόπον τῆς γεννήσεώς του Ὑδραν, ὅπου καὶ ἐνεταφιάσθη μετὰ τῶν προσηκουσῶν τῷ βαθμῷ του τιμῶν.

Τοιοῦτον εἶναι τὸ τέλος τεσσάρων ἀδελφῶν προσινεχθέντων ὀλοκαύτωμα ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἄξιον μιμήσεως καὶ ἔγλου.

ἐμπόρεσαν μετὰ τριῶν ἡμισυ ὥρων μάχην νὰ διασχίσουν τὸν κύκλον τοῦ ἐχθροῦ καὶ νὰ διασωθῶσιν. Εἰς τὴν ναυμαχίαν ταύτην εἰς μὲν τὸ πλοῖον τοῦ Μιαούλη ἐζημιώθησαν ἱκανῶς εἰς τὴν ἀποσκευὴν, εἰς δὲ τὰ ἄλλα ἐπληρώθησαν καὶ ἐβλάφθη ἡ ἀποσκευή των, καὶ τὰ σώματα τῶν ἰδίων πλοίων των.

τῆς πατρίδος.

Ἐκ τοῦ Ἰωάννου

υἱὸς ἐγένετο ἄξιος νεκρῶν

Μπήλιος Ι. Παπα

χον, τῷ Ἑλλ. βασιλε

φρευθεῖσα τὸν Ἀναγν

κοδιάσκαλον ἐκκλη

Ἐκ δὲ τοῦ Ἀλε

καὶ δύο

ὡς λιμενάρχην, Περσε

Τὴν ἐπιούσαν τὰ αὐτὰ μετὰ τοῦ ναυάρχου συναγωνισθέντα πλοῖα εὐρέθησαν πλησίον τοῦ μεσημβρινοῦ τῆς νήσου Λέσβου ἀκρωτηρίου παρακολουθούμενα ἀπὸ τὸν ἐχθρὸν, ὁ ὁποῖος καὶ ἐκ τοῦ βοηθητικοῦ ἀνέμου καὶ ἐκ τῆς ἀδυναμίας τῶν ἡμετέρων ὑφελούμενος, ἐπάσχισε νὰ τὰ προσβάλη, ἀλλ' αὐτὰ ἀπέφυγαν τὴν συμπλοκὴν, ἀπώλεσαντα ἐν πυρπολικόν, ἀπὸ τὸν Α. Πιππῖνον διευθυνόμενον, τὸ ὁποῖον εὐρέθη πλησίον τοῦ ἐχθροῦ καὶ κατέκαυσαν οἱ ἐν αὐτῷ· ἀλλὰ περὶ τὸ ἑσπέρας ἠνώθησαν μ' ἕτερα πέντε πλοῖα, καὶ ὁ ἐχθρὸς ἀλλάξας τὴν διεύθυνσίν του, εἰσέπλευσεν εἰς τὸν κόλπον τῆς Λέσβου, τὰ δὲ ἡμέτερα διευθύνθησαν εἰς Ψαρά. Ἐντεῦθεν ἐνωθέντες οἱ Ὑδραῖοι μετὰ τῶν Πετσωτῶν ἦλθαν εἰς Σκύρον νὰ ὑδρεύσῃσι καὶ νὰ ἐπισκευασθῶ-
 σιν· διὰ τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἤραξαν καὶ οἱ Ψαριανοὶ εἰς τὴν νηζόν των, ὅπου μεταβάντες αὐθις οἱ Ὑδραῖοι μετὰ τῶν Πετσωτῶν, ἠνώθησαν μετ' αὐτῶν, καὶ ἀπέπλευσαν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, ἀφ' οὗ προηγουμένως ἀπέστειλαν τρία πλοῖα, ἀνὰ ἐν ἐκάστη μοῖρα, διὰ τὴν σύναξιν τῆς ἀποδεκατώσεως καὶ ἐράνου ἀπὸ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου. Ἀπὸ κακοκαιρίαν δὲ ἤραξαν εἰς Σκύρον καὶ ἔπειτα εἰς Σκιάθον, ἀλλὰ ταχύπλουν ἀπὸ Ψαρὰ ἀναγγεῖλαν τὴν διάβασιν εἰκοσιτεσσάρων ἐχθρικῶν πλοίων τὴν 29 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς διὰ τῆς Λέσβου διευθυνομένων πρὸς μεσημβρίαν, τοὺς ἠνάγκασε νὰ λάβουν τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν διὰ νὰ τ' ἀπαντήσουν (φ)· ἑτέρα ὅμως αὐτόθεν εἶδησις, ὅτι ὁ ἐχθρικὸς στόλος εἰσέπλευσεν εἰς τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον, τοὺς ἔστρεψε πρὸς τὴν Σκιάθον καὶ Σκόπελον, ὅπου δι' ἐπίτηδες ἐκ Σκοπέλου ταχυπλοίου ἔμαθαν τὸν εἰς Σκιάθον πηγαिमὸν του κατὰ τὴν 8 Ὀκτωβρίου, ὅστις ἀφ' οὗ ἐξηπάτησε τοὺς αὐτῆς κατοίκους νὰ τὸν ὑποταχθῶσι καὶ νὰ δεχθῶσι Τοῦρκον διοικητὴν, θέλων δὲ νὰ συλλάβῃ καὶ τοὺς ἐκεῖ διατρίβοντας ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Καρατάσσου Ἑλλήνας στρατιώτας, ἀπεβίβασε χιλίους περίπου ἐνόπλους, ἀλλ' οἱ Ἕλληνες τοὺς ἀπέκρουσαν γενναίως καὶ τοὺς

ὑποχρέωσαν νὰ τραβιχθῶσιν εἰς τὰ πλοῖά των, φονεύσαντες ὑπὲρ τοῦς διακοσίους αὐτῶν.

Περὶ τὴν 11 τοῦ αὐτοῦ, πλέοντες οἱ Ὑδραῖοι μετὰ τῶν συμμάχων τῶν Ψαριανῶν πλησίον τῆς Σκοπέλου, ἔδαν κατὰ τὸ Ποντικοννήσι τοῦ ἐχθροῦ τὴν ἐμπροσθοφυλακὴν, καὶ μετ' ὀλίγον πρὸς τὸν κόλπον δρομοποιούμενον ὅλον τὸν ἐχθρικὸν στόλον, συγκεῖμενον ἐξ εἴκοσι φρεγατῶν καὶ κορβετῶν, δύο βρικίων καὶ μιᾶς γολέττας. Τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα ἔχοντα βοηθὸν τὸν ἄνεμον ἐφόρμησαν κατ' αὐτῶν· ἡ μάχη ἐστάθη σκληρὰ καὶ ἐπίμονος ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν εἰς τρόπον, ὥστε ὁ ἐχθρὸς ἐβιάσθη νὰ τραπῇ εἰς φυγὴν· ἀλλὰ μετὰ ἐπτάωρον συμπλοκὴν, θεωροῦντες οἱ Ἕλληνες τὴν πυροβολικὴν των ὕλην ἐλαττουμένην, καὶ δύοντα τὸν ἥλιον, ἔκριναν ὅθεν νὰ παύσῃ τὴν συμπλοκὴν καὶ νὰ ἐπανεέλθῃ ἐκ νέου εἰς τὴν νῆσον Σκιάθον. Εἰς τὴν ναυμαχίαν ταύτην ἡ μὲν Ὑδραϊκὴ μοῖρα ἀπώλεσεν ἓνα μόνον ναύτην καὶ ἐζημιώθη εἰς τὰς ἀποσκευὰς καὶ σώματα τῶν πλοίων, ἡ δὲ Ψαριανὴ ἀπώλεσε δύο πυρπολικά καὶ δύο ναύτας, βλαφθεῖσα ὀλίγον εἰς τὰς ἀποσκευὰς· ὁ ἐχθρὸς ὁμῶς ἐδοκίμασε μεγίστην ζημίαν καὶ ἐνταυτῷ φρίκην (χ).

Ἀφ' οὗ ὁ ἐχθρικὸς στόλος ἐξηπάτησε τοὺς Σκιαθίτας νὰ τὸν προσφέρωσιν ὑποταγὴν, κατώρθωσε τὸ αὐτὸ καὶ εἰς τοὺς Τρικεριώτας, καὶ ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν τὴν 17 τοῦ αὐτοῦ διὰ τὸν Ἑλλήσποντον, ἀφήσας μίαν μοῖραν ἐξ ἑνδεκα πολεμικῶν καὶ τινων φορητῶν πλοίων εἰς ὑπεράσπισιν τῶν ἐντὸς Μαλιακοῦ κόλπου κατεχομένων παρὰ τοῦ ἐχθροῦ παραλίων μερῶν. Ὁ Ἑλληνικὸς στόλος ἀποπέμψας εἰς Σκόπελον διὰ νὰ προβλεφθῇ εἰς αὐτὴν δύο πυρπολικά, παρευρίσκετο ἔτι εἰς Σκιάθον, ὅτε ὁ ἐχθρικὸς διαβαίνων πρὸς τὸ βόρειον τῆς αὐτῆς νήσου μέρος, διευθύνετο πρὸς τὸν Ἑλλήσποντον· ἀλλ' ἐκ τῆς ἐλλείψεως πυρπολικῶν δὲν ἐνέκρινε νὰ ἐκπλεύσῃ κατ' αὐτοῦ (ψ). Ἀφ' οὗ ἐφθασαν τὴν ἐπιούσαν ἐκ Σκοπέλου τὰ περιμενόμενα πυρπολικά, ἐξέπλευσαν τῆς Σκιάθου αἱ δύο μοῖραι ἐπὶ σκοπῷ νὰ τιμωρήσωσι τοὺς Τρικερι-

ώτας, οἵτινες ἄνευ ἀνάγκης τινὸς προσέφεραν ὑποταγὴν εἰς τὸν ἐχθρὸν, παρακινουῦντες πρὸς τούτοις καὶ τὰς γειτονεούσας νήσους νὰ ὁμοιοπράξωσι, καὶ ἐλθόντες τὴν 19 τοῦ αὐτοῦ ἔξω τοῦ λιμένος των, ἐπῆραν πέντε αὐτῶν πλοῖα· αἱ δὲ ἀποθῆκαι καὶ πλοιαριά των, ὅσα εἰς τὸ παρχθαλάσσιον τοῦ αὐτοῦ λιμένος εὐρέθησαν, ἐλεηλατήθησαν ἀπὸ τοὺς ναύτας τῶν δύο μοιρῶν. Περὶ τὸ ἐσπέρας τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἤραξαν εἰς Ὠρεὸν, γῆν Εὐβοίας, σκοπὸν ἔχοντες νὰ εἰσπλεύσωσι καὶ ἕως εἰς τὸ φρουρίον τῆς Χαλκίδος διὰ νὰ ἀποσπάσωσιν ἐκείθεν τὴν διαμένουσιν ἐχθρικὴν μοῖραν, ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ δύναμις τοῦ ἐχθροῦ, κατὰ τοῦ ὁποίου ἔμελλαν νὰ διευθυνθῶσιν ἦτον ἀσυγκρίτως κατωτέρα, γενομένης τὴν ἐπιούσαν συνελύστεως, ἔκριναν δέον, διὰ νὰ μὴν ἐπιβαρύνωσιν ἀπὸ ἔξοδα τὰς νήσους των, νὰ κρατήσουν ἀπὸ ἑξ ἑκαστοῦ πολεμικῆ καὶ δύο πυρπολικὰ πλοῖα ἐκαστῇ μοῖρα, τὰ δὲ λοιπὰ ἀποστείλαντες εἰς τὰς νήσους των *), ἀνεχώρησεν τὴν 21 τοῦ αὐτοῦ ἔξ Ὠρεοῦ, καὶ μετ' ὀλίγον συναπαντήθησαν μετὴν ἐχθρικὴν μοῖραν, ἣτις συγκεκλιμένη ἔξ ἑνδὲκα πλοίων, ἐξέπλεε τοῦ φρουρίου Χαλκίδος· διὸ καὶ προσβάλοντες κατ' αὐτῶν ἐκυρίευσαν μετὰ τινα ἀντίστασιν μίαν κορβέτταν, τέσσαρα βρίκια καὶ μίαν γουλέταν, τὴν ὁποίαν ἔκαυσεν ὁ ἐχθρὸς, τὰ δὲ λοιπὰ μακρυμένα ὄντα τῶν λοιπῶν ἔφευγαν, καὶ ὁ Γ. Σαχτούρης μόνος, εὐρεθεὶς πλησίον αὐτῶν, παρεμπόδιζε μαχόμενος τὸν δρόμον των· ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Μισαούλης μετὰ τῶν λοιπῶν τῆς Ὑδραϊκῆς μοίρας πλοίων κατεγίνετο εἰς τὴν συμπλοκὴν τῶν πρώτων, κατέφυγαν αὐτὰ περὶ τὸ ἐσπέρας εἰς τὴν γῆν τῆς Ἀγίας Μαρίνης, ὅπου ὁχυρωθέντα διὰ νυκτὸς μετὰ κανόνια καὶ ἀπὸ τῆς ξηρᾶς στρατεύμα τριῶν χιλιάδων καὶ ἐπέκεινα, ἐδιάσθησαν οἱ Ἕλληνες νὰ τὰ προσβάλουσιν νυκτὸς μετὰ δύο πυρπολικὰ, ἀπὸ ἑν

*) Τῶν διαμενόντων εἰς τὴν Ὑδραϊκὴν μοῖραν πλοίων οἱ πλοίαρχοι ἦσαν ὁ Ἀναστ. Τσαμαδός, ὁ Γ. Σαχτούρης, ὁ Θ. Γκιώνης, ὁ Ἰω. Ζάκας, καὶ ὁ Δημ. Σαχτούρης· προστετέθη δὲ καὶ ὁ Ἀντ. Γ. Κριεζῆς.

ἐξ ἐκάστης μοῖρας, τὰ ὅποια ἀπελθόντα τὴν 22 αὐτοῦ ἀπέ-
τυχαν ἔνεκα τῆς ἐλλείψεως τῶν ὑδάτων. Βλέποντες δὲ ἀδύ-
νατον τὴν κυρίευσιν αὐτῶν, ἀνεχώρησαν ἐκεῖθεν διὰ τὴν Σύρον,
ὅπου φθάσαντες ἐπώλησαν τὰ συλληφθέντα ἐχθρικά πλοῖα, καὶ
ἐπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια, ἀφ' οὗ προηγουμένως εὐτάκτησαν τὴν
νῆσον Τήνον, ἀποβαλόντες τὸν αὐτῆς ἑπαρχον ἔνεκα τῆς κακῆς
διαγωγῆς του.

Ἐπανελθὼν ὁ Μουσταφᾶ Πασᾶς τῆς Σκόδρας εἰς τὴν Δυτικὴν
Ἑλλάδα περὶ τὸν Ὀκτώμβριον, ἐπολιόρκησε τὸ Μεσολόγγιον.
Ἐξέπλευσαν δὲ πρὸς βοήθειαν αὐτοῦ τοῦ φρουρίου τὴν 20 Νοεμ-
βρίου ἐξ Ὑδρας ὀκτὼ πολεμικὰ πλοῖα με δύο πυρπολικά *), ὑπὸ
ᾧδηγίαν τοῦ Λ. Πινότση. Περὶ τὴν νῆτον Πρώτην ἐνταμώθησαν
μ' ἕτερα ἐξ Πετσώτικα, ὀδηγούμενα ἀπὸ τὸν πλοίαρχον Παν-
γιώτην Μπόττην, καὶ πλέοντα περὶ τὴν Ἰθάκην, ἀπῆντησαν
γολέτταν ἐχθρικήν, φέρουσαν τοὺς μισθοὺς τοῦ Σκόδρα στρατεύ-
ματος, τὴν ὅποιαν πολεμήσαντα ἐβίβαν νὰ ριφθῇ εἰς τὴν ξη-
ρὰν ἐπὶ τῆς νήσου Ἰθάκης, καὶ τὴν ἐκυρίευσαν, λαφυραγωγήσαν-
τες οἱ Ὑδραῖοι μόνοι ὅλα τὰ ἐν αὐτῇ εὑρεθέντα χρήματα καὶ
πράγματα, συμποσούμενα εἰς διακοσίας περίπου χιλιάδας Τουρ-
κικῶν γροσίων. Ἐλθόντα τὰ πλοῖα εἰς Μεσολόγγιον, ᾗραν
διαλελυμένην τὴν πολιορκίαν, καὶ ἀνεχώρησαν τὴν 13 Δεκεμ-
βρίου, μείναντα μόνα τὰ Πετσώτικα κατ' αἵτησιν τοῦ Ἀλ.
Μαυροκορδάτου, καὶ δι' ἐξόδων τοῦ Λόρδ Μπάϊρων.

*) Τῶν μὲν πολεμικῶν τούτων ἦσαν πλοῖαρχοι ὁ Γεώργ. Νέγκας,
Κοσμᾶς Ἀθροينوῦ, Ἀθαν. Δ. Κριεζῆς, Ἡλ. Γεώρτσου, Α. Πετροζώτης,
Α. Κριεμάδης καὶ Α. Καραλῆς· τῶν δὲ πυρπολικῶν διευθυνταὶ Ἀνδρ.
Πιπίνος καὶ Ἀναστ. Ρομπότσης.

Τέταρτον ἔτος τῆς ἐπαναστάσεως τῶν Ἑλλήνων.

(1824).

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Ι Σ.

Ἐμφύλιος πόλεμος, καὶ ἀποκατάστασις τῆς Διοικήσεως.—Καταστροφή τῆς νήσου Κάσσου.—Μετ' ὀλίγον καταστρέφονται τὰ Ψαρά.—Ναυμαχία εἰς Ψαρά.—Ναυμαχία εἰς τὸν κόλπον τῆς Κῷ.—Ναυμαχία μεταξὺ Καλύμνου καὶ Γέροντος.—Ναυμαχίαι εἰς τὸ Γαειδαροννήσι καὶ Ἰκαρίαν.—Ναυμαχία μεταξὺ Καραβουρνά καὶ Λέσβου.—Ναυμαχία περὶ τὴν Κρήτην.

Ἄν οἱ Ἕλληνες ἦσαν καὶ εἰδήμονες, ὅσον ἐφάνησαν ἄνδρεῖσι, ἤθελαν αἰσθανθῆ τῆς ἐνώσεως τὴν ἀνάγκην, διὰ μόνης τῆς ὑποίας ἐδύναντο νὰ διαφυλάξωσιν ἀκλόνητον τὴν μέχρι τοῦδε μὲ τοσαῦτα αἵματα ἀποκτηθεῖσαν ἐλευθερίαν τῶν· ἀλλ' ἀντὶ νὰ ἐνωθοῦν, ἐπαιρόμενοι διὰ τὰς νίκας τῶν, ὑπέπεσαν εἰς ἐχθροπάθειαν. Ἡ ἄμιλλα, τὴν ὁποίαν ἀμοιβαίως εἶχαν πρότερον εἰς τὸ νὰ ὑπερέχουν ἀλλήλους κατ' ἀπαθῆ πατριωτισμὸν, μετατραπείσα εἰς ζήλοτυπίαν ἀξιομίσητον, ἐκίνησε τινὰς νὰ βιάσωσιν ἐνόπλιως τὸ Βουλευτικὸν Σῶμα, διατρίβον εἰς Ἄργος· ἀλλ' ἡ τοῦ λαοῦ ἐναντία διάθεσις διέλυσε τὴν παρανομίαν, καὶ τὸ Βουλευτικόν, διὰ ν' ἀπορύγη τὰς ἐνδεχομένας νὰ προκύψουν ἐκ τούτου ἀταξίας, μετέβη εἰς Κρανίδιον, ἐμποδίσαν τὰ ἀτοπήματα, καὶ λυτρώσαν τοὺς ἀρπαγέντας νόμους καὶ ἀρχεῖά του. Παραλείπω ἐνταῦθα, ὡς δημοσιευμένας διὰ τῶν ἐφημερίδων, τὰς προόδους καὶ τὰ ἐπόμενα τῆς διχονοίας ταύτης, τῆς ὁποίας τὰ κεκρυμμένα σπέρματα ἀνεπτύχθησαν πάραυτα, καὶ ἐγέννησαν τὸν ἐμφύλιον πόλεμον· περιορίζομαι μόνον νὰ εἶπω, ὅτι ὁ ἐμφύλιος οὗτος πόλεμος κατηνάλωσεν ἀρκετὰς χρηματικὰς ποσότητας, ἕως νὰ καθυποβάλλῃ τοὺς ἐναντίους, καὶ ὑποστηρίξῃ τὴν Διοίκησιν, ἥτις ἐσυγκεντρώθη μετὰ τὰς παραχὰς εἰς Ναύπλιον.

Περὶ δὲ τὰ μέσα τοῦ Μαΐου πληροφορηθεῖσα ἡ Διοίκησις περὶ

τῆς ἐκπλεύσεως ἐξ Ἀλεξανδρείας ἐχθρικῆς μοίρας κατὰ τῆς νήσου Κάσσου, διέταξε νὰ σταλῇ ἐξ Ὑδρας καὶ Πεσῶν ναυτική ὑπὲρ αὐτῆς βοήθεια· διὸ καὶ ἐτοιμάσαντες ἀνυπερθέτως οἱ Ὑδραῖοι μετὰ τῶν Πεσωτῶν εἴκοσι πλοιάτων, ἐξέπλευσαν τὴν 17 τοῦ Ἰουνίου ἀπὸ μὲν τὴν Ὑδραν δέκα πολεμικὰ μετὰ δύο πυρπολικῶν *) ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Γ. Σαχτούρη, προβιβάσθέντος παρὰ τῆς Διοικήσεως κατ' αὐτὴν τὴν περίστασιν εἰς βαθμὸν ἀντιναυάρχου· ἀπὸ δὲ τὰς Πέτσας δεκατέσσαρα μόνον πολεμικὰ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Κωνσταντίνου Μπουκουβάλα· ἀλλὰ κατὰ δυστυχίαν ὁ ἐχθρὸς ἐπρόλαβε πρὶν τῆς ἐμφάνισεως τούτων νὰ καταστρέψῃ τὴν Κάσσον, ὡς ἐφεξῆς ἱστορεῖται.

Ἡ ἐχθρική μοῖρα συγκειμένη ἐκ τεσσάρων φρεγατῶν τῆς γραμμῆς, ἐξ κορβεττῶν καὶ δέκα βρικίων, καὶ φέρουσα τρεῖς τέσσαρας χιλιάδας στράτευμα, ἔφθασε τὴν 25 Μαΐου μὲν εἰς τὴν νῆσον ταύτην, καὶ ἄρχισε πάραυτα νὰ πυροβολῇ δύο ὁλοκλήρους ἡμέρας τὰ δύο παραθαλάσσια αὐτῆς χωρία. Ὁ διευθύνων τὴν ἐκστρατείαν ταύτην Οὐσεῖν Μπέης διὰ νὰ ἀνακαλέσῃ ἄλλοι τῶν Κασσίων τὴν προσοχὴν, διεύθυνε νυκτὸς δεκαοκτὼ πλοιάρια μὲ στράτευμα πρὸς τὸ ἐπάνω τῆς νήσου μέρος, ὅπου προσποιοῦμενοι οἱ ἐντὸς αὐτῶν Τοῦρκοι ὅτι ἤθελον ν' ἀποβιβασθῶσι, πυροβολοῦντες ἀκαταπαύστως, ἐκάλεσαν πρὸς ἐκεῖνο τὸ μέρος τῶν Κασσίων τὴν προσοχὴν. Ταυτοκαίρως εἰκοσιτέσσαραι μεγάλοι λέμβοι ἀπὸ Ἀλβανοὺς ἀπεβιβάσθησαν πρὸς τὸ κάτω τοῦ χωρίου Ἀγίας Μαρίνης μέρος, καὶ ἐπομένως ἄλλοι ἀκολούθως, εἰς τρόπον ὥστε τὸ πρῶτ' εὐρέθησαν ἔξω στρατοπεδευμένοι ὅλοι οἱ Τοῦρκοι. Ὁ Μπέης τότε ἐπρότεινεν εἰς τοὺς κατοίκους νὰ προσκυνήσωσιν, ὑποσχόμενος νὰ διαφυλάξῃ τὴν ζωὴν των καὶ τὰ ὑπάρχοντά των, ἀλλ' οὗτοι τὸν ἐζήτουν διο-

*) Διοικουμένων τῶν πολεμικῶν ὑπὸ τῶν πλοιάρχων Λ. Παναγιώτα, Ἰω. Ζάκα, Δ. Κιοτσέ, Χρ. Δημητρίου, Γ. Νέγκα, Α. Παπαμανόλη, Στ. Ἰω. Δοκοῦ, Παντελῇ Γενίτη, καὶ Κ. Μπελεμπίνη· καὶ τῶν πυρπολικῶν ὑπὸ τῶν πυρπολιστῶν Λεωνάρδου Θεοδωρῇ, καὶ Δημ. Γεωργίου.

ρίαν. Ὁ Μπέης τὴν ἀρνεῖται καὶ τοὺς βιάζει νὰ τὸν ἀποκρι-
 θοῦν· διὸ ἀπατηθέντες ἀπὸ τὰς ἀπατηλὰς ὑποσχέσεις του οἱ
 κάτοικοι τῆς Ἀγίας Μαρίνας, ἐπροσκύνησαν πρῶτοι, καὶ ἀκολού-
 θως οἱ τοῦ Ἀρθάνιτο-χωρίου· τινὲς τῶν προκρίτων κατέφυγαν
 εἰς τὴν νῆσον Ἀσυπολαίαν (ω). Λέγεται ὅτι οἱ πρῶτον ἀποβί-
 θασθέντες νὰ ᾔσαν Ἀλβανοὶ Χριστιανοί, καὶ ἐμπόδισαν ὅπω-
 σοῦν τῶν Τούρκων τὴν ὁρμὴν ἀπὸ τοῦ νὰ κατασφάζουν τοὺς
 προσκυνημένους, ἀλλὰ δὲν ἐμπόρεσαν νὰ τοὺς ἐμποδίσουν καὶ
 ἀπὸ τοῦ νὰ αἰχμαλωτίζουν τὰς παρθένους, τὰς εὐεεῖς γυναῖ-
 κας καὶ τὰ παῖδιά, ἐκ τῶν ὑποίων λέγεται νὰ ἔστειλαν ὑπὲρ
 τὰς δύο χιλιάδας εἰς Αἴγυπτον καὶ Κρήτην. Ὁ δὲ Οὔσεῖν-Μπέ-
 ῆς, ἀφ' οὗ ἐθανάτωσεν, ἔψησε, καὶ ἐκρέμασε τινὰς τῶν πρωτί-
 στων, συνέλαβε τὰς γυναῖκας καὶ τέκνα των, καὶ τὰς ἔστειλεν
 ὁμοῦ μ' ἄλλους προὔχοντας τῆς νήσου εἰς Αἴγυπτον. Μετὰ δὲ
 παρέλευσιν εἰκοσιτεσσάρων ὥρῶν ἀπηγόρευεν αὐστηρῶς τὴν ἀπὸ
 τοὺς στρατιώτας τοῦ αἰχμαλωσίαν καὶ λεηλασίαν, καὶ ἐτιμώ-
 ρησε τινὰς αὐτῶν παραβάοντας τὴν διαταγὴν του, θανατώσας
 τρεῖς Ἀραβὰς ὡς πρωταιτίους. Τελευταῖον προσκαλέσας Κασ-
 σίους ναύτας εἰς ὑπηρεσίαν τῆς ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν του, μοίρας, μὲ
 πληρωμὴν πενήντα Τουρκικῶν γροσίων κατὰ μῆνα μισθὸν ἐναυ-
 τολόγησεν ἱκανοὺς ἐξ αὐτῶν, καὶ ἀφήσας διοικητὴν Τοῦρκον ἐπὶ
 τῆς νήσου των, ἀνεχώρησεν δι' Ἀλεξάνδρειαν φέρων μεθ' ἑαυτοῦ
 μετὰ θριαμβευτικῆς πομπῆς εἰκοσιᾷ τῶν Κασσίων πλοῖα εἰς
 βρίκια καὶ γολέττας, καὶ ἄλλα μικρότερα.

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας, ἦτοι κατὰ τὴν 21 τοῦ αὐτοῦ μηνός,
 ἐν ᾧ τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα διέμεναν ἔτι εἰς Κάσσον, ὅπου ἔφθα-
 σαν μετὰ τὴν ἐκείθεν ἀναχώρησιν τῆς ἐχθρικῆς μοίρας, περιμέ-
 νοντα νὰ λάβουν ἀπόκρισιν ἀπὸ τοὺς αὐτῆς κατοίκους, πρὸς
 τοὺς ὁποίους εἶχαν προτείνειν νὰ τοὺς μεταφέρουν εἰς Πελοπόν-
 νησον ἢ ὅπου ἄλλοῦ ἠθελαν, κατεστράφη καὶ ἡ νῆσος Ψαρὰ
 ὑπὸ τοῦ Σουλτανικοῦ στόλου, ναυαρχοῦντος τοῦ Οὔστερεφ Μεχ-
 μέτ Πασᾶ. Εἰς τὸ ἀπροσδόκητον τοῦτε συμβᾶν ἐξέπλευσαν ἐξ

Ἐν ὕδρας ἕτερα εἴκοσι πλοῖα *) ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Μιαούλη, καὶ διευθύνθησαν εἰς ἀπάντησίν του, ἐστράφησαν ἐπίσης καὶ τὰ εἰς Κάσσον πρὸς τὸ αὐτὸ μέρος· ἡ δὲ ἐξιστόρησις τῆς εἰς Ψαρὰ ναυμαχίας, καὶ τῶν λοιπῶν καθ' ὅλον τὸ ἔτος ναυμαχιῶν καὶ τῶν ἀκολουθησάντων ἐξῆς ἐν αὐταῖς συμβάντων, ἀποσιωπᾶται παρ' ἐμοῦ, καὶ ἐκδίδεται κατὰ συνέχειαν ἡ ἰδίᾳ περὶ αὐτῶν καθιστόρησις τοῦ Δημητρίου Σαλτέλη Κυδωνιέως, ἥτις, πρὸς εὐχαρίστησιν τῶν ἀναγνωστῶν, ἐνεκρίθη νὰ μεταφρασθῇ ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ εἰς τὴν καθομιλουμένην τῶν Ἑλλήνων γλῶσσαν· μετέφρασε δὲ αὐτὴν ὁ Ρ. Δημάρατος Ἡπειρώτης, ἀρχομένην οὕτως.

Ἀνεχωρήσαμεν ἀπὸ τὴν Ὑδραν τὴν 25 Ἰουνίου, καὶ τὴν 27 πλέοντες ἀπαντήσαμεν ἐν Βρετανικὸν βρίκιον, ἀπὸ τοῦ ὁποῖον ἐμάθαμεν βεβαίως, ὅτι οἱ Ἕλληνες, οἱ ὁποῖοι εἶχαν κλεισθῇ εἰς τὸ φρούριον τῆς νήσου τῶν Ψαρῶν, ὄντες ἐξακόσιοι τὸν ἀριθμὸν, καὶ διὰ τοῦτο μὴ δυνάμενοι ν' ἀνθέξουν κατὰ τῶν ἐπανειλημμένων ἐφόδων τῶν Τούρκων, συμποσούμενων ὑπὲρ τὰς δώδεκα χιλιάδας, ἐβαλαν τὸ πῦρ εἰς τὰς ἀποθήκας τῶν πολεμοφεδίων, τὸ δὲ φρούριον ἀνεποδογυρίσθη καταστραφὲν, ἀφ' οὗ ἐπῆδησαν εἰς τὸν αέρα καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι Ἕλληνες μεθ' ἐνὸς μικροῦ ἀριθμοῦ οἰκογενειῶν, αἵτινες εἶχαν εἰς αὐτὸ καταφύγει, καὶ ἐπέκεινα τῶν τριῶν χιλιάδων ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς, καὶ ὅτι ὁ Τουρκικὸς στόλος ἦτον ἀγκυρωμένος εἰσέτι εἰς Ψαρὰ.

Ἀμέσως ἐπατεῖναμεν τὰ πανία διὰ νὰ ταχύνωμεν τὸν ἐκεῖσε πλοῦν μας· ἀλλ' ὁ ἄνεμος πνέων σφοδρῶς ἀπὸ τὴν ἄρκτον, μᾶς ἠνάγκασε νὰ σκελεύσωμεν (mouiller) προσωρινῶς εἰς τὴν Τήνον,

*) Διοικούμενα τὰ πολεμικὰ παρὰ τῶν πλοιάρχων Ἀναστ. Τσαμαδοῦ, Ἀντ. Γ. Κριεζῆ, Μανουὴλ Τουμπάζη, Ἀντ. Ῥαφαήλ, Θεοδώρ. Γκιώνη, Ἰω. Α. Λαλεχοῦ, Ἀλεξ. Ῥαφαήλ, Δημητρ. Ἀντ. Βόκκου, Ἰω. Γκέλη, Ἀθαν. Δημ. Κριεζῆ, Ἰω. Μπατσαξῆ, Ἰω. Μαρούκα, Α. Πετροζώτου, Σάβ. Ἀνδρέου καὶ Ἡλ. Γεώρτσου· τὰ δὲ πυρπολικά ὑπὸ τοῦ Ἀνδρ. Πιππίνου, Ἀναστ. Φομπότση, Γ. Τσερεμέ, καὶ Γεωργ. Βατικιώτη.

καὶ ἐκεῖθεν μόλις εἰς τὰς 3 τοῦ Ἰουλίου περὶ τὴν πρωΐαν ἐφθάσαμεν εἰς τὰ Ψάρα. Ὁ Καπετάν-Πασᾶς εἶχεν ἤδη τραβιχθῆ, εἰς τὴν Δέσβον (Μιτυλήνην) μετὰ τὰ μεγάλα πλοῖά του· εὐρομεν δ' ἐκεῖ ἐν βρίκιον δεκαεξὶ κανονίων, καὶ τριάντα τέσσαρας σαλούπας καὶ γαλιώτας· εἶναι δὲ ταῦτα πλοῖα, ἢ μᾶλλον σκάφαι μακრაὶ, κατασκευασμέναι ἐπίτηδες διὰ νὰ μετακομίζουσιν καὶ ν' ἀποβιβάζουσιν στρατεύματα, ἔχουσαι εἰς πῶραν ἐν ἡ δύο κανόνια σαράντα ἕως σαράντα τεσσάρων λιτρῶν· διὰ μέσου αὐτῶν ἡδυνήθη ὁ Καπετάν-Πασᾶς εἰς καιρὸν γαλήνης ν' ἀποβιβάσῃ τὰ στρατεύματά του εἰς τὴν νῆσον τῶν Ψαρῶν· διὰ μέσου αὐτῶν τῶν σκαφῶν ἤλπιζε προσέτι νὰ κατόρθωσῃ τι ἐναντίον τῆς νήσου Σάμου, κατὰ τῆς ὁποίας ἔκαμνε τρομερὰς ἐτοιμασίας εἰς τὴν Μιτυλήνην, ὅπου ἐσύλλεγε νέα στρατεύματα πολὺ περισσότερα ἀπὸ τὰ εἰς Ψαρὰ ἀποβιβάσθέντα, τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς εἶχεν ἐλαττωθῆ κατὰ τὰ δύο τρίτα εἰς τὴν ἄλυσιν τῆς νήσου ταύτης.

Τὰ πλοῖα λοιπὸν τῶν ἐχθρῶν μετὰ τοῦ βρικίου ἦσαν προσωρισμένα εἰς τὸν λιμένα· ἅμα δὲ εἶδαν ἡμᾶς ν' ἀράξωμεν εἰς τὸ ἀκρωτήριο τοῦ Ἀγίου Γεωργίου, ὅπου ἦτον ἐν ὀχύρωμα ἀπὸ ἑξὶ κανόνια, ἐγκαταλειφθὲν ὑπὸ τῶν Τούρκων ἅμα ἐπεφάνημεν ἡμεῖς, ἠπλώσαν τὰς σημαίας των, καὶ ἤρχισαν νὰ μᾶς κανονοβολοῦν.

Ἐν τῷ ἅμα ἐδώσαμεν τὸ σημεῖον τῆς ἀποβιβάσεως ἀνὰ τριάντα ἄτομα ἀπὸ κάθε πλοῖον, καὶ ἔπειτα ἀρχίσαμεν ν' ἀντικρούωμεν τοὺς κανονοβολισμούς των. Δὲν ἤθελεν ἡμπορέσει τις νὰ παραστήσῃ ἱκανῶς τὴν ἀγανάκτησιν τῶν ἰδικῶν μας, καὶ τὴν ὁποίαν ἔπνεαν ἐκδίκησιν, ὅποταν εἶδαν τὴν ἐρυθρὰν σημαίαν νὰ κυματίζῃ ὑπερηφάνως εἰς τὸν λιμένα τῶν συναδελφῶν των. Χίλιοι πεντακόσιοι ἀπέβησαν παρευθὺς καὶ ὤρμησαν ἐναντίον χιλίων περίπου Τούρκων, οἱ ὅποιοι ἐκρατοῦσαν τὴν κατὰ ἀνατολὰς κειμένην θέσιν τῶν μύλων, ὡς ἰέρακες λιμώττοντες ἐπιπατοῦσι κατὰ τῆς λείας των χωρὶς νὰ λογισθῶσι ποσῶς τὸν

ὁποῖον τρέχουσι κίνδυνον· καὶ εἰς ὀλίγας στιγμὰς τοὺς ἔτρεψαν εἰς τοιαύτην αἰσχυρὰν φυγὴν, ὥστε εἰς διάστημα ὀλιγώτερον ἡμισείας ὥρας τοὺς ἠνάγκασαν νὰ ἐπιβιβασθῶσιν εἰς τὰ πλοῖά των· ἀλλὰ μὲ τοιαύτην ἀταξίαν, ὥστε ἐπνίγησαν περισσότεροι τῶν ἑκατὸν ἀπὸ τὴν βίαν των.

Τοιοιουτρόπως λοιπὸν ἐκυριεύσαμεν τὸ φρούριον μετὰ τῶν εἰς αὐτὸ κανονίων, ὅλας τὰς ὀχυρωμένας θέσεις, καὶ ὀλόκληρον τὴν πόλιν, ἐξαιρουμένων ἑξ οἰκιῶν, εἰς τὰς ὁποίας διακόσιοι ἐκ τῶν Ὀθωμανῶν, μὴ προφθάσαντες νὰ ἐπιβιβασθῶσι μετὰ τῶν ἄλλων εἰς τὰ πλοῖά των, κατεκλείσθησαν μετὰ τοῦ χιλιάρχου των. Τόσον ταχεῖα ἐστάθη ἡ ἐκδίωξις τῶν Ὀθωμανῶν ἀπὸ τὴν νῆσον. Τότε ἐδιπλασιάσαμεν τὰ πολεμικά μας ἐπιχειρήματα· ἐδόθη ἀμέσως τὸ σημεῖον διὰ νὰ κανονοβολήσωμεν αὐτοὺς ἀπὸ τὸ φρούριον, καὶ τοὺς μνησθέντας μύλους, ὅπου ἦσαν δύο κανόνια ἀποστείλαντες προσέτι καὶ δύο σαλούπας ἐφωδιασμένας μὲ κανόνια, αἱ ὁποῖαι πλησιάσασαι ἄρκετὰ εἰς τοὺς ἐχθροὺς, ἐνέπνευσαν εἰς αὐτοὺς τοιοῦτον τρόμον, ὥστε φοβηθέντες μὴ γείνη παρναλῶμα τοῦ πυρὸς αὐτανδρὸς ὁ στολίσκος των, ἠναγκάσθησιν νὰ πετάσωσι τὰ ἱστία των, καὶ νὰ ἐξέλθωσιν ὅσον τάχιστα ἐκ τοῦ λιμένος, τὸν ὁποῖον ἐθεωροῦσαν ἤδη ὡς τάφον των.

Ἦτο περὶ τὰς τρεῖς ὥρας πρὸ τῆς μεσημβρίας, ὅτε ἐξῆλθαν τοῦ λιμένος, διευθυνόμενοι πρὸς τὴν Χίον, ὅπου ἤλπιζαν νὰ διασωθῶσι, καὶ νὰ διαφύγωσι τὸν ὁποῖον ἐνόμιζαν ἀναπόφευκτον κίνδυνον τοῦ ὀλέθρου των. Ὁ ἄνεμος ἔπνεε βορειοδυτικῶς. Ἄνευ ἀναβολῆς ἀρχίσαμεν νὰ τοὺς καταδιώκωμεν, καὶ εἰς ὀλιγώτερον τοῦ τετάρτου τῆς ὥρας διάστημα καταφθάσαντες αὐτοὺς, ἐκάμαμεν νὰ ἐννοήσουν, ὅτι ὁ σκοπὸς ἡμῶν δὲν ἦτο νὰ τοὺς ἀφήσωμεν νὰ καταφύγουν ἡσυχῶς εἰς τὴν νῆσον τῆς Χίου· ἀλλ' οἱ σχέτλιοι οὗτοι τόσον κατεπλάγησαν, ἰδόντες ἡμᾶς πλησίον των, ὥστε δὲν ἐτόλμησαν νὰ κάμουν μῆτε τὸν παραμικρὸν πυροβολισμόν ἐναντίον μας. Μία δὲ σφαῖρα τῶν κανονίων μας, διαπεράσασα εἰς τὴν ἀποθήκην τῶν πολεμοφοδίων μιᾶς σαλού-

πας, ἀνέρριψεν αὐτὴν αὐτάνδρον εἰς τὰ μετέωρα. Ἄλλη μία
 σαλούπα καὶ δύο γαλιῶται ἐκυριεύθησαν ὑφ' ἡμῶν, ἀφ' οὗ ἐφο-
 νεύθησαν τὰ τρία τέταρτα τοῦ πληρώματός των· ἡ σαλούπα
 αὕτη ἦτον ὡς ναυαρχίς τοῦ στολίσκου, εἰς τὴν ὁποίαν μέσα εὐ-
 ρομεν πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὸ βιβλίον τῶν συνθημάτων· ὅλαι
 αἱ ἄλλαι ἐστάθησαν εὐτυχεῖς, φθάσασαι εἰς τὰ παράλια τῆς
 Χίου· ἅμα δ' ἔφθασαν, ἐρρίψαν ἐκουσίως τὰ πλοῖά των εἰς τὴν
 ξηρὰν, καὶ παραδῶσαντες αὐτὰ εἰς τὴν βορὰν πυρὸς χωρὶς νὰ
 φροντίσουν νὰ ἐκβάλουν ἀπ' αὐτὰ μήτε ἰστίον, μήτε κανόνι,
 μήτε πολεμεφόδια, μήτε κανὲν ἄλλο πρᾶγμα, φοβούμενοι μή-
 πως, διὰ τὴν περὶ ταῦτα χρονοτριβὴν, τοὺς καταφθάσωμεν καὶ
 κυριεύσωμεν τὰ λείψανα τοῦ στολίσκου, ἀνεχώρησαν εἰς τὰ ἐν-
 δότερα τῆς νήσου. Ἦτον ἀληθῶς ἐν ὥρατιον θέαμα τὸ νὰ βλέ-
 πη τις εἰς τὸ διάστημα ὅλης τῆς νυκτὸς τὸ παράλιον ταύτης
 τῆς νήσου καταλαμπόμενον ἀπὸ τόσους φανούς διαλάμποντας,
 τοὺς ὁποίους αὐτοὶ οἱ Ὀθωμανοὶ ἤναψαν, ἐμπρήσαντες τὰ πλοῖά
 των διὰ ν' ἀποτελειώσουν τὸν παντελῆ ὄλεθρόν των ὄντα ἡμι-
 τελῇ. Τοιοῦτον τέλος ἔλαβεν ὁ στολίσκος οὗτος, καταστραφεὶς
 παντάπασι, πλὴν τοῦ βρικίου καὶ μιᾶς γαλιώτας, τὰ ὁποῖα διὰ
 τῆς ταχυπλοΐας των ἠδυνήθησαν νὰ τραχιχθῶσιν εἰς τὴν Χίον·
 ἀπὸ δὲ τὰς τρεῖς καὶ ἐπέκεινα χιλιάδας ἀτόμων ὅπου περιεῖχε,
 μόλις διεσώθη τὸ τεταρτημόριον. Ἡ μάχη αὕτη διήρκεσε πέν-
 τε ὥρας ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς εἰς τὰ Ψαρὰ ἀποβιβάσεώς μας μέ-
 χρι τῆς ἐπὶ τὰ παράλια τῆς Χίου καταδιώξεως. Κάμμιν ζη-
 μίαν δὲν ἐδοκιμάσαμεν, μήτ' ἐφρονεύθη, μήτ' ἐπληγώθη κανεὶς
 ἐκ τῶν ἰδικῶν μας, παρεκτὸς δύο, τῶν ὁποίων ὁ θάνατος δὲν
 προῆλθεν, εἰμὴ ἐκ τῆς ἀπροσεξίας, τὴν ὁποίαν εἶχον γεμίζον-
 τες καὶ ἀδειάζοντες τὰ κανόνια. Δοξοδρομοῦντες ἔπειτα, ἐπε-
 στρέψαμεν πρὸς τὰ Ψαρὰ καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς νυκτὸς,
 ἐνθα τὴν ἐπιούσαν περὶ τὴν πρωΐαν ἐρρίψαμεν ἐκ νέου τὴν ἄγ-
 κυραν διὰ νὰ παραλάβωμεν τοὺς συντρόφους μας, τοὺς ὁποίους
 εἶχαμεν ἀφήσει ἐκεῖ.

Ἦδη δὲ ἡτοιμαζόμεθα σκοποῦντες νὰ ὑπάγωμεν εἰς Λέσβον νὰ κτυπήσωμεν τὸν καπετὰν Πασᾶν, ὁπόταν, καθ' ἣν στιγμὴν ἀνηγόμεθα εἰς τὰς 7 τοῦ αὐτοῦ μηνός, εἰδοποίησεν ἡμᾶς ἡ φυλακὴ, ὅτι αὐτὸς ἔρχεται μὲ τὰ μεγάλα πλοῖά του κατευθεῖαν εἰς τὰ Ψαρά· ἀλλ' ἡμεῖς μὴν ἔχοντες εὐνοϊκὸν εἰς τὸν σκοπὸν μας τὸν ἄνεμον, ἐτραβίχθημεν διὰ μικρὸν πρὸς τὴν Σκύρον, ὅπου ἠναγκάσθημεν, ἐναντίον τῆς ἐπιθυμίας μας νὰ διαμείνωμεν ἕως εἰς τὴν ἐσπέραν τῆς ἐπιούσης ἐξαιτίας τῆς ἐπικρατούσης τότε γαλήνης· ὁ ἐχθρὸς ὅμως ἀντὶ νὰ φλέγηται ἀπὸ τὴν αὐτὴν μὲ τὴν ἰδικήν μας ζέσιν τοῦ νὰ συμπλεχθῶμεν εἰς μάχην, ὠφεληθεὶς ἀπὸ τὸ σκότος τῆς ἐπερχομένης νυκτός, ἀνήχθη ἐν τάχει καὶ αὐθις εἰς Μιτυλήνην. Τότε ἡμεῖς χωρὶς νὰ βραδύνωμεν μῆτε στιγμὴν, τοῦ ἐπήραμεν τὸ κατόπιν, καὶ τὴν ἐπαύριον ἐτοιμάσθημεν νὰ τὸν κτυπήσωμεν ὑπὸ τὴν Καλλωνήν, παράλιον τῆς Μιτυλήνης, ὅπου εὐρίσκετο· ἀλλ' ὁ νότιος ἄνεμος πνέων σφοδρότατα μᾶς ἠνάγκασε νὰ μάσωμεν ὅλα μας τὰ πανιά, καὶ ἀφ' οὗ ἐκάμαμεν ὅλους τοὺς στροφεῖς εἰς τὰ δύο καρχήσια, ἐμείναμεν μὲ αὐτὴ μόνον, καὶ ἐτραβίχθημεν καὶ δευτέραν φορὰν εἰς τὴν Σκύρον.

Μεθ' ἡμέρας ὀλίγας μᾶς ἀνεκάλεσαν εἰς Ἰδραν, ἔνθα εἶχεν ἀσφασισθῇ νὰ διαιρεθῶσιν ὅλαι αἱ ναυτικαὶ ἡμῶν δυνάμεις εἰς δύο μοῖρας, ἐξ ὧν ἡ μία ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Γεωργίου Σαχτούρη νὰ ὑπάγῃ ἐναντίον τοῦ Σουλτανικοῦ στόλου τοῦ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἡ ἄλλη ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Ἀνδρέα Μιουύλη ἐναντίον τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στόλου, διοικουμένου ἀπὸ τὸν Ἰβραήμ Πασᾶ υἱὸν τοῦ Μαχμέτ Ἀλῆ, ἀντιβασιλέως τῆς Αἰγύπτου, ὅστις ἦτον πολὺ δυνατώτερος καὶ τρομερώτερος ἐχθρὸς διὰ τὸ μέγα πλῆθος τῶν πολεμικῶν πλοίων του, καὶ διὰ τὴν συρροὴν πολλῶν ἀρνισοχρίστων χριστιανῶν Εὐρωπαϊῶν, οἵτινες, διὰ τὴν εἰς τὰ ναυτικὰ ἐμπειρίαν των καὶ τὸ εἰς τὰς ναυμαχίας, ἐμπειροπόλεμον ἀπήλπισαν ἡμᾶς διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς Ἑλλάδος.

Ἀνέχωρήσαμεν ἀπὸ τὴν Ἰδραν μὲ τὴν μοῖράν μας μίαν ἡμέραν ὕστερον ἀπὸ τὴν ἀγγελίαν τῆς γενομένης κατὰ τὰ πα-

ράλια τῆς Ἀσίας κατέναντι τῆς Σάμου κρατερᾶς ναυμαχίας ἐναντίον τοῦ στόλου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καθ' ἣν ἡ κατ' αὐτοῦ διορισθεῖσα μοῖρα ἐνίκησε κατὰ κράτος τὸν Καπετὰν Πασᾶν, ἐμπρῆσασχ μίαν φρεγάταν, μίαν κορβέταν καὶ ἐν βρίκιον. Ἡ δὲ λεπτομερεστέρα διήγησις ταύτης τῆς ναυμαχίας εὐρίσκεται εἰς τὸ ἡμερολόγιον τοῦ Γεωργίου Σαχτούρη (αα).

Εἶχαν ἤδη παρέλθῃ δώδεκα ἡμέραι ἀπὸ τὴν ἡμέραν τῆς ἀπὸ τὴν Ὑδραν ἀνεχωρήσεώς μας, ὁπότε ἐμάθαμεν, ὅτι ὁ Καπετὰν Πασᾶς μετὰ τὴν ῥηθεῖσαν ἥττάν του, κατέφυγεν εἰς τὴν Ἀλικαρνασσὸν (Βουδρουμί), ἐνωθεὶς ἐκεῖ μετὰ τοῦ Ἰβραήμ-Πασᾶ, ὁ ὁποῖος πρὸ ὀλίγου εἶχε φθάσει. Ἀνεκαλέσαμεν λοιπὸν καὶ ἡμεῖς τὴν ὑπὸ τὸν Γ. Σαχτούρην μοῖραν, καὶ τὴν 24 Αὐγούστου ἐνωθέντες μετ' αὐτῆς ἔξω τῆς Λέρου, ἀνήχθημεν ἐντεῦθεν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ διὰ νὰ τὸν κτυπήσωμεν εἰς τὸν κόλπον τῆς Κῶ (Στάνκιω). ἐξαπεστείλαμεν δὲ ἔμπροσθεν δεκαεξ' ἐκ τῶν πολεμικῶν μας πλοίων καὶ τρία πυρπολικά, τὰ ὅποια ἔπρεπε νὰ χρησιμεύσουν ὡς ἔμπροσθοφυλακή. Περὶ τὰς ὀκτὼ ἡμισυ ὥρας (τέσσαρες μετὰ μεσημβρίαν) ἡ ἔμπροσθοφυλακή μας, ἀπαντήσασα ἐκείνην τῶν ἐχθρῶν, συγκειμένην ἀπὸ τρεῖς φρεγάτας, τρεῖς κορβέτας καὶ τέσσαρα βρίκια, τὴν ἔτρεψεν ἐν ἀκαιρεὶ εἰς φυγὴν, καὶ εἰσέβαλεν εἰς τὸν Κιμερικὸν κόλπον. Περὶ τὰς ἐννέα ὥρας εἰσῆλθαμεν καὶ ἡμεῖς. Ὅλα τὰ πολεμικά πλοῖα τῶν Ὀθωμανῶν ἦσαν εἰς τὰ πανιὰ ἤδη σηκωμένα, ὁπότεν ἡμεῖς ἐπαρῥουσιάζοιμεν. ἦσαν δὲ ἐβδομηῆντα τέσσαρα τὸν ἀριθμὸν, ἀπὸ τὰ ὅποια τὸ ἐν τρίτον ἐσύκειτο ἀπὸ πλοῖα τῆς γραμμῆς, ἀπὸ φρεγάτας καὶ κορβέτας· ἐν τῷ ᾧμα ἐδώσαμεν τὸ σημεῖον τῆς μάχης· καὶ ἡ μὲν ἔμπροσθοφυλακή μας ἄρχισε νὰ κτυπᾷ τοὺς περὶ τὸν Καπετὰν Πασᾶν· ἀλλ' οὗτος δὲν ἐδράδυνε νὰ στρέψῃ τὰ νῶτα καὶ νὰ τραπῇ εἰς φυγὴν μὲ δύο πλοῖα τῆς γραμμῆς καὶ τρεῖς φρεγάτας μὲ τοιαύτην σπουδὴν, ὥστε θέλον νὰ περιστραφῇ μὲ βίαν περὶ τὸ ἀκρωτήριον, συνέτριψε τὰς κεφαλὰς (ἀντέννας) τοῦ μεγάλου καρχησίου, καὶ τοῦ ὑψηλοτέρου καταρτίου τῆς ναυαρχί-

δος του. Τότε ὁ Ἰβραήμ-Πασᾶς ὥρμησεν ἐναντίον μας μὲ λύσσαν τῷ ὄντι Τουρκικὴν καὶ θηριωδεστάτην· ἀλλ' οἱ Ἕλληνες τὸν ἔκαμν νὰ ἐννοήτῃ, ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ ἐπιστηρίζηται πολὺ εἰς τοὺς Αἰγυπτίους του, καὶ ὅτι ἡπατᾶτο, ἐὰν ἤλπιζε νὰ τοὺς νικήσῃ διὰ τῆς ὑπεροχῆς τόσον τοῦ ἀριθμοῦ, ὥς καὶ τῆς ποιότητος τῶν πλοίων του καὶ τῶν περὶ τὰ ναυτικὰ ἐμπείρων ἀρνησοχρίστων του· καὶ ἤθελε γείνει αὐτὸς ὁ ἴδιος παρανάλωμα τῶν φλογῶν δύο πυρπολικῶν μας ἐὰν τὸ ἐμπροσθινὸν κατάρτι τοῦ ἐνὸς ἐξ αὐτῶν δὲν ἤθελε κοπῇ ἀπὸ τὰς ἀναριθμήτους σφαῖρας τῶν ἐχθρῶν, καὶ τὸ μέγαλον κατάρτι τοῦ ἄλλου δὲν ἐσυντρίβετο ἐκ τῆς ἀπροσεξίας ἐνὸς πολεμικοῦ μας πλοίου, τὸ ὁποῖον, σπεῦδον νὰ περιέλθῃ τὸ ἀκρωτήριο, ἔπεσεν ἐπὶ τοῦ πυρπολικοῦ· καὶ ὁ μὲν πλοίαρχος τοῦ πρώτου πυρπολικοῦ ἔβαλε πῦρ εἰς αὐτό, καὶ διεσώθη διὰ τῆς λέμβου του ἐπὶ τοῦ πλοίου μας μεθ' ὅλου τοῦ πληρώματος· ὁ δὲ τοῦ δευτέρου διεσώθη μὲν, ἀλλὰ δὲν ἔλαβε καιρὸν νὰ ἀνάψῃ τὸ πυρπολικόν του πλοῖον· καὶ ὅμως οἱ ἐχθροὶ ἄρχισαν νὰ ταράττωνται, βαλλόμενοι εἰς ἀταξίαν· ἐπελθούσης δὲ τῆς νυκτός, τὸ στενόχωρον τοῦ τόπου δὲν μᾶς ἐσυγχωροῦσε νὰ διανκτερεύσωμεν ἐκεῖ· ὅθεν μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἐτραβίχθημεν εἰς τὰ ἔξω, ὄντες κατὰ πολλὰ εὐχαριστημένοι, διότι ἐγνωρίσαμεν διὰ τῆς πρώτης δοκιμῆς τὴν ὀλίγην εὐφυλίαν τῶν ἐχθρῶν, ἀφήσαντές τους νὰ προσορμισθῶσιν εἰς τὴν Πέττην ἐξω τῆς Ἀλικαρνασσού· ἡμεῖς δ' ἐλλιμενίσθημεν εἰς τὸν Γέροντα.

Αὕτη ἡ μικρὰ μάχη δὲν διήρκεσε πλέον τῶν τριῶν ὥρῶν· ἡμεῖς ἐχάσαμεν τὰ δύο πυρπολικά μας καὶ μίαν σαλοῦπαν, ἀλλὰ δὲν ἐφονεύθη μὴτ' ἐπληγώθη κανεὶς τῶν ἰδικῶν μας· οἱ ἐχθροὶ ὅμως ἐκτὸς τῶν πληγωμένων ἔχασαν τὰς ῥηθείσας κεφαλὰς τῆς ναυαρχίδος, τὸ μέγαλον κατάρτι μιᾶς φρεγάτας, τὸ σκάφος μιᾶς κορβέτας, καὶ ὑπὲρ τοὺς πενήντα φονευμένους, ἐξ ὧν δεκαοκτὼ ἐχάθησαν, ὅταν ἐπέπεσαν μαζὴ μὲ μίαν σαλοῦπαν ἐμπροσθέντος πυρπολικοῦ μας μεταξὺ τῶν φονευμένων ἦτο καὶ ὁ Ἰβραήμ-Μπεης,

ἀνεψιὸς ἐνὸς τῶν στρατηγῶν τῆς ξηρᾶς, καὶ ἓνας χιλιάρχος· Ἀλβανός· λέγουσι δὲ, ὅτι ὁ Καπετὰν Πασᾶς ἐπικράνθη πολὺ διὰ τὸν θάνατον αὐτῶν τῶν τριῶν ἀτόμων.

Τὴν 28 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς μετὰ τὴν μεσημβρίαν ἀφ' οὗ ὁ σκοπὸς μᾶς εἰδοποίησεν, ὅτι οἱ ἐχθροὶ ἀνεπέτασαν τὰ πανιὰ, καὶ ἐφαίνοντο νὰ ἐξέρχωνται τοῦ Κιμερικοῦ κόλπου, ἀμέσως ἐπλεύσαμεν εἰς ἀπάντησίν των· ἀλλὰ εὐρόντες αὐτοὺς ἔτι περὶ τὸ στόμιον τοῦ κόλπου τούτου εἰς τὰς δέκα ὥρας περὶ τὸ ἐσπέραις δὲν ἐκάμαμεν, εἰμὴ μικρόν τινα ἀκροβολισμὸν καὶ ὀλίγου λόγου ἄξιον, καὶ οὕτως ἀπεχωρήσαμεν πρὸς τὰ ἔξω μετὰ τὴν ἡλίου δύσιν· εἵχαμεν δὲ πληροφορηθῆ περὶ τοῦ σκοποῦ τῶν ἐχθρῶν, ὅτι ἐμελλον νὰ πλεύσωσι κατὰ τῆς Σάμου· ἀλλ' ἡ γαλήνη μᾶς ἠνάγκασε νὰ μείνωμεν δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ὑπὸ τὴν Γκιωδάταν, παραθαλάσσιον τῆς μικρᾶς Ἀσίας ὑπεράνω τῶν Καπρίων νήσων. Οἱ δὲ ἐχθροὶ, ἔχοντες τὸν ἄνεμον μεσημβρινοδυτικόν, ἀνήχθησαν πρὸς Κάλυμνον· ἡμεῖς δὲ τότε πρὸς τὰ ξημερώματα ἐμείναμεν μόνοι, ἔχοντες τρία πολεμικὰ ἄλλα πλοῖα, καὶ ἓν πυρπολικόν ὑπὸ τὴν Γκιωδάταν, ἐπειδὴ τὸ ἐπίλοιπον τοῦ στολίσκου μας ἐπελάγισεν ἀνοιχτότερα οἱ δὲ ἐχθροὶ ἦσαν ὑπὲρ τὴν Κάλυμνον, ἔχοντες τὸ ὑπερθεῖν τοῦ ἀνέμου. Κατιδόντες τότε ἡμεῖς τὴν εὐκαιρίαν, ἐβουλεύθημεν νὰ τοὺς στήσωμον μίαν παγίδα· ἐκάμαμεν σημεῖον εἰς ὅλα μας τὰ πλοῖα, ὥστε ῥυμουλκοῦντα ὅλαις δυνάμεσι, νὰ τραβιχθῶσιν ὅσον τὸ δυνατόν ὑψηλότερα τοῦ ἀνέμου, ἡμεῖς δὲ ἐμείναμεν εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν, ὥστε οἱ ἐχθροὶ, θεωροῦντες ἡμᾶς μεμονωμένους ὑποκάτω αὐτῶν, νὰ ἔλθουν νὰ μᾶς κτυπήσουν· καὶ εἰς τοιαύτην περίπτωσιν, τὸ ἐπίλοιπον τῶν πλοίων μας νὰ λάβῃ τὸν καιρὸν νὰ τοὺς κτυπήσῃ ὀπισθεν εἰς τὰ νῶτα, καὶ νὰ τοὺς βάλῃ εἰς ἀταξίαν, τρέπον αὐτοὺς εἰς φυγὴν. Ὅθεν περὶ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου ἀνύψωσαν οἱ ἐχθροὶ τὴν σημαίαν των μὲ μουσικὴν καὶ μὲ βαρβαρικοὺς ἀλλαλαγμοὺς χαρᾶς, διότι εἶδαν ἡμᾶς μεμονωμένους καὶ εἰς πολλὰ ἀνεπιτηδείαν θέσιν τοποθετημένους· ἄρχισαν προσέτι νὰ μᾶς κανονοβολῶσι μα-

κρόθεν δι' ὅλων τῶν κανονοτασίων· ἀλλ' ὡς φαίνεται, διιδόν-
τες τὸν σκοπὸν μας, καὶ βλέποντες ὅτι δὲν ἤθελαν δυνηθῆ νὰ
στρέψουν ὅλας τῶν τὰς δυνάμεις πρὸς ἡμᾶς μόνους χωρὶς νὰ
προσβληθῶσιν ὀπισθεν ἀπὸ τὰ καιροφυλακτοῦντα πλοῖά μας, καὶ
οὕτω νὰ πέσωσιν εἰς τὴν ὁποίαν τοὺς ἐπεριμέναμεν παγίδα, αἴφνης
τοὺς εἶδαμεν νὰ διαιροῦνται εἰς δύο μοῖρας, ἐξ ὧν ἡ μία, συγκε-
μένη ἀπὸ μίαν φρεγάταν, μίαν κορβέταν καὶ τέσσαρα βρίκια,
ἤρχετο ἐναντίον μας, ἡ δὲ ἄλλη ὑπῆγε κατὰ τῶν ἄλλων πλοίων
μας. Τότε ἐδώσαμεν τὸ σημεῖον τῆς μάχης, καὶ ἐπροσπαθοῦσα-
μεν ὅλαις δυνάμεσι ῥυμολκοῦντες νὰ ἐπιτύχωμεν τὸν ἄνεμον.
Εἰς τοῦτο τὸ ἀναμεταξύ, δώδεκα ἐκ τῶν ἤδη ἀνοιγμένων εἰς
τὸ πέλαγος πλοίων μας ἀρχίσαν τὸν πόλεμον· τὰ δὲ ῥηθέντα
τέσσαρα βρίκια μετὰ τῆς φρεγάτας βλέποντα τὸ πυρπολικόν,
τὸ ὁποῖον ἦτο μαζὶ μας, εὐχαρησθήθησαν νὰ μᾶς κανονοβολῶσι
μακρόθεν, χωρὶς νὰ τολμήσουν νὰ μᾶς πλησιάσουν περισσότερον.
Τελοσπάντων περὶ τὰς τρεῖς ὥρας πνεύσας ὁ ἄνεμος εὐνοϊκό-
τερον καὶ φουσκοθέντων ὑπ' αὐτοῦ τῶν πανίων μας, ἐκινήθημεν
κατὰ τῆς φρεγάτας καὶ τοῦ βρικίου κανονοβολοῦντες αὐτὰ, τὰ
ὁποῖα μᾶς ἐκανονοβολοῦσαν, ἀβλαβῶς ὅμως, ἀπὸ τὴν πρώτην
ἀκόμη· τὰ δὲ ἄλλα πλοῖά μας κατιδόντα ἡμᾶς ὅτι ἐπέσαμεν
πλέον εἰς τὸν ἄνεμον, καὶ ὅτι ἀρχίσαμεν νὰ κτυπῶμεν κρατε-
ρῶς τὴν φρεγάταν καὶ τὰ βρίκια, μὴ μεριμνῶντες πλέον περὶ ἡ-
μῶν, ὤρμησαν κατὰ τῶν λοιπῶν Ὀθωμανικῶν καὶ Αἰγυπτιακῶν
πλοίων μαζὺ μὲ δύο πυρπολικά, ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὸ ἓν ἐπλησίασε
τόσον πολὺ εἰς μίαν φρεγάταν ἃν καὶ ἐκανονοβολοῦσεν ἀκατα-
παύστως καὶ ἐτουφέκιζε βροχηδόν, ὥστε παρολίγον τὸ ἐμπροσθι-
νόν κατάρτι τοῦ πυρπολικοῦ δὲν συνεπλέχθη μὲ τὰ κολώδια
(σχοινία) τοῦ ἀρτέμονος τῆς φρεγάτας, ἡ ὁποία ἐδόθη εἰς τὴν φυ-
γὴν, διαφυγοῦσα χάρις εἰς τὴν ταχύτητα τῶν ποδῶν της καὶ τοῦ
βοηθοῦντος αὐτὴν ἀνέμου, τὸν ἐμπρησμόν, τὸν ὁποῖον ἔμελλε νὰ
τῆς ἐπιφέρῃ τὸ ἐπὶ ματαίῳ πυρποληθὲν ἐμπρηστικὸν πλοῖόν μας *)

*) Ἐδιοικεῖτο ἀπὸ τὸν Ψαριανὸν Δημ. Παπανικολῆν.

μολοντοῦτο ἡ θαρσαλαία κατὰ τῆς φρεγάτας ταύτης ὁρμὴ τοῦ πυρπολικοῦ μας πλοίου καὶ ἡ ἀτρόμητος πλησιάσις του καὶ πυρπόλησις ἐπροξένησε τοιοῦτον τρόμον εἰς τοὺς ἐχθροὺς, ὥστε εὐρίσκοντο εἰς ἀμηχανίαν, ἀποροῦντες τί ἔπρεπε νὰ κάμουν, ἂν ἔπρεπε νὰ μιμηθῶν τὴν αἰσχρὰν μὲν, πλὴν σωτηριώδη φυγὴν τῆς ἐκφυγούσης τὸν ἐμπρησμὸν φρεγάτας, ἢ νὰ ἐπιβοηθήσουν τὴν ἄλλην φρεγάταν, καὶ τέσσαρα βρίκια μετὰ τῆς κορβέτας, τὰ ὅποια ἐκτυποῦντο δυνατὰ ὑφ' ἡμῶν· ἐνθυμηθέντες δὲ ὅτι, ἐὰν ἔστρεφαν πρὸς βοήθειαν τῶν πολεμουμένων ἀπὸ ἡμᾶς πλοίων των ἐμελλον νὰ πέσουν εἰς τὴν ὁποίαν ἐφοβοῦντο πηχίδα τοῦ νὰ εὐρεθῶν μεταξὺ διπλοῦ πυροβολισμοῦ, κτυπούμενοι καὶ ὑφ' ἡμῶν ὀπισθεν, ἐὰν πάλιν ἐτρέποντο εἰς πηχτελῇ φυγὴν, τότε, σιμὰ εἰς τὴν αἰσχύνην, ἐθεώρουν καὶ τὰ εἰς πόλεμον μὲ ἡμᾶς πλοῖα των εἰς ἀναπόφευκτον ὄλεθρον, ἐπρόκριναν νὰ μείνωσι μακρὰν, παρηγορούμενοι δι' αὐτὰ μὲ τὸ πολλὰ σύνηθες εἰς αὐτοὺς ῥητὸν τὸ, «Ἀλὰχ κερίμ.» καὶ ἐκεῖθεν ἐνεθάρρουναν τοὺς συναδέλφους των, κανονοβολοῦντες τὸν ἀέρα καὶ τὴν θάλασσαν, ἐπειδὴ αἱ τῶν κανονίων των σφαῖραι ἐπιψάφουσιν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης ἐματαιόνοντο βυθιζόμεναι εἰς τὰς ἀδύσσοις αὐτῆς.

Ἄλλ' ἐν τοσοῦτῳ ἡ φρεγάτα καὶ τὰ τέσσαρα βρίκια θεωροῦντα τὸν ἀπομακρυσμὸν τῶν ἰδικῶν των, μὴν ἐρχομένων εἰς βοήθειάν των, ἀντὶ νὰ ἐνθαρρύνθωσιν διὰ τὴν ὡς πρὸς ἡμᾶς ὑπεροχὴν των, ζαλισθέντες καὶ συσχεθέντες ἀπὸ φόβου, ἐβλήθησαν εἰς ἀταξίαν τοιαύτην καὶ σύγχυσιν, ὥστε τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ κανονροβολισμοῦ των ἐγένετο χωρὶς σφαίρας.

Τότε ἡ μάχη ἀναψε καὶ ἔγεινεν ὀξυτέρα ἐκατέρωθεν· ὁ καπνὸς τῆς πυρίτιδος κατεσκόπησε τὴν ἀτμοσφαῖραν εἰς τρόπον, ὥστε ἐκινδυνεύαμεν νὰ μὴ δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν τὰ πλοῖά μας ἀπ' ἐκεῖνα τῶν ἐχθρῶν· οἱ ἐχθροὶ ὁμῶς σκοτισμένοι καὶ ἀπὸ τὸν πεποικνωμένον καπνὸν τῆς πυρίτιδος, καὶ ἀπὸ τὸν ἐτι ζοφώδεστερον καπνὸν τοῦ φόβου, ἄρχισαν νὰ κτυπῶνται ἀναμεταξύ των, μὴ δυνάμενοι νὰ διακρίνωσιν ἀπὸ τὴν ζάλην των τὰ πλοῖα

των, καὶ θεωροῦντες ἕκαστο; ὡς Ἑλληνικὰ ὅλα τὰ πλοῖα, τὰ ὁποῖα ἐβόλεπεν εἰς τὸ πέλαγος.

Εἰς τὰς ἑξ ὥρας ἐκάμαμεν σημεῖον εἰς δύο πυρπολικά διὰ νὰ ὑπάγουν ἐναντίον ἐνὸς βρικίου, τὸ ὁποῖον ἔφερεν εἰκοσιτέσσαρα κανόνια, διακοσίους πενήντα στρατιώτας, καὶ σχεδὸν ἑκατὸν πενήντα ναύτας. Τὰ ἐμπρηστικά ταῦτα πλοῖα δὲν ἔλειψαν νὰ ὑπακούσουν ἀμέσως εἰς τὸ δοθὲν αὐτοῖς σημεῖον, καὶ ἐναντίον τῶν διηνεκῶν καὶ ὡς χάλαζα πιπτόντων τουφεκισμῶν ἀπὸ τὴν πρύμνην τοῦ αὐτοῦ βρικίου, ἐπλησίασαν εἰς αὐτὸ θαρσαλαίως καὶ ἀτρομήτως, τὸ ἐν ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ δεξιοῦ πλάγιου του, καὶ τὸ ἕτερον ἀπὸ τὸ ἀριστερὸν πλάγιόν του ἐν ἄλλο πυρπολικὸν ἀνυπόμονον νὰ βλεπῇ νὰ βραδύνῃ ἢ πυρπόλῃς τῶν καὶ ὁ ἐμπρησμὸς τοῦ βρικίου ἐπλησίασε καὶ αὐτὸ πρὸς τὸ ἀριστερὸν πλάγι τοῦ *). Τότε ἡμεῖς οἱ ἄλλοι θεωροῦντες αὐτὸ ἤδη ὡς λείαν καὶ βορὰν τοῦ πυρός, τὸ ὁποῖον διεδόθη εἰς τὸ δεξιὸν πλάγι του, τὸ ἀφήσαμεν διὰ νὰ καταδιώξωμεν τὴν φρεγάταν· ἀλλὰ κατὰ δυστυχίαν καὶ μολονότι τὸ δεξιὸν πλάγι τοῦ βρικίου ἤναψε, καὶ τὸ πλεῖστον μέρος τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ ἠδῆσαν εἰς τὰ κύματα, περὶ πεντήκοντα ἄνθρωποι ὁποῦ ἔμειναν, παρὰ τὸ νὰ πνιγῶσιν ὡς οἱ συνάδελφοί των, ἐπρόκριναν ἢ νὰ σβύσουν τὴν φωτίαν, ἢ νὰ συγκαῶσι μετὰ τοῦ βρικίου· ὅθεν ἅμα εἶδαν ἑαυτοὺς παραλελειμένους ἀπὸ ἡμᾶς, τῶν ὁπίων ἡ παρουσία ἔκαμε περισσότερον καὶ τοὺς ἄλλους νὰ πηδήσουν εἰς τὴν θάλασσαν, βοηθούμενοι ἀπὸ τὰ πολλὰ ἀντλήρια, μὲ τὰ ὁποῖα ἦσαν ἐφοδιασμένοι διὰ τοιαύτας περιστάσεις ὡς φαίνεται, ἠδυνήθησαν καὶ ἐσβυσαν τὸ πῦρ, διασώθέντες εἰς τὴν Κῶ, ὡς ἐμάθαμεν μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐκ φήμης, ἂν πρέπη τις νὰ βασισθῇ πολὺ εἰς αὐτήν.

Παρεῦθς ἐκάμαμεν σημεῖον εἰς ἐν ἄλλο πυρπολικὸν διὰ νὰ ὑπάγῃ κατὰ τῆς φρεγάτας, κατὰ τῆς ὁποίας καὶ ἐπέτασεν **)

*) Ἐδιοικεῖτο ἀπὸ τὸν Ἄνδρ. Πιππίνον, ὅστις καὶ ἐπληγώθη βαρέως.

**) Ἐδιοικεῖτο ἀπὸ τὸν Ὑδραῖον Γεωργάκην Παπαντωνίην.

ἐναντίον δὲ τοῦ διηνεκοῦς τουφεκισμοῦ, τὸν ὁποῖον ἐννεακόσιοι περίπου Τοῦρκοι εἶχαν ἀνάψει ἐνδοθεν αὐτῆς κατὰ τοῦ πυρπολικοῦ μας πλοίου ἐν διαστήματι μιᾶς σχεδὸν ὥρας συμπεριεπλέχθη τόσον σφιγκτὰ μὲ τὴν φρεγάταν ἀπὸ τὸ δεξιὸν πλάγι τῆς, ὥστε δὲν ἴσχυσαν νὰ τὸ ἀποσπᾶσιν ἀπ' αὐτῆς αἱ ἠνωμέναι προσπάθειαι αἱ πλέον δραστήριαι χιλίων τριηκοσίων Ὁθωμανῶν. Ἀμα δὲ ἀναψεν ἡ πρύμνη τῆς φρεγάτας, τὸ μὲν ἡμῖς τοῦ πληρώματος τῆς κατατρομάξαν ἐπήδησεν εἰς τὴν θάλασσαν, τῆς ὁποίας τὰ παμφάγα κύματα κατεβρόχθισαν αὐτούς· ἀλλ' οἱ μείναντες ἰσχυρογυμνοῦντες, ἐπροσπάθουν ὅλαις δυνάμεσι νὰ σῶσιν τὸ ἀναφθὲν δεξιὸν πλάγι μὲ τὸ μέσον τῶν ἀντλιῶν, αἱ ὁποῖαι ἦσαν πολλαὶ τὸν ἀριθμὸν καθὼς ἐβλέπαμεν. Τοῦτο ἰδόντες, ἐνεύσαμεν ἀμέσως εἰς ἐν ἕτερον ἐμπρηστήριον *) τὸ ὁποῖον, ὡς ἄλλο· λαίλαψ ἐπιπεσὼν, καὶ καθάψαν τὸ ἀριστερὸν πλευρὸν τῆς φρεγάτας, ἐκατέρωθως νὰ διαδώσῃ τὸ πῦρ εἰς ὅλα τὰ μέρη αὐτῆς καὶ οὕτως ἐγένετο καὶ αὕτη παρναλώμα τῶν φλογῶν ὀλίγον μακρὰν τῆς νήσου τοῦ Γέροντος· ἐπυρπολήθη δὲ περὶ τὰς ἐννέα ὥρας εἰς τὰς τέσσαρας σχεδὸν μετὰ μεσημβρίαν· καὶ τὸ μὲν ἡμῖς τῶν ἐπιμενονόντων εἰς τὸ νὰ τὴν σῶσιν Ὁθωμανῶν ἐπέτασε μετ' αὐτῆς εἰς τὸν ἀέρα, τὸ δὲ ἄλλο ἡμῖς ἐπρύλαβε καὶ ἐπροσφέρθη ὀλοκαύτωμα εἰς τὸ βασιλεῖον τοῦ Πωσειδῶνος, τὴν θάλασσαν· ἐξ αὐτῶν μόλις ἠδυνήθημεν νὰ διασώσωμεν ἀπὸ τ' ἀφρίζοντα καὶ κιβιστῶντα αὐτοὺς κύματα ὀλίγους τινάς, μετὰξὺ τῶν ὑποίων ἦτον ἓνας ἐκατόνταρχος, ἓνας χιλιάρχος καὶ ὁ πλοίαρχος τῆς φρεγάτας· ὁ τελευταῖος μᾶς ἐβεβαίωσεν, ὅτι αὐτὴ ἦτο πρώτης τάξεως φρεγάτα, ὅτι ἔφερε σαράντα ἑξ κανόνια, ὅτι ἦσαν εἰς αὐτὴν ἐννεακόσιοι στρατιῶται Αἰγύπτιοι, οἱ ἐπίλεκτοι τῶν τακτικῶν στρατευμάτων τοῦ Ἰβραήμ-Πασᾶ, διωρισμένοι ὄντες διὰ τὴν κατάκτησιν τῆς νήσου Ἰδρα· καὶ τῆς Πελοποννήσου, ὅτι ἐμπεριείχε καὶ τετρακοσίους ἐμπείρους ναύτας· ἐπρό-

*) Διοικούμενον ἀπὸ τὸν Ἰδραῖον Γεώργ. Βατικιώτην.

σθεσεν ἔτι λέγων, ὅτι ὁ πρῶτος σκοπὸς τοῦ Ἰβραήμ-Πασᾶ ἦτο νὰ κυριεύσῃ πρῶτον τὴν νῆσον τῆς Σάμου, μετὰ τῆς ὁποίας τὴν ἔνδοξον παράδοσιν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Καπετάν-Πασᾶ, νὰ ὀρμήσῃ κατὰ τῆς νήσου Ὑδρας νὰ τὴν κατακυριεύσῃ. Κατὰ τὴν ὁμιλίαν τοῦ πλοίαρχου, ὅλ' αὐτὰ ἐφαίνοντο εἰς τὸν γαυριῶνα Ἰβραήμην ψωμί καὶ σαλάτα, κατὰ τὴν δημῶδη παροιμίαν. Διεβεδαιώθημεν δὲ τόσον ἀπὸ τὸν φαινόμενον ἀνδρικὸν χαρακτῆρα, ἀπὸ τὸ βλοσυρὸν καὶ ἀτάρακτον ἦθος, καὶ ἀπὸ τὸν εὐσταθεῖ τόνον τῆς ὁμιλίας τοῦ πλοίαρχου, καθὼς καὶ ἐξ ὧν ἠκούσαμεν ἀλλαχόθεν, ὅτι αὐτὸς ἦτον ὁ ἀνδρείότερος καὶ περὶ τὰ ναυτικὰ ἐμπειρότερος πλοίαρχος τοῦ Ἰβραήμη, Τουνεζίνος τὸ γένος, καὶ διοικητῆς μιᾶς μοίρας, συγκειμένης ἀπὸ ὀκτώ πολεμικὰ πλοῖα, ἐκτὸς τῆς πυρποληθείσης φρεγάτας τῆς μοιραρχίδος αὐτοῦ.

Ἄλλ' ἐντοσοῦτω ὁ τόσον ἀλαζὼν καὶ ὀρασύνειλος Ἰβραήμης λησμονήσας τὴν σταθερὰν ἀπόφασίν του, καὶ τὰς ὁποίας προηγουμένως εἶχε δώσει ὑποσχέσεις εἰς τὸν πατέρα του, ἅμα εἶδε τὸν ἐμπρησμὸν τῆς εὐπρεπεστέρας καὶ ἰσχυροτέρας ἀφ' ὅσας εἶχε φρεγάτας, ἠκολούθησε τὸν ἄνανδρον καὶ φοροδεῖ Ἰβραήμην ὁ ὁποῖος εἶχεν ἤδη ζητήσῃ τὴν σωτηρίαν του εἰς τὴν φυγὴν ἐκ τούτου καὶ οἱ δύο στόλοι ἐτράπησαν εἰς αἰσχροὺς καὶ ἐπινείδιστον φυγὴν, καὶ ἰστιοδρομοῦντες μὲ πλησίσιον ἄνεμον, διευθύνθησαν πνευστιῶντες πρὸς τὴν Κῶ· τοὺς ἠκολούθησαμεν δὲ διώκοντές τους ἕως εἰς τὰς Καπρίους νήσους· παραλείψαντες αὐτοὺς ἔπειτα νὰ προσορμισθῶσιν εἰς τὸν πρῶτον ὄρμον τὸ ἄσυλόν των, ἐλλομενίσθημεν καὶ ἡμεῖς εἰς Γέροντα δευτέραν ἤδη φορὰν. Αὕτη δὲ ἡ ναυμαχία ἐσυγκροτήθη μετὰ τῆς νήσου Καλύμνου καὶ τῶν παραλίων τοῦ Γέροντος, καὶ διήρκεσεν ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς σχεδὸν τοῦ ἡλίου μέχρι τῆς δεκάτης ὥρας περὶ τὸ ἑσπέρας (μέχρι τῶν πέντε μετὰ μεσημβρίαν)· δὲν ἐφονεύθησαν δ' ἐκ τῶν ἡμετέρων, εἰμὴ δύο μόνον, καὶ δύο ἐπληγώθησαν ἐκ τοῦ πληρώματος τοῦ πυρπολικοῦ, τὸ ὁποῖον ὤρμησε κατὰ πρῶτον ἐπὶ τῆς φρεγάτας· ἐπληγώθη δὲ πολλὰ ἐλαφρῶς εἰς τὸ μηρίον καὶ ὁ πλοίαρ-

χος τοῦ πυρπολικοῦ· καμμίαν ἄλλην ζημίαν δὲν ἐπάθαμεν· εὐ-
κολον δὲν εἶναι νὰ συμπεράνῃ τις ὁποῖος καὶ πόσος ἐστάθη ὁ
ὄλεθρος τῶν ἐχθρῶν.

Τῇ δὲ ἐπαύριον περὶ τὸ ἐσπέρας κατὰ τὴν 30 Αὐγούστου ἡ
φυλακὴ μᾶς εἰδοποίησεν, ὅτι μεταξὺ τῶν Καπρίων νήσων καὶ
τῆς Καλύμνου ἀρμένιζαν ἕως εἴκοσι Τουρκικὰ πλοῖα, τὰ ὅποια
ἐφαίνοντο νὰ ᾔτον ὁ στόλος τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Δύο ὥρας
μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἀνήχθημεν, πλέοντες κατ' αὐτῶν, ἀλλὰ
δὲν ἠδυνήθημεν νὰ τὰ εἰδῶμεν πρὸ τῆς πρωΐας, ἐννοήσαμεν δὲ,
ὅτι αὐτὸς ἦτο τῷ ὄντι ὁ διαληφθεὶς στόλος· τὴν αὐτὴν στιγμήν
ἀπεφασίσσαμεν καὶ ἐκινήσαμεν νὰ τὸν κτυπήσωμεν· ἀλλ' αὐτὸς
χωρὶς ποσῶς νὰ διστάσῃ, ἐβάλθη ἀμέσως εἰς φυγὴν, καὶ ἐτρα-
εῖχθη εἰς τὸν κόλπον τῆς Κῶ, ὅπου εἶδαμεν νὰ ἀρμένιζῃ καὶ ὁ
Αἰγυπτιακὸς στόλος. Τότε ἡμεῖς ἐπροκαλέσαμεν καὶ τοὺς δύο
στόλους εἰς μάχην, ἀλλ' αὐτοὶ δὲν ἠθέλησαν παντελῶς νὰ δο-
κιμάσουν τὴν τύχην των καὶ δευτέραν φορὰν εἰς τὸν ἴδιον τό-
πον, ὅπου εἶχαν χάσει τὴν προχθεσινὴν ναυμαχίαν μὲ τόσον ἐπο-
νεϊδιστον τρόπον, ἂν καὶ ἤλπιζαν τότε νὰ νικήσουν, μὲ τὸ νὰ
εἶχαν τὸ ὑπερθεῖν τοῦ ἀνέμου· καὶ οὕτως αὐτοὶ μὲν ἐτραεῖχθη-
σαν ἐκ νέου εἰς τὴν Πέταν, ἡμεῖς δ' ἐλλιμενίσθημεν εἰς τὸ Λιψό,
νῆσον μακρὰν καὶ ἀκατοίκητον, κειμένην ἀπέναντι τῆς Λέρου.

Κατὰ δὲ τὴν 4 Σεπτεμβρίου εἰδοποιήθημεν ἀπὸ ἐμπορικῶν
πλοῖα ὅτι ὁ Ἰβραὴμ Πασᾶς καὶ ὁ Καπετὰν Πασᾶς ἐπεβίβασαν
εἰς τὰ πολεμικὰ των πλοῖα καὶ εἰς ἄλλα ἑκατὸν πεντήκοντα
πλοιάρια παντὸς εἶδους καὶ διαφόρου μεγέθους τὰ τρία τέταρτα
τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στρατοῦ, δύο χιλιάδας Ἀλβανῶν, προσέτι καὶ
ἄλλους χιλίους Τούρκους ἀπὸ τὴν Ἀλικαρνασσὸν καὶ Κῶ μὲ τὴν
ἀπόφασιν νὰ ὑπάγωσιν ἐναντίον τῆς νήσου Σάμου. Εἰς τὰς 5 τοῦ
αὐτοῦ μηνὸς μετὰ μεσημβρίαν ἡ φυλακὴ, μᾶς ἔκαμε σημεῖον,
ὅτι οἱ ἐχθροὶ ἀρμένιζαν ἤδη καὶ εὕρισκοντο ὑπὸ τὴν Γκιοβάταν·
εἰς δὲ τὰς δέκα ὥρας περὶ τὸ ἐσπέρας ἐπλεύσαμεν εἰς ἀπάντη-
σέν των· ἀλλ' ἐπεὶδὴ ἀνήχθημεν πολλὰ βραδείως, δὲν ἠδυνήθη-

μεν νὰ τοὺς προφθάσωμεν καὶ νὰ τοὺς κτυπήσωμεν ἐκεῖνο τὸ ἐσπέρας. Τὴν δὲ ἐπιοῦσαν τὸ πρωὶ, βλέποντες ὅτι ὁ ἄνεμος ἔπνεεν ἀπὸ τὸ Ἀνατολικο-μεσημβρινὸν μέρος εὐνοϊκώτερα διὰ τοὺς ἐχθροὺς παρὰ δι' ἡμᾶς, ἐγκαταλείψαμεν τοὺς ἐχθροὺς, καὶ εὐχαριστήθημεν νὰ τραβιχθῶμεν κατ' εὐθείαν πρὸς τὴν Σάμον· δὲν ἔλειψαν δὲ καὶ οἱ ἐχθροὶ ν' ἀκολουθήσουν τὸν αὐτὸν με' ἡμᾶς δρόμον, εἰς τρόπον ὥστε περὶ τὸ ἐσπέρας ἡμεῖς μὲν εὐρέθημεν ὑπὸ τὰς Κολόννας, πόλιν τῆς Σάμου, οἱ δὲ ἐχθροὶ ὑποκάτω εἰς τὸ Γαιδαροννήσι· ἀλλ' ἐντοσούτῳ καθ' ὅλην ἐκείνην τὴν νύκτα μέχρι πρωΐας ὁ καιρὸς ἦτον πολλὰ θυελλώδης, καὶ ἔβρεχε βροχὴν ῥαγδαιοτάτην.

Περὶ δὲ τὴν πρωΐαν μὴ βλέποντες πλέον τοὺς ἐχθροὺς, ὑποπτεύσαμεν, νομίσαντες ὅτι ἔμελλαν νὰ κάμουν στρατήγημα· ἀλλὰ περὶ τὰς τρεῖς ὥρας τοὺς εἶδαμεν διασκορπισμένους μεταξὺ τῆς Πάτμου καὶ Γαιδαροννησίου ἐξ αἰτίας τῆς κατ' ἐκείνην τὴν νύκτα ἐπισυμβάσης τρικυμίας. Τότε μᾶς ἐφάνη πολλὰ ἀρμόδιον καὶ λυσιτελὲς τὸ νὰ κτηπήσωμεν, αὐτοὺς ὄντας εἰς τοιαύτην κατάστασιν· ἀλλὰ δὲν ἦσαν εἰς τὰ πανιὰ εἰμὴ ἐπὶ τὰ ἐκ τῶν πλοίων μας, ἐπειδὴ ὅλα τὰ ἄλλα ἠναγκάσθησαν ὑπὸ τῆς τρικυμίας νὰ προσωρμισθῶσιν εἰς τὰς Κολλόνας· διὰ τοῦτο μετεπείσθημεν ν' ἀναβάλωμεν τὴν μάχην διὰ τὴν αὔριον, καὶ ἐδόθη διαταγὴ διὰ νὰ μείνῃ ἐκεῖνο τὸ ἐσπέρας εἰς τὰς Κολλόνας τὸ ἥμισυ μέρος τῶν ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Γεωργίου Σαχτούρη πλοίων μας, νὰ ἔλθωσι δὲ τότε νὰ κτυπήσωσιν ὀπισθεν, ὅποτε ἰδῶσι τὰ δοθησόμενα αὐτοῖς σημεῖα τοῦ ὅτι τοὺς ἐκτυπήσαμεν ἀπ' ἔμπροσθεν.

Ἐνῷ δὲ ἡτοιμαζόμεθα τὸ πρωὶ διὰ τὴν προσβολὴν, ἐν μικρὸν ἐμπορικὸν πλοῖον μᾶς ἐβεβαίωσεν, ὅτι τὴν παρελθοῦσαν νύκτα ἐξ αἰτίας τῆς γενομένης τρικυμίας ἐχάθη μεγάλη ποσότης τῶν φορτηγῶν ἐχθρικῶν πλοιαρίων, μαζὴ με' τὰ ἐν αὐτοῖς ἐπιβιβασμένα στρατεύματα· ὅτι μολοντοῦτο οἱ δύο Πασάδες ἦσαν ἀποφασισμένοι νὰ δοκιμάσουν ἀκόμῃ μίαν ἄλλην φορὰν τὴν εἰς

Σάμον εἰσβολήν των, καὶ ὅτι πρὸς τούτοις, ἐὰν δὲν ἤθελαν ἐπιτύχη, ὁ Ἰβραήμ Πασᾶς ἐσυλλογίζετο νὰ συνοδεύσῃ τὸν Καπετὰν Πασᾶν ἕως εἰς τὴν Λέσβον, καὶ ἔπειτα, ἐπαναστρέψας εἰς Ἀλικαρνασσὸν, ἐμελέτα, ἀφοῦ παραλάβῃ τὰ φορτηγὰ πλοῖα μετὰ τῶν λοιπῶν στρατευμάτων, τῶν ἱππέων καὶ τῶν ζωοτροφιῶν, τὰ ὅποια εἶχε παραλείψει ἐκεῖ, νὰ ὑπάγῃ κατὰ τῆς Ὑδρας· μᾶς εἶπε προσέτι, ὅτι τὴν ἰδίαν νύκτα, καθ' ἣν συνέβη ἡ τρικυμία, μία φρεγάτα ἔχασε τὰ δύο τῆς κατάρτια, τὸ μέγαλον καὶ τὸ μεσαῖον, καὶ μία ἄλλη τὸ ἐμπροσθινόν τῆς κατάρτι. Τότε ἐνεκρίθη νὰ μείνωμεν πρὸς ὑπεράσπισιν ἐκείνης τῆς νήσου, καὶ νὰ μὴ κτυπήσωμεν τοὺς ἐχθροὺς παρ' ἀφοῦ προχωρήσωσιν ὑπεράνω τοῦ Γαιδαρονησίου. Εἰς τὰς ἐννέα ὥρας μετὰ μεσημβρίαν (σχεδὸν εἰς τὰς τέσσαρας μετὰ μεσημβρίαν) ἐπιφάνησαν οἱ ἐχθροὶ προχωροῦντες ἐκεῖ ὅπου τοὺς ἀναμένομεν, καὶ περὶ τὰς δέκα διευθύνθημεν ἐναντίον τους· ἀλλὰ μὴν ἔχοντες παντελῶς ἄνεμον, δὲν ἤμπορέσαμεν νὰ τοὺς ἀπαντήσωμεν πρὶν τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου· ἐν τσοούτῳ, ἐπειδὴ τὸ πρῶτον πλοῖον ὅπου ἐκτυπήσαμεν ἦτον ἡ ναυαρχὸς τοῦ Καπετὰν-Πασᾶ, ὅστις, ὡς δειλότερος ὅπου ἦτο καὶ προθυμότερος εἰς τὸ νὰ φεύγῃ, ἔστρεψε τὰ νῶτα καὶ ἐτράπη ἀμέσως εἰς φυγὴν, ὅλα τὰ ἐπίλοιπα πλοῖα τῶν ἐχθρῶν ἠκολούθησαν τὸ παράδειγμά του· ἰστιοδρομοῦντες δὲ ὅλαις δυνάμεσι, καὶ βοηθούμενοι ἀπὸ τὸ σκότος τῆς νυκτός, ἀπέκλεψαν ἐαυτοὺς ἀπὸ τὴν ὄψιν μας καὶ ταύτην τὴν φορὰν. Αὕτη ἡ μάχη δὲν διήρκεσεν, εἰμὴ μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν· δὲν ἐμάθαμεν τίποτε περὶ τῆς προξενηθείσης εἰς τοὺς ἐχθροὺς ζημίας κατὰ ταύτην τὴν μικρὰν ναυμαχίαν· ἡμεῖς δὲ ἀπὸ μέρους μας δὲν ἐστερήθημεν εἰμὴ τὴν εὐχαρίστησιν, διότι δὲν ἤμπορέσαμεν νὰ τοὺς καταδιώκωμεν καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς νυκτός ἐξ αἰτίας τοῦ σκότους. Μετὰ δύο ὥρας ἐτραβίχθημεν εἰς τοὺς Φούρνους μετὰ τῆς Σάμου καὶ Ἰκαρίας.

Κατὰ δὲ τὴν 10 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἡμεῖς μὲν εὕρισκόμεθα ἐν γυνεμία ἄκρα ὑπὸ τὴν Ἰκαρίαν· οἱ δὲ ἐχθροὶ, οἱ ὅποιοι εὗρε

σκόντο μεταξὺ Ἰκαρίας καὶ Ἀμοργοῦ προχωρημένοι πρὸς τὴν Νάξον, ἔχοντες τὸν Δυτικομεσημβρινὸν ἀνεμὸν εὐνοϊκόν, ἐτόλμησαν νὰ ἔλθουν ἐναντίον μας· ἐνόμιζαν δέ, ὅτι, ἐπειδὴ αὐτοὶ εἶχαν τὸ ὑπερθεῖν τοῦ ἀνέμου, ἡμεῖς δὲν ἠθέλαμεν κάμει τὴν παραμικρὰν ἀντίστασιν. Ἀλλ' ἠπατήθησαν οἱ ἄθλιοι παρὰ πολὺ. Καθότι, ἂν καὶ ἦσαν ὑπὸ τὰ κανονοστάσια τῶν ἡμᾶς μόνους ἔχοντας μόνον τέσσαρα πλοῖα πολεμικὰ καὶ ἓν μόνον πυρπολικόν, ἐπειδὴ τὰ ἄλλα εὐρισκόμενα ὑπὸ τοὺς Φοῦρνους ἐξ αἰτίας τῆς ἐπικρατοῦσης γαλήνης δὲν ἠδύναντο νὰ μᾶς δώσουν κάμειαν βοήθειαν, καὶ μολονάτι τὰ ἐχθρικά πλοῖα, περὶ τὰ ἐβδομήκοντα δύο ὄντα, ὥρμησαν ὅλα ὁμοθυμαδὸν ὡς ἐξ ἐφόδου, εἶδαν πραγματικῶς, ὅτι ἐπολεμοῦσαν μετ' Ἑλλήνας, οἱ ὅποιοι ἀντὶ νὰ ὑποχωρήσουν εἰς τὰς ἐφορμήσεις τῶν, ἦσαν μάλιστα ἐτοιμώτατα διατεθειμένοι ν' ἀνθορμήσωσι κατ' αὐτῶν ὡς ἄλλοι λέοντες, καὶ νὰ τοὺς διασκεδάσωσιν ἐν τῷ ἅμα, ἐὰν ὁ Αἴολος ἤθελε νὰ μᾶς βοηθήσῃ ὀλίγον. Εἰς τοῦτο τὸ ἀναμεταξὺ μία φρεγάτα Σουλτανικὴ ὥρμησε νὰ κυριεύσῃ, ὡς ἐπίστευε, δύο πλοῖά μας, τὰ ὅποια ἦσαν ὑποκάτω τοῦ ἀνέμου ὡς πρὸς ἡμᾶς, καὶ τὰ ὅποια ἐνόμιζαν, ὅτι τὰ εἶχαν πλέον εἰς τὴν τζέπην (θυλάκιον), κατὰ τὴν δημώδη παροιμίαν· ἀλλ' ἅμα εἶδεν ὅτι ἡμεῖς ἐδώσαμεν τὸ σημεῖον νὰ ὀρμήσῃ κατ' αὐτῆς τὸ πυρπολικόν, τὸ ὅποιον ὡς πρὸς τοὺς Τούρκους εἶχε τὴν αὐτὴν δύναμιν μ' ἐκείνην ὅπου ἐμυθολογοῦσαν νὰ εἶχεν ἡ κεφαλὴ τῆς Μεδούσης, καὶ ὅτι ἐστρεψε πρὸς αὐτὴν τὴν πρῶραν του, ἐτράπη ἀμέσως εἰς φυγὴν, μὴ τολμῶσα ὅχι ν' ἀντικρούσῃ τὸ ἐπιπίπτον ὡς κεραυνὸς πυρπολικόν μας, ἀλλὰ μῆτε νὰ προβλέψῃ ἀτενῶς πρὸς αὐτὸ ὑπομένουσα, ἔφυγε δὲ σπεύδουσα νὰ ἐνωθῇ μετ' ὁ πολλὰ θρασυκάρδιον ναύαρχόν της. Ἐν τούτοις οἱ ἐχθροὶ δὲν ἔπαυαν μακρόθεν νὰ μᾶς κανονοβολῶσιν, ἀντικρουόμενοι ὑφ' ἡμῶν ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν· διότι δὲν εἶχαμεν μῆτε σφαίρας, μῆτε πυρίτιδα διὰ χάσιμον ὡς αὐτοὶ πολεμοῦντες μετ' ὁ τὸν ἀέρα καὶ μετὰ τὰ κύματα, χωρὶς νὰ τολμήσωσιν, ὡς τῆς ἀνανδρίας τῶν ! νὰ μᾶς πλησιά-

συν, ἐν ᾧ δὲν εἶχαμεν, παρὰ τὴν ῥηθεῖσαν μικρὰν ναυτικὴν δύναμιν νὰ τοῖς ἀντιτάξωμεν, συγκειμένην ἀπὸ μόνον τέσσαρα πλοῖα, καὶ αὐτὰ μικρὰ καὶ εὐκαταφρόνητα, ὡς πρὸς τὰ σκιόεντα ὄρη τὰ ἰδικὰ τῶν.

Ἀλλὰ περὶ τὴν 11 ὥραν ὁ Ἀρκτικοδυτικὸς ἄνεμος πνεύσας, ἐβοήθησε πλέον τὴν δίψαν μας τοῦ νὰ συμπλακῶμεν ἐκ τοῦ συστάδην μὲ τὸν λυσσώδη καὶ γαυριῶντα Ἰβραήμην, ἐπειδὴ ὅσον διὰ τὸν Καπετὰν Πασᾶν, μήτε ἀξίζει νὰ τὸν ἀναφέρῃ τις, ὅτι ἀπετέλει μέρος τῆς ναυμαχίας, ἢ ὅτι συνεισέφερε κατὰ τι καὶ αὐτὸς εἰς τὰ ἐχθρικά καθ' ἡμῶν ἐπιχειρήματα. Τὰ πανία μας ἀφοῦ ἐφοῦσκωσαν πλέον ἀπὸ οὐριον ἄνεμον, ἐδώσαμεν σημεῖον εἰς τὰ ἀπομεμακρυσμένα πλοῖά μας ν' ἀπέλθωσιν εἰς προσβολὴν καὶ καταδίωξιν τῶν ἐχθρῶν, οἱ ὅποιοι εἶχαν ἤδη προχωρήσει φεύγοντες καὶ οἱ ὅποιοι διὰ τῆς φυγῆς τῶν ἔγειναν ἢ οὐρὰ τοῦ στόλου τῶν, ἡμεῖς δὲ κατευθύνθημεν ὁρμῶντες κατὰ τοῦ Ἰβραήμ Πασᾶ, καὶ κατὰ τοῦ πλοίαρχου Ἰσμαήλ Γιμπραλτάρ, ὁ ὅποιος ἦτο πολλὰ πλησίον μας μὲ ἕξ φρεγάτας καὶ τέσσαρας κορβέττας.

Ἦτον τῷ ὄντι ἀξιόλογον καὶ περίεργον θέαμα τὸ νὰ βλέπῃ τις ἀπὸ τὸ ἐν μέρος τοὺς ἐχθροὺς, οἱ ὅποιοι μᾶς εἶχαν πλέον διὰ χαμένους, καὶ ἴσως ἴσως μᾶς ἐμοίραζαν ἀναμεταξύ τῶν, λογιζόμενοι ἡμᾶς πλέον αὐτόχρημα σκλάβους, ἐρχόμενοι δ' ἐναντίον μας μὲ τοιοῦτον θάρσος καὶ μ' ὅλην ὁμοῦ τὴν ναυτικὴν τῶν δύναμιν, νὰ μὴν ἡμπορέσουν ν' ἀνθέξουν, καὶ νὰ ὑπομείνωσι μήτε μίαν στιγμὴν τὴν καρτερόψυχον ἡμῶν ἀντίκρουσιν, ἀλλὰ νὰ τρέπωνται εἰς αἰσχρὰν καὶ ἐπονείδιστον φυγὴν· ἀφ' ἑτέρου δὲ μέρους, τὸ νὰ βλέπῃ τις τὰ μικρὰ μας πλοίαρῖα, τὰ ὅποια πρὸ ὀλίγων στιγμῶν οἱ ἐχθροὶ ἐλογίζοντο ὡς ἤδη ἀπολωλότα, νὰ τοὺς καταδιώκουν ἕως εἰς τὸ ἀκρωτήριο τοῦ Λεκτοῦ (Μπαμπᾶ)· ἐκεῖ δὲ μόλις ἠθέλησαν νὰ παύσουν οἱ Ἕλληνες ἀπὸ τὸ νὰ τοὺς καταδιώκουν, καὶ τοῦτο διὰ τὴν ἤδη ἐπελθοῦσαν νύκτα, καὶ τὸ ἐπικαλύψαν τὸν ὀρίζοντα ζοφῶδες σκότος αὐτῆς. Εἶναι ἀνεκδιήγητος ἡ καταφρόνησις, τὴν ὁποίαν ἡσθάνθησαν οἱ Ἕλλη-

νες και ὡς πρὸς τοὺς Αἰγυπτίους, καὶ τὸν ναύαρχόν των, τὸν Ἐβραῆμ-Πασᾶν, ἃν καὶ εἶχαν συλλάβῃ πρότερον περὶ αὐτοῦ καὶ τῶν ναυτικῶν του δυνάμεων ὀλεθρίαν διὰ τὴν Ἑλλάδα ιδέαν, ὡς προεῖρήθη· ἀλλ' ἡ πείρα μᾶς ἀπέδειξεν, ὅτι καὶ οἱ Αἰγύπτιοι δὲν ἦσαν ἥττον ἀξιοκαταφρόνητοι τῶν ἐπιλοίπων ὀθωμανῶν.

Αὕτη δὲ ἡ ναυμαχία, διὰ τὴν ὁποίαν προετοιμάσθησαν τόσον πολὺ οἱ ἐχθροί, ἐν ᾧ ἡμεῖς μὲν ἤμεθα καὶ ἀπαράσκευοι, καὶ διαμελισμένοι, αὐτοὶ δὲ εἶχαν βοηθοὺς καὶ αὐτὰ τὰ στοιχεῖα δὲν διήρκεσε παρὰ μόνον δύο ὥρας, ἃν δὲν πρέπη νὰ συγκαταριθμῶμεν καὶ δύο ἄλλας ὥρας, ὅπου ἐδαπάνησαν οἱ ἀτρόμητοι Ἕλληνες ἔχι πολεμοῦντες ἀλλὰ καταδιώκοντες παντὶ σθένει καὶ χλευάζοντες τοὺς φοφοδεεῖς Αἰγυπτίους τε καὶ Τουρκομάνους.

Ἄλλ' ἡ ναυμαχία αὕτη, ἃν καὶ ὀλιγοχρόνιος, ἐστάθη ὅμως πολλὰ τρομακτικὴ καὶ ἀξιοπαρατήρητος διὰ τὴν μεγίστην διαφορὰν τῆς δυνάμεως τῶν πολεμοφόρων μερῶν· διότι ἡ μάχη δὲν συνεκροτήθη, εἰμὴ μὲ πέντε μόνον Ἑλληνικὰ πλοῖα πρὸς ἐβδομήκοντα δύο Τουρκοαιγυπτιακά, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ ἐν τρίτον, καὶ ἔτι πρὸς, ἦσαν τρίκροτα, δίκροτα φρεγάται καὶ κορβέται· καὶ ὅμως δὲν μᾶς ἠκολούθησε καμμία σχεδὸν ζημία, ἐκτὸς ἐνὸς πλοίου τοῦ ὁποίου ἐβλάβη τὸ πηδάλιον μόνον *) καὶ ἐνὸς ἄλλου ὁ οἰκίσκος· ἐβλάβησαν ἐπίσης ὀλίγον τι καὶ τὰ πλευρὰ ἐνὸς πυρπολικροῦ· κανεῖς μας μὴτ' ἐφονεύθη μὴτ' ἐπληγώθη· πράγμα τῷ ὄντι παράδοξον, ἀλλ' ἀληθέστατον. Περὶ τοῦ χαλασμοῦ τῶν ἐχθρῶν μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐμάθαμεν ἐπ' ἀκριβὲς τὰ ἐξῆς. Ὁ πλοίαρχος Ἰσμαήλ Γιμπραλτάρ ὡμολόγησεν ὁ ἴδιος εἰς τὴν Μύκωνον, ὅτι καὶ ἐφονεύθησαν ἐξ αὐτῶν, καὶ πολλοὶ ἐπληγώθησαν καὶ πολλὰ καλῶδια καὶ ἄλλα μέρη τῶν πλοίων ἐχάλασαν· καὶ εἰς αὐτὴν δὲ τὴν φρεγάταν αὐτοῦ τοῦ πολεμικοῦ πλοίαρχου ἐφονεύθησαν ὑπὲρ τοὺς δώδεκα, καὶ ἐπληγώθησαν περισσότεροι, καταφθαρέντος ὅλου τοῦ ἀριστεροῦ πλευροῦ τῆς φρεγάτας του μεθ'

*) Ἐδιωκεῖτο ἀπὸ τὸν Ἀναστ. Τσαμαδόν.

δλων τῶν πανίων καὶ κελωδίων της· καὶ τοῦτο συνέβη, ὅποταν ἠθέλησε νὰ περικάμψῃ τὸ ἀκρωτήριον διὰ νὰ δοθῇ εἰς τὴν φυγὴν· μᾶς ἐβεβαίωσαν μάλιστα, ὅτι ὁ γαῦρος Ἰβραήμης ἐξέρασε καὶ εἶπε τὰ ἐξ ἀμάξης κατὰ τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ στόλου του καὶ ἰδιαζόντος κατ' ἐκείνων τῆς ναυαρχίδος φρεγάτας του, ἐπειδὴ, ἂν καὶ ἠρίθμυσεν ὁ ἴδιος ὑπὲρ τοὺς ὀκτακοσίους κανονοβολισμοὺς, γενομένους κατὰ τῶν πέντε ἀντιπαραταχθέντων εἰς πόλεμον Ἑλληνικῶν πλοιαρίων, καμμία σφαῖρα δὲν ἐπροξένησεν μήτε τὴν παραμικρὰν βλάβην εἰς τοὺς συντρόφους μας, ὡς προείπαμεν, μήτε εἰς τὸν στολίσκον μας, ἐν ᾧ, χωρὶς ν' ἀπομακρυνθῇ τις ἀπὸ γυμνὴν τὴν ἀλήθειαν, καμμία ἀπὸ τὰς τουρκοκτόνους σφαῖρας μας δὲν ἐσφενδονίσθη κατ' αὐτῶν χωρὶς νὰ τοῖς ἐπιφέρῃ καίριαν φθορὰν καὶ ἐπαισθητὸν ὄλεθρον. Ὅλα ταῦτα ἐφάνησαν πολλὰ παράδοξα εἰς τὸν Ἰβραήμ. Πασᾶν, ἐπειδὴ δὲν εἶχεν ἀκόμη δοκιμάσει μήτε τὴν εὐψυχίαν τῶν Ἑλλήνων, μήτε τὴν ναυτικὴν ἐμπειρίαν, μήτε εἶχε φάγει ἔως τότε Ἑλληνικὸν μπαρούτι (πυρίτιδα) ἠγόρασε δὲ πολλὰ ἀκριβὰ τὴν πείραν ταύτην, ὡς εὐκόλον εἶναι νὰ τὸ συμπεράνῃ καθεὶς, ἂν ᾔτο δυνατόν νὰ ἐξακριβώσῃ τις ἔως εἰς ποῖον βαθμὸν συνέβαιnen ἡ φθορά των.

Μετὰ δὲ τὴν ναυμαχίαν ταύτην διεμείναμεν εἰς τὸν Μαραθόκαμπον ἕως τῆς 14 τοῦ αὐτοῦ μηνός δι' ἰδιαιτέρας τινὰς ὑποθέσεις.

Εἰς τὰς 14 Σεπτεμβρίου μαθόντες, ὅτι οἱ ἐχθροὶ ἐσκοποῦσαν νὰ τραβιχθῶσιν εἰς τὴν Λέσβον, ἐπλεύσαμεν ἐναντίον των· ἀλλὰ μόλις τῇ ἐπαύριον τὸ ἐσπέρας εἶδαμεν αὐτοὺς ἀρμενίζοντας εἰς τὸ στόμιον τοῦ στενοῦ τῆς Χίου· ἐπειδὴ ὅμως τὸ βαρόμετρον μᾶς ἐπρομήνυε βροχὴν μὲ τρικυμίαν, ἐμείναμεν ἐκεῖνην τὴν νύκτα ἔξω τοῦ στενοῦ· περὶ δὲ τὴν μίαν ὥραν ἐκείνης τῆς νυκτός ἀρχίσε νὰ πίπτῃ ῥαγδαιοτάτῃ βροχὴ συνωδευμένη μὲ πολλὰ μεγάλην τρικυμίαν· ἐν τῷ ᾧμα ἡ θάλασσα ἀνακαταωθείσα ἐξηγριώθη· τὰ πεφυσκωμένα καὶ οὐρανομήκη κύματά της μανικωδῶς ἐπερχόμενα τὸ ἐν κατὰ τοῦ ἄλλου, ὠθούμενα δὲ πρὸς τοῦ-

τοῖς καὶ ἀπὸ τὸν εὐρύνοτον σφοδρὸν ἄνεμον, καὶ ἀπὸ τὸν δυτικομεσημβρινόν, ἀντεκρούοντο συναπαντώμενα, καὶ ἀπετέλουν τρομακτικὸν κτύπον, ἐμπνέοντα φόβον καὶ εἰς τὸν, ὅστις ἐσυνείθισεν ἄρκετὰ νὰ παλαίῃ μετ' αὐτῶν ἄλλοτε· ἐλθὼν δ' αἰφνιδίως περὶ τὰς δύο ὥρας καὶ ἓνας φρικώδης τυφῶν, πνέων προσέτι σφοδρότατα καὶ ὁ φοινικίας (ὁ ἀνατολικομεσημβρινός ἄνεμος), ταῦτα μᾶς ἠνάγκασαν νὰ καταστείλωμεν τὰ πανία μας, καὶ νὰ μείνωμεν ὅχι τόσον μακρὰν τοῦ στενοῦ τῆς Χίου, φοβούμενοι νὰ πελαγίσωμεν ἀνοικτότερα εἰς καιρὸν τοιοῦτου λαίλαπος ἀσυνειθίστου.

Τῇ ἐπαύριον τὸ πρωὶ κατὰ τὰς 16 Σεπτεμβρίου, ἀφ' οὗ ὁ καιρὸς ἐγαληνίασεν, εἰσεπλεύσαμεν εἰς τὸ στενόν, ὅπου ἐμβήκαμεν περὶ τὴν μεσημβρίαν· ἀλλὰ μόνις εἰς τὰς δέκα ὥρας τὸ ἑσπέρας εἶδαμεν τοὺς ἐχθροὺς ἀρμενίζοντας μεταξὺ τοῦ Κωρυκείου ἀκρωτηρίου (Μέλαινα Ἄκρα, τουρκιστὶ δὲ Καραμπουρνά) καὶ τῶν Οἴνουσῶν νήσων (κοινῶς Ἀγνοῦσαι, ἰταλιστὶ δὲ Σπαλμαδόρι), ἐπειδὴ ἡ παρελθοῦσα ἤδη τρικυμία τοὺς εἶχεν ἀναγάσει νὰ ἐλλιμενισθῶσιν εἰς τὸν λιμένα τῆς Χίου· ἅμα δ' ἐξημέρωσεν, ἀνήχθησαν ἐκείθεν, φοβούμενοι μήπως ἐπιπέσωμεν κατ' αὐτῶν αἰφνιδίως· ἐνεκρίθη δὲ νὰ διαπεράσωμεν τὸ στενόν τῶν Οἴνουσῶν νήσων παραπλέοντες τὸ παράλιον τῆς Χίου, διὰ νὰ ἤμεθα πάντοτε εἰς κατάστασιν, ἔχοντες τὸ ὑπερθεῖν, νὰ τοὺς κτυπήσωμεν εἰς τὸ διάστημα τῆς νυκτός, καὶ νὰ τοὺς ἀναγκάσωμεν ἢ νὰ ξαναέμβωσιν εἰς τὸ στενόν τῆς Χίου, ὅπου ἠθέλωμεν δυνηθῇ νὰ τοὺς κτυπήσωμεν ἀκόμη καὶ τὴν ἐπιούσαν, ἢ ν' ἀποσυρθῶσιν εἰς τὸν Ἑρμαϊκὸν κόλπον (κόλπον τῆς Σμύρνης), ὅπου ἠλπίζαμεν τούλάχιστον, διὰ τὸ στενόχωρον τοῦ τόπου, νὰ καύσωμεν μερικὰ τῶν πλοίων των, ἄλλα νὰ σπρώξωμεν εἰς τὴν ἀκρογιαλιὰν διὰ νὰ πέσωσιν εἰς τὰ ῥηχὰ καὶ ὀλίγα νερά τῶν Ἀλικῶν, αἱ ὁποῖαι κεῖνται πρὸς τὸ ἀρκτικοδυτικὸν μέρος, νὰ στενοχωρήσωμεν δὲ καὶ νὰ φέρωμεν εἰς ἀμνηχανίαν τὰ ἐπίλοιπα· ἀλλὰ κατὰ δυστυχίαν ἠπατήθημεν εἰς τὰ σχέδιά μας καὶ ἐφεύ-

πθήμεν τῶν ἐλπίδων· ἐπεὶ δὴ ἅμα διέβημεν τὸ στενὸν ἐπελθοῦσα ἡ ἀπαίσιος εἰς τοὺς σκοπούς μας γαλήνη, μᾶς ἐδέσμευε καθ' ὃ-
λον τὸ διάστημα τῆς νυκτὸς καὶ ὅλην τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν, ἐν
ᾗ οἱ ἐχθροὶ, ἔχοντες σῦριον τὸν εὖρον, ἐπροώδευσαν πρὸς τὴν
Μιτυλήνην, χωρὶς νὰ ἐμπορέσωμεν νὰ τοὺς καταφθάσωμεν.
Κατὰ δὲ τὴν 18 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς κατεπλεύσαμεν ἕως εἰς αὐτὸ
τὸ φρούριον τῆς Μιτυλήνης, ὅπου οἱ ἐχθροὶ εἶχαν ἐρρύιμμένην
τὴν ἄγκυραν· ἀλλὰ περιστατικὰ ἀπροσδόκητα μᾶς ὑπεχρέωσαν
νὰ ζητήσωμεν λιμένα εἰς Βολισσόν.

Τὴν 23 τοῦ αὐτοῦ, ὁ σκοπὸς μᾶς εἰδοποίησεν, ὅτι οἱ ἐχθροὶ
ἦσαν ὑπὸ τὴν Μέλαιναν ἄκραν (Καραμπουρνᾶ), καὶ ὅτι διευθύ-
νοντο πρὸς τὴν Χίον· ἐπρόσθεσε προσέτι λέγων, ὅτι ὁ Καπετὰν
πασᾶς νὰ εἶχεν ἀνακαλεσθῇ παρὰ τοῦ Σουλτάνου, ὅστις παρέ-
δωκε τὴν γενικὴν διοίκησιν καὶ τῶν δύο στόλων ὑπὸ τὴν διεύ-
θυνσιν τοῦ Ἰμβραήμ πασᾶ, καὶ ὅτι ὁ τελευταῖος ἐσκοποῦσε νὰ
ἀπέλθῃ εἰς Ἀλικαρνασσόν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐμελλε νὰ παρα-
λάβῃ τὰ ἐκεῖ εὐρισκόμενα φορτηγὰ πλοῖά του, τὰ λοιπὰ στρα-
τεύματά του καὶ παντὸς εἶδους ζωοτροφίας, καὶ ἐκεῖθεν νὰ πε-
ράσῃ εἰς τὸν κόλπον τῆς Σούδας (τὸν Ἀμφιμαλλῇ κόλπον.)
Τότε χωρὶς κάμμιαν ἀναβολὴν ἐπλεύσαμεν εἰς τὸ Βενέτικον, τὸ
ὁποῖον εἶναι νῆσος μικρὰ ἢ μᾶλλον Σκόπελος, κείμενος εἰς τὸ
μεσημβρινὸν στόμιον τοῦ στενοῦ τῆς Χίου, ὅπου ἀνεμέναμεν μὲ
μεγίστην ἀνυπομονησίαν τὴν ἐξοδὸν του, ὄντες σταθερῶς ἀπο-
φασισμένοι νὰ τὸν κτυπήσωμεν ἅπαζ διὰ πάντοτε, ἐξολοθρεύον-
τες, εἰ δυνατόν, τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ στόλου. Τὸν ἐπροσμεί-
ναμεν λοιπὸν μέχρι τῆς ἐπιούσης, ἀλλὰ ματαίως· ἐπεὶ δὴ τὸ
πρῶτ' εἰδοποιήθημεν, ὅτι ὁ Ἰβραήμης, μαθὼν τοὺς ὀλεθρίους δι'
αὐτὸν σκοπούς μας, καὶ τὴν ὁποίαν θέσιν κατείχομεν εἰς τὸ στό-
μιον, τὸν ἐφώτισεν ἡ μοῖρά του καὶ δὲν προηρέθη νὰ ἐξέλθῃ ἐκ
τοῦ στομίου· ἡμεῖς ὁμῶς πληροφορηθέντες τοῦτο, διὰ νὰ μὴ
μᾶς διαφύγῃ σῶος καὶ ἀβλαβής ὁ ἐχθρὸς ἀπὸ τὰς χειράς μας,
ῥώμήσαμεν εἰς τὸ στενὸν διὰ ταχέων μετὰ μεσημβρίαν, καὶ

περὶ τὰς δέκα ὥρας πρὸς τὸ ἐσπέρας εἶδαμεν αὐτὸν ὑπὸ τὴν Μελαίναν ἄκραν.

Ἡ γραμμὴ τῶν πλοίων τοῦ ἐχθροῦ ἐκρατοῦσεν ἀπὸ τὸ ἀκρωτήριο τῆς Μελαίνης ἕως εἰς τὴν Φώκαιαν τὴν καινούριαν· ἡμεῖς λοιπὸν διέβημεν τότε τὸ στόμιον τῶν Οἰνουσῶν νήσων ἀπὸ τὸ μέρος τῆς Ἀσίας καὶ ἐδώσαμεν τὸ σημεῖον, ὥστε τὸ μὲν ἡμῖς τῶν πλοίων μας νὰ κτυπήσῃ τὸν ἐχθρὸν ὀπισθεν, ἡμεῖς δὲ μὲ τὴν ἄλλην μοῖραν νὰ τὸν κτυπήσωμεν κατὰ μέτωπον, ἢ εἰς τὰ πλευρὰ, καθὼς ἤθελε μᾶς διδάξῃ ὁ καιρὸς· ἀλλὰ πρὸς λύπην μας μεγίστην καὶ δυσαρέτκειαν, ὁ ἐχθρὸς ἀμέσως ἐτράπη εἰς φυγὴν, τὸ ὅποιον καὶ ἐλύπησε, καὶ εἰς γέλωτα μᾶς ἐκίνησε. Τοιοῦτος δὲ ἐστάθη ὁ τρόμος του, ὥστε μὴ νομίζων ὁ ἐχθρὸς ἐαυτὸν εἰς ἀσφάλειαν ὑπὸ τὴν σκέπην τοῦ κανονίου τοῦ φρουρίου τῆς Μιτυλήνης, ἔσπευσε παντὶ σθένει διευθυνόμενος πρὸς τὸν Ἑλλησποντον (Δαρδανέλλια), ὅπου ἐπετάχυνε νὰ καταφύγῃ διὰ τὴν ἀποφύγῃ τὸν ἐπαπειλοῦντα αὐτὸν κίνδυνον, ἐπληροφορήθημεν δ' ἐπειτα τοῦτο ἀπὸ μερικὸς αἰχμαλώτους, ὅπου ἐπειτα ἐσυλλάβωμεν εἰς τὴν θάλασσαν. Ἀλλὰ κατὰ δυστυχίαν τοῦ τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα, πλέοντα ταχύτερα, τὸν κατεφθάσαμεν καὶ ἀρχίσσαμεν νὰ τὸν χαιρετῶμεν μὲ κανονοβολισμοὺς εὐστόχους, ἐπιπίπτοντες ἐπάνω του· αὐτὸς ὅμως δὲν μᾶς ἀπεκρίνετο παρὰ φεύγων ὅσον ἤμποροῦσε, κανονοβολῶν ἐπὶ ματαίῳ ἀπὸ τὴν πρύμνην του. Περὶ τὰς ἑξ ὥρας πλησιάσαν ἔν πυρπολικὸν μας εἰς μίαν σουλτανικὴν φρεγάταν, ἔβαλε πῦρ. Ἐκ τούτου ἀμέσως ἐπήδησαν εἰς τὴν θάλασσαν ἑντρομοὶ διακόσιοι καὶ ἐπέκειτα ἐκ τῶν ἐχθρῶν τῶν ἐν τῇ φρεγάτᾳ· ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ πυρπολικὸν ἐπρόσκολῆθη εἰς τὴν ῥηθεῖσαν φρεγάταν ἀνεπιτηδεῖως πως καὶ ἀστόχως, ἐλυτρώθη ἀπὸ τὸν ἐμπρησμὸν, ἀποσπασθεῖσα ἀπ' αὐτὸ, πρὶν ἢ διαδοθῇ τὸ πῦρ εἰς αὐτήν.

Εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν δύο ἄλλα πυρπολικά ἐπέπεσαν ὡς κεραυνοὶ ἐπὶ ἐνὸς βρικήου φέροντος εἰκοσιτέσσαρα κανόνια, καὶ κολ-

ληθέντα εὐστόχως ἐκατέρωθεν *), παρέδωκαν αὐτὸ εἰς τὰς φλόγας μεταξὺ τῆς Μελαίνης Ἀκρας καὶ τῆς Λέσβου, χωρὶς νὰ δυνηθῇ νὰ ἐκφύγῃ τὸν ἐμπρησμόν, ἂν καὶ ὑπερασπίζετο ἀπὸ τριακοσίους πενήντα στρατιώτας πυροβολοῦντας ἀκαταπαύστως καὶ διὰ κανονίων καὶ διὰ τουρκείων. Ἀπὸ τοὺς εἰς τὸ βρίκιον δὲν ἠδυνήθημεν νὰ λυτρώσωμεν κανένα, ἐκ δὲ τῶν ἀπὸ τὴν φρεγάταν εἰς τὴν θάλασσαν πεσόντων ἐχθρῶν μὲν πολλὰ ὀλίγους, καὶ αὐτοὺς μετὰ πολλῆς δυσκολίας διεσώσαμεν ἀπὸ τὰ καταποντίσαντα αὐτοῦ κύματα.

Ἐν τούτῳ ὁ ἐχθρὸς ἐφευγεν ὅσον ἤμποροῦσεν· ἡμεῖς δὲ τὸν ἠκολουθοῦσαμεν διώκοντές των. Περὶ τὰς ἐννέα ὥρας ἐν ἄλλῳ πυρπολικόν **), καταφθάσαν μίαν Τουνεζίνικην κορβέτταν εἰκοσιεξ κανονίων, ἵκανοὶ εἰς Σμύρνην πρὸς μάχην καλῶς παρασκευασμένην, εἰσήγαγε τὸ ἐμπροσθὴν κατάρτι τόσον ἐπιδεξιῶς εἰς τὰ παρὰ θύρα τῆς πύρμας, ὥστε ἀνάψασα τὴν πυριτοθήκην τῆς κορβέττας, ἀνέρριψαν αὐτὴν αὐτανδρὸν εἰς τὸν αἰθέρα μὲ τρομακτικώτατον πάταγον· ἐγένετο δὲ ὁ ἐμπρησμός τῆς κορβέττας ταύτης κατὰ τὰ παράλια τῆς Καλλωνῆς, ἀπὸ δὲ τὸ πλήρωμά τῆς δὲν ἐφάνη κανὲν ἄνθρωπος.

Ὁ τρόμος εἶχε κατακυριεύσει ἤδη τὰς καρδίαις τῶν ἐχθρῶν εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε δὲν ἠδύναντο πλέον, ἀθυμήσαντες παντάπασι, μήτε τὰ πανιὰ τῶν πλοίων νὰ ἐπιψύσωσι πρὸς κυβέρνησιν τοῦ πλοίου, μήτε τὸ πυροβολικὸν νὰ μεταχειρίζωνται ἐναντίον μας, σκοτισμένοι καὶ περίφοβοι εἰς ἄκρον ὄντες.

Ἐκ τούτου εἶναι εὐκόλον νὰ καταλάβῃ τις, ποία τύχη περιέμενε τὰ πλεῖστα τῶν οὕτω κυβερνωμένων ἐχθρικῶν πλοίων. Τέσσαρα βρίκια καὶ μία κορβέττα, προσπταίσαντα εἰς τὴν ξηρὰν ἐπὶ τῶν παραλλίων τῆς Καλλωνῆς, ἐγκατελείφθησαν ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς καὶ ἐγένινον συντρίμματα τῶν σκοπέλων, τὰ δὲ πλη-

*) Ἐδιοικοῦντο ἀπὸ τὸν Θεόδωρον Θ. Βόγκου, καὶ Δημήτριον Καλογιάννην.

**) Διοικούμενον ἀπὸ τὸν Κωνσταντῖνον Νικδόχημον.

ρώματα, ἐκπηδήσαντα, κατέφυγαν εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Λέσβου, μολοντί ὁ Ἰθράημ. Πασῶς δὲν ἔπαυεν ἀπὸ τοῦ νὰ τοὺς διδῇ διαταγὰς καὶ σημεῖα διάφορα μὲ ἀπειλὰς θηριωδεστάτας. Τὴν ἐπιούσαν λίαν πρῶτ' ἐν ἄλλο πυρπολικόν *) προσεγγίσαν εἰς μίαν ἄλλην κορβέτταν, ἐκόλλησεν εἰς τὴν πρύμνην ἐπιτηδειότητα εἰς τρόπον, ὥστε ὁ ἀρτέμων αὐτῆς ἄναψε, καὶ ὅλοι σχεδὸν οἱ ἐχθροὶ ἐπήδησαν εἰς κύματα, τῶν ὁποίων ἔγειναν ἡ λεία καὶ ἡ βορά· ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ νότος, πνέων σφοδρότατα, τὴν ἀπέσπασεν ἀπὸ τὸ πυρπολικόν, πρὶν ἢ περιλάβῃ αὐτὴν τὸ πῦρ, ἕως εἴκοσι τὸν ἀριθμὸν, ὅπου ἔμειναν μέσα, κατώρθωσαν μὲν νὰ μὴ γείνη πυρρίλωτος, ἀλλὰ δὲ διέφυγε τὴν τύχην τῶν τεσσάρων ἀνωτέρω βρικίων καὶ τῆς κορβέττας, ἐγένετο δὲ καὶ αὕτη ὡς ἐκεῖνα, θῦμα εἰς τοὺς συντρίψαντας αὐτὴν σκοπέλους καὶ βράχους τῶν παραθαλασσίων τῆς Καλλωνῆς.

Τέλος, ὁ σφοδρῶς καὶ εὐνοϊκῶς δι' αὐτοὺς πνέων ἄνεμος ἀφ' ἐνὸς μέρους, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸ παραμυθῆσαν αὐτοὺς φῶς τῆς ἡμέρας, καθὼς ἐπίσης καὶ ἡ ἀπελπισία, εἰς τὴν ὁποίαν τοὺς ἔρριψεν ἡ μετὰ πεισμονῆς καταδίωξις ἡμῶν, τῆς ὁποίας τὰ ὀλέθρια ἀποτελέσματα τοὺς ἔκαμε νὰ καταλάβουν, ὅτι καὶ ἡ φυγὴ δὲν τοὺς ὠφέλησεν τίποτε, ἥτις παρ' ὀλίγον δὲν τοὺς ἔχασε πανωλεθρία· ὅλα ταῦτα ἐνίσχυσαν τελοσπάντων ὀλίγον τὸν ἐχθρὸν, καὶ ζωογονηθέντος τοῦ ἤδη ἀπὸ τὸν φόβον πεπηγότος αἵματός του, ἄρχισε νὰ λοξοδρομῇ, προσπαθὼν νὰ φθάσῃ εἰς τὰ παράλια τῆς Καλλωνῆς. Λοξοδρομῶν δὲ, ἐτράβιξε μακρόθεν ἓνα ἄπειρον ἀριθμὸν κανονίων· τῶν ὁποίων αἱ σφαῖραι ἐματαιόνοντο, βυθιζόμεναι εἰς τὴν θάλασσαν.

Ἡ ναυμαχία αὕτη διήρκεσεν δεκαῆξ ὀλοκλήρους ὥρας κατὰ συνέχειαν, ἐν διαστήματι τῶν ὁποίων ἡμεῖς δὲν ἐκάμαμεν ἄλλο παρὰ νὰ κτυπῶμεν καὶ νὰ διώκωμεν τὸν ἐχθρὸν, ἐπιφέροντες εἰς αὐτὸν σημαντικὸν ὄλεθρον. Τίποτε ἄλλο δὲν ἐχάσαμεν, ἂν

*) Ἐδιοικεῖτο ἀπὸ τὸν Ἀναστ. Ρομπότσην.

καὶ δυσκολοπίστευτον, παρὰ τὴν εὐχαρίστησιν τοῦ ὅτι δὲν ἐ-
προσφέραμεν περισσότερα θύματα εἰς τὸν Ποσειδῶνα διὰ τὸν
ἐξιλεώσωμεν, πυρπολοῦντες τὰ πλοῖα τοῦ ἐχθροῦ, ἢ ὠθοῦντές τα
εἰς τὸ ναυάγιον. "Ὅσον περὶ τῆς φθορᾶς τοῦ ἐχθροῦ εὐκολον εἶναι
τὴν ἐξεικάση τις ἐκ τῶν ὅσα ἤδη ἐλέχθησαν· ἀλλ' ἐν τοσούτῳ
δὲν τὸν ἀφήσαμεν ν' ἀγιάσῃ (κατὰ τὴν κοινὴν παροιμίαν), ἀλλ'
ἐξηκολουθήσαμεν διώκοντές τον ἕως τὸ ἀκροτήριον τῶν Ἐλαιῶν,
ὅπου τέλος ἀπαυδήσαντες πλέον ἀπὸ τὴν διώξιν, χωρὶς αὐτῶς
ν' ἀποκάμῃ φεύγων, τὸν ἀφήσαμεν νὰ εἰσέλθῃ ἡσύχως εἰς Μιτυ-
λήνην, ἐπανακάμψαντες καὶ ἡμεῖς εἰς τὸν Μαραθόκαμπον, ὅπου
σπουδαῖαι καὶ ἐμβριθεῖς ὑποθέσεις μᾶς ἀνεκάλουν.

Τοιοῦτον ἐστάθη τὸ τέλος καὶ ταύτης τῆς κρατερᾶς καὶ ὀλε-
θρίου διὰ τοὺς ἐχθροὺς ναυμαχίας ἣτις εἶναι μία τῶν ἐπιφανε-
στάτων.

Κατὰ τὴν 10 τοῦ Ὀκτωβρίου μηνὸς μᾶς εἰδοποίησαν, ὅτι
ὁ ἐχθρὸς, ὠφελούμενος ἀπὸ τὸ σκότος τῆς νυκτὸς, ἐπέρασε
μ' ὄλον του τὸν στόλον διὰ μέσου Σάμου καὶ Ἰκαρίας, καὶ
κατῆλθεν εἰς Ἀλικαρνασόν· τὴν 11 τοῦ αὐτοῦ καταπλεύσαντες
καὶ ἡμεῖς κατόπιν αὐτοῦ, ἐμείναμεν μέχρι τῆς 22 μεταξὺ
τῶν Καπρίων νήσων καὶ τῆς Καλύμνου, ἀναμένοντες τὴν
ἐξοδὸν του· ἀλλὰ βλέποντες ματαιομένας τὰς προσδοκίας ἡ-
μῶν, αὐθημέρῳ ἀνήχθημεν, σαλεύσαντες εἰς Λέρον, μολονότι
μὲ μεγάλην δυσκολίαν ἐστεκόμεθα ἐπὶ τῶν ἀγκυρῶν, ἐπειδὴ ὁ
ἀρκτικοανκτολικὸς ἄνεμος ἔπνεε σφοδρότατα. Ἀλλὰ κατὰ τὴν
νύκτα τῆς 22 καὶ 23 χιφνιδίως βλέπομεν μίαν σαλούπαν ἐρ-
χομένην πρὸς ἡμᾶς, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐξήρχοντο ἀκουόμενοι αὐ-
ται αἱ φωναί· «Ζήτω ἡ Ἐλλάς! Ζήτω ἡ Ἐλευθερία
Ζήτωσαν οἱ Ἕλληνες!» καὶ ἄλλαι τοιαῦται χαρμοσύ-
νην ἐμφαίνουσαι κραυγαί. Τοῦτο δὲ τὸ πλοῖάριον ἦτον ἡ σα-
λοῦπα τῆς φρεγάτας τοῦ Ἰβραήμ Πασᾶ, εἰς ἣν ἐπανεπαύετο, ἐλ-
πίζων δι' αὐτῆς νὰ σωθῇ εἰς πᾶσαν περιστάσιν ἀπὸ τοῦ νὰ γείνη
ἡ βροχὴ κἀνεκὸς πυρπολικοῦ μας Πυριφλεχθέντος· ἦσαν εἰς αὐτὴν

τὴν σαλοῦπαν δώδεκα ἀνδρεῖοι Ἕλληνες Καστώται, καὶ ἓνας Τοῦρκος Κρής· αὐτοὶ οἱ γενναῖοι μισοτύραννοι ἄνδρες μετὰ τοῦ δυστυχοῦς Ἰθωμανοῦ εἶχαν σταλῇ παρὰ τοῦ Ἰβραήμη εἰς τὴν νῆσον Κῶ διὰ τὸν προμηθεύσουν ἐκεῖθεν ἀπὸ διάφορα οἰνοπνεύματα καὶ ρούμια, τὰ ὅποια ἔπρεπε νὰ τοῦ χρησιμεύσουν εἰς τὸ νὰ ἐνθαρρύνῃ τοὺς λαγοκάρδους Τουρκοάραβας του, δίδων αὐτοῖς ἐξ αὐτῶν νὰ πίνωσι ποῖν τῆς εἰς μάχην μεθ' ἡμῶν συμπλοκῆς· ἀλλ' αὐτοὶ δεξιῶς ὑπεξέφυγαν ἐκ τῆς Κῶ, παραλείψαντες ἐκεῖ τὸν πλοίαρχον τῆς σαλούπας, ὅστις ἦτο Τουρκοάραψ· παραλαβόντες δὲ τὴν σαλοῦπαν με' ὅλα της τὰ σκεύη, ἦλθαν καταφεύγοντες πρὸς ἡμᾶς διὰ νὰ ἐλευθερωθῶσιν ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ ἀγρίου των καὶ θηριώδους τυράννου. Οὗτοι μᾶς ἐγνωστοποίησαν, ὅτι ὁ Ἰβραήμ Πασᾶς, πρὶν νὰ συμπλακῇ, ἐκ τοῦ συστάδην εἰς μάχην με' τοὺς Ἕλληνας, δὲν τὸν ἤκουέ τις ἄλλο νὰ ὁμιλῇ πάντοτε, παρὰ περὶ ἀλώσεων Ὑδρας καὶ πάσης Πελοποννήσου, ὄνειροπολῶν ὁ ἄθλιος τὴν αἰχμαλωσίαν τῶν φιλτάτων μας ὅσα ἤθελαν διαφύγει, ὡς ἐκόμπαζε λέγων, τὴν σπάθην του· ἀλλ' ἅμα ἐμύρισε τὴν Ἑλληνικὴν πυρίτιδαν, εἶχε λησμονῆσαι παντάπασιν τὰς ὄνειροπολήσεις του, τὰς ὁποίας, ἂν καὶ πάλιν ἐπανελάβε μετὰ τὴν εἰς Ἀλικαρνασσὸν ἐπάνοδόν του, ὅχι ὅμως με' τόσον θάρσος, καὶ με' τόσῃν ἐμπιστοσύνην πλέον εἰς τὰς Τουρκοαραβικὰς ναυτικὰς δυνάμεις του ὡς καὶ πρότερον, τὰς ἀπέστρεψεν ὅμως, διαλύσασα αὐτάς ὡς ὁ πνέων ἀῆρ τοὺς πομφόλυγας, ἡ παρουσία τῶν μαχίμων Ἑλλήνων, τῶν ὁποίων ἡ ἐμφάνησις ὅψέ ποτε, καὶ ὅπουδ' ἦποτε ἤθελε γείνει, ἐπέφερεν εἰς τοὺς τυράννους μας Τουρκοάραβας σκοτασμὸν καὶ οἶονεὶ ἀπολίθωσιν, ὡς νὰ ἔφεραν οἱ Ἕλληνες ἐπὶ τῆς κεφαλῆς των τὴν τρομακτικὴν μυθολογουμένην Γοργόνην, τὴν κεφαλὴν, λέγω, τῆς Μεδούσης· μᾶς ἐβεβαίωσαν δὲ οἱ ἀνωτέρω δώδεκα αὐτόμολοι, ὅτι εὐθὺς ὅπου εἶδεν ὁ κομπαστὴς Ἰβραήμης τὴν Ἑλληνικὴν σημαίαν κυματουμένην κατ' ἐκεῖνα τὰ νερὰ ἀπέναντι αὐτοῦ, ἔχασεν ὅλα του τὰ σχέδια, καὶ τοὺς οὗς εἶχε σκοποὺς τοῦ νὰ ἐκτρεχ-

τεύση ἐντὸς ὀλίγου πανστρατιά ἐναντίον τῆς Ὑδρας, καὶ δὲν ἔκαμνεν ἄλλο, παρὰ νὰ στοχάζεται καὶ νὰ μηχανεύεται πῶς νὰ διαφύγῃ τοὺς ὄνυχάς μας, καὶ οὕτω νὰ καταφύγῃ εἰς τὸν Ἀμφιμαλλῇ κόλπον (τῆς Σούδας) διὰ νὰ παραχειμάσῃ ἐκεῖ, καὶ ὅτι πρὸς τοῦτο δὲν ἀνέμενεν, εἰμὴ τὴν πρώτην πνοὴν οὐρίου ἀνέμου διὰ νὰ βαλθῇ ἀμέσως εἰς τὰ πανιά, καὶ ν' ἀναχθῇ πλέον εἰς τὸν Ἀμφιμαλλῇ κόλπον.

Εἰς τὴν 27 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς οἱ φύλακες μᾶς ἔκαμνεν σημεῖον εἰδοποιούντες μας ὅτι ὁ ἐχθρὸς ἀρμένιζεν ἤδη ἀπὸ πρωῒας, καὶ ὅτι κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν διέβαινεν ὑποκάτω ἀπὸ τὴν Κώ. Ἡ-τον δέκα ὥραι πρὸς τὴν δῦσιν τοῦ ἡλίου, ὁπότεν μᾶς ἐγνωστοποίησαν τοῦτο. Ἐνεκρίθη ὑφ' ἡμῶν νὰ τὸν ἀφήσωμεν νὰ πελαγίσῃ ἀνοικτότερα εἰς τὴν θάλασσαν, διὰ νὰ τοῦ ἐπιφέρωμεν ἐντονωτέραν καὶ ἐκτενεστέραν προσβολὴν, καὶ ἐπομένως νὰ ἔχομεν ἀρκετὸν διάστημα νὰ τὸν κυνηγήσωμεν, εἰς τρόπον ὥστε καὶ ἂν τραπῇ εἰς φυγὴν, νὰ μὴ δύναται νὰ στραφῇ εἰς τὰ ὀπίσω, προσφεύγων, ὡς συνείθιζε νὰ τὸ κάμῃ, εἰς τινὰ πλησιόχωρον λιμένα, καὶ τοιουτοτρόπως ἠθέλαμεν ἔχει καιρὸν νὰ τὸν βλάψωμεν καιρίως, καὶ νὰ χορτάσωμεν τὴν ἀπληστον ἐπιθυμίαν τοῦ πολεμεῖν· ἀλλὰ κατὰ δυστυχίαν δὲν ἐμπορέσαμεν νὰ ἴδωμεν τὸν ἐχθρὸν εὐτ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν, μήτε τὴν ἐπιούσαν. Κατὰ δὲ τὴν 27 τοῦ αὐτοῦ, εἶδαμεν ἐν Ἰσπανικὸν πλοῖον τρικάρταρον, φορτωμένον ἀπὸ ἵππου· στρατιώτας τοῦ Ἰβραήμ. Πασᾶ, τὸ ὁποῖον καὶ εὐθὺς ἐκυριεύσαμεν εὐκολώτατα· ὡς μικροῦ δὲ λόγου ἀξία ἡ πρᾶξις αὕτη παραλείπεται παρασιωπομένη· περιοριζόμεθα δὲ νὰ εἴπωμεν, ὅτι τὸ πλοῖον τοῦτο ἦτον πλήρες ἀπὸ ἱππικὸν καὶ στρατιώτας Τουρκάρabas, τρόμῳ συσχεθέντας, ἅμα ἔγνωσαν ἡμᾶς Ἕλληνας ὄντας.

Τελοσπάντων τὴν 30 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς, προχωρήσαντες ὀλίγον πρὸς τὰς Σαφρανίους νήσους καὶ τὴν τοῦ ἀγίου Ἰωάννου, εἶδαμεν τὸν ἐχθρὸν, τοῦ ὁποίου ἡ γραμμὴ ἐκτείνετο εἰς μῆκος ἀπὸ τὸ ἀκρωτήριο τῆς Σπίρας ἕως εἰς τὸ νησιδίον τῶν Δύο Ἀ-

δελφῶν· τόσον πολὺ μῆκος εἶχεν! ἐκ τοῦ ὅτι τὰ μὲν φορτηγὰ ὅλα τὰ ἔστειλεν ἔμπροσθεν, τὰ δὲ πολεμικά του πλοῖα εἶχε διαί-
 ρήσει εἰς δύο μοῖρας, τὰ δὲ δύο τρίτα τούτων τοῦ ἐχρισίμευαν
 ὡς ὀπισθοφυλακὴ διὰ νὰ μᾶς ἀναχαιτίσωσιν, ἐὰν τυχὸν ἠθέλα-
 μεν ἐφορμήσει αἰφνιδίως κατὰ τῶν φορτηγῶν, τὸ δὲ ἄλλο τρίτον
 τῶν πολεμικῶν πλοίων τοῦ ἐχθροῦ συνώδευε τὰ φορτηγὰ, καὶ
 ἀπετέλει τὴν ἔμπροσθοφυλακὴν του.

Ὁλος ὁ ἀριθμὸς τῶν πλοίων, τόσον πολεμικῶν, ὅσον καὶ φορ-
 τηγῶν ὑπερέβαινε τὰ τριακόσια, τῶν ὁποίων τὰ ὑψιβάμονα καὶ
 ὑψινεφῆ κατάρτια ἐσχημάτιζαν ἐν ὥραιον καὶ τερψίνουν κινητὸν
 δάσος· ἤθελε δὲ τέρψει τότε Ἕλληνας, ὡς ἡμᾶς, θεατὰς, ἂν ἤ-
 θελε μᾶς ἦτον δυνατὸν νὰ τὸ μεταβάλωμεν εἰς πύρινον δάσος.
 Ἀλλὰ ἡ ἀπευκταία γαλήνη μᾶς ἐμπόδιζε νὰ πλησιάσωμεν τὸ
 κατὰσκιον τοῦτο δάσος· μολοντοῦτο ῥυμουλκοῦντες ὅλαις δυνά-
 μεσι ἀφ' ἐνὸς μέρους, ἐπιβοηθούμενοι ἀφ' ἐτέρου ἀπὸ τὸν ἀρκτι-
 κοδυτικὸν ἄνεμον ἐλαφρῶς πνέοντα καὶ ἐκ διαλειμμάτων, κα-
 τεφθάσαμεν τὴν ὀπισθοφυλακὴν, συντεθειμένην ἀπὸ τὰ καλλίτερα
 κατὰ τὸ μέγεθος καὶ εὐτρεπισμὸν πλοῖα, διοικούμενα ὑπὸ τῶν
 ἐμπειροτέρων καὶ γεναιωτέρων πλοιάρχων τῆς Αἰγύπτου καὶ
 τῆς Κωνσταντινουπόλεως, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτον ὁ Ἰβραή-Πα-
 σᾶς, καὶ ὁ περιβόητος κατὰ τὰ ναυτικὰ Ἰσμαήλ Γκιπραχτάρ.
 Διηκούσης δὲ τῆς γαλήνης, δὲν ἐπράξαμεν κἀνὲν ἀξιόλογον
 ἔργον, ἐκτὸς ἐνὸς ἀκροβολισμοῦ, καὶ τούτου γενομένου μᾶλ-
 λον ἐκ μέρους τοῦ φοβηθέντος διὰ τὸν πλησιασμόν μας ἐχ-
 θροῦ, ὅστις ἄδειασεν ἐναντίον μας ἓνα μέγιστον ἀριθμὸν κανο-
 νίων, χωρὶς νὰ φέρουν εἰς ἡμᾶς τὸ παραμικρὸν κακὸν ἀποτελε-
 σμα, ἐπειδὴ αἱ σχαῖραί των δὲν ἔπιπταν πρὸς εἰς τὴν θάλασ-
 σαν, ἡμεῖς δ' ἀπὸ μέρους μας ἐστεκόμεθα σχεδὸν εἰς ἀεργίαν,
 διὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν γαλήνην, μὴ συγχωροῦσαν τὴν κατὰ τοῦ
 ἐχθροῦ ἐφόρμησιν τῶν πυρπολικῶν μας τυφώνων διὰ τοῦτο καὶ
 ἀπεσύρθημεν ὑπὸ τοὺς Πασχαλίους νήσους περὶ τὰς δέκα ὥρας
 μετὰ μεσημβρίαν (εἰς τὰς πέντε μετὰ μεσημβρίαν εὐρωπαικῆς).

Πνεύσαντος δὲ ὀλίγον τοῦ ἀρκτικο-δυτικοῦ ἀνέμου, ἐπευπεύσαμεν καὶ δευτέραν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ δοκιμήν· ἀλλ' ἐπελθούσης καὶ αὖθις τῆς στυγεραῆς γαλήνης, ἠναγκάσθημεν πάλιν ν' ἀποσυρθῶμεν εἰς τὴν ἀφροσπερινὴν θέσιν μας.

Κατὰ τὰς 31 τοῦ Ὀκτωβρίου, ἐν ᾧ εὐρισκόμεθα εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν, ὁ μάταιος καὶ καταγέλαστος ἐχθρὸς, διὰ λόγους βέβαια γελοιώδεις καὶ πάντῃ ἀλλοκότους, ἄρχισε νὰ κανονοβολῇ πρὸς ἡμᾶς ἀπὸ πρωῒας ἕως τὸ ἑσπέρας σχεδόν, αἱ δὲ ἀναρίθμητοι σφαῖραι ἐπιψάουσαι τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης καὶ βυθίζόμεναι ἔπειτα εἰς αὐτὴν, δὲν ἔφθαναν μῆτε εἰς τὸ τρίτον τοῦ διαστήματος τὸ ὅποσον διεχώριζεν ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ ἐχθροῦ· ὀλίγαι δὲ τινες ἔφθασαν ἕως εἰς τὰς νήσους τῶν δύο Ἀδελφῶν (τὰς Συρνίδας νήσους), ἀπεχούσας καὶ αὐτὰς ἀρκετὰ ἀφ' ἡμῶν. Ἡμεῖς ὁμῶς, εὐθυμοῦντες εἰς τὸν κρότον τῶν κανονίων καὶ ξεκαρδιζόμενοι ἀπὸ τὸν γέλωτα, μόλις περὶ τὸ ἑσπέρας ἀντεχαιρετήσαμεν αὐτοὺς μ' ἐπὶ τὰ μόνον κανονοβολισμοὺς, διὰ νὰ τοὺς ἰδεάσωμεν ὅτι τοὺς ἠκούσαμεν, καὶ ὅτι εἴμεθα ἀκόμη ζωντανοί· καὶ οὕτως ἔπαυταν ἀπὸ τοῦ νὰ μᾶς ξεκουραίνουν τὴν ἀκοήν, πολεμοῦντες μὲ τὸν ἀέρα καὶ τὴν ἀναισθητοῦσαν, ὡς αὐτοὶ, θάλασσαν.

Περὶ τὸ μεσονύκτιον, ἀφροῦ ἄρχισε νὰ πνέῃ ὁ νότος, ἐστοχάσθημεν συμφερώτερον νὰ κτυπήσωμεν κατὰ πρῶτον τὴν μοῖραν, ἥτις ἐσυνώδευε τὰ φορτηγὰ πλοῖα τῶν ἐχθρῶν, καὶ θραύσαντες ταύτην καὶ τὰ φορτηγὰ, τὰ ὅποια ἦσαν γεμάτα ἀπὸ στρατεύματα Τουρκοαραβικὰ, ἀπὸ ζωοτροφίας, καὶ πολεμεφόδια, ὡς εἶχαμεν πληροφορηθῇ περὶ ὅλων τούτων, ἠθέλαμεν εὐκολυνθῇ ἔπειτα νὰ κάμωμεν τὸ αὐτὸ καὶ κατὰ τῆς ἄλλης μοίρας, ἥτις ἦτον, ὡς προείπαμεν, ἡ ὀπισθοφυλακή. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἀρχίσσαμεν νὰ λοξοδρῶμῶμεν. πλέοντες πρὸς τὴν Κρήτην, καὶ τὸ πρωῒ κατὰ τὴν 1 τοῦ Νοεμβρίου εὐρέθημεν ὑπεράνω τῆς νήσου Πιάνας (Πλατέα). ἡ δ' ἐμπροσθοφυλακὴ τῶν ἐχθρῶν μαζὺ μ' ὅλα τὰ συνοδευόμενα ἀπὸ αὐτὴν φορτηγὰ, μόλις ἀπῆχε δέκα θαλασσινὰ μίλλια ἀπὸ τὸν λιμένα τῆς Κανδίας (Κνωσοῦ)· ἀλλὰ πνέων τότε ὁ δυτικο-

μεσημβρινός άνεμος, τῆς ἤτο ἐναντίας, καὶ δὲν ἤμποροῦσε ν' ἀποφασίσῃ νὰ ἔμβῃ διὰ λοξοδρομιῶν χωρὶς νὰ πέσῃ εἰς τὰ χερίά μας· διὰ τοῦτο χωρὶς νὰ διστάσῃ, ἐτράπη εἰς φυγὴν, προσπαθοῦσα νὰ φθάσῃ καὶ νὰ ἐνωθῇ μὲ τὴν μεγάλην μοῖραν τὴν οὔσαν ἀρκετὰ μακρὰν ὑπὸ τὸν άνεμον, ἐγκαταλείψασα εἰς τὴν διάκρισίν μας τὰ ὑποῖα ἐσινώδευε φορτηγὰ πλοῖα· ἀλλ' ἡμεῖς παραλείψαντες αὐτὰ νὰ κευρεύωνται, ὡς μὴ ἄξια τῆς φιλοπολέμου ἡμῶν δίψης, καὶ ἀποβλέποντες πάντοτε πρὸς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν σκοπὸν τοῦ νὰ ἐξολοθρεύσωμεν ἢ τοῦλάχιστον νὰ θραύσωμεν τὴν ναυτικὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ, ἀρχίσαμεν νὰ καταδιώκωμεν τὴν φεύγουσαν ἐμπροσθοφυλακὴν τῶν ἐχθρῶν· καὶ ἐπειδὴ, ὅτε ἐτράπη εἰς φυγὴν, ἀπῆχεν ἕως ὁκτὼ μίλλια ἀφ' ἡμῶν, μόλις περὶ τὴν μεσημβρίαν τὴν κατεφθάσαμεν.

Ἐδώσαμεν ἤδη τὸ σημεῖον τῆς ἐφορμήσεως εἰς τὰ πυρπολικά μας πλοῖα, ἐν τῶν ὁποίων ἐπλησίασε τόσον πολὺ εἰς μίαν φρεγάτα χωρὶς ποσῶς ν' ἀναχαιτισθῇ ἀπὸ τὴν ἀπειρίαν τῶν κανονοβολισμῶν καὶ τῶν τουφεκισμῶν χιλίων καὶ ἐπέκεινα στρατιωτῶν, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔπαυαν οὐδὲ στιγμὴν ἀπὸ τοῦ νὰ πυροβολῶσιν ἐναντίον του, ὥστε δὲν ἤθελε βέβαια ἐκφύγει τὸν κίνδυνον τοῦ νὰ γείνῃ τὸ θῦμα τῶν φλογῶν τοῦ πυρπολικοῦ μας, ἐὰν ἀπροσδόκητον συμβεβηκὸς δὲν ἠνάγκαζε τὸν πλοίαρχον τοῦ πυρπολικοῦ νὰ παραιτήσῃ τὴν φρεγάταν διὰ νὰ ὑπερασπισθῇ ἐναντίον δύο ἐχθρικῶν σαλούππων ἐρχομένων ἐναντίον του, ἀπὸ τὰς ὁποίας περιεῖχεν ἐκάστη ἐξήκοντα ἕως ἐβδομήκοντα στρατιώτας Τουρκοάραβας· ἐξ αὐτῶν δὲ ἡ μὲν μία κατεποντίσθη αὐτανδρὸς ἀπὸ ἐν πολεμικὸν πλοῖον μας, τὸ ὁποῖον ἐσυνώδευε τὸ πυρπολικόν· ἡ δὲ ἄλλη ἐξηπάτησε τόσον ἐπιτηδείως τὴν ἀγρυπνίαν τῶν ἰδικῶν μας συντρόφων, ὥστε προσκολληθεῖσα ἀπροσδοκῆτως εἰς τὴν πρῶρην τοῦ κατὰ τῆς φρεγάτας ἐφαρμοῦντος πυρπολικοῦ, εἰσέβαλαν οἱ ἐχθροὶ εἰς αὐτὸ ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ ἐμπροσθινοῦ καταρτίου. Τότε ὁ πλοίαρχος χωρὶς νὰ χάσῃ καιρὸν, ἐτραβίχθη ἀμέσως ἐπὶ τοῦ κατὰ τὴν πρύμνην κα-

ταστρώματος μάχῃ μὲ ὅλον τὸ πλήρωμα τῶν Ἑλλήνων, οἱ ὅποιοι δὲν ἦσαν πλειότεροι τῶν εἰκοοσιεπτά, ὅλοι ἀνδρεῖοι καὶ ἀτρόμητοι, ὡς τὸ ἀπέδειξαν ἐμπράγτως Τοποθετηθέντες δὲ εἰς τὸ μέρος τῆς πρύμνης μὲ τὴν σταθερὰν ἀπόφασιν νὰ πολεμήσωσι μέχρι τελευταίας ῥανίδος αἵματος, τὴν αὐτὴν στιγμὴν ἄρχισαν ἓνα πεισματωδέστατον τουφεκισμόν· ἀλλ' οἱ ἰδιοίμας φέροντες εὐστόχους τὰς κατὰ τῶν ἐχθρῶν βολὰς, εἶχαν φονεύσει ἤδη περὶ τοὺς εἰκοσιῆξ, ὁπότεν οἱ ἄλλοι περίφοβοι γενόμενοι, ἰδόντες τὸ πρὸς τὴν πρῶραν κατάστρομα τοῦ πυρπολικοῦ πλήρες πτωμάτων ἄλλων ἐξαπλωμένων καὶ ἄλλων στεναζόντων ἀπὸ τοὺς πόνους τῶν θανατηφόρων πληγῶν, ἐπήδησαν εἰς τὰ νερά καὶ οἱ εἰς τὸ πυρπολικόν, καὶ (ἐκεῖν' ὅπου εἶναι καταγέλαστον) οἱ ὀλίγοι ὅπου εἶχαν μείνει εἰς τὴν σαλοῦπαν, καθὼς λέγουσιν, ἂν ἀληθεύῃ, περὶ τῶν προβάτων, τὰ ὅποια, ὁπότεν ἴδωσι τὸν πρόβάτων, τὰ ὅποια, ὁπότεν ἴδωσι τὸν προπορευόμενον ὁδηγόν των τὸν κριόν, νὰ ἔμβῃ εἰς ποταμόν τινα, ρίπτονται καὶ πνίγονται ὅλα τὸ ἐν κατόπιν τοῦ ἄλλου· τὸ αὐτὸ ἔπαθαν καὶ οἱ προπηδήσαντες εἰς τὸν πυρπολικόν μας Τοῦρκοι *).

Ἐξωγρήσαμεν δὲ τέσσαρας μόνον ἐκ τῶν εἰς τὸ πυρπολικόν ἐπιπηδησάντων, μετὰξὺ τῶν ὁποίων ἦτον καὶ ὁ ὑποπλοίαρχος τῆς φρεγάτας· εἶναι δὲ περιττὸν νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἐκυριεύσαμεν καὶ τὴν μεμονωμένην σαλοῦπαν· ἀπὸ δὲ τὸ πλήρωμα τοῦ πυρπολικοῦ μόνον δύο ἐπληγώθησαν, καὶ αὐτοὶ πολλὰ ἐλαφρῶς. Τότε ἐκάμαμεν σημεῖον εἰς ἓν ἄλλο πυρπολικόν, τοῦ ὁποίου ὁ πλοίαρχος οὐδὲν ἦττον γενναϊότερος τοῦ πρώτου **) ἰσιοδρομῶν ὁλκίς δυνάμεσι, ἐπανάρας καὶ τὰ προσθετὰ ἰστία, ἐπέπεσε τόσον ὀρμητικῶς κατὰ τῆς αὐτῆς φρεγάτας, καὶ ἐπλησίασε τόσον πολὺ εἰς αὐτήν, ὥστε δὲν ἔβλεπε, παρὰ τριῶν τεσσάρων δακτύλων διάστημα, διὰ νὰ ἔμβῃ τὸ ἐμπροσθινόν κατάρτι τοῦ πυρπολικοῦ.

*) Ἐδιόικετο τὸ πυρπολικόν τοῦτο ἀπὸ τὸν Θεόδωρ. Θ. Βόγκου.

**) Ὁ Ἀναστ. Ῥομπότσης.

εἰς τὰς κατὰ τὴν πρύμνην θυρίδας τῆς φρεγάτας, καὶ ἀναμφι-
 βόλως δὲν ἤθελε δυνηθῆ πλεόν νὰ ἐκφύγῃ τὸν κίνδυνον τοῦ ν' ἀ-
 ποτεφρωθῇ, ἐὰν μία σφαῖρα ἐκ τῶν ἀπὸ τῆς φρεγάτας δὲν ἤ-
 θελε κτυπήσῃ καὶ ἀνάψῃ τὸ ἐμπροσθινὸν τοῦ πυρπολικοῦ κα-
 τάρτι, τὸ ὁποῖον διέδωκεν εἰς αὐτὸ ἀμέσως τὸ πῦρ παρακκίρως
 ὁ δὲ πλοίαρχος αὐτοῦ μὴ ἔχων πλεόν καιρὸν νὰ κολλήσῃ κα-
 λῶς εἰς τὴν φρεγάταν τὸ ἤδη ἀναφθὲν πυρπολικόν, τὸ ἄφησε,
 καὶ διεσώθη διὰ τῆς σαλούπας τοῦ εἰς τὸ πλησιέστερον πλοῖόν
 μας μαζῇ μὲ ὅλον τὸ πλήρωμα μείναν σῶον καὶ ἀβλαβές. Τὸ
 δὲ ἀναφθὲν πυρπολικόν, ἂν καὶ δὲν ἐκτέλεσε τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ
 καύσῃ τὴν φρεγάταν, δὲν ἔλειψεν ὅμως νὰ βλάψῃ ἄλλως πως
 ταύτην, καὶ νὰ ἐμβάλλῃ τρόμον εἰς τοὺς Τουρκοάραβας τοιοῦτον
 ὥστε τὸ πλεῖστον μέρος αὐτῶν καταπλαγέντες, ὁπότεν εἶδαν
 ν' ἀνάψῃ τὸ πυρπολικόν, τὸ ὁποῖον ἐνόμιζαν κολλημμένον εἰς
 τὴν φρεγάταν, ὡς πολλὰ πλησίον αὐτῆς ὄν καὶ ἀπελπισθέντες
 πλεόν διὰ τὴν σωτηρίαν των, ἐπήδησαν εἰς τὴν θάλασσαν ἀπὸ
 τὸν φόβον μὴ καῶσιν ἀπὸ τὰς φλόγας τῆς φρεγάτας, τὴν ὁποίαν
 ἐνόμιζαν ὅσον οὐπὼ ἀναφθησομένην καὶ αὐτήν, καὶ οὕτως
 ἐπνίγησαν οἱ περισσότεροι, καὶ τοιουτοτρόπως τὸ πυρπολικόν
 μας ἐξετέλεσεν ἐξ ἡμισείας τὸ ἔργον του· ἀλλ' ἐν τοσούτῳ ἡ
 φρεγάτα τὴν ἐγλύτωσε καὶ ταύτην τὴν φορὰν κατὰ δυστυ-
 χίαν, διαφυγοῦσα τοιοῦτον μέγαν κίνδυνον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον
 κανεὶς δὲν ἐπίστευε νὰ λυτρωθῇ· δὲν τῆς ἔμειναν ὅμως εἰ μὴ
 πολλὰ ὀλίγοι ἀπὸ τὸ πολυάριθμον πλήρωμά της τὸ ἐκ ναυ-
 τῶν καὶ στρατιωτῶν συνιστάμενον· ἐπεὶ δὲ οἱ ἐκ τῶν αἰχμα-
 λωτισθέντων τεσσάρων, ἐν οἷς ἦτο καὶ ὁ ὑποπλοίαρχος τῆς
 πόλλὰ παθούσης φρεγάτας· κατὰ δὲ τὴν δευτέραν προσβολὴν
 τοῦ καέντος πυρπολικοῦ, ἐχάθη ἐπίσης ἀναρίθμητον πλῆθος
 ἀποπνιγὲν εἰς τὰ κύματα, ὡς ἤδη προείπαμεν. Ἡ δὲ δευτέρα
 αὕτη συμπλοκὴ ἔγεινεν εἰς τὰς ἐννέα ἡμισυ μετὰ μεσημβρίαν
 (σχεδὸν περὶ τὰς τρεῖς ἡμισυ μετὰ μεσημβρίαν κατὰ τὸ Εὐρω-
 παϊκόν).

Εἶχαν ἤδη παρέλθει αἱ δέκα ὥραι, τοῦ ἡλίου περὶ τὴν δύσιν ὄν-
τος, ὁπόταν ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ τοῦ ἐχθροῦ, φεύγουσα παντὶ σθέ-
νει, ἠνώθη μετὰ τῆς μεγάλης μοίρας, ἥτις ἀπετέλει τὴν ὀπισθο-
φυλακὴν, ὁ δὲ ἄνεμος εἶχεν ἀρχίσει νὰ γαληνιά. ἐστοχάσθημεν
λοιπὸν νὰ παύσωμεν τὴν μάχην δι' ὀλίγας στιγμὰς, παρασκευα-
ζόμενοι ὅμως νὰ τοὺς κτυπήσωμεν τὴν νύκτα μὲ ὀρμὴν πλεόν
ἀκάθεκτον· ἠθέλαμεν δὲ εὐκολυνθῇ πολὺ πρὸς τὸ σκοπούμενόν
μας ἀπὸ τὸ σκότος τῆς νυκτός, ἐκφοβίζον φύσει τοὺς βαρβάρους
εἰς τὸν ἔσχατον βαθμόν· ἀλλ' οἱ προθυμώτατοι εἰς τὸ νὰ φεύ-
γον ἐχθροὶ, ἐννοήσαντες, ὡς φαίνεται, τὸν σκοπὸν μας, εἴτε ἀ-
πλὴν τούτου λαβόντες ὑποψίαν ἱκανὴν νὰ τοῖς ἐνσπείρῃ τὸν φό-
βον καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς φυγῆς, ἅμα ὁ Φοῖβος Ἀπόλλων ἀπέ-
ρριψε μὲ τὸ φαεινὸν καὶ τηλαυγέστατον ἄρμα τοῦ εἰς τὸ ἄλλο
ἡμισφαίριον, καὶ ἡ νύξ ἤρχιζεν ἤδη νὰ ἐπεκτείνῃ βαθμυδὸν εἰς
τὸν ὀρίζοντά μας τὰς σκοτεινὰς πτέρυγας τῆς, οἱ κατὰπτυστοι
βάρβαροι, ἰστιοδρομοῦντες ὅλαις δυνάμεσιν, ἐπροσπαθοῦσαν ν'
ἀπομακρυνθῶσιν ἀπὸ ἡμᾶς· ἀλλὰ κατὰ δυστυχίαν των, ἡμεῖς
ἀπὸ μέρους μας δὲν εἶχαμεν παντελῶς ὄρεξιν νὰ τοὺς ἀφήσωμεν
νὰ πλεύσωσιν ἡσύχως εἰς τὸν πρὸς ὃν ἀπεβύνοντο ὅρον· ὅθεν ἅμα
ἶδαμεν αὐτοὺς ἀναχθέντας καὶ φεύγοντας, ἀμέσως ἐδώσαμεν τὸ
σημεῖον τῆς μάχης, ἣ μᾶλλον εἶπεῖν, τῆς καταδειώξεως.

Ὅτε λοιπὸν ἀρχίσαμεν νὰ τοὺς κυνηγῶμεν, κτυπῶντες αὐτοὺς
μὲ κανονοβολισμοὺς, καὶ προσπαθοῦντες νὰ τοὺς καταφθάσωμεν
εἰς τὰ πρῶτα ταῦτα κτυπήματα οἱ Τουρκοάραβες ἔδειξαν κά-
ποιαν εὐψυχίαν κανονοβολοῦντες πρὸς ἡμᾶς ἀπὸ τὰς πρύμνας
τῶν πλοίων των, καὶ νομίζοντες νὰ ὀπισθοδρομήσουν ἡμᾶς διὰ
τούτου, ἣ τοῦλάχιστον νὰ ἐμποδίσουν τὸν πλησιασμόν μας εἰς
τὰ πλοιά των· ἀλλ' ἡμεῖς, ὅπου τοὺς εἶχαμεν πάρεῖ ἤδη τὸν
σφυγμὸν ἀνάψαμεν δύο μικρὰ πυρπολικά, τὰ φόβητρα τῶν φο-
φοδεῶν βαρβάρων, οἵτινες ἅμα εἶδαν τὰς φλόγας αὐτῶν, ἂν καὶ
μακρὰν ὄντων καὶ καιομένων χωρὶς κἀνένα ὀλέθριον ἀποτέλεσμα

δι' αὐτοὺς, δὲν ἠμπόρεσαν πλέον νὰ βαστάξωσι τὸν ἑαυτὸν των καὶ ἡ τροπὴ ἔγεινε γενικὴ εἰς ὅλα τῶν τὰ πλοῖα.

Ἀπ' ἐκείνην πλέον τὴν στιγμήν ἐτράπησαν εἰς φυγὴν τόσον ἐπονείδιστον, ὥστε μὴ βλέποντες ἐν ᾧ ἔφευγαν, κἀνὲν ἄστυλον καὶ κἀμμίαν ἐλπίδα σωτηρίας, ἀπελπισθέντες, ἐγκατέλιπαν τὰ πλοῖά των εἰς τὴν διάκρισιν τῶν ἀνέμων καὶ τῶν κυμάτων, χωρὶς νὰ τολμήσουν κἀν οἱ σχέτλιοι νὰ ρίψουν μηδὲ μίαν βολὴν κανονίου, μηδ' ἔχοντες κἀν τὴν εὐψυχίαν νὰ κυβερνήσουν, ἐπιφεύοντες τὰ πανία των. Ἐνίοτε ἐπυροβολοῦσαν μόνον τουφεκισμοὺς, ὅποταν ἔβλεπαν κἀνὲν πλοῖόν μας πλησιάζον· φοβούμενοι μήπως ἐφορμήσῃ κατ' αὐτῶν· ἀλλ' ἐπὶ τὸ πλεῖστον, καταντήσαντες νὰ μὴ γνωρίζωσιν, ἄλλο ἀπὸ φόβον καὶ ἄλλο ἀπὸ τὴν νύκτα, ὁ ἕνας τὸν ἄλλον ἐτουφεκίζοντο ἀναμεταξύ των, τὸ ἐν πλοῖον κατὰ τοῦ ἄλλου. Ὅσῳ δὲ ἡ νύξ ἐπροχωροῦσε, τόσῳ περισσότερον ὁ φόβος των ἡῤῥανε, καὶ ἡ σύγχυσις ἐπροχωροῦσεν ἐπ' ἄπειρον εἰς τρόπον, ὥστε μὴ δυνάμενοι πλέον νὰ γνωρίζωνται καὶ θεωροῦντες ἕκαστος τὸ πλησίον πλοῖον ὡς Ἑλληνικὸν πυρπολικὸν ἐτουφεκίζοντο ἀνάμεσόν των, κανονοβολοῦντες καὶ ἐνίοτε τὸ ἐν πλοῖον κατὰ τοῦ ἄλλου. Ποῖος δὲν ἤθηλε θαυμάσει τότε, καὶ δὲν μείνει ἐκθαμβος, βλέπων νὰ φεύγουν μὲ ποιούτην ἀταξίαν καὶ μὲ τόσον φόβον τριακόσια πλοῖα καὶ ἐπέκεινα, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ μὲν ἐξηνταοκτὼ ἦσαν ὅλα πλοῖα πολεμικὰ πολὺ μεγαλύτερα καὶ εὐπρεπέστερα τῶν ἰδικῶν μας, τὰ δὲ ἐπίλοιπα περὶ τὰ διακόσια τεσσαράκοντα φορτηγὰ, ἐξ ὧν τὰ πλεῖστα ἦσαν πολὺ μεγαλύτερα ἀπὸ τὰ ἰδικὰ μας, ὅλα γεμάτα ἀπὸ στρατεύματα πυλῦαριθμα τὰ ὅποια εἶχαν ἀπελπίσει παντάπασιν τὴν σωτηρίαν τῆς Ἑλλάδος· βλέπων τις, λέγω ὅλας ταύτας τὰς στρατιωτικὰς δυνάμεις τρομαγμένας εἰς τὸν ὑπέρτατον βαθμὸν νὰ φεύγωσι τόσον αἰσchrῶς ἐνώπιον πεντήκοντα σχεδὸν πλοιαρίων Ἑλληνικῶν, δὲν ἤθελεν ἐκπληγῇ θεωρῶν τὴν ὁποίαν μᾶς ἐνέπνευσεν ὁ παντοδύναμος Θεὸς ἐνίσχυσιν καὶ εὐτολμίαν, καὶ τὸν ὁποῖον ἐνέσταξεν εἰς τοὺς ἐχθροὺς φόβον, καὶ δὲν ἤθελε κρά-

Ξει συμφώνως με τὸν θεόπτην καὶ νομοθέτην Μωϊσῆν λέγοντα
 « Πῶς διώξεται εἰς χιλίους, καὶ δύο μετακί-
 νήσουσι μυριάδας; » ἀλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐπα-
 νέλθωμεν.

Κυριευμένοι οἱ βάρβαροι ἀπὸ ἀκατάσχετον φόβον, εἶχαν λη-
 σμονήσει οἱ ἄθλιοι, ἡ δὲν ἡσθάνοντο τοῦλάχιστον εἰς ἑαυτοὺς
 τὴν δύναμιν ν' ἀνυψώσωσιν εἰς τὰ κατάρτια των φανούς, ὥς ὑ-
 παγορεύει τοῦτο ἀναπόφευκτος ἀνάγκη εἰς τοιαύτας περιστάσεις
 διὰ νὰ βλέπωσι τὸν ὁποῖον διήνυσον κατ' ἐκείνην τὴν δύστηνον
 δι' αὐτοὺς δισπλοῖαν δρόμον, καὶ νὰ γνωρίζονται ἀναμεταξύ των
 δίδοντες βοήθειαν χρείας τυχοῦσης, εἰς τὸ πλοῖον τὸ ὁποῖον ἤθελε
 περιστοιχιθῇ ἀπὸ οἰονδήποτέ τινα κίνδυνον. Μόλις δὲ μετὰ τὴν
 τρίτην ὥραν τῆς νυκτὸς ἀνύψωτε φανόν τινα ὁ Ἰβρῆμ Πασᾶς,
 καὶ ἔκραξε τὸ, « Ἄς σιωθῇ ὁ καθείς ὅπως ἡμπορέσει, » καὶ οὐ-
 τως μὴ μεριμνῶντες πλέον οἱ βάρβαροι ὁ εἰς ὑπὲρ τοῦ ἄλλου,
 ἐζήτησεν ἕκαστον πλοῖον αὐτῶν τὴν σωτηρίαν του, ὅσον ἡδύνατο
 φεύγον.

Ἦκολουθήσαμεν δ' ἐκδιώκοντες αὐτοὺς, εἰς μεγίστην ἀταξίαν
 φεύγοντας, ἀπ' ἐξω τοῦ λιμένος τῆς Κνωσσοῦ (Κανδίας) μέχρι
 τῆς Σκαρπάθου ἕως εἰς τὰ ξημερώματα. Κατὰ δὲ τὴν δεκάτην
 ὥραν τῆς πρωΐας, ἐνῷ εὕρισκόμεθα ὑποκάτω ταύτης τῆς νήσου,
 ἐπιπνεύσας αἴφνης ὁ Βορέας ἄνεμος σφοδρῶς μᾶς ἠνάγκασε νὰ
 τραβιχθῶμεν λοξοδρομοῦντες ὑπεράνω τῆς αὐτῆς νήσου, βιασθέν-
 τες μάλιστα ὑπὸ σφοδρότητος τοῦ ἀνέμου νὰ περιστείλωμεν τὰ
 περισσότερα πανία, ἀφήσαντες μόνον τὸ μέγαλον, τὸ μεσαῖον,
 καὶ ἐκεῖνο τοῦ καρχησίου, κάμνοντες πρὸς τούτοις καὶ τοὺς
 στροφεῖς.

Ἐν τοσοῦτῳ τὰ πλεῖστα τῶν πλοίων μας, μὴν ἀπαυδήσαντα
 διώκοντα, καὶ μὴν ὑποφέροντα νὰ τοῖς γλυτώσῃ ἡ λεία, παρέ-
 λιπαν ἡμᾶς νὰ τραβιχθῶμεν ὑπεράνω τῆς ἄνω μνησθείσης νήσου
 καὶ αὐτὰ φλεγόμενα ἀπὸ τὸν ἀρειμάνειον ἔρωτα ἀκόμη ἐξακο-
 λούθησαν πρὸς τὸ πρῶτὴν τὴν καταδίωξιν τῶν ἐχθρῶν, τηροῦντα

τὴν αὐτὴν μὲ τοὺς ἐχθροὺς διεύθυνσιν· ἀλλ' ἐπειδὴ κατὰ φυσικὸν λόγον οἱ φεύγοντες εἶχαν εὐλογωτέρας αἰτίας νὰ ἐπιταχύνωσι τὴν φυγὴν τῶν καὶ νὰ βάλῃσιν εἰς πράξιν πᾶν ὅ,τι ἡδύνατο νὰ τοὺς ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τὰ κεραυνοφόρα πλοῖά μας, ἐνῶ οἱ διώκοντες αὐτοὺς μὴ θεωροῦντες ὡς ἀπολύτως ἀναγκάσιον καὶ ἐνδοξον τὸ νὰ καταφθάσωσι καὶ πολεμοῦντες νὰ νικῇσωσι ἐχθροὺς τόσον ἐπτοημένους, τόσον καταγελάστους καὶ τόσον ἀξιοκαταφρονήτους, δὲν τοὺς ἠκολούθουν, εἰμὴ διὰ μόνην τὴν εὐχαρίστησιν νὰ τοὺς βλέπουν φεύγοντας προτροπάδην· καὶ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν, ἐκδιώξαντες αὐτοὺς μέχρι τινός, ἐπανεστρέψαν, ἐνωθέντες πάλιν μὲ ἡμᾶς, σαλευομένους ὄντας ὑπὲρ τὴν Σκάρπαθον, ὡς προεβρέθη.

Μολονότι δὲ δὲν ἐπιφέρει εἰς ἡμᾶς τὴν παραμικρὰν δόξαν τὸ νὰ δώσωμεν σύντομον τινὰ καὶ ἀπλὴν ιδέαν τοῦ καταλαβόντος τοὺς ἐχθροὺς τρόμου κατὰ τὴν παρελθοῦσαν ἐκείνην νύκτα ἐν τῷ διαστήματι τῆς ναυμαχίας ταύτης, ἂν πρέπη τις νὰ τὴν ὀνομάσῃ οὕτω, χωρὶς νὰ προσκρούσῃ εἰς τὴν ἀκριβολογίαν, μολαταῦτα, διὰ νὰ ἴδῃ τις ὁποῖος ἐστάθη ὁ φόβος τῶν βαρβάρων Τουρκαγιυπτίων, ἀρκεῖ νὰ ῥίψῃ ἐν βλέμμα εἰς τὸ ἀκόλουθον, συμβεβηκός, τὸ ὑποῖον χαρακτηρίζει τὴν φρίκην τῶν ἐχθρῶν καθ' ὅλην τὴν ἐκδοχὴν τῆς λέξεως.

Ἐνῶ εὐρισκόμεθα πρὸς τὰ ξημερώματα ὑπὲρ τὴν Σκάρπαθον, εἶδσμεν ἐν βρίκι ἐχθρικὸν ἀπέχον κάμποσον ἀπὸ ἡμᾶς καὶ μεμονωμένον· δὲν ἀργήσαμεν νὰ σπεύσωμεν διὰ νὰ καλημερήσωμεν αὐτὸ, τὸ ὁποῖον μὴν ἔχον τὴν παραμικρὰν ὀρεξιν νὰ μᾶς προσμείνῃ ἐννοῆσαν τὸν σκοπὸν μας, ἐπροσπάθη τὸ δύστηνον νὰ γείνῃ ἀφαντον ἀπὸ τὰς ὀψεις μας. Εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν βλέπομεν δεκαοκτὼ ἐχθρικὰ πλοῖα τρικάρτα, τὰ πάντα συγκείμενα ἀπὸ φρεγάτας καὶ κορβέττας, νὰ ἐπιφαίνωνται εἰς τὸ κάτω μέρος τῆς Σκαρπάθου, δείχνοντα διὰ τῆς λοξοδρομήσεως, τὴν ὁποίαν ἐλάβαν, ὅτι ἤθελαν νὰ ἔλθωσι πρὸς ἡμᾶς· ἀλλ' ἡμεῖς χωρὶς ποσῶς γὰρ ἐπαμφοτερίσωμεν, ἢ νὰ φοβηθῶμεν, ἀλλ' εἰς τὰ μάλιστα

χαιρόμενοι, διότι εἶδαμεν ἐκ ταυτομάτου ἐκπληρούμενας τὰς ἐνθέρμους εὐχὰς ἡμῶν διὰ τὴν συμπλοκὴν, ἀπορούσαμεν θαυμάζοντες τὴν ἀσυνείθιστον εἰς τοὺς βαρβάρους ταύτην εὐψυχίαν, ἢ ὅποια μολοντοῦτο δὲν ἦτον τοιαύτη κατὰ δυστυχίαν ὡς τὴν ὑπελάβαμεν, ἀπατηθέντες εἰς τὴν εἰκασίαν μας, καὶ δυσαρεστηθέντες ἔπειτα τόσον διὰ τὴν ἀπάτην ταύτην καὶ διὰ τὴν στήριξιν τῆς ὁποίας εἶχαμεν συλλάβει διὰ τὴν συμπλοκὴν εὐχαριστήσεως, καθὼς καὶ διότι ἀπεδώσαμεν διὰ μίαν στιγμὴν εἰς τοὺς ἐχθροὺς ἐκεῖνο ὅπου δὲν εἶχαν, τὴν εὐψυχίαν. Διότι αὐτοὶ πολλὰ μακρὰν ὄντες οἱ σχέτλιοι ἀπὸ τὴν διάθεσιν τοῦ νὰ ἔλθωσι καθ' ἡμῶν, δὲν ἤρχοντο, εἰμὴ διότι ἠπκτῆθησαν, ὡς ὀλίγον ὕστερα ὀρθῶς τὸ ἐπαρτηρήσαμεν, καὶ ἐκ τῶν ἀκολουθίων ἀποδεικνύεται.

Βλέποντες οἱ Τουρκοῦρχες τὴν σημαίαν τῆς ἡμισελήνου κυματιζομένην ἐπὶ τοῦ βρικίου, ἐκλαβόντες καὶ ἡμᾶς ἐπιπλέοντας πρὸς τὸ αὐτὸ βρίκι, ὡς φορτηγὰ ἰδικά των, μᾶς ἐκακογνώρισαν, καὶ δι' αὐτὴν τὴν αἰτίαν ἐξέπλεαν λοξοδρομοῦντες διὰ νὰ ἐνωθῶσι μὲ ἡμᾶς, καὶ ὅχι νὰ πολεμήσωσι, ὡς τοὺς ἀδικούσαμεν, ὑποθέσαντες, ὅτι εἶχαν οἱ καυμένοι τοιοῦτον κακὸν σκοπόν· ἀλλ' ἅμα ἤκουσαν τὰ κατὰ τοῦ βρικίου σφενδονούμενα κανόνια τῶν πλοίων μας, τότε ἀνοιξαν τὰ ὄρματα των καὶ μᾶς ἐγνώρισαν καὶ ἐν τῷ ἅμα, χωρὶς ποσῶς ν' ἀμφιῤῥέψωσι, ἀνέστρεψαν διὰ νὰ ἐκλείψουν ἀπὸ τοὺς ὀρθαλμούς μας· μὴδ' ἐνθυμηθέντες οἱ κατὰ πτυστοί, ὅτι ἦτον χρέος αὐτῶν ἱερώτατον νὰ δράμωσιν εἰς βοήθειαν τῶν δυστυχῶν συναδέλφων των. Τὸ δὲ παντάθλιον βρίκι μάλιστα ἔλαβε τὸ θάρρος νὰ κανονοβολήσῃ μόνον τρεῖς φοαῖς· αἱ δ' εὐτόχως κανονοβολιζόμεναι σφαῖραι τῶν κανονίων μας κατέφθειραν ὅλα του τὰ πανί, καὶ τὰ σχοινία χωρὶς νὰ λυπηθῶν τὸ πλήρωμα φειδωλεύουσαι το δὲν ἐραίνετο πλέον κανεὶς ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, καὶ δὲν ἦτον πλέον καμμίς δυσκολία νὰ τὸ κυριεύσῃ τις· ἀλλὰ μὴ δυνάμενοι νὰ ῥίψωμεν εἰς τὴν θάλασσαν τὰς λέμβους ἐξ αἰτίας τοῦ σφοδροτάτου ἀνέμου καὶ τῶν ὑπερόχ-

κως ἀγριακινόμενων κυμάτων, εὐχαριστήθημεν νὰ τὸ παραλείψω-
μεν εἰς αὐτὴν τὴν ἐλβεινὴν κατάστασιν τοῦ νὰ εἶναι τὸ παίγνιον
τῶν κυμάτων, καὶ νὰ γείνη ὡς καὶ ἔγεινε, τὸ πικρανάλωμα τῶν
σκοπέλων.

Ἀλλ' ἐν τούτῳ οἱ Ἕλληνες μολονότι προηροῦντο νὰ δρά-
μωσι μερικοὶ εἰς δίωξιν τῶν δεκαοκτῶ ῥηθέντων ἐχθρικῶν πλοίων
δὲν ἐκρίθη ὁμως ἀναγκαῖον· διότι ἐκεῖνα, χωρὶς νὰ τὰ κυνηγήσῃ
κάνεις, ἔφευγαν, καὶ ὀπίσω δὲν ἐκύτταξαν· εἴχαμεν δὲ ὅλοι ἀ-
νάγκην, ὀλίγης ἀναπαύσεως, διότι ἀπὸ τὰς 30 τοῦ Ὀκτωβρίου
δὲν ἐλάβαμεν καμμίαν ἀνεσιν διὰ τὴν ἀσθεστον δίψαν τῆς ἐκ-
δικήσεως, τὴν ὁποίαν ἐπνέσαμεν κατὰ τῶν ἐχθρῶν· καὶ δι' αὐτὸ
τὸ τέλος ἐλλιμενίσθημεν εἰς τὴν νῆσον τῆς Κάσσου διὰ νὰ ἐρη-
συχάσωμεν καὶ νὰ ἐπανακτήσωμεν τὰς ἐξηντλημένας δυνάμεις
μας ἀπὸ τὴν εἰς τόσον διάστημα καιροῦ ἀδιακόπως γενομένην
σύγκρουσιν καὶ δίωξιν.

Αὕτη δὲ ἡ τελευταία ταύτης τῆς περιόδου ναυμαχία, ἡ τό-
σον ὀλεθρία διὰ τὸν Σουλτάνον καὶ τὸν Ἀντιβασιλέα τῆς Αἰγύ-
πτου, διήρκεσεν ἀπὸ τὰς ἑξ ὥρας (ἀπὸ τὴν μεσημβρίαν δηλαδὴν
τῆς 1 τοῦ Νοεμβρίου ἕως μετὰ τὰς δώδεκα τῶν 2 τοῦ αὐτοῦ
μηνός. Καθ' ὅλον αὐτὸ τὸ διάστημα ἡμεῖς δὲν ἐκάμναμεν ἄλλο
παρὰ νὰ χτυπῶμεν καὶ νὰ διώκωμεν ἀδιακόπως, καθὼς καὶ οἱ
Τούρκοι ἐκ μέρους τῶν δὲν ἔλειπαν καὶ αὐτοὶ ἀπὸ τοῦ νὰ κά-
μνουν τὸ χρέος τῶν, ταυτέστι νὰ φεύγωσι προτροπάδην, καὶ νὰ
προσπαθῶσι πάντοτε νὰ γίνωνται ἄφαντοι ἀπὸ τὰς ὀφείας μας,
ἐγκυταλείποντες τοὺς ἀδελφούς τῶν, ὡς καλοὶ Μουσουλμάνοι
νὰ πίπτωσι θύματα εἰς ἐκείνους τοὺς ὁποίους κατὰ δικαίωμα
θρησκευτικὸν τοὺς ἐνόμιζαν καὶ ἐνόμαζαν ἀπίστους (Γκικαούριδες)
καὶ κατὰ δικαίωμα δεσποτικὸν καὶ παρὰ νόμον (ἂν πρέπη νὰ ὀ-
νομάζῃ τις δικαίωμα τὴν θεοστυγῇ καὶ αἰμοδόρον ἀπανθρωπίαν
τοιούτων τυράννων, οἷος ἦν ὁ Σουλτάνος, καὶ ὅλοι οἱ λοιποὶ Μωα-
μετάνοι πρὸς τοὺς Ἕλληνας), καὶ δυνάμει, λέγω, τῆς λαοφθο-

ρου τυραννικῆς διῤυσχυρίσεως τοὺς εἶχαν καὶ ἐθεωροῦσαν ὡς δούλους ἕως προχθές.

Καθ' ὅλην ταύτην τὴν ναυμαχίαν δὲν ἐπληρώθη κἀνείς ἀπὸ τοὺς συναγωνιστὰς ἡμῶν, ἐκτὸς τῶν δύο τοῦ μνημονευθέντος πυρπολικοῦ, τὸ ὁποῖον ἀντετάχθη καὶ κατέστρεψε τὴν 1 Νοεμβρίου τὰς 2 σαλούπας αὐτάνδρους τῆς διαφυγούσης τὸν ἐμπρησμόν ἐχθρικῆς φρεγάτας· περὶ δὲ τῆς φθορᾶς τῶν ἐχθρῶν, παρὰ τὰ ἐπτὰ φορτηγά, ὅπου ἐκυριεύσαμεν, ἐκάμαμεν προσέτι νὰ ναυαγήσουν τὸ κτυπηθὲν βρίκι τὸ πρῶτ' εἰς τὰς 2 τοῦ Νοεμβρίου, καὶ δύο ἄλλα τρικάρτα, τὰ ὅποια ἐσπρώχθησαν ὑπὸ τῶν ἰδικῶν μας πλοίων εἰς τὰ παράλια τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς νήσου Καρπάθου τὰ ὑπὸ τὸν ἄνεμον ὄντα, ὅπου καὶ ἐνυάγησαν, συντριβέντα ἐ-ὀλοκλήρου, καὶ τὰ πληρώματα ἀπεπνίγησαν· κατ' ἐκείνας τὰς στιγμὰς δὲν ἠδυνήθημεν νὰ μάθωμεν καμμίαν ἄλλην λεπτομερε-ρεστέραν ἀκρίβειαν τοῦ χαλασμοῦ των· ἀλλὰ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐπληροφορήθημεν ἀπὸ πηγὴν ἀλάνθαστον, ὅτι ὁ ἐχθρὸς εὐτύχησε νὰ προσφύγῃ εἰς τὴν νῆσον τῆς Ῥόδου, ὅπου, ἐπιθεωρήσας τὰς ναυτικὰς του δυνάμεις, εἶδεν, ὅτι ἔλειπαν μόνον δεκαοκτὼ πολεμικὰ πλοῖα, καὶ εἰκοσιῆξ φορτηγά.

Ἐκ τούτων ἀπάντων ἕκαστος ἡμπορεῖ νὰ συμπαιράνῃ, ὅτι αἱ ναυμαχίαι τούτου τοῦ ἔτους δὲν ἦσαν μήτε Ἰσθμικοί, μήτε Ὀλυμπιακοί ἀγῶνες, ἀλλ' ὅτι ἦσαν ἐπιχειρήματα καὶ πόλεμοι ἀποφασιστικώτατοι καὶ κρισιμώτατοι ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος, καὶ διὰ τὸν ἀφανισμόν τῶν ναυτικῶν δυνάμεων τῆς Τουρκίας, βλαφθεῖσων κατὰ μέγα μέρος· δὲν μᾶς ἄφησεν αὐτὸ τὸ ἔτος τίποτε νὰ ἐπιθυμήσωμεν· ἐπειδὴ ὅχι μόνον ἐθραύσαμεν καὶ ἐβλάψαμεν καιρίως τὰς ναυτικὰς δυνάμεις τῶν Τουρκοαιγυπτίων, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐνεσπείραμεν τοιοῦτον φόβον καὶ πάταγον, ὥστε, ἐνῶ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους τούτου ἡ ἔνωσις τῶν Τουρκοαραβικῶν στόλων ἀπέλπισαν τὴν σωτηρίαν τῆς Ἑλλάδος, εἰς τὸ τέλος αὐτοῦ, τοὺς μὲν ἐχθροὺς ἐφέραμεν εἰς ἄκραν ἀπελπισίαν καὶ ἀμυχανίαν, ἑαυτοὺς δὲ καὶ τῆς ἀπελπισίας

ἀπὸ ἀλλήλων, καὶ εἰς τοὺς ἐχθροὺς παρέξαμεν φοβεροὺς καὶ ἀκαταδάμαστους, καὶ τὰς ἐλπίδας τῆς ἐλευθερίας ἐπαγιδώσαμεν ἐπὶ βάσεων πλέον ἀκραδάντων τῶν πρότερον, ἐμπνεύσαντες καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς μαχημωτάτους συναδέλφους καὶ συναγωνιστάς ἡμῶν τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος θάρσος καὶ εὐψυχίαν, καὶ καλλιτέρας ἐλπίδας διὰ τὸ μέλλον.

Ἐνῷ δὲ διενοοῦμεθα νὰ ἐκπλεύσωμεν ἐκεῖθεν, διὰ νὰ ὑπάγωμεν νὰ κτυπήσωμεν καὶ αὖθις τὸν φοβερὸν Ἰβραήμην καὶ εἰς αὐτό του τὸ ἄσυλον, ὅπου ἐνόμιζε τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀσφαλῆ, νέαι καὶ ἀπροσδόκητοι ῥηταὶ διαταγαὶ μᾶς ἀνεκάλεσαν εἰς τὴν Ἰδραν ὅπου ἐφθάσαμεν τὴν 10 Νοεμβρίου μετὰ τοσαύτας θριαμβευτικὰς μάχας κατὰ τῶν ὑπερόγκων ναυτικῶν δυνάμεων τοῦ ἐχθροῦ.

Συμπλήρωμα διὰ σημειώσεων τοῦ ἐκδότου.

Ἐπειδὴ τὰ μὲν ἑνδοξα τοῦ ἐλληνικοῦ ἀγῶνος ἔργα, καὶ αἱ ἀρεταὶ τῶν Ἑλλήνων εἰς θυμασμόν τὸν χριστιανικὸν κόσμον ἀνεκίνησαν, τὰ δὲ δυστυχήματα αὐτῶν τὴν συμπάθειαν αὐτοῦ εἴλκυσαν, ἀμφοτέρω δὲ συνεβάλλοντο εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ ἔθνους μας, ἀναντίρρητον εἶναι ὅτι οἱ τὴν τούτων διαστροφὴν ἐπιχειροῦντες ἐπιδιώκουσι λεληθότως τὴν πρὸς τὸ ἔθνος ἀποστροφὴν τοῦ πεφωτισμένου εὐρωπαϊκοῦ κόσμου, καὶ διαρρήγνυντες οὕτω τὸν τούτου μετ' ἐκείνου δεσμόν, ὑποσκάπτουσι τὰς βάσεις τοῦ τε παρόντος καὶ τοῦ μέλλοντος.

Τοιαῦτα ὑπ' ὄψιν ἔχοντες, καὶ τὴν ἀλήθειαν ἐκ πολλῶν πηγῶν ἀρυσθέντες ἐνομίσχμεν ὅτι ἐπιφέροντες παρατηρήσεις πινὰς, ὡς συμπλήρωμα, ἐπανορθοῦμεν ἡμαρτημένα, πρὸς τιμὴν τῆς πατρίδος καὶ τῶν ἀγωνισαμένων ἡμιθέων συμπολιτῶν μας.

Ὁ τρόπος καθ' ὃν πολλὰ ἐκ τῶν τῆς παρούσης *Ἱστορίας* ἐκτίθενται, τεκμηριοῖ ὅτι ἐν πολλοῖς ἡ ἀλήθεια θὲν πρωτεύει, διὰ τοῦτο δὲ κατ' ἀντιπαραβολὴν ὁ ἀναγνώστης ἅς ἀναγνώσῃ τὰς ἐφεξῆς ἱστορικὰς σημειώσεις. Ἀλλὰ πρὸ τούτου παρατηροῦμεν ὅτι, ἐκ τοῦ αἰσθήματος τῆς φιλομαθείας ὀρμώμενος ὁ Ἕλληνας, καὶ τ' ἀθάνατα τῶν προγόνων ἡμῶν συγγράμματα διδασκόμενος ἐνεποιοῦν αὐτῷ τὴν πρὸς τὴν Τουρκίαν ἀποστροφὴν, καὶ τὸν ἔρωτα πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τὴν ἐλευθερίαν. Πρωταθληταὶ δὲ τοῦ πνευματικοῦ τούτου ἀγῶνος ὑπῆρξαν αἱ οἰκογένειαι τῶν Μαυροκορδάτων καὶ τῶν Ὑψηλάντων, ἰδίως δὲ ἐκ τῶν τελευταίων ὁ Κωνσταντῖνος, ὅστις πρῶτος συνέλαβε τὴν ἰδέαν τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑλλάδος, διὰ τῶν Ἑλλήνων.

Πλὴν τούτων, οἱ Καπλάναι, Ζωσιμάδαι, Βαρβάκαι, ὁ Λάμπρος Φωτιάδης, ὁ Βούλγαρης, ὁ Βαρδαλάχος, ὁ Δουκάς, ὁ Βενιαμὴν, ὁ Γαζής, ὁ Βάμβας καὶ ὁ Κοραΐς, οἱ μὲν διὰ τοῦ πλούτου, οἱ δὲ διὰ τοῦ λόγου, ἤναψαν τὴν φλόγα τῆς ἐλευθερίας.

Ἡ Ἑλλὰς λοιπὸν, ἕνεκα τῆς κατὰ τὸ 1779 ἐκκραγείσης, κατὰ τῶν Τούρκων ἐπαναστάσεως, καὶ βραδύτερον ἀπὸ τῆς κατὰ τὸ 1797 ὑπὸ τοῦ Θεσσαλοῦ Ῥήγα τοῦ Φερράιου γενομένης συνωμοσίας περιεῖχε στοιχεῖα ἀναγεννήσεως, καὶ ταῦτα ἡ Ἑταιρία τῶν Φιλικῶν, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἐν τῷ Ῥωσικῷ στρατῷ ὑποστρατήγου Α. Ὑψηλάντη συνεδίασε καὶ συνηρμολόγησε.

Ἄλλ' ἐπεὶ δὴ ἡ συνωμοσία ἐπροδῶθη ὑπὸ τῆς Αὐστρίας, καὶ ἐπεὶ πολλοὶ διέτρεχον κίνδυνον ἀπεφασίσθη νὰ γίνῃ ἑναρξίς τῆς ἐπαναστάσεως ἐκ τῶν Ἡγεμονιῶν, ἥτις καὶ ἐκηρύχθη ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ Α. Ὑψηλάντη ἐλθόντος μετ' ἐπιτελείου εἰς Ἰάσιον.

Ἡ πάλῃ μετὰ τῶν Τούρκων ἤρχισε τὴν 1 Μαΐου καὶ τὴν 7 Ἰουνίου ἐν Δραγατσανίῳ. Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι πασίγνωστον καὶ μόνον παρατήρουμεν ὅτι ὁ ἱερὸς Λόχος ἀντεστάθῃ ἡρωϊκῶς, ἀλλὰ μέχρι ἐνὸς ὅλοι ἀπέθανον μαχόμενοι ὡς λέοντες. Ὁ δὲ Ὑψηλάντης καταφυγὼν τὴν 15 Ἰουνίου εἰς τὴν Αὐστριακὴν χώραν ἐφυλακίσθη μέχρι τοῦ 1827, ὅτε ἀπελευθερώθη καὶ ιδιώτης ὦν τὴν 20 Ἰουλίου 1830 ἀπεβίωσεν ἐν Βιέννῃ.

Ἀμέσως μετὰ τὸ ἐν ταῖς Ἡγεμονίαις κίνημα ἐξερράγη ἡ ἐπανάστασις καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Καὶ εἰς μὲν τὴν Πελοπόννησον ἤρξατο τὴν 25 Μαρτίου, εἰς τὰς ναυτικὰς νήσους περὶ τὴν 30 τοῦ ιδίου, ἐκτὸς τῆς Ὑδρας ἥτις ἀνέβαλε μέχρι τῆς 15 Ἀπριλίου, εἰς τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα τὴν 25 Ἀπριλίου, καὶ εἰς τὴν Κρήτην τὴν 7 Ἰουνίου. Μετὰ τὴν προεισαγωγὴν ταύτην ἀρχόμεθα τῶν σημειώσεων.

1) « Κατὰ τὸ ἡμερολόγιον τοῦ Ι. Τομπάζη. Τὴν 25 Μαΐου 1821 ἡμέραν Τετάρτην, συνῆλθον τινὲς πλοίαρχοι εἰς τὸ πλοῖόν μου, πρὸς διάταξιν, περὶ ἀποστολῆς νέου πυρπολικοῦ. Ὁ ναύαρχος τῶν Ψαρῶν Ν. Ἀποστόλης ἔπεμψεν ἐπὶ

»τούτῳ εἰς Ψαρά, ἵνα μεταφέρωσι τὰ ἐκεῖ ἔτοιμα πυρπολικά.
 »Τὴν δὲ 26 ἡμέραν Πέμπτην εἰς τὰς 7 1/2 ὥρας, ἦλθεν ἐκ
 »Ψαρῶν ἐν πυρπολικόν, δηλονότι τὸ τοῦ Γ. Καλαφάτη, τὸ δὲ
 »τοῦ γέροντος Γιαννίτζη ἔφθασε μίαν ἡμέραν μετὰ τὴν τοῦ δι-
 »κρότου πυρπόλησιν.»

Ταῦτα μαρτυρεῖ καὶ ὁ ναύαρχος Σπετζῶν Ν. Ῥάπτης μετὰ
 τῶν Α. Π. Χ. Ἀναργύρου καὶ Ι. Σωτηριάδου. — Καὶ γνωστὸν
 ὑπάρχει ὅτι ἀντὶ 40 χιλ. γροσίων δι' ὁμολόγου ὑπογεγραμμέ-
 νου παρ' ὅλων τῶν πλοιάρχων· πρῶτος ὁ Ἰωάννης Θεοδόση προ-
 σέφερε τὸ πλοῖόν του.

Ἰδοὺ τὸ ἀποδεικτικόν. — «Ἡμεῖς οἱ καπετάνοι τῆς Ὑδρας,
 »Σπετζῶν καὶ Ψαρῶν βεβαιόνομεν ὅτι ἐλάβομεν τὸ καράβι
 »τοῦ Γιάννη Θεοδόση μετὰ τὴν θέλησιν τοῦ Καπετὰν Γιάννη Θεο-
 »δόση διὰ νὰ τὸ κάμωμεν μπουρλύτο, διὰ νὰ κάψωμεν τὸ Ντε-
 »λίνι, καὶ ὑποσχόμεθα νὰ τοῦ δώσωμεν διὰ τὴν τιμὴν του 40
 »χιλ. γρόσια, διὸ καὶ δίδομεν τὸ παρὸν εἰς χεῖρας ὑπογεγραμ-
 »μένον ἀπὸ ὅλους τοὺς καπετανέους, καὶ ἔστω εἰς ἔνδειξιν.
 »1821 Μαΐου 24 ἐν τῷ ἑλλήν. στόλῳ εἰς Μιτυλλήνην.

Γιακουμάκης Τομπάζης.

Ν. Χ. Δ. Κοτζιάς.

Ἀναστ. Τζαμαδός.

Ν. Ἀργύρης.

Ἰωάννης Βουλγαρης.

Θ. Μπότασης.

Κ. Α. Λαλεχός.

Γ. Χ. Ἀνδρέου.

Ν. Ἀποστόλης.

Ἀργ. Ἀραγνώστου.

Ἰω. Καλάρης.

Θ. Λαζάρου.

Κ. Α. Λαλεχός

2) (Τὸ ἐχθρικὸν δίκροτον λοξοδρομοῦν περὶ τὸ ἀκροτή-
 ριον Σίγρι ἐπροσπάθει νὰ ἐνωθῇ μετὰ τοῦ λοιποῦ μέρους
 τοῦ Ὀθωμανικοῦ στόλου).

Δὲν εἶναι ὀρθὰ ταῦτα, διότι τοῦ Τουρκικοῦ στόλου ἐλλιμε-
 νισμένου ὄντος, ἐν Μοσχονησίῳ, ἀδύνατον νὰ συμβῇ τοῦτο.
 Ἐπίσης δὲν εἶναι ἀληθές ὅτι πρῶτος ὁ Λαλεχός ἀντήλλαξε
 κανονοβολισμούς, διότι τοῦτο ἔπραξεν ὁ Ζάκας.

3) Ὁ Παττατοῦκος ἦτο Γραμματεὺς τοῦ Ν. Ἀποστόλη. Τὸ ἐν Ἐρεσσῷ δὲ κατασκευασθὲν πυρπολικὸν παρὰ τοῦ Ι. Κ. Παττατούκου διεύθυνεν ὁ Γ. Θεοχάρης, καὶ οὐχὶ ὁ Α. Πιπίνος.

4) Τὴν κατὰ τὴν 7 Ἰουνίου ἐν Ἐρεσσῷ, τοῦ δικρότου ἐκ 74 κανονίων πυρπόλησιν ὁ Ψαριανὸς Παπ. Νικολῆς ἔκαμεν. Κατὰ δὲ τὸ ναυτολόγιον τοῦ Δ. Παππανικολῆ ὅ,τε Πιπίνος καὶ Ψευδοπαττατοῦκος Ἰω. Ἀθανασίου ἦσαν ναῦται ἐπὶ τοῦ πυρπολικοῦ τοῦ Δ. Παππανικολῆ.

5) Ὁ Ἰω. Ἀθανασίου Ῥώσσοις, δὲν εἶναι ὁ αὐτὸς καὶ Ἰω. Παττατοῦκος, ὡς ἀπέδειξαν αἱ πράξεις τοῦ αἰοδίου Κυβερνήτου, καὶ ἐφεξῆς ἡ Βασιλεῖα τοῦ Ὁθωνος. (ὅρα διαταγ. 25 7βρίου 1836).

6) Εἶναι πασίγνωστον ὅτι τὰ πυρπολικά, οὔτε κανόνια εἶχον, οὔτε πλείους τῶν 25 ἀνδρῶν. Τὰ πυρπολικά δὲ ταῦτα παρεῖχον τὴν νίκην καὶ τὴν σωτηρίαν τῷ στόλῳ, ὡς ἐν Ἐρεσσῷ, ἐν Χίῳ, ἐν Τενέδῳ, ἐν Τρικέροις, ἐν Σάμῳ, ἐν Γέροντι, ἐν Καφηρεῖ, καὶ δίκαιον εἶχεν ὁ ἀντιναύχρχος Σχχτούρης γράφων «τὰ μπουρλότα μας, εἶναι τὸ μεγαλύτερον ἄρμα μας κατὰ τοῦ ἐχθροῦ.» Καὶ τῶντι τὰ μὲν πολεμικὰ μόλις ἠδύναντο νὰ ἀντιπαραταχθῶσι πρὸς τὰ τῶν ἐχθρῶν βρίκια, τὰ δὲ πυρπολικά καὶ τὰ μέγιστα ἔτρεπον εἰς φυγὴν, παρέχοντα οὕτω θάρρος καὶ νίκην τοῖς Ἑλλήσιν. Τὰ πολεμικὰ συνώδευον τὰ πυρπολικά, παρελάμβανον τὰς λέμβους αὐτῶν, ἅμα πυρπολουμένων, καὶ ἀνεκρούφίζον τοὺς πυρπολιστάς ἐκ τῶν κόπων. Τὰ πυρπολικά ἔπραττον πολλάκις αὐτογνωμόνως.

7) Τὰ ἐν Χίῳ καὶ ἐν Τενέδῳ καὶ Τσεσμέ καὶ ἀλλαχοῦ ἀξιόθαύμαστα ἔργα τοῦ κ. Κανάρη δὲν ἱστοροῦνται. Μόνον οἱ αὐτόπται κρίνουσιν ἀπταίστως. Καὶ ὅμως χάριν τῶν νεωτέρων λέγομεν ὅτι ὁ Κανάρης τὴν ναυαρχίδα ἐκ τῶν διακριτικῶν σημείων, καὶ τινος ἀερολίθου ὑπὲρ τὸν πρωραῖον ἰστὸν αὐτῆς σβεσθέντος γνωρίσας, καὶ τὰ πανία του γεμίσας ἐπὶ τὴν πρῶραν αὐτῆς ἔπεσε, καὶ περιπλεχθεὶς ἐν αὐτῇ ἔμενεν ἐπὶ τοῦ πυρπο-

λικού του, μετὰ τοῦ πλείστου τῶν συντρόφων του ἑωσοῦ τὸ πῦρ αὐτῇ μετεδόθη, καὶ ἀπελθὼν ἐπὶ τῆς λέμβου του συνελήφθη ὑπὸ σχοινίου τῆς ἀποβάθρας τῆς ναυρχίδος, ὑπὸ τὴν τρόπιν, καὶ δὲν προῦχώρει, καὶ οὕτω ἐβλήθη εἰς διπλοῦν κίνδυνον τὸν τοῦ νὰ βυθισθῇ, καὶ τὸν τοῦ νὰ φανευθῇ ὑπὸ τῶν τουφεκίων τῆς ναυρχίδος, καὶ τῶν ἄλλων φρεγατῶν καὶ τοῦ φρουρίου. Τὰ δὲ πολεμικὰ πλοῖα ἐφύλαττον τὰ μὲν δυο ψαριανά ὁ Ν. Γιαννίτζης, καὶ ὁ Γ. Κουτζοῦκος (Δομεστίνης) ἐν τῷ βορείῳ, τὰ δὲ δύο ὑδραῖα ὁ Ἐλευθέριος Ῥαφαήλ καὶ ὁ Ι. Ζάκας.

8) Κατὰ τὰς ἀπὸ 22 καὶ 25 Φεβρουαρίου 1862 τῶν ναυάρχων ἐκθέσεις πρὸς τὴν διοίκησιν, πρὸ τῆς ἐν Πάτραις ναυμαχίας, οἱ Κ. Χ. Γ. Κοτζιάς καὶ Ἰω. Μάκρας πρὸς τὴν φρεγάταν ναυμαχίσαντες κατέβριψαν τὴν Κοντραμετζάνα αὐτῆς. Ἐνταῦθα σημειωτέον ὅτι ὁ Ν. Ἀποστόλης, Α. Γιαννίτζης, Ἐμ. Τομπάζης, Γ. Σαχτούρης, Γκίκας Ν. Θεοδωράκης (ὀνομαζόμενος ψεύστης) Α. Γ. Κριεζῆς ἀντέκρουσαν τὰ τουρκικὰ κανονοβολοῦντα αὐτούς.

9) Ἡ πυρπόλησις τῆς ἐν Χίῳ ναυρχίδος ὑπὸ τοῦ Κανάρη, τῇ συνδρομῇ τοῦ ὑδραῖου Πιπίνου κατὰ τὴν 4 Ἰουνίου 1822 παραίτιος ἐγένετο τῆς σωτηρίας τῆς ὅλης Ἑλλάδος.

10) Ἐν τῇ κατὰ τὸ Ἀρτεμῆσιον ναυμαχίᾳ, ὁ Κανάρης καὶ ὁ Νικόδημος τὸν ὅλον στόλον εἰς φυγὴν τρέψαντες, κατεσκεύασαν τὴν νίκην εἰς τὸν ἑλλ. στόλον.

11) Ὡς πρὸς τὴν καταστροφὴν τῶν Ψαρῶν ἀνγκαῖον θεωροῦμεν νὰ προσθέσωμεν ὅτι οἱ πρόκριτοι σωτήριον φρονοῦντες τὴν ἑκπλευσιν τοῦ στόλου ἔγραψαν πρὸς τὴν διοίκησιν περὶ τῶν κατὰ τῆς Κάσσου καὶ Ψαρῶν τεκτενομένων, καὶ ἐγνωμάτευον ὅτι ἡ ἑκπλευσις ἠδύνατο νὰ ματαιώσῃ τοὺς σκοπούς· ὅτι δὲ τοῦτο ἀληθὲς εἶναι ἐξάγεται ἐκ τοῦ ἀπὸ 21 Ἀπριλίου 1824 ἐγγράφου τοῦ ἐκτελεστικοῦ. «Βλέπομεν (ἔγραφεν) τὴν προτροπὴν τοῦ σώματός σας διὰ νὰ ἐτοιμάσωμεν τὰ πλοῖα μας· μετὰ τὸν πόνον ὅμως τῆς ψυχῆς μας σὰς λέγομεν ὅτι μέρος μὲν ἐταιμάς,

»ζονται, μέρος δὲ εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐτοιμασθοῦν, καθὼς καὶ ἀδύ-
 »νατον εἶναι τὸ κίνημα τεῦ στόλου μας, χωρὶς πρότερον νὰ ἔλ-
 »θωσιν ἐνταῦθα τὰ χρήματα. Δὲν ἀγνοοῦμεν τὰς ἐτοιμασίας τοῦ
 »ἐχθροῦ, καὶ δὲν μᾶς λανθάνει ἡ ἀνάγκη διὰ νὰ τὸν ἀπαντή-
 »σωμεν καὶ ματαιώσωμεν ἐν καιρῷ τοὺς σκοποὺς του. Διὰ τοῦ-
 »το παρακαλοῦμεν τὴν Σ. Διοίκησιν νὰ κάμῃ πάντα τρόπον
 »διὰ νὰ στείλῃ ὅσον τάχιον νὰ παραλάβῃ χρήματα (τοῦ δα-
 »νείου) καὶ νὰ πέμψῃ ἐνταῦθα τὰ ἀναγκαῖα εἰς τὴν διωρισμέ-
 νην ἐκστρατεῖαν. (Ὁρα Φάκελ. Βουλ. 2496).

42) Ἡ Κάσσος ἔπεσε μεταξὺ τῆς 25=27 Μαΐου ἢ κατ'
 ἄλλους τὴν 6 Ἰουνίου ὑπὸ τὸν Χουσεῖμ Βέην. Τὰ πρὸς βοήθειάν
 της πλοῖα ἀπῆλθον τὴν 16 Ἰουνίου.

43) Οἱ Ψαριανοὶ ὑπὸ τῆς Διοικήσεως ἐγκαταλειφθέντες, ἥτις
 τὰς μεγάλας τοῦ Σουλτάνου ἐτοιμασίας ἐγνώριζεν, ἀπεφάσισαν
 νὰ ἀναλάβωσι τὸν ἀγῶνα μόνοι, ἐλπίζοντες ὅτι καὶ καταστρε-
 φόμενοι, ἡ Ἑλλάς σώζεται· ὁ ὑπ' ἀριθ. 2525 φάκελος τοῦ
 ὑπουργείου τῶν Ναυτικῶν καὶ διάφοραι ἐπιστολαὶ Ὑδρας καὶ
 Σπετσῶν πρὸς τὴν ἐπιτροπὴν τῶν Ψαριανῶν, μαρτυροῦσι τὸ ἀ-
 ληθές τοῦ λόγου μας. (Ὁρα Φάκελον 2499 Βουλευτικοῦ.) Ἐν-
 ταῦθα παραθέτομεν πρὸς συμπλήρωσιν πλήρες κεφάλαιον ἱστο-
 ρικοῦ τινὸς ἔχον οὕτω. «Ὁ Σουλτάνος καὶ Μεχμέτ Ἀλῆς ἐσκέ-
 »φθησαν ἤδη ὅτι διὰ νὰ δυνηθῶσι νὰ καταβάλωσι τὴν ἐπανά-
 »στασιν ἐν Πελοποννήσῳ, ἔπρεπεν ἀναγκαίως νὰ καταστρέψω-
 »σι προηγουμένως τὴν Σάμον καὶ τὰς ναυτικὰς νήσους. Γενομέ-
 »νου τούτου γνωστοῦ, ἡ νῆσος τῶν Ψαρῶν, ἥτις ἦτο τὸ κάρφος
 »τῶν ὀφθαλμῶν τῶν τούρκων ἡτοιμάσθη μόνη, ὡς μὴ λαβοῦσα
 »ἐξώθεν καμμίαν βοήθειαν νὰ δεχθῇ τὴν προσβολήν. Ἐκτὸς δὲ
 »τῆς ἄλλης πολεμικῆς παρασκευῆς εἶχε καὶ 3000 στρατιώτας
 »θετταλομακεδόνας. Ἐσφαλαν δὲ μεγάλως οἱ ψαριανοὶ ἀφαιρέ-
 »σαντες τὰ πηδάλια τῶν πλοίων των διότι παρέλυσαν τοιοῦτο-
 »τρόπως τὴν κυριωτέραν αὐτῶν δύναμιν ἥτις ἠδύνατο νὰ χρη-
 »σιμεύσῃ κατὰ τῶν ἐχθρῶν καὶ πρὸς σωτηρίαν τῶν ἐν τῇ νήσῳ,

ἐν καιρῷ ἀνάγκης. Ἐπραξαν δὲ τοῦτο διὰ ν' ἀρθῇ ἀπὸ τοῦς στρατιώτας πᾶσα ὑποψία φυγῆς τῶν ψαριανῶν διὰ τῶν πλοίων των. Τὴν 19 Ἰουνίου λοιπὸν ὁ Βυζαντινὸς στόλος, ἰσχυρότερος παρὰ ποτε ἐνεφανίσθη ὑπὸ τὸν Χοσρὲφ Πασᾶν ἐνώπιον τῶν Ψαρῶν, καὶ ἤρχισε τρομερὸν πυροβολισμὸν κατὰ τῆς πόλεως· ἐνῷ δὲ ἀπασχόλει τοὺς ἐν τῇ πόλει διὰ πυκνοῦ πυροβολισμοῦ, ἠδυνήθη ν' ἀποβιάσῃ εἰς ἄλλα δυσφύλακτα μέρη τῆς νήσου στρατεύματα, τὰ ὅποια τρέξαντα πρὸς τὴν πόλιν ἐφάνησαν ἐξαίφνης ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων τῶν ὑπερκειμένων εἰς τὰ ὀπισθεν τῆς πόλεως, ἡ δὲ ἐμφάνησίς των διέσπειρε πανικὸν φόβον, γυναῖκες μετὰ παιδῶν ἐπιπτον καὶ ἐπνίγοντο εἰς τὴν θάλασσαν διὰ νὰ μὴ ἐμπέσωσιν εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν, λέμβοι ἐβυθίζοντο ὑπὸ τὸ βάρος τῶν ἐπιβατῶν, καὶ πλοῖον κινδυνεῦον νὰ συλληφθῇ ἐκὰν αὐτανδρὸν διὰ ν' ἀποφύγῃ τὴν αἰχμαλωσίαν. Δέκα ἐννέα μόνον πλοῖα τὰ ὅποια ἔτυχον νὰ ἔχωσι τὰ πηδάλιά των ἠδυνήθησαν νὰ σωθῶσι μετ' ἄλλων μικρῶν, πλήρη ἐπιβατῶν. Οἱ ἐν τῷ παλαιοφρουρίῳ ὅμως Ἕλληνες ἀντεῖχον, καὶ ἂν καὶ ἐπετέθησαν οἱ τούρκοι ἀπεκρούσθησαν πάντοτε μετὰ μεγίστης ζημίας. Τέλος στερούμενοι τροφῶν, καὶ μάλιστα ὕδατος ἀφοῦ ἐξετέλεσαν τὰ χριστιανικὰ χρέη των, προσεκάλεσαν τοὺς τούρκους τὴν τρίτην ἡμέραν διὰ νὰ παραδοθῶσι δῆθεν, ἅμα δ' ἐφθασαν οἱ τούρκοι, οἱ Ἕλληνες βαλόντες πῦρ εἰς τὴν πυρίτιδα ἀνετινάχθησαν εἰς τὸν ἀέρα μετὰ δυσχιλίῶν τούρκων.

Κατὰ τὴν καταστροφὴν τῶν Ψαρῶν ἐφονεύθησαν καὶ αἰχμαλωτεύθησαν ὑπὲρ τὰς 15 χιλιάδας ψυχῶν, ἐξ ὧν 3,500 ἦσαν Ψαριανοί· συνελήφθησαν δὲ καὶ ἀπήχθησαν παρὰ τοῦ ἐχθροῦ ὑπὲρ τὰ 100 ψαριανὰ πλοῖα. Ἡ δὲ ζημία τῶν τούρκων ὑπολογίζεται εἰς 7 χιλιάδας. Ποῖος λοιπὸν δὲν ἐθρήνησε τὴν πτῶσιν τῆς ἡρωϊκῆς ἐκείνης νήσου; Καὶ λαοὶ καὶ ἡγεμόνες. Ἡ Ἑλλάς ἐθεώρησεν αὐτὴν κοινὴν συμφοράν. Τὸν λόγον περαίνοντες περὶ Ψαρῶν, ἄξιον φρονοῦμεν νὰ σημειώσωμεν ὅτι ἡ Ἀγγελικὴ Τσακάλη διεξέυξε τὸν ἄνδρα τῆς Ν. Παππαδημητράκη διότι

εἰς τὴν κατὰ τῆς Χίου ἐκστρατείαν, ὑπὸ τὸν Κανάρην, ἀπέδρακ ἐκ τοῦ πυρπολικοῦ ὑπὸ φόβου καταληφθεῖς. Ἀλλὰ τὰ ἔργα τῶν Ψαρῶν (ὄρα Φάκ. ὑπουργ. Ἔσωτ. 3388 ἀπὸ 25 Μαΐου 1822) ἀπεθανάτισαν οἱ περιώνυμοι τῆς Εὐρώπης ποιηταὶ καὶ λογογράφοι καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν ἐξησφάλισαν ἐν φρουρίοις ἀπορθητοῖς, ὁ πατὴρ τῆς Βαυαρίας Λουδοβίκος, ὁ Βερανζέρης, ὁ Βίκτωρ Οὐγὼ καὶ ἄλλοι ἄνδρες.

14) Τὴν 28 Αὐγούστου ἐνωρμισμένου τοῦ ἑλλ. στόλου ἐν Γέροντι, ἡκροβολίσθησαν, κατὰ τὴν Λέρον αἱ προφυλακίδες τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ τουρκικοῦ στόλου. Τότε οἱ ναύαρχοι τῶν τριῶν νήσων Α. Μιαούλης, Γ. Ἀνδρεῦτζος καὶ Ν. Ἀποστόλης συνῆλθον εἰς τὸ πλοῖον τοῦ πρώτου καὶ συσκεψάμενοι ἀπεφάσισαν νὰ μείνωσιν ἐνωρμισμένοι μέχρις οὗ πνεύσῃ ὁ ἀπόγαιος ἄνεμος. Διαληθείσης τῆς συνεδριάσεως ὁ τῶν Ψαρῶν ναύαρχος ἀνεκοίνωσεν εἰς τὰ πλοῖά του τὴν ἀπόφασιν. Πλὴν μετ' ὀλίγον εἰδοποιήθη ὅτι οἱ συνάδελφοι Ὑδρας καὶ Σπετσῶν ὕψωσαν σήματα ἀναχωρήσεως. Τοῦτο δυσηρέστησεν αὐτὸν, ἀλλὰ τὴν 29 τοῦ Ἰουλίου μὴνὸς ἡμέραν Παρασκευὴν ἅμα τῷ ἡλίῳ ἀνίσχοντι ἐφάνη ὁ τουρκικὸς στόλος ἐκ Τσαταλίων θέτων ὑπὲρ νημέα 15 ἢ 16 πλοῖα σὺν τῷ Μιοούλῃ καὶ Σαχτούρῃ πρὸς τὸν μυχὸν Γέροντος εὐρισκόμενα. Τότε ὁ ναύαρχος Ψαρῶν διέταξε τὰ πυρπολικά Παππανικολῇ καὶ Νικοδήμῳ ἵνα ποδίσωσι κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Οὗτοι δὲ ὤρμησαν κατὰ τοῦ κέντρου, καὶ οὕτω ὁ τουρκικὸς στόλος ἐπῆρε ποδιστὰ τὴν στροφὴν του καὶ διευθύνθη εἰς Λέρον.

15) Πρὸς πίστῳσιν τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Παππανικολῇ καὶ Νικοδήμου ὁ ναύαρχος τῶν Ψαρῶν ἐξέδoto τὰ ἐφεξῆς ἔγγραφα ἀπὸ 30 Αὐγ. 1824 ἐν Σάμῳ καὶ 20 Σεβρίου 1824 ἐν Σύρῳ.

α Ὁ ἡμέτερος πατριώτης Δ. Παππανικολῆς καπιτάνιος τοῦ πυρπολικοῦ, τὸ ὅποῖον ἡ ἐπιτροπὴ τῶν πατριωτῶν μας παρέδωκεν εἰς αὐτὸν νὰ τὸ μεταχειρισθῇ πρὸς πυρπόλησιν τῶν πολεμικῶν τοῦ ἐχθροῦ, καθὼς καὶ εἰς τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ἐπαναστά-

σεως μετεχειρίσθη ἐν εὐτυχῶς εἰς τὸ ἐν Ἑρεσσῷ καυθὲν βασέλου συμπλέων ἤδη μὲ τὸν στόλον μας ἔδειξεν ἀνδρίαν ἀνέκφραστον εἰς τὴν κατὰ τὰς 24 Αὐγούστου γενομένην ναυμαχίαν ἀναμέσον Κῶ καὶ Πιτέζης, ἔνθα μὲ τοὺς συντρόφους του πυρπολιστὰς ἀψηφῶν τὰς συνεχῶς κατ' αὐτοῦ ῥιπτομένας σφαῖρας ὥρμησε καὶ χαλάσας τὴν τάξιν τῶν ἐχθρῶν τοὺς ἔτρεψεν εἰς φυγὴν, καὶ ἐπέστρεψε φέρων τὸ πυρπολικόν του ζημιωμένον ὅμως.

Μὲ τὴν συνήθη του ἀκράτητον ὁρμὴν ἐπέπλευσε μὲ τὸν σύντροφόν του πυρπολιστὴν εἰς τὴν περὶ τὰς 29 γενομένην ναυμαχίαν κατὰ τῶν τακτικῶς ἐπιπλεόντων Τούρκων καὶ ἀδιακόπως πυροβολούντων, ἐχάλασε τὴν τάξιν των, τρέψας αὐτοὺς εἰς φυγὴν, καὶ διασώσας πολλὰ τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων κάτωθεν κινδυνεούντων, ἢ μᾶλλον ἀρπάξας τὴν παντελῇ πρὸς τοὺς Ἑλληνας νίκην ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν Τούρκων.

Ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ κατεχάλασαν αἱ ἐχθρικαὶ σφαῖραι καὶ τὸ ἐμισοβούλησαν ἀναγκάσθη νὰ τὸ καύσῃ ἀνωφελῶς. Ὅθεν πρὸς ἐνδειξιν τῆς μεγάλης γενναιότητος καὶ ἐμπειρίας τοῦ Δ. Παπα-νικολῆ δίδομεν τὸ παρὸν ἀποδεικτικὸν εἰς χεῖράς του.

Ἐν Σάμῳ τῇ 30 Αὐγούστου 1864.

Ὁ ναύαρχος τῶν Ψαρῶν

N. ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ.

2) «Ὁ γενναϊότατος Κ. Νικόδημος, ἀνὴρ ἀποδεδειγμένης ἀνδρίας καὶ πολεμικῆς ἐμπειρίας, ὡς πάντοτε εἰς τὰς ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἀποστασίας μας μέχρι τοῦδε ἐφάνη ναυμαχίας καὶ ἤδη συμπλέων μὲ τὸν στόλον μας καὶ γενναίως ἀγωνισθεὶς εἰς τὴν Κῶ, ἔνθα ἐδίωκεν εἰς ἱκανὸν διάστημα τὸν στολάρχην τοῦ τυράννου καὶ ἄλλους, ἀγωνισθεὶς προσέτι μὲ παρομοίαν γενναιότητα εἰς τὴν ἔξω τοῦ κόλπου τῆς Μανταλιᾶς γενομένην ναυμαχίαν, (29 Αὐγούστου) ἔνθα ἐβοήθησεν ὅχι ὀλίγον, τρέψας ὅλην τὴν ὑπεράνemon τάξιν τῶν ἐχθρῶν, διεφυλάττετο νὰ ἀγωνισθῇ καὶ εἰς ἄλλην νυμαχίαν μὲ τὸ πυρπολικόν του, εἰς τὴν 24 τοῦ τρέχοντος γε-

νομένην ναυμαχίαν ἔξω τῆς Καλλονῆς, ἔνθα περὶ τὰς 10 ὥρας τῆς νυκτὸς ἔκαυσε μίαν κορβέταν ἐχθρικήν κανονίων 13 τοῦ Μαχ-μεταλῆ· διὰ τοῦτο δίδομεν τὸ παρὸν ἀποδεικτικὸν εἰς χεῖράς του ὑπογεγραμμένον παρ' ἡμῶν.

Ἐν Σύρῳ τῇ 20 Σεπτεμβρίου 1824.

Ὁ ναύαρχος τῶν Ψαρῶν

N. ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ 1).

16) Ὁ Κανάρης βλέπων κατὰ πᾶσαν νύκτα τὰ ἑλλ. πλοῖα δι' ἔλλειψιν τροφῶν, ἴτως καὶ δι' ἄλλους λόγους ἀναχωροῦντα, τὸν δὲ τουρκικὸν ἐν μεγίστῃ τάξει εἰς Ἑλλάδα ἀνερχόμενον καὶ διανοούμενος τί ποιῶν, ἠδύνατο πρὸς ματαίωσιν τῆς εἰς Ἑλλάδα αὐτοῦ ἀνόδου νὰ συντελέσῃ, ἀπεφάσισε νὰ ἐπιχειρίσῃ τί κατ' αὐτοῦ διὰ νυκτὸς. Ἐλθὼν δὲ πρὸς τὸν Μικρούλην ἀνεκοίνωσε αὐτῷ τὴν ἀπόφασίν του ταύτην· βλέπων ὅμως ὅτι οὗτος ἠπόρει, καὶ τὸ ἐπιχειρήμα ἐθεώρει ἀδύνατον εἶπε πρὸς αὐτὸν ὅτι ἐγὼ θὰ ἐπιχειρήσω κατ' αὐτοῦ, ἂν συναινῇ ὁ Λεμπέσης νὰ μὲ ἀκολουθήσῃ, εἰδεμὴ πάλιν θὰ σκεφθῶ. Ἐλθὼν δὲ πρὸς αὐτὸν, τὸν ἠρώτησεν ἂν συναινῇ, ὁ δὲ Λεμπέσης συγκατένευσε μετὰ χαρᾶς, καὶ οὕτω τὴν 23 Ἰουλίου διευθύνθησαν ἀμφότεροι πρὸς τὸν τουρκικὸν στόλον, ὁ μὲν Κανάρης προπορευόμενος ὁ δὲ Λεμπέσης ἀκολουθῶν. Περὶ δὲ λύχνων ἀφᾶς, πλησιάσας ὁ Κανάρης τὸν τουρκικὸν στόλον μέχρι βολῆς κανονίου καὶ παρατηρήσας ὅτι ἐκ τῶν τριῶν τάξεων τοῦ τουρκικοῦ στόλου, ὁ Ἰμπραϊμης, ἐν τῷ κέντρῳ ἐπὶ τινος δικρότου, ὥς ἐκ τῆς κατασκευῆς διακρινομένου, ἐφρουρεῖτο ὑπὸ δύο φρεγατῶν ὀπισθεν καὶ δύο ἔμπροσθεν, ὥρμησε πρῶτον ἐναντίον τῆς ὀπισθεν πρώτης φρεγάτας, καὶ τὸν σφοδρὸν αὐτῆς κανονοβολισμόν θαρράλέως ὑπέστη, εἴτα δὲ πρὸς τὴν δευτέραν κανονοβολήσασαν καὶ ταύτην ἀλλ' ὑποχώρησασαν, τέλος δὲ πρὸς τὴν Ἰμπραϊμην, ὅστις αὐ-

1) Ἰδ. ἀριθ. φακέλλου 2512 τοῦ Ἰπουργείου τῶν Ναυτικῶν.

ξήσας τὰ πανιὰ δὲν κατελήφθη ὑπ' αὐτοῦ· κατεπτοήθη ὁμως τοσοῦτον ὑπὸ τῆς ἀπαύστου προσβολῆς τοῦ Κανάρη, ὥστε βλέπων μάλιστα τὴν τοῦ τουρκικοῦ στόλου ἀταξίαν καὶ τὴν τρικυμίαν αὔξουσιν καὶ ὑπολαμβάνων τὴν τῶν πλοίων ἀπουσίαν στρατήγημα, ἠναγκάσθη νὰ δώσῃ σημεῖον γενικῆς φυγῆς, καὶ οὕτω τινὰ τούτων κατέφυγον εἰς Ῥόδον, τινὰ δὲ εἰς Ἀλεξάνδρειαν, καὶ τὰ πλεῖστα εἰς Μαρμαρί. Μετὰ τὸν διασκορπισμὸν τοῦ τουρκικοῦ στόλου ἔργον τὸ ὅποιον ὁ Μιαούλης θαυμάσας δικαίως τῷ Κανάρη, ἀπέδωκεν προστιθέμεθα ὅτι οἱ Ψαριανοὶ ὡς συνέλαβον τὴν ιδέαν νὰ κατασκευάσωσι πυρπολικά καὶ δι' αὐτῶν νὰ πολεμήσωσι τὸν ἐχθρὸν, οὕτω συνέλαβον ἐξ ἀρχῆς τὴν ιδέαν νὰ πράττωσι τολμηρὰς ἐπιχειρήσεις πρὸς πυρπόλησιν τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, καὶ ταύτην τὴν ιδέαν τῆς ἐν τοῖς ναυστάθμοις καὶ ἐν αὐτῇ ἔτι τῇ Κωνσταντινουπόλει καὶ Ἀλεξανδρείᾳ πυρπολήσεως τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου ἔχοντα ὅλα τὰ Ψαρὰ διενεοῦντο καὶ συνδιελέγοντο πάντοτε περὶ τῶν μέσων. Τοιαῦτα λοιπὸν ἐξ ἀρχῆς καὶ πάντοτε οἱ Ψαριανοὶ διανοοῦμενοι καὶ περὶ τούτων συνδιαλεγόμενοι ἐπεχείρισαν τὴν εἰς Ἱμπριζὲ ἐκστρατείαν καὶ κυριεύσαντες τὸ φρούριον καὶ τὸ ἀπέναντι κανονοστάσιον ἔλαβον 21 κανόνια, δι' ὧν ὠχύρωσαν τὴν νῆσόν των, τὴν εἰς Ἑλλάσποντον εἰσπλευσιν κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ἐπαναστάσεως πρὸς πυρπόλησιν τοῦ ἐκεῖ προσωρμισμένου στόλου, τὴν ἐν Χίῳ καὶ Τενέδῳ τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου πυρπόλησιν καὶ τὴν ἐν Φώκαις καὶ ἄλλοις μέρεσιν. Ὅτε δὲ ὁ Κανάρης τὴν ἐν Χίῳ ναυαρχίδα ἐπυρπόλησεν, ἔχων καὶ ὁ γέρον Γιαννίτζης, θεῖος τοῦ Κανάρη, τὴν αὐτὴν τῆς πατρίδος του ιδέαν ἠρώτησε τοὺς συγχαίροντας αὐτὸν ἂν ὁ ἀνέψιός του ἐν μόνον πλοῖον ἔκαυσεν δεικνύων τὸν δάκτυλον ἢ ὅλον τὸν στόλον· μαθὼν δὲ ὅτι ἐν μόνον, εἶπε τὴν κεφαλὴν του κινῶν ὅτι οὐδὲν κατώρθωσε· διότι ὁ Σουλτάνος ὁκτῶ ναυστάθμους ἔχων δύναται κατ' ἔτος τοιαῦτα πλοῖα νὰ ἔχῃ ὁκτώ.

Ὁ δὲ Κανάρης ὢν ἐκ τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἐθεώρουν

τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ Ἀλεξανδρεῖα ἐμπρησμόν τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου καὶ δυνατὸν καὶ κατορθωτὸν, καὶ μετὰ παρέλυσιν οὐκ ὀλίγου χρόνου ἀνερευνῶν τοὺς λόγους τοῦ θεῖου του ἐνόησεν ὅτι δὲν πρέπει πλέον νὰ ζητῇ νὰ καίῃ ἐν, ἀλλὰ πολλά, καὶ, εἰ δυνατὸν, σύμπαντα τὸν στόλον· τὴν ιδέαν δὲ ταύτην συλλαβὼν οὐδόλως ἤγεν ἡσυχίαν, ἀλλὰ διανοεῖτο περὶ τῶν μέσων τῆς πραγματοποιήσεως αὐτῆς.

Φοβούμενος ὅμως ὅτι καίῳν τυχὸν μετὰ τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου καὶ Εὐρωπαϊκὰ πλοῖα δύναται νὰ προκαλέσῃ πόλεμον Εὐρωπαϊκῆς τινος δυνάμεως κατὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀντὶ καλοῦ νὰ φέρῃ κακὸν ἀπέιχε τοιοῦτου τινὸς ἐπιχειρήματος.

Ὑπὸ τοιαύτης ὅμως ιδέας πάντοτε ὠθούμενος καὶ θηρεύων τὴν λύσιν τῶν ἐπιπροσθουσῶν ἀποριῶν ἀνεκείνου τὸ ζήτημα τοῦτο τῷ μεγάλῳ φιλέλληνι καὶ φίλῳ τοῦ Ἀμιλτῶνι, ὅστις ὅμως ἀκούων πάντοτε τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀπῆντα πρὸς αὐτὸν ὅτι τοῦτο εἶναι ἀδύνατον. Τέλος δὲ μεταβὰς ὁ Κανάρης ἐξ μῆνας περίπου πρὸ τῆς εἰς Ἀλεξανδρείαν ἐπιχειρήσεως εἰς Σπέτσας πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν φίλων του προσεκλήθη εἰς τὸ πρόγευμα ὑπὸ τοῦ Ἀμιλτῶνος, ὅστις ἐλθὼν ἐκείσε τὴν ὑστεραίαν τῆς τοῦ Κανάρη ἀφίξεως ἔμαθεν ὅτι ἦτο ἐκεῖ ὁ Κανάρης.

Ἐλθὼν δὲ ὁ Κανάρης πρὸς αὐτὸν καὶ πάλιν περὶ τοῦ αὐτοῦ ζητήματος ὁμιλῶν ἐζήτει τὴν λύσιν τούτου παρ' αὐτοῦ. Τότε ὁ Ἀμιλτῶν συγκινηθεὶς καὶ ἐνθουσιάσας εἶπε πρὸς αὐτὸν «καύσατε τὸν στόλον, καὶ ὅταν ἐλευθερωθῇτε ἀποζημιώνετε τὰ τυχὸν πυρποληθησόμενα Εὐρωπαϊκὰ πλοῖα.»

Ὅθεν ὁ Κανάρης λύσας τὴν ἀπορίαν του καὶ τὰ εὐγενῆ καὶ θερμὰ τοῦ ἀνδρὸς ὑπὲρ Ἑλλάδος καὶ τῆς σωτηρίας αὐτῆς αἰσθήματα σεβασθεῖς εἶπεν αὐτῷ ὅτι ὁ ἀληθὴς σκοπὸς μου δὲν εἶναι διὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἀλλὰ διὰ τὴν Ἀλεξανδρείαν. Ταῦτα ἀκούσας ὁ Ἀμιλτῶν ἀναστὰς καὶ τὴν χεῖρα τοῦ Κανάρη σφίγγας ἐνθουσιωδῶς «ναί» εἶπεν αὐτῷ «τοῦτο εἶναι καὶ δυνατὸν καὶ κατορθωτὸν, καὶ σοὶ ὑπόσχομαι τὴν συνδρομὴν μου.»

Ὁ δὲ Κανάρης τῶν συμπολιτῶν τοῦ τὴν ἀσθενῆ κατάστασιν καλῶς γινώσκων, ἀποτέλεσμα τῆς καταστροφῆς τῆς νήσου των, καὶ βλέπων ὅτι ἀδύνατος εἰς αὐτοὺς τοιαύτη τις ἐπιχείρησις ἦτο συνέστησεν αὐτῷ τὸν Ἐμ. Τομπάζην ὡς ἄνδρα τοῦ φρονήματός των καὶ δραστήριον καὶ μεγίστην παρὰ τοῖς συμπολίταις τοῦ ὑπόληψιν ἀπολαύοντα.

Πῶς δὲ ὁ Ἀμιλτῶν ἐνήργησε τοῦτο φαίνεται ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων. Τί δὲ ἐν Ὑδρᾷ ἐγένετο, τοῦτο εἶναι ἡμῖν παντάπασιν ἀδιάφορον. Ὅτε ὁμῶς παρασκευάσθησαν τὰ πάντα, τότε ἔγραψεν ὁ Τομπάζης τῷ Κανάρῃ εἰς Αἴγινα· ὁ δὲ Κανάρης μεταβὰς εἰς Σπέτσας ἠγόρασε τὸ πλοῖον τοῦ Κ. Χ. Ἀγγελῆ Ψαριανοῦ, μετεποίησεν αὐτὸ ἐκεῖ εἰς πυρπολικὸν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ὑδραν μεταβὰς ἠνώθη μετὰ τῶν πλοίων τῶν πρὸς ταύτην τὴν ἐπιχείρησιν ὀρισμένων.

Οὕτω δὲ ὁ Κανάρης ἀπεδείχθη μεγαλοκίνδυνος καὶ τοῦ βίου ἀφειδῆς, καὶ τῶν μεγάλων ἄξιος, ὡς ἐν Ἑλλησπόντῳ τὸ 1821 ἐν Φώκαις, ἐν Χίῳ, ἐν Τενέδῳ, ἐν Σάμῳ κατὰ τὰ 1824 καὶ κατὰ τὸ 1826 ἐν Κρήτῃ, ἐν Μεσολογίῳ, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, καὶ ἐν Μπαμπᾷ, κατὰ δὲ τὴν βεβαίωσιν τοῦ Γόρδων, Δανέργην, Ἀμιλτῶν, καὶ Οὐίττ, ὁ Κανάρης, εἰς οὐδὲν τὴν αὐτοῦ ζωὴν ἀπέκινε τῆς σωτηρίας καὶ τοῦ λαμπροῦ μέλλοντος τῆς πατρίδος λογισάμενος, καὶ τὸν ὁδηγὸν τοῦ λιμένος συλλαβὼν προὔχωρει με καρδίαν σιδηρᾶν καὶ πεποίθησιν τῆς ἐπιτυχίας τοῦ μεγάλου ἐπιχειρήματος. Τόσον δὲ πλησίον τῶν δικρότων καὶ φρεγατῶν διέβαινεν, ὥστε τὰ πυρπολικά σύροντα τὰς ἐν τῇ πρύμνῃ λέμβους των διηυκόλυνον αὐτῷ τὴν πορείαν. Ἀμα δ' οὐ μακρὰν τῶν ἀνακτόρων τοῦ ἀντιβασιλέως ἐλθόντος καὶ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἔργου βλέποντος, αἴφνης τὸν οὐρίον ἀνεμὴν διεδέχθη ἐναντίος. Ἀγωνιζόμενος δὲ διὰ λοξοδρομήσεων ἐντὸς τοῦ λιμένος, καὶ ἐν μέσῳ τῶν πλοίων νὰ φθάσῃ εἰς τὸν πρὸς θν ὄρον, προδίδεται· ἰδὼν δὲ τότε τὴν ἀποτυχίαν ὑποὶ τὴν ἑλληνικὴν σημαίαν καταβιβάσας τὴν Εὐρωπαϊκὴν καὶ πυρπολεῖ τὸ πυρπολικόν του.

καὶ φεύγει διὰ τῆς λέμβου ἐν τῷ μέσῳ ῥαγδαίων κανονοβολισμῶν ἐχθρικῶν. Ταῦτα δὲ λέγοντες δὲν προτιθέμεθα τῇ ἀληθείᾳ τὸν ὅλον ἄνδρα νὰ χαρακτηρήσωμεν, διότι τοῦτου οἱ Εὐρωπαϊοὶ ἀντιλαβόμενοι ἐξωγράφησαν αὐτὸν ἀνεξאלήπτοις χαρὰκτῆρσι, καὶ ἐξωγραφημένον ἐν τοῖς αὐτῶν συγγράμμασιν ἐξησφάλισαν· ἀλλὰ μικρὸν μόνον μέρος τῆς αὐτοῦ εἰκόνας νὰ ἐξαγάγωμεν.

17) Αἱ τρεῖς νῆσοι Ὑδρα Σπέτσαι καὶ Ψαρὰ οὐδέποτε καθυπεβλήθησαν τῷ ἐπαρχιακῷ συστήματι· ἀλλ' ἐθεωροῦντο ἐξίσου, ἐν τμήμα τῆς Ἐπικρατείας, ὡς τὰ ἐπόμενα ἐγγραφὰ ἐπιβαιοῦν. Ἡ ἐν Ἀστρεὶ δὲ συνέλευσις (ὅρα ὑπ' ἀριθ. 2536 φάκελ. τοῦ ὑπουργ. Ναυτ.) κηταργήσασα ῥητῶς τὴν κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν γενικὴν ἀρχηγίαν, ἵνα μὴ διεγείρωνται ἀντιζηλιαὶ ἀνεγνώρισε τρεῖς ἐξίσου ναυάρχους μέχρι τῆς τοῦ Κόχραν ἐλεύσεως, ὅστις πρῶτος ἀναγνωρίσθη ἀρχιναύαρχος.

« Σεβαστὴ Βουλὴ!

Οἱ ὑποφαινόμενοι παραστᾶται τῶν δύο νήσων τοῦ ναυτικοῦ τμήματος διατεταγμένοι ἀπὸ τὰς πατρίδας ἡμῶν ἀναφέρομεν εἰς τὴν Σεβαστὴν Βουλὴν. Αἱ τρεῖς νῆσοι, Ὑδρα Σπέτσαι καὶ Ψαρὰ, ἀπαρτίζουσιν τὸ ναυτικὸν τῆς Ἑλλάδος ἐλάβομεν ταύτην τὴν τιμὴν ἀπὸ τὸ Πανελλήνιον νὰ θεωρώμεθα ὡς ἐν τμήμα, καὶ κατὰ τοῦτον τὸν λόγον μᾶς ἐδόθη καὶ τὸ δικαίωμα νὰ ἔχωμεν ἐν μέλος εἰς τὸ ἐκτελεστικὸν σῶμα τῆς Διοικήσεως καὶ οὕτως εἰς τὴν παρελθοῦσαν περίοδον τῆς Διοικήσεως ὁμοφώνως αἱ τρεῖς νῆσοι ἐνεκρίναμεν νὰ ᾖναι τὸ μέλος τοῦ ἐκτελεστικοῦ ἐξ Ὑδρας ἀναμένοντες κατὰ δίκαιον τὴν διαδοχικὴν κατὰ χρόνον ἐκλογὴν καὶ εἰς τὰς ἄλλας δύο νήσους, περὶ οὗ καὶ συνωμιλήσαμεν ἐν τῇ ἐθνικῇ συνελεύσει κατὰ τὸ Ἀστρος μετὰ τῶν κυρίων πληρεξουσίων τῆς Ὑδρας (τὸ ὅποιον δὲν δύναται νὰ ἀρνηθῇ ὁ κύριος Ν. Οἰκονόμου, ὅστις ἔτυχε παρῶν), ὅτι ἐφέτος ἀνήκει εἰς ἕνα Σπετσιώτην, καὶ ἡ ἀπόκρισις τῶν κυρίων Ὑδραίων ἦτο ὅτι

αὐτοὶ δὲν ἔχουσι πληρεξουσιότητα παραστατικὴν ἀπὸ τῆς πα-
τρίδος των, διὸ καὶ δὲν δύνανται νὰ δώσωσι ψῆφον, μηδὲ ὡς
προβάλλοντες ἄλλην ἀντίρρησην, καὶ ἀφοῦ ἔλθωσιν οἱ παραστά-
ται τῆς Ὑδρας εἰς Τριπολιτσάν θέλει γίνεαι ἡ ἐκλογὴ ἐκ συμφώ-
νου. Ἦδὴ δὲ παρ' ἐλπίδα προχθὲς ἠκούσαμεν ἐναντιότητα ἐκ
μέρους τῶν παραστατῶν τῆς Ὑδρας ὅτε ἀνεγνώσθη τὸ συστα-
τικὸν τῆς νήσου Σπετσῶν, ἐφ' ᾧ καὶ βιαζόμεθα νὰ ἐκθέσωμεν
ταύτην μας τὴν ἀναφορὰν εἰς τὸ Σεβαστὸν Βουλευτήριον, καὶ πα-
ρακαλοῦμεν αὐτὸ νὰ ἀποφασίσῃ κατὰ τὸ δίκαιον. Ἐπειδὴ πρῶ-
τον συμφωνία ὑπάρχει τοιαύτη μεταξὺ ἡμῶν καὶ τῶν τριῶν νή-
σων, καὶ δεύτερον ὅτι τοῦτο τὸ δικαίωμα ἐδόθη ἀπὸ τὸ ἔθνος
εἰς τμῆμα, καὶ ὅχι εἰς μίαν νῆσον. Ὅθεν ἐπειδὴ αἱ τρεῖς νῆσοι
(αἵτινες συνεκρότουν καὶ τὸ ὑπουργεῖον τῶν ναυτικῶν συγκείμε-
νον ἐξ ἑνὸς Ὑδραίου, ἑνὸς Σπετσιώτου καὶ ἑνὸς Ψαριανοῦ, ὡς τὰ
ἐπίσημα ἔγγραφα ἀποδεικνύουσιν) ἔχουσι δικαίωμα ἐπὶ τὰ παρα-
στατῶν, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ πλοῖνες δεχόμενοι ὑπερισχύουσι κατὰ
τὸν νόμον ἄρα δίκαιον νὰ εἰσπαχθῇ (ὡς καὶ εἰσήχθη) εἰς τὸ ἐκ-
τελεστικὸν ὁ κύριος Π. Μπότασις παρὰ τῶν δύο νήσων καὶ παρ'
ἡμῶν ἐγκρινόμενος. Ὅθεν καὶ τὸ Σεβαστὸν Βουλευτικὸν ἄς εἰ-
δοποιήσῃ περὶ τούτου τὸ Σ. ἐκτελεστικόν. Ἡμεῖς δὲ μὲ τὸ ἀνῆ-
κον σέβας ὑποσημειούμεθα.

Ἐν Τριπολιτζᾷ τῇ 23 Ἰουνίου 1823.

Α. Χ. ΑΝΑΡΓΥΡΟΥ.

Γ. ΚΑΡΑΚΑΤΣΑΝΗΣ.

Γ. ΚΑΛΑΦΑΤΗΣ.

Ν. ΛΟΥΜΑΚΗΣ.»

Τὸ ἰσότιμον δὲ τῶν τριῶν νήσων ἀποδεικνύει καὶ τὸ ὑπ' ἀριθ-
μὸν 4619 (ἀπὸ 27 Δεκεμβρίου 1826) τῆς Διοικήσεως, ἡ τῶν
προκρίτων Σπετσιωτῶν ἐπιστολὴ πρὸς τὴν ἐπιτροπὴν τῶν Ψα-
ριανῶν (ἀπὸ 26 Δεκεμβρίου 1826), ἡ τῶν προκρίτων Ὑδρας ἀπὸ
21 Δεκεμβρίου 1826 καὶ ἡ ἀπὸ 4 Ἰουλίου 1827 καὶ πλῆθος

ἄλλων ἐγγράφων ἐπιτήμων. Τοῦτο ἐπιβεβαιούσι καὶ οἱ ὀργανικοὶ τῆς Ἑλλάδος νόμοι καὶ οἱ ἐπιζῶντες καὶ τὰ πράγματα διέποντες καὶ αὐτὸς ὁ Φίλος τοῦ Νόμου ἐν ἀριθ. 263 καὶ 264, ὅτε οἱ πληρεξούσιοι τῶν τριῶν νήσων συνῆλθον εἰς τοὺς ἁγίους Ἀναργούρους ὑπὲρ τῆς ἱερᾶς ἐνώσεώς των.

Μάλιστα δὲ τὸ δεύτερον ἔτος τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως οἱ Ψαριανοὶ ἥλλαξαν τὴν μορφήν καὶ τὸ ὄνομα τῆς Διοικήσεώς των ὀνομάζοντες αὐτὴν πρὸ μὲν τῆς καταστροφῆς τῶν Ψαρῶν «Βουλὴν», μετὰ δὲ ταύτην «Ἐπιτροπήν.»

Ἐπειδὴ δὲ τὸν ναύαρχον ἐκάστης τῶν τριῶν νήσων ἐξέλεγε καὶ διώριζεν ἡ τοπικὴ αὐτῆς Διοίκησις, ὡς τὸ ἐγγραφον ἀποδεικνύει τόδε

Ἄριθ. 7.

Γενναϊότητα καπετὰν Ἀποστόλη Νικολάου.

Ἐπειδὴ ὁ πατήρ σου τέσσαρα ἤδη ἔτη ναυαρχήσας ἀξίως τοὺς Ψαριανοὺς ἐλθὼν ἤδη ἐνταῦθα ἡσθένησε, καὶ δὲν δύναται νὰ ἐξακολουθήσῃ ἐφέτος, παρακαλοῦμεν τὴν γενναϊότητά σου νὰ ἀναλάβῃς πρὸς καιρὸν τὸ χρέος τῆς ναυαρχίας ἕως ὅτου ἀναλαβὼν τὰς δυνάμεις τοῦ ὁπατοῦ σου νὰ ἐπαναλάβῃς τὸ χρέος του. Δὲν ἀμφιβάλλομεν δὲ ὅτι θέλεις προσπαθήσῃ νὰ γάρῃς ἄξιος υἱὸς τοῦ τέσσαρα ἤδη ἔτη ναυαρχήσαντος πατρός σου.

Ἐν Αἰγίνῃ τῇ 2 Ἀπριλίου 1825.

Ἡ Ἐπιτροπὴ τῶν Ψαρῶν

Χ. Α. ΔΟΜΕΣΤΙΝΗΣ.

Χ. Ι. ΑΡΓΥΡΗΣ.

18) Κατὰ τ' ἀποφασισθέντα, ἀνὰ πᾶσαν ἐκστρατείαν, ἡ μὲν Ὑδρα ἐχορήγει πλοῖα 21 αἱ δὲ Σπέτσαι 15 καὶ τὰ Ψαρὰ 15 μέχρι τῆς τούτων καταστροφῆς. Σημειωτέον ἐνταῦθα κατὰ τινὰ Ἀγγλον ἱστορικὸν ὅτι αἱ νῆτοι ἐφώπλισαν ἀμέσως ἡ μὲν Ὑδρᾷ 92 πλοῖα, ἡ δὲ Σπέτσα 14 καὶ τὰ Ψαρὰ 40.

19) Μετά τὴν καταστροφὴν τῶν Ψαρῶν, κατὰ τὴν 19 Ἰουνίου, ἡ Διοίκησις, τὸν ἀριθμὸν τῶν ψαριανῶν πλοίων ἡλάττωσασα, διέταξε νὰ συνεκστρατεύσωσι μετὰ τῆς δευτέρας Μοίρας κατὰ τοῦ Βυζαντινοῦ στόλου, ἐν Νεοκάστρῳ. Λοιπὸν τὴν 30 Ἀπριλίου 1825 προὔτάθη τοῖς πυρπολισταῖς, ἐπὶ ἀμοιβῇ 1000 γροσίων ἐκάστου ναύτου νὰ εἰσέλθωσιν εἰς Νεόκαστρον καὶ ἐνῶ ὁ Πιπίνος ἐδέχθη, ὁ Ῥαφαλιᾶς ἀπεποιήθη, ἀντικαταστηθεὶς ὑπὸ τοῦ Γ. Πολίτου. Προστιθέμεθα ἐνταῦθα ὅτι ὁ Ἰμβραϊτῆς ἀναγνωρίζων ὅτι ἡ ἄλωσις τῆς νήσου Σφακτηρίας ἦτον ἀναγκαῖα διὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Νεοκάστρου ἀπεβίβασεν εἰς αὐτὴν στρατὸν, κατὰ τὴν 2 Ἀπριλίου, καθ' ἣν ἐφονεύθησαν ὁ Ἀναστ. Τσαμαδός, ὁ Ἀναγνωσταράς καὶ ὁ φιλέλλην Σάντα Ῥόζας. Κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην τὸ πλοῖον τοῦ φονευθέντος Τσαμαδοῦ διοικούμενον ὑπὸ τοῦ Σαχτούρη ἐπραξεν ἔργον θαυμαστόν. Καταδιωκόμενον ὑπὸ 34 πλοίων ἐχθρικών διὰ νὰ συλληφθῇ καὶ κανονοβολούμενον ἀπαύστως παρ' αὐτῶν, ἠδυνήθη μετὰ ἐξάωρον ναυμαχίαν νὰ σωθῇ διασπᾶσαν τὰ ἐχθρικά. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο, ὁ Μαυροκορδάτος ὅστις ἦτον ἐν τῷ πλοίῳ, ἐκράτει πιστόλιον εἰς τὰς χεῖρας διὰ ν' ἀποφύγῃ τὸ ὄνειδος τῆς αἰχμαλωσίας αὐτοκτονῶν. Ἐκράτει δὲ καὶ ναύτης τις θρυαλλίδα, ὅπως ἐν περιπτώσει ἀνάγκης, ἐμβάλῃ πῦρ ἐν τῇ πυριταποθήκῃ τοῦ πλοίου.

20) Κατὰ τὴν ναυμαχίαν τοῦ Καφηρέως τὴν 16 Μαΐου ὁ ψαριανὸς στόλος συνέκειτο ἐκ πλοίων 9 ἦτοι τὸν «Λεωνίδα» μὲ 16 κανόνια τοῦ Ν. Ἀποστόλη, τὸν «Λεωνίδα» μὲ 16 κανόνια τοῦ Ν. Ἀργύρη, τὸν «Ἡρακλῆν» μὲ 14 κανόνια τοῦ Ἡρ. Γινούτζη, τὴν «Ἀμερικάναν» μὲ 12 κανόνια τοῦ Χ. Ἀγγελῆ, τὸν «Ξενοφῶντα» μὲ 12 κανόνια τοῦ Ν. Καρακωνσταντῆ, τὸν «Ἰσοκράτην» μὲ 12 κανόνια τοῦ Ι. Γ. Ἀποστόλη, τὸν «Ἐπαμινῶνδα» μὲ 12 κανόνια τοῦ Α. Ι. Δομεστίνη, τὸν «Ἀλεξάνδρον» μὲ 12 κανόνια τοῦ Ν. Χ. Ἀλεξάνδρου, τὸ «Βρίκιον» μὲ 12 κανόνια τοῦ Γ. Χ. Μηκέ. Ὁ ὅλος δὲ ἑλλην. στόλος συνίστατο ἐξ 28 πολεμικῶν πλοίων (11 Ὑδραϊκῶν, 8 Σπετσιωτικῶν

καὶ 9 Ψαριανῶν). Ἀρχηγὸς δὲ τῆς Ὑδραϊκῆς μοίρας ἦτον ὁ Γ. Σαχτούρης, τῆς Σπετσιωτικῆς ὁ Ι'. Ἀνδρουτζός καὶ τῆς Ψαριανῆς ὁ Α. Ν. Ἀποστόλης. Οὕτω δὲ ἐκπλεύσασαι ἔφθασαν εἰς Ἰμβρον, καὶ παρὰ τὸν Μπαμπᾶν ἠκροβολίσθησαν μετὰ τὸν Τουρκικόν, συγκείμενον ἐκ 53 ἢ 51 πλοίων. Ἀλλ' ἡ κατὰ τὴν 20 Μαΐου 1825 περὶ τὸ στενὸν τοῦ Καφηρέως, ὡς προείπομεν ναυμαχία μετὰ τοῦ τουρκικοῦ, ἐκτὸς τῶν πυρποληθέντων, ἀφῆκε τῷ ἑλληνικῷ, περὶ τὰ 60 φορτηγὰ, μετὰ τροφῶν καὶ πολεμοφοδίων ἢ λεία κατὰ τὸ ἀπὸ 18 Ἀπριλίου 1825 ἔγγραφον τῶν τριῶν ναυάρχων διενεμήθη ἀναλόγως τῶν πλοίων τῆς καθε μοίρας.

21) Ὁ Βυζαντινὸς στόλος σύμφωνος πρὸς τὸ σχέδιόν του ἀπεφάσισεν ἀκολουθῆσαι νὰ ἐπιτεθῇ καὶ κατὰ τῆς Σάμου· ἀλλ' ὁ Σαχτούρης προλαβὼν ἠγκυροβόλησεν εἰς τὸ στενωτάτον μέρος τοῦ πορθμοῦ μεταξὺ Σάμου καὶ Ἀσίας μετὰ μιᾶς μοίρας τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου, διὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἀπόβασιν. Μετὰ τινὰς ἀκάρπους συμπλοκάς, ὁ τουρκικὸς ἐφώρμησε κατὰ τοῦ ἑλληνικοῦ, ὅτε ὁ ἥρωας Κανάρης ὠρμήσας μετὰ τὸ πυρπολικόν του κατὰ μιᾶς τουρκικῆς φρεγάτας τὸ ἐκόλλησεν εἰς αὐτήν, καὶ διαδοθὲν τὸ πῦρ τὴν ἀνετίναξεν εἰς τὸν ἀέρα. Περὶ δὲ τὸ ἑσπέρας ἄλλος πυρπολιστὴς ὁ Γ. Βατικιώτης ἐκόλλησε τὸ πυρπολικόν του εἰς τι πλοῖον τῆς Τύνιδος καὶ ἔκαυσεν αὐτό, μετὰ δύο δὲ ὥρας καὶ ὁ πυρπολιτὴς Α. Ῥαφχλιᾶς ἔρριψε τὸ πυρπολικόν του, κατὰ φρεγάτας Βαρβαρικῆς καὶ ἔκαυσεν αὐτήν. Τὴν ἑσπέραν δὲ τῆς 24 Σεπτεμβρίου ὁ ἑλλην. στόλος ἀπῆντησε τὸν τουρκικόν παρὰ τὸ Καραμπουργεῦ καὶ ἤρχισε τὴν ναυμαχίαν. Τότε ὁ πυρπολιστὴς Καλογιάννης κολλήσας τὸ πυρπολικόν του εἰς ἐχθρικὸν βρίκιον, κατέκαυσεν αὐτό. Ἐπίσης καὶ ὁ πυρπολιστὴς Νικόδημος, Ψαρριανὸς, ὠρμήσε μετὰ τοῦ πυρπολικοῦ του, κατὰ ἐχθρικῆς φρεγάτας καὶ ἀνετίναξεν αὐτήν εἰς τὸν ἀέρα. Διευθυνομένου δὲ τοῦ τουρκικοῦ στόλου πρὸς τὴν Κρήτην ὁ ἑλληνικὸς ἐπέπεσε κατ' αὐτοῦ τὴν 29 Σεπτεμβρίου καὶ τὸν ἔτρεψεν εἰς φυγὴν.

22) Κατὰ τὸ διάστημα τῆς πολιορκίας τοῦ Μεσολογγίου δύο ἐφύδους ἐπεχείρησαν οἱ Τούρκοι κατὰ τοῦ φρουρίου, τὴν 16 καὶ 29 Ἰουλ. ἀλλ' ἀπεκρούσθησαν γενναίως φονευθέντων χιλίων ἐχθρῶν. Κατὰ δὲ τὴν 23 Ἰουλίου μετὰξὺ Μεσολογγίου καὶ Πάππας συνεκρούσθη ὁ ἑλλην. στόλος μετὰ τοῦ τουρκικοῦ. Κατὰ τὴν ναυμαχίαν ταύτην ὁ ἐχθρὸς κατεδιώχθη μέχρι Κεφαλληνίας, καὶ οὕτω ὁ ἐλληνικὸς ἐφωδίασε τὸ Μεσολόγγιον μὲ τροφάς. Κατὰ δὲ τὴν 19 Αὐγούστου καὶ τὴν νύκτα τῆς 22—23 τοῦ αὐτοῦ ἦναψαν τὰς κατασκευασθείσας ὑπονόμους καὶ κατέστρεψαν τὰ ὀχυρωματικὰ τῶν Τούρκων ἔργα. Τὴν δὲ 9 Σεπτεμ. καὶ 1 Ὀκτ. ἐξώρμησαν κατὰ τῶν Τούρκων ἀποτελεσματικῶς.

23) Ἡ ἐν Λονδίνῳ ἑλλην. ἐπιτροπὴ τὴν ὁποίαν ἡ Κυβέρνησις εἶχεν ἀποστείλει πρὸς συνομολόγησιν τοῦ δανείου ἐφρόντισε μετὰ τοῦ φιλέλληνο· Ἀγγλοῦ Ἀστυγγὲ νὰ κατασκευασθῇ ἀτμοκίνητος κορβέτα, ἡ Καρτερία, τῆς ὁποίας πλοίαρχος διωρίσθη αὐτὸς ὁ Ἀστυγγὲ. Ἡ αὐτὴ ἐπιτροπὴ κατεγίνετο καὶ εἰς ἀγορὰν ἄλλων, ἀλλ' ἀντὶ νὰ φθάσῃ τὸ 1825, τὸ μὲν ἐφθάσε τὸν Νοέμβριον τοῦ 1826, τὰ δὲ τὸ ἔτος 1827 καὶ 1828. Ἡ ἐπιτροπὴ συνεφώνησε καὶ μετὰ τοῦ στολάρχου τῆς Ἀμερικῆς Κόχραν νὰ κατέλθῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ὑπηρετήσῃ ἀντὶ 57 χιλ. λιρῶν ἐξ ὧν ἐλάβε προκαταβολικῶς τὰς 37 χιλ.

24) Ἡ ἐν Παρίσις φιланθρωπικὴ ἐταιρία κατὰ τὴν Μάρτιον τοῦ 1825 ἔστειλεν εἰς Ἑλλάδα μετὰ πολεμοφοδίων καὶ στρατιωτῶν καὶ τὸν στρατηγὸν Γάλλον ὀνομαζόμενον Ῥόσχην. Οὗτος ἐπρότεινε ἀνευ ἐντολῆς, νὰ ἐκλεχθῇ Βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος ὁ δευτερότοκος υἱὸς τοῦ Ὁρλενὰς, τοῦ μετὰ ταῦτα Λουδοβίκου Φιλίππου, καὶ τὴν ιδέαν αὐτὴν ἡσπάσθησαν τινὲς τῶν προϋχόντων καὶ ὁ Κωλέττης, καὶ αὕτη εἶναι ἡ ἀρχὴ τοῦ Γαλλικοῦ κόμματος. Περὶ δὲ τὰ τέλη τοῦ 1824 ἦλθεν ἐκ Ῥωσίας ὁ ἐκ Ψαρῶν Βαρβάκης, καὶ ἐπρότεινε τὸν κόμητα Καποδίστριαν ὡς Κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος, τὴν ὁποίαν πρότασιν πολλοὶ παρεδέχθησαν, καὶ αὕτη εἶναι ἡ ἀρχὴ τοῦ Ῥωσικοῦ

κόμματος. Κατ' εισηγήσιν δὲ τοῦ Ἀριλτῶνος συνετάχθη ἀναφορὰ φέρουσα 2000 ὑπογραφὰς προκρίτων πολιτῶν καὶ στρατιωτικῶν, δι' ἧς ἔθετον «ὑπὸ τὴν ἀπεριόριστον προστασίαν τῆς Μεγάλης Βρετανίας, τὸ κειμήλιον τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ τῆς πολιτικῆς ὑπάρξεως τῆς Ἑλλάδος», καὶ αὕτη εἶναι ἡ ἀρχὴ τοῦ ἀγγλικοῦ κόμματος τῆς Ἑλλάδος.

25) Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1827 τῇ διαταγῇ τοῦ Ἰμβραϊμῆ ἐτοιμάσθη ὁ Βυζαντινὸς καὶ Αἰγυπτιακὸς στόλος, πρὸς καταστροφὴν τῆς Ὑδρας καὶ τοῦ ἑλλην. στόλου· ὁ δὲ στόλαρχος τῆς Ἑλλάδος Κόχραν ἀντὶ νὰ φροντίσῃ τότε νὰ ἐμποδίσῃ τὸν Βυζαντινὸν στόλον τοῦ νὰ ἐνωθῇ μὲ τὸν Αἰγυπτιακόν, διευθύνθη εἰς τὴν Γλαρέντζην, καὶ ἀπεπειράθη κατὰ τὰ τέλη Μαΐου ν' ἄρπάσῃ τὸν Ἰβραϊμῆ ἀπὸ ἐν πλοίων ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἔμενε, κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Χλουμουτζίου· ἀλλ' ἀπέτυχεν διότι ὁ Ἰβραϊμῆς προλαβὼν ἀπέβη εἰς τὴν ξηράν· ἀκολούθως δ' ἐπιθυμῶν νὰ ἀνακτήσῃ τὴν ἀρχαίαν δοξάν ἐξεστράτευσεν κατὰ τὰς ἀρχὰς Ἰουνίου μετὰ 23 ἑλλην. πλοίων φερόντων Αὐστριακὴν σημαίαν διὰ νὰ καύσῃ τὸν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐτοιμαζόμενον Αἰγυπτιακὸν στόλον, ἀλλὰ εἰς τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο ἀπέτυχεν ἀνακαλυφθέντος τοῦ στρατηγήματος, ἡδυνήθη δὲ νὰ καύσῃ μίαν τῶν προφυλακίδων τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στόλου καθίσασαν εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ λιμένος τῆς Ἀλεξανδρείας. Κατὰ ταύτην τὴν ἐποχὴν ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀγγλικὴ πρεσβεία ἀπέστειλεν Ἀγγλον ἀξιωματικὸν εἰς τὸν πασᾶν τῆς Αἰγύπτου διὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἐκπλευσιν τοῦ στόλου, ὅπως πραγματοποιηθῇ οὕτω ἡ ἀνακωχὴ τῶν ὀπλων ἣν αἱ σύμμαχοι δυνάμεις ἐπεδίωκον· ἀλλ' ὁ Αἰγυπτιακὸς στόλος εἶχεν ἐκπλεύσει πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ καταστρέψῃ τὴν Ὑδραν καὶ τὸ Ναύπλιον πρὶν ἀποπερατωθῶσιν αἱ περὶ εἰρηνοποιήσεως, τῆς Ἑλλάδος διαπραγματεύσεις· ὁ δὲ Αἰγυπτιακὸς στόλος συγκείμενος ἐκ 59 πλοίων καὶ 4 χιλ. στρατιωτῶν κατέπλευσεν εἰς Νεόκαστρον τὴν 20 Αὐγούστου, ὅπου ἐνωθεὶς μετὰ τοῦ Βυζαντινοῦ ἀπετέλει στόλον ἐξ 126 πλοίων.

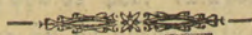
Κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον ὁ ναύαρχος τοῦ ἀγγλικοῦ στόλου Κόρ-
δριγκτων λαβὼν ὁδηγίας παρὰ τῆς αὐλῆς του ἐκοινοποίησε τὴν
2 Αὐγούστου τὴν γενομένην ἤδη συνθήκην τῆς 24 Ἰουνίου 1827
εἰς τὴν ἐν Αἰγίνῃ Κυβέρνησιν καὶ ἰδίως τὸ ἄρθρον τὸ ἀφορῶν τὴν
ἀναχωχὴν τῶν ὀπλων, ὅπερ ἡ ἐλληνικὴ Κυβέρνησις μετὰ χα-
ρᾶς ἐδέχθη ἀκολούθως δ' ἐκοινοποιήθη καὶ εἰς τὸν Ἰβραΐμην
ὅστις μεγάλως ἐξεπλάγη. Μόλις ἐγένετο γνωστὸν τὸ πέρας τῆς
συνθήκης καὶ οἱ Ἕλληνες ἤρξαντο νέας ἐπιχειρήσεις καὶ νέα
σχέδια· ὁ δὲ λόρδος Κόχραν μετὰ τῆς φρεγάτας Ἑλλάς, καὶ
τὸ βρίκιον ὁ Σωτὴρ προσέβαλε κατὰ τὴν 18 Ἰουλίου μεταξὺ
τοῦ ἀκροτηρίου Πάππα καὶ Γλαρέντζας μοῖραν τουρκικὴν συγ-
κειμένην ἐκ πέντε πλοίων καὶ ἐκυρίευσε μεγαλοπρεπῆ τινὰ κορ-
βέταν καὶ μίαν Σκουῖαν Τουνεζικὴν. Μετ' αὐτὸ, ὁ Ἀστιγξ
εἰσπλεύσας εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον διευθύνθη κατὰ τῶν τουρ-
κικῶν πλοίων τῶν ἐλλιμενισμένων εἰς τὸν λιμένα τῆς Ἀμφίς-
σης. Ταῦτα δὲ συνέκειντο ἀπὸ 2 βρίκια, 3 σκουῖνας, 4 μικρό-
τερα πολεμικὰ πλοῖα καὶ προσέτι ἀπὸ 3 ἐμπορικὰ αὐστριακά.
Ὁ δὲ Ἀστιγξ πλησιάσας ἤρχισε τὸν κανονοβολισμὸν, καὶ κα-
τέστρεψεν 7 καὶ ἐκυρίευσε τρία.

2) Περὶ τῆς ἐν Νεοκάστρῳ ναυμαχίας, ἐρανιζόμεθα τὰ ἐξῆς·
Ὁ ναύαρχος Κόδριγκτων εἰδοποιηθεὶς περὶ τῆς ἐκπλεύσεως τῶν
δύο τουρκικῶν μοιρῶν ἐδήλωσεν εἰς τὴν πρώτην ἣτις εἶχε φθά-
σει ἔμπροσθεν τοῦ κόλπου τῶν Πατρῶν ὅτι ἤθελε κανονοβολή-
σει πᾶν πλοῖον μέχρι καταστροφῆς τοῦ στόλου. Τὴν πρωΐαν
ὅμως τῆς 22 Σεπτεμβρίου 1827 ὁ Κόδριγκτων εἶδε πολλὰ
τουρκικὰ πλοῖα ἔμπροσθεν τοῦ κόλπου τῶν Πατρῶν. Οἱ τρεῖς
στόλοι ἐνωθέντες τότε κατέλαβον θέσιν ἔμπροσθεν τοῦ Νεοκά-
στρου. Καὶ ὁ μὲν τουρκικὸς συνέκειτο ἀπὸ 3 τρίκροτα, 4 δι-
κροτα, 13 φρεγάτας, 30 κορβέτας, 28 βρίκια, 5 σκουῖνας, 6
πυρπολικὰ, καὶ 41 φορτηγὰ τὸ ὅλον 130 ἐξ ὧν 99 πολεμικὰ
ἔχοντα 2438 κανόνια, ὁ δὲ συμμαχικὸς συνέκειτο ἐκ 4 δικρό-
των, ἐκ 4 φρεγατῶν Ῥωσικῶν, ἐκ 4 δικρότων, 2 φρεγατῶν

καὶ 2 σκουνῶν γαλλικῶν, καὶ ἐκ τριῶν τρικρότων, 4 φρεγατῶν, μιᾶς κορβέτας καὶ 2 βρικίων ἀγγλικῶν τὸ ὅλον πλοῖα 27 με κανόνια 1266. Ὁ Κόδριγκτων ὡς ἀρχαιότερος ἔχων τὴν ἀρχιναυαρχίαν τοῦ συμμαχικοῦ στόλου ἐζήτηε νὰ μὴ ριφθῇ οὐδὲν κανόνιον πρὶν οἱ Τούρκοι δώσωσιν αἰτίαν. Οὕτω δὲ ἐστάλη λέμβος ἀπὸ ἐν τῶν ἀγγλικῶν πλοίων διὰ νὰ λαλήσῃ εἰς ἐν τῶν τουρκικῶν πυρπολικῶν, ὅτε τινὲς Ἀγγλοὶ ἐφονεύθησαν διὰ τουφεκόβολισμῶν παρὰ τῶν Τούρκων. Τότε τὸ ἀγγλικὸν πλοῖον ἤρχισε τὸ πῦρ, καὶ μετ' αὐτὸ τ' ἄλλα· ἐντὸς δὲ τεσσάρων ὥρῶν ὁ ὑπερήφανος τουρκοαιγυπτιακὸς στόλος δὲν ὑπῆρχε πλέον, ὡς γνωστόν.

27) Τῇ προτροπῇ τῶν ἐν Σύρῳ Χίων, ὁ Φαβιέρος ἀνεχώρησε τὴν 16 Ὀκτωβρίου 1827 ἐκ Ψαρῶν διὰ Χίον μετὰ 1000 τακτικῶν καὶ 1500 ἀτάκτων καὶ 20 κανονίων καὶ κυριεύσας τὴν πόλιν ἀπέκλεισε τὸν πασᾶν εἰς τὸ φρούριον, ἀλλὰ τὴν 4. Μαρτίου 1828 τουρκικὸς στολίσκος μετ' ἐπικουρίας 2500 ἀνδρῶν ἀπελευθέρωσε μὲν αὐτὸν διεσκόρπισε δὲ τοὺς πολιορκητάς.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

α) Μετόχι. Παραλία τῆς Πελοποννήσου ἀντικρὺ τῆς Ὑδρας, ὅπου ὁ Καπετὰν Πασᾶς ἐσυνείθιζε νὰ προτορμίζῃ, ὡσάντις ἐξέπλεε πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου, καὶ ὅπου οἱ Ὑδραῖοι διὰ προφύλαξιν ὑπεχρέωναν τοὺς Τούρκους νὰ μένουν ὑπὸ κάθαρσιν πρὶν κοινωνήσουν μὲ τὴν νήσόν των.

β) Οἱ Πετσῶται εἶχαν ἤδη καταστήσειν εἰς τὴν νήσόν των διοικητικὴν ἐφορείαν διὰ τὴν διεύθυνσιν τῶν τῆς πόλεως ὑποθέσεων, υπογράψαντες προσωρινὴν ἐπιτόπιον διάταξιν, διὰ τῆς ὁποίας ἐδικαίωσαν τὴν πόλιν νὰ λαμβάνῃ τὸ ἐν τρίτον τῶν γινομένων λειῶν πρὸς χρῆσιν τῶν δημοσίων δαπανημάτων.

γ) Ἡ λεία αὕτη συνίστατο ἀπὸ μαργαρίτας καὶ ἀδάμαντας, ἀπὸ δώδεκα λυχνίας, ἐξ ὧν ἑξ ἄργυραι, καὶ αἱ λοιπαὶ χρυσαὶ· ἐξ λιθοκολλήτους πολιτίμους καθρέπτας, καὶ ἀπὸ δίσκους ἀργυροῦς· τὸ ὅλον αὐτῆς λέγεται νὰ ἐξισοῦτο μὲ, ὡς ἔγγιστα, ἐξ ἑκατομμύρια Τουρικῶν γροσιῶν.

δ) Βόκος εἶναι ἡ καθολικὴ τῆς οἰκογενείας τοῦ Μιαούλη ἐπωνυμία, καταγομένης ἐξ Εὐδοίας· ἐπωνομάσθη δὲ Μιαούλης δι' ἐν πλοῖον Κρητικόν, τὸ ὁποῖον ἡγόρασε, καλούμενον Μιαούλ.

ε) Περὶ τὴν 8 Ἰουνίου ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐκ Τεργέστης ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης, ἀπεσταλμένος ἀπὸ τὸν ἀδελφόν του Ἀλέξανδρον ἐπίτροπος, ὅστις μεταβὰς εἰς Ὑδραν καὶ Πέτσας, ἐσύστησε προσωρινὴν ἐπιτόπιον ἀρχὴν ἐν ὀνόματι τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτρόπου αὐταδέλφου του ὑποδεχθεὶς ἐπομένως μετὰ μεγάλης χαρᾶς καὶ προπομπῆς εἰς Πελοπόννησον διὰ τὰς ὁποίας τὸ ἔθνος ὅλον εἶχεν εἰς αὐτὸν χρηστὰς ἐλπίδας, ἐψηφίσθη τῆς Πελοποννήσου Ἀρχιστράτηγος.

ζ) Μ' ὅλον τὸν ἀκατάπαυστον τοῦ φρουρίου πυροβολισμὸν καὶ τὴν τοῦ θανάτου τῶν Ἑλλήνων ἀφοδίαν, οἵτινες συχνάκις ἦσαν ἐκτεθειμένοι ὑπὸ βροχὴν μισδραλίων, δὲν ἐφονεύθησαν περισσότεροι τῶν δεκαοκτῶ καὶ εἰκοσιτεσσάρων πληγωμένων· ἀπὸ δὲ τοὺς Τούρκους, ὡς ἐπληροφόρηθησαν οἱ Ἕλληνες ἀπὸ ἑνα φυγάδα, ἐφονεύθησαν δεκαεῖς, καὶ ἐπληρώθησαν εἰκοσιδύο.

η) Τὰ Ἑλληνικὰ στρατεύματα ἐπολέμουν ἀπὸ μὲν τὸ μέρος τῆς Ἀνατολικῆς χέρσου Ἑλλάδος· εἰς τὴν Θεσσαλίαν, κατὰ δὲ τὰς ὄχθας τοῦ Σπερχιοῦ ποταμοῦ ἦσαν οἱ πρῶτοι ὀπλαρχηγοὶ μὲ τὴν δύναμιν των· οὗτοι περὶ τὸν Νοέμβριον μῆνα ἐκτύπησαν εἰς τρεῖς μάχας τοὺς εἰς Πατρατσίσκι καὶ Ζητούνι εὐρισκομένους δέκα χιλιάδας στράτευμα τῶν Πασάδων· καὶ εἰς τὴν τελευταίαν τοὺς ἐβίασαν νὰ τραβιχθῶσι κακὴν κακῶς, καὶ νὰ κόψωσι τὴν γέφυραν διὰ νὰ μὴ τοὺς προφθάσωσιν οἱ Ἕλληνες καὶ τοὺς φθεῖρωσι κατὰ κράτος. Ελέγέτο τότε ὅτι ἐθανατώθησαν εἰς τὰς μάχας αὐτὰς ὡς ἐπτακόσιοι Τούρκοι, καὶ ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας τριανταδύο· οἱ εἰς αὐτοὺς τοὺς πολέμους στρατηγοὶ ἦσαν ὁ Μίτσος Κοντογιάννης, ὁ Καλτσοδημός, ὁ Γιοτζάσης καὶ τινες ἄλλοι. Οἱ ἥρωες Ὀδηρσεὺς καὶ Γκούρας δὲν ἦσαν παρόντες· εὐρίσκοντο εἰς Σάλωνα φιλάσθενοι, καὶ μόνον ἓν μέρος τῶν στρατευμάτων αὐτῶν ἦτον ἐκεῖ. Εἰς τὴν Ἠπειρον τὰ ὄπλα τῆς δυτικῆς Χέρσου Ἑλλάδος ἐπήγαίναν ὅλως προχωροῦντα καὶ κατ' αὐτὰς ὁ Ἀλῆ Πασᾶς ἐδολοφονήθη ἀπὸ τοῦ Χουρσίτ Πασᾶ, ὅστις ἐτραβίχθη εἰς τὰ Βετόλια, ἔπειτα εἰς Λάρισσαν τελευταῖον εἰς τὰ Βετόλια· καθότι ὅλα τὰ τοῦ Ὀλύμπου καὶ τῆς Ὀσσης χωρία ἦσαν ἔτοιμα νὰ πολεμήσωσιν ὡς δέκα χιλιάδες Ἕλληνες. Τὰ Ἀγραφα ἐπολέμουν ὡσαύτως καὶ ἐπροχώρουν, κινούμενα μετὰ στρατεύματα τῆς Δυτικῆς Χέρσου Ἑλλάδος εἰς τὸν Σπερχεῖον ποταμόν.

θ) Πρὶν τῆς εἰς Πάτραν ναυμαχίας ὁ Μιαούλης ὑπηρετοῦσεν ὡς μοίραρχος εἰς τὸν Ἑλληνικὸν στόλον, καὶ διὰ πρώτην ἤδη φοράν εἰς τὴν ἐκστρατείαν ταύτην, ἐψηφίσθη παρὰ τῶν συμπολιτῶν τοῦ μόνου ἀρχηγός, καὶ ἐπομένως, ἐτιμῆθη μ' ἐπίσημον τῆς Βουλῆς ἔγγραφον.

ι) Συνέπεσε κατ' αὐτὰς τὰς ἡμέρας νὰ εἰσπλεύσῃ εἰς τὸν Ἀργολικὸν κόλπον μία Γαλλικὴ Φρεγάτα, συνοδευομένη ἀπὸ μίαν Γολέτταν καὶ ἓν Φορτηγὸν, τῆς ὁποίας ὁ διευθυντὴς Καβαλιέρος Δὲ Βιεϊλλᾶς ὀνομαζόμενος εἶχε συμβιβασθῇ πρὸ ἐνὸς μηνὸς μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς Διοικήσεως νὰ τὸν πληρωθῶσιν ἐντὸς δύο μηνῶν προθεσμίας εἰκοσιπέντε χιλιάδες γρόσια Τουρκικὰ, ἐξ ὧν εἴκοσι χιλιάδες διὰ μίαν Γολέτταν, διοικουμένην ἀπὸ ἑνα Ἰταλὸν, συλληφθεῖσαν ὑπὸ Γαλλικὴν σημαίαν ἀπὸ τὸν φρούραρχον τῆς Μονεμβασίας, καὶ πέντε χιλιάδες δι' ἓν ἄλλο πλοῖον. Ὁ Μιαούλης ἔστειλε πρὸς αὐτόν, τὸν πλοίαρχον Σαχίνην διὰ νὰ μὴ ἤθελε κοινωνήσῃ μετὰ τὸ Ναύπλιον, ἀλλὰ μὴ θελήσας νὰ τὸν ἀκούσῃ, ἔστειλε δευτέραν φοράν νὰ αἰτήσῃ ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν Διοίκησιν τριάντα χιλιάδας γρόσια, μὴ θέλων ν' ἀναγνωρίσῃ πλέον τὴν παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς Διοικήσεως γενηθεῖσαν συμβιβαστικὴν πρᾶξιν. Πρὸς ἀποφυγὴν δὲ πάσης δυναμένης νὰ προκύψῃ ἐκ τούτου δυσαρεσκείας πρὸς τὸν Μονάρχην τῆς

Γαλλίας, ἡ Ἑλληνικὴ διοίκησις συγκατετέθη νὰ ἐνδώσῃ εἰς τὴν αἰτησίην του, καὶ ἀκύρωσε τὴν πρᾶξιν, ὑποσχομένη νὰ τὸν πληρώσῃ ἐντὸς ἑξ ἡμερῶν. Ἀκολουθῶς ἔπεμψεν εἰς Τριπολιτσάν τινὰς τῶν μελῶν τῆς διὰ νὰ φροντίσουν νὰ εὔρουν εἴκοσι χιλιάδας γρόσια μὲ διαταγὴν νὰ τὰ στείγουν ἄνευ ἀναβολῆς εἰς Ὑδραν, διαταχθεὶς διὰ τὰ λοιπὰ ὁ ἐπὶ τῶν ναυτικῶν ὑπουργὸς νὰ μεταβῇ εἰς Ὑδραν, διὰ νὰ φροντίσῃ αὐτὰ αὐτόθεν ὅστις ἐπιβιδάσθῃ διὰ τῆς αὐτῆς Γαλλικῆς φρεγάτας διὰ νὰ μεταβῇ.

κ) Κατ' αὐτὰς τὰς στιγμὰς συνέβη νὰ κτυπήσῃ ἡ προμνημονευθεῖσα ἐνταῦθα Γαλλικὴ μοῖρα ὑπὸ τὸ κανονοστάσιον τῆς Ὑδρας τὴν Ἑλληνικὴν Γολέτταν διοικουμένην ἀπὸ τὸν πλοίαρχον Ν. Νέγκαν, ἥτις εἶχεν ἐντὸς τοῦς ὁμήρους Τούρκους τοῦ Ναυπλίου· μία σφαῖρα τῆς φρεγάτας διεπέρασε τὴν Γολέτταν ἀπὸ τὸ ἐπάνω τοῦ σκάφους μέρος, καὶ τὰ μισθράλια τῆς Γαλλικῆς γολέτας ἐπλήγωσαν δύο αὐτῆς ναύτας· τὰ αὐτὰ ἐπλήγωσαν ὡσαύτως καὶ μίαν ἔγκυον γυναῖκα εἰς τὸ παραθαλάσσιον. Πρὶν ἐνεργηθῇ τὸ ἀτόπημα τοῦτο, προσκαλέσας ὁ Γάλλος πλοίαρχος τὸν πλοίαρχον τῆς Ἑλληνικῆς γολέτας· τὸν ἐζήτησε νὰ παραχωρήσῃ εἰς τὴν ἐξούσιαν τοῦ τοῦς ὁποίους εἶχεν ἐντὸς τῆς γολέτας ὁμήρους Τούρκους, καὶ ἐπειδὴ τοῦ τοῦς ἡρνήθη, ἔπεμψε δύο λέμβους νὰ κυριεύσωσι τὴν γολέτταν· ὁ δὲ πλοίαρχος Ἑλλήν ὠδήγησε τὸ πλήρωμά του ἐντούτοις, ὥστε νὰ μὴ παραδώσῃ τοὺς ὁμήρους, τότε ὁ Γάλλος πλοίαρχος διέταξε νὰ πυροβολήσουν κατὰ τῆς Γολέτας, ἀλλ' αὕτη ἀπεβίβασεν ἀμέσως τοὺς ὁμήρους τοὺς ὁποίους ὠδήγησαν εἰς τὴν χώραν.

λ) Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ὁ ἐπὶ τῶν ναυτικῶν Ὑπουργός, Φραγκίσκος Βουλγαρης ἐπεβιδάσθῃ ἐντὸς τῆς Γαλλικῆς Φρεγάτας διὰ νὰ μεταβῇ εἰς Ἀστρος μετὰ τοῦ Φιλλέληνος Γάλλου Ἰορδάνου, διωρισμένου ἀπὸ τὸ κοινὸν τῆς Ὑδρας νὰ μεταβῇ εἰς τὴν Κυβέρνησιν διὰ νὰ μάθῃ ἐὰν τὰ χρήματα ἦσαν ἔτοιμα. Ἡ Γαλλικὴ αὕτη μοῖρα ἠγκυροβόλησε τὸ ἑσπέρας πρὸς τὸ δυτικὸν τοῦ πορθμοῦ τῶν Πετσῶν ἄκρον, διαμείνας αἰὼς τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν. Ὁ Γάλλος πλοίαρχος ἔστειλεν ἕνα τῶν ἀξιωματικῶν του πρὸς τὸν Καπετὰν Πασᾶ διὰ νὰ τὸν χαιρετήσῃ κατὰ τὸ σύνηθες, καὶ εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν νὰ εἰσακουσθῇ περὶ τοῦ διὰ κανονίων χαιρετισμοῦ· μὲ τὴν αὐτὴν ἐφορκίδα ἔστειλεν πρὸς τὸν Πασᾶν ἕνα μαῦρον Τούρκον, ὅστις ἔφυγε διὰ νυκτὸς ἀπὸ τὸν λιμένα τῆς Ὑδρας μὲ μίαν ἐφορκίδα ἐνὸς πλοίου, εἰς τὸ ὅποιον ἦτον ἀπὸ καιρὸν διωρισμένος νὰ φυλάττῃ, καὶ ἦλθεν ἐπὶ τῆς Φρεγάτας, ἐνῶ αὕτη ἵστατο ἔμπροσθεν τῆς Ὑδρας, ὠφελοῦμενος ἀπὸ τὴν νύκτα ἕξ οὗτος ἀπὸ πολὺν καιρὸν εἰς Ὑδραν, καὶ ἐγνώριζεν ὅλα τὰ διὰ τὸ καύσιμον τοῦ Τουρκικοῦ ληφθέντα μέτρα, τὰ ὁποῖα δὲν ἔλλειψε νὰ τὰ κοινώσῃ εἰς τὸν Πασᾶν. Μετὰ τὸν

χαιρετισμόν ἢ αὐτὴ μοῖρα ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον τῆς διὰ τὸ Ἄστρος ὅπου καὶ ἀγκυροβόλῃσε πρὶν τῆς νυκτός.

μ) Ἐντὸς τοῦ συλληφθέντος Αὐστριακοῦ πλοίου ἦτον ἀξιωματικὸς Τοῦρκος μετὰ τοῦ ὑπηρετοῦ του, φέρων ἐπιστολὰς πρὸς τοὺς Ναυπλιώτας· αἱ ἐπιστολαὶ αὗται ἀναγνωσθεῖσαι διελάμβαναν, ὅτι ὁ στόλος τῶν ναυμαχί-
σας κατεδύθησαν ἐξ καὶ ἐπυρπόλησε δύο Ἑλληνικὰ πλοῖα· καὶ ὅτι διὰ τὸ ἀθάνατος τῶν ὑδάτων, δὲν ἐδύνατο ὁ αὐτὸς νὰ πλησιάσῃ εἰς τὸ Ναύ-
πليون.

ν) Τὴν αὐτὴν ἡμέραν πέμψας ὁ Μιαούλης τὸν ὁποῖον προέστειλε πλοίαρχον εἰς ἀπάντησιν τῆς Γαλλικῆς μοίρας, ἀνήγγειλεν εἰς τὸν διευ-
θυντὴν αὐτῆς, ὅτι τὰ χρήματα ἦλθαν εἰς Ὑδραν τὴν αὐτὴν τῆς ἐντεῦθεν ἀναχωρήσεως του ἡμέραν τῆς 14 Σεπτεμβρίου, τὸν ἐμετρήθησαν τὰ
χρήματα.

ξ) Ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν ὁ Βυζαντινὸς στόλος, ἡτοιμάζετο νὰ ἐκπλεύσῃ περὶ τὴν ἄνοιξιν κατὰ τῶν Ψαρῶν, ἀποφασίσας ὁ Σουλτά-
νος, ὡς ἐλέγετο, ν' ἀφανίσῃ τὴν νῆσον αὐτὴν. Ἐλέγετο πρὸς τούτοις, ὅτι ὁ αὐτὸς ἐπρόσταξε νὰ φέρουν ἔμπροσθέν του θαλάσσιον χάρτην, καὶ
νὰ τὸν δείξουν τὰ Ψαρά, ἀλλ' ἰδὼν αὐτὸς μίαν κοκκίδα νὰ ταράσῃ τό-
σον τὴν ἀνίκητον δύναμίν του, τὴν ἐξάλειψε μὲ τὸν ὄνυχά του, λέγων ὅς
χαθῇ ἀπὸ τὸν κόσμον ἡ νῆσος αὕτη· τὸ αὐτὸ εἶπεν, ἔλεγον καὶ διὰ
τὰς ἄλλας νήσους, ἀλλὰ διὰ τὰ Ψαρά φαίνεται ὅτι ὠργίσθη περισσύτε-
ρον, πῶς τοσαύτη κοκκίς, σμικρότατον μέρος, τὸν ἔκαυσεν ἐσχάτως ἐν
δίκροτον.

ο) Τὸ Μεσολόγγιον κατὰ ἀρχὰς τῆς πολιορκίας του δὲν εἶχε
περισσότερον τῶν τετρακοσίων μαχίμων ἀνδρῶν, οἵτινες ἀντεῖχαν
εἰς τοῦ ἐχθρικοῦ στρατεύματος τὴν προσβολήν· ἀλλ' οἱ ἐχθροὶ εἶτε
διὰ τὴν ἀνοησίαν των εἶτε διὰ τὴν ἀτολίαν των, δὲν ᾔθελον νὰ
δοκιμάσωσι κάμμίαν κατ' ἀρχὰς ἔφοδον· μὴ θέλοντες ἢ μὴ
τολμῶντες νὰ μεταχειρισθῶσιν εὐθὺς τὴν βίαν, προσέφυγαν εἰς τὴν
ἀπάτην· διὸ ἄλλοτε μὲ ὑποσχέσεις, καὶ ἄλλοτε μὲ ἀπειλὰς ἐπρο-
σπάθουν νὰ καθυποτάξουν τὴν πόλιν· ἀλλ' ἰδόντες τὸ ἀμετάθετον τῶν
πολιορκουμένων, οἵτινες ἔκριναν ἔργον ἔνδοξον ν' ἀποθάνωσι μᾶλλον
παρὰ νὰ ὑποδουλωθῶσι πάλιν εἰς τοὺς Τούρκους, ἠναγκάσθησαν νὰ ἐ-
πιχειρήσωσι κατὰ τὴν 25 Δεκεμβρίου τὴν ἔφοδον. Μίαν ὥραν πρὶν τῆς
ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου ἤρχισεν αὐτὴ μὲ τόσῃν ὀρμῇ καὶ μὲ τοιοῦτον πεί-
σμα, ὥστε ἡ μάχη κατήντησε νὰ γίνεταί συστάδην· δις καὶ τρίς ἐπλη-
σίασαν οἱ Τοῦρκοι εἰς τὸ περιτάφρωμα, φέροντες μεθ' ἑαυτῶν πρὸς ἀ-
νάστασιν κλίμακας, καὶ τασάκας ἀπεκρούσθησαν ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας· τρεῖς

περίπου ὥρας διήρκεσεν ἡ μάχη, καὶ καθόλον αὐτὸ τὸ διάστημα δὲν ἦτο παρὰ συνέχεια προσβολημάτων τουφεκίων καὶ κανονίων, αἱ κραυγαί, τὰ παιανίσματα ἀντήχουν πανταχόθεν, καὶ ἐγέμιζαν τὸ περιέχον ὄλον· τέλος πάντων ἡ τύχη ἔκλινε πρὸς τὸ μέρος τῶν Ἑλλήνων τὴν πλάστιγγά της, καὶ ἐκυρίευσαν δώδεκα ἐχθρικὰς σημαίας, φονεύσαντες ὑπὲρ τοὺς πεντακασίους ἐχθρούς. Τοιοῦτον τέλος ἔλαβεν ἡ μάχη αὕτη, ἀξία νὰ καταχωρηθῇ τῷ ὄντι εἰς τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος τὰ χρονικά, καὶ διὰ τὴν λαμπρότητά της, καὶ διὰ τὰ εὐτυχῆ αὐτῆς ἀποτελέσματα, ἀποφασίσασα καὶ τῆς Δυτικῆς καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος τὴν τύχην, καὶ προασφαλίσασα τὴν Πελοπόννησον· αὐτὴν ἀπὸ πᾶσαν τῶν Ἀλβανῶν ἀκόλουθον ἐπιδρομὴν. Μετὰ δὲ τὴν ὁποίαν ἐδοκίμασαν οἱ ἐχθροὶ φθορὰν, ἐνόησαν ὅτι τοὺς ἦτο δύσκολον νὰ φθάσωσιν εἰς τὸν σκοπὸν τῶν, καὶ δὲν ἐμελέτουν παρὰ πῶς νὰ διασωθῶσιν, ἀφ' οὗ ἔμαθαν ὅτι οἱ κάτοικοι τοῦ Βάλτου ἀπεστάτησαν, καὶ οἱ Ξηρομερίται εἰς διάφορα μικρὰ ἐνωμένοι σώματα, συνήρχοντο ἐξακολουθοῦντες τὸν μικρὸν πόλεμον· μαθόντες τελευταῖον τὴν εἰς τὸ Ξηρόμερον γινομένην ἀπόδοσιν χιλίων περίπου ἐκ Μεσολογγίου ἐξελθόντων στρατιωτῶν ὑπὸ τὴν ὁδήγιαν τοῦ Π. Μαυρομιχάλη, καὶ τὴν ἐμφάνησιν τῶν ἐξ Ἑλληνικῶν πλοίων εἰς τὰ παράλια ἐκείνων τῶν μερῶν, καὶ φοβούμενοι νὰ χρονοτρίψωσιν ἔτι διὰ νὰ μὴν εὕρωσι καὶ τὰς παρόδους τοῦ Ξηρομέρου κεκλεισμένας, δι' ὧν μόνον ἤλπιζαν νὰ διασωθῶσιν, ἀπεφάσισαν τὴν 31 Δεκεμβρίου ὥραν ἐδδόμην τῆς νυκτός τὴν φυγὴν τῶν αὐτῇ ὑπῆρξε τόσον θιαία καὶ ἐξαφνική, ὥστε ὅλα τὰ κανόνιά των μεγάλα καὶ μικρὰ, τὸν ἀριθμὸν δέκα, μορτάρια, τροφὰς καὶ πολεμικὰ ἐφόδια, σὰς σκηνας, τραπέζας καὶ τὴν λοιπὴν Ἀσιατικὴν πομπήν, τὰ ἄφησαν χωρὶς ἅν νὰ συλλογισθῶσι περὶ αὐτῶν, διὰ νὰ ἐμποροῦν νὰ φεύγωσι. Περὶ τὴν δεκάτην ὥραν τῆς νυκτός σημεῖα τινὰ ἔκαμαν τοὺς Ἕλληνας νὰ ὑποπτεύσουσι τῶν ἐχθρῶν τὴν φυγὴν, καὶ ἐξελθόντες κατέλαβαν ὀλίγους αὐτῶν, εὐρισκομένους ἀκόμη εἰς τὸ στρατόπεδον, ἐξ ὧν τοὺς μὲν κατέκοψαν, τοὺς δὲ συνέλαβαν· ἐκ τῶν τελευταίων ἔμαθαν, ὅτι οἱ Πασάδες διευθύνοντο εἰς Βραχῶρι, ὁ μὲν Ὁμέρ Πασᾶς διὰ τῆς Κλεισούρας, ὁ δὲ Ρασῆ Μεχμέτ Πασᾶς διὰ τοῦ Κερασόδου· σώματα τινὰ κατεδίωξαν τοὺς Τούρκους μέχρι Κερασόδου, καὶ ἐφόνευσαν ἱκανοὺς καὶ ἄλλα μέχρι Κλεισούρας καὶ ἐκράτησαν ἐν τῆς πεδιάδος κανόνιον, τὸ μόνον ὁποῦ ὁ ἐχθρὸς ἐδυνήθη νὰ λάβῃ μαζῇ του· τρίτον Ἑλληνικὸν σῶμα ἐπροχώρησε μέχρι τοῦ Μπουχουρίου καὶ Γαλατᾶ, ὅπου ἦσαν τὰ Νοσοκομεῖα, καὶ μέρος τῶν ἀποσκευῶν τῶν ἐχθρῶν, ἀλλὰ τοὺς μὲν ἀσθενεῖς εἶχε μεταφέρει ὁ ἐχθρὸς πρὸ μιᾶς ἡμέρας· κατέλιπε δὲ τὰς ἀποσκευὰς ἐκεῖ, δύο κανόνια καὶ ἑν

μορτάριον· ἐκ τῶν συλληφθέντων Τούρκων ἐπληροφορήθησαν ὡσαύτως ὅτι κατὰ τὴν μάχην τῆς 25 Δεκεμβρίου ἐφονεύθησαν ἐκ τῶν ἰδίων καὶ ἐπληγώθησαν ὑπὲρ τῶν ὀκτακοσίων.

π) Ἡ χήρα τοῦ πρώην Φρουράρχου Παλαμηδίου, ὑποπευομένη, ὅτι ἡ γνώμη τοῦ Πασᾶ ἦτο νὰ περάσῃ ἐκεῖ, καὶ τὴν πόλιν δι' ὑπονόμου ν' ανατρέψῃ, ἀπεφάσισε νὰ παραδώσῃ εἰς τοὺς Ἑλληνας τὸ Παλαμήδι· ἀλλ' ἰδοῦσα ὅτι δὲν τῆς ἦτο δυνατόν νὰ τὸ κατορθώσῃ μόνη της, ἐκοί- νωσε τὸν σκοπὸν της εἰς δύο Ἀλβανούς, οἵτινες ἐπιτυχόντες ἀσέληνον καὶ βροχερὰν νύκτα, ἐκατέβησαν διὰ σχοινίου τὸ πείχος, καὶ εἰσῆλθαν κατευθεῖαν εἰς τοῦ Σταΐκου τὴν σκηνὴν, ὅστις ἀναγκασμένος ἀπὸ τοὺς συντρόφους του, καὶ μάλιστα ἀπὸ ἑνα ἱερωμένον Ἀρχιμανδρίτην, ὀνομαζόμενον Διονύσιον ἐξ Ἀβύδου (Τσανὰκ καλεσὶ), τοὺς ὠδήγησεν εἰς αὐτὸ τὸ τολμηρότατον ἔργον, φέρων, μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸν ἑνα Ἀλβανὸν ὡς ὀδηγόν.

ρ) Δύο μόνον Πασάδες ἔμειναν αἰχμάλωτοι μ' ὀλίγους ἀνθρώπους των εὑρέθησαν ἐντὸς τοῦ Φρουρίου τούτου ὑπὲρ τὰ τριακόσια διαφόρου μεγέθους ὀρειχάλκινα κανόνια· σφαῖραι εἰς πλῆθος μίγιστον καὶ ὑπὲρ τὰ χίλια καντάρια κόνις πυρίτιδος· τουφέκια καὶ ἄλλα λιανὰ ὄπλα ὀλίγα, καθὼς χρήματα καὶ ἄλλα πράγματα· οἰκίας πολλὰς καὶ τὰ περισσότερα τῶν κανονίων κρεβάτια ἐχάλασαν ἀφ' ἑαυτῶν οἱ Τούρκοι, μὴ ἔχοντες ἄλλα νὰ καίουν ξύλα καθὼς ἀκόμη πολλὰ αὐτῶν ῥοῦχα, ὅσα μάλιστα ἐπῆραν δύο φορεῖς ἀπὸ τὸ Ἄργος, διὰ νὰ μὴ τὰ ἴδωσιν οἱ Ἑλληνες. Περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ πολέμου οἱ τοῦ Ναυπλίου Τούρκοι ἠριθμοῦντο ὡς ἐπτά χιλιάδες ψυχαί, ἀλλ' ἀπ' αὐτοὺς εἰς τὰς διαφόρους μάχας καὶ ἐκ τῆς πείνης ἀπέθαναν οἱ περισσότεροι, καὶ δὲν εἶχαν ἔως τότε μείνειν περισσότεροι τῶν δύο χιλιάδων καὶ ἑκατὸν, καταντήσαντες ἐπὶ τέλους νὰ τρώγονται ἀναμεταξύ των. Οἱ Τούρκοι οὗτοι ἐφάνησαν θυμαστοὶ διὰ τὴν καρτερίαν των, ἀλλ' ὅχι καὶ ἀνδρείοι· καθότι ἐδύναντο μὲ τὴν σπάθην νὰ ἐφορμήσωσιν ἀνελπίστως, καὶ ν' ἀνοίξουν δρόμον εἰς τὴν Κόρινθον, φέροντες ἐν τῇ μέσῳ τὰς οἰκογενείας των.

σ) Ἡ Ἀγγλικὴ φρεγάτα ἔφθασε νὰ πάρῃ ὑπὲρ τὰς τριακοσίας ψυχάς.

τ) Σιμὰ τῶν ἐπιβιβασθέντων ἐντὸς τοῦ πλοίου τοῦ Μιαούλη Τούρκων ἦτο καὶ ὁ κυριώτερος τοῦ Ναυπλίου κάτοικος ὁ Μεχμέτης τοῦ Σερίφη, ὅστις ἔκαμε τὰς πρώτας μὲ τοὺς Ἑλληνας συνθήκας. Οὗτος εἶχε πρότερον μ' ὅλους τοὺς Ὑδραίους φιλίαν, καὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ πολέμου διέσωσεν ὅλας τὰς χρηστιανικὰς οἰκογενείας ἀπὸ τὸν θάνατον· διὰ ταῦτα ὁ Μιαούλης τὸν ἐπεριποιεῖτο· ἐφοβεῖτο μὴ τὸν ἐθανάτωνεν ὁ Σουλτάνος πρὸς παρὰδειγμα τῶν ἄλλων φρουρίων, ὡς ἤθελε γὰρ τὸν ἀποκεφαλίσῃ.

Δράμαλης, ὅτε εἰσέβαλεν εἰς τὸ Ἄργος ἐπὶ προφάσει, ὅτι χωρὶς αἰτίας ἔκαμε συνθήκας μετὰ τῶν Ἑλλήνων, κ' ἔδωκαν αὐτῶν τῆς πίστεως ὁμήρους· καὶ ἐπειδὴ ὁ Δράμαλης ἐχθρεύετο τὸν Ἀλήμπεην, τοῦ ὁποῖου ὁ υἱὸς ἦτον εἰς τοὺς ὁμήρους, ἐσκόπευε νὰ θανατώσῃ τοὺς ἐν τῷ Ναυπλίῳ σημαντικούς Ἕλληνας, διὰ νὰ θανατώσουν καὶ οὗτοι τοὺς τῶν Τουρκῶν ὁμήρους, καὶ μεθ' ἑαυτῶν τὸν υἱὸν τοῦ Ἀλήμπεη, καθ' ὃν καιρὸν ἀπεφάσισε νὰ περάσῃ μετὰ στρατεύματά του ὅλα εἰς Κόρινθον· ἐκτὸς τούτου ἦτο καὶ νέος τις, Σελήμ ἐφέντης ὀνομαζόμενος, ἐκ τῶν πλουσιωτέρων τῆς Πελοποννήσου κτηματιῶν, συγγενῆς τοῦ Κιαμήμπεη.

υ) Ὁ Σελήμ Πατᾶς κατεστράφη εἰς Θερμοπύλας καὶ ἠναγκάσθη νὰ ὀπισθοδρομήσῃ εἰς Λάρισσαν. Εἰς δὲ τὴν Δυτ. Ἑλλάδα ἐξολοθρεύθησαν ἱκαναὶ Τουρκαλβανῶν χιλιάδες εἰς τὴν μάχην κατὰ τοῦ Μουσταφᾶ Πασᾶ τῆς Σκόδρας ἐν Καρπεννησίῳ, συγκροτιθεῖσαν ἀπὸ τὸν ἀείμνηστον Μάρκον Βότσαρην, ὅστις ἐφορμήσας διὰ νυκτὸς εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ ἐχθροῦ ἀρχηγοῦ τῶν στρατευμάτων διὰ νὰ τὸν φονεύσῃ, ἐπληγώθη θανάσιμως, καὶ ἔπεσεν ἐνδόξως μετὰ μεγάλην τῶν ἐχθρῶν θραῦσιν, οἵτινες τελευταῖον ἐτράπησαν εἰς φυγὴν, καταδιωκόμενοι ἀπὸ τοὺς λοιποὺς ἀρχηγούς Καραϊσκάκην καὶ λοιπῶν μέχρι τῆς Βονίτσης.

φ) Ὁ ἀρχηγὸς τῆς Πετωτικῆς μοίρας, Νικόλαος Δ. Ἰω. Λαζάρου, μὴ δυνηθεὶς, καθόσον ἐπροσπάθησε, νὰ εἰρηνεύσῃ τοὺς ναύτας αὐτῆς διὰ μίαν ταραχὴν, συμβᾶσαν μεταξὺ τῶν ναυτῶν τῆς Ὑδραϊκῆς μοίρας ἐν Σκιαθῷ, ἠναγκάσθη νὰ ἀναχωρήσῃ εἰς τὰ ἴδια.

χ) Ἀπαλογούμενοι οἱ Σκιαθῖται περὶ τῆς ὑποταγῆς των εἰς τὸν ἐχθρὸν, ἐπρόβαλαν ὡς αἰτίαν τοῦ κινήματος των τούτου τὰ δεινὰ, τὰ ὁποῖα ἔπασχαν ἐκ τῶν ἐπὶ τῆς νήσου των παρεπιδημούντων στρατιωτῶν Λιάπιδων καὶ ἐζήτουν νὰ τοῖς συγχωρηθῇ τοῖς ἐσυγχωρήθη τὸ ἀτόπημα. καὶ ἐλήφθη φροντίς περὶ τῆς διορθώσεώς των, διορίσαντες αὐτῶν δύο διοικητάς, ἓνα ἐξ ἐκάστης νήσου, Ὑδρας καὶ Ψαρῶν, τοὺς ὁποῖους ἐφοδίασαν μὲ φρονίμους καὶ εὐαρμόστους εἰς τὴν περίστασιν ὁδηγίας, διὰ νὰ τοὺς διοικοῦν μέχρι διαταγῆς τῆς διοικητικῆς, τὸν δὲ διοικητὴν Τοῦρκον, ἀπέστειλαν ἐλεύθερον εἰς Κωνσταντινούπολιν.

ψ) Διαβαίνων πρὸς τὸ βόρειον τῆς αὐτῆς νήσου ὁ ἐχθρικός στόλος, ἀπέστειλε δύο Σκιαθίτας μὲ γράμματα τοῦ Καπετὰν Πασᾶ, καὶ τῶν εἰς τὸν στόλον διαμενόντων προεστώτων τινῶν τῆς νήσου ἀπὸ τὴν ἡμέραν τῆς εἰς τὸν ἐχθρὸν ὑποταγῆς των, δι' ὧν ἐσυμβούλευαν τοὺς κατοίκους νὰ μείνωσιν πιστοὶ ὑπήκοοι (βαγιάδες), διὰ νὰ λάβωσιν ἀπὸ τὸν Βασιλέα ὑπόληψιν, καὶ νὰ γράφουν ὅσον τάχος εἰς τοὺς Σκοπελίτας διὰ

ὁμοταγῆς
ἐν ἑαυτοῦ

Λιάπιδων

νὰ ὁμοιοπράξωσι, καθότι ἢ μετὰ ταῦτα τῆς ὑποταγῆς των ἀναβολῇ, ἤθε-
λεν εἶναι ἀσύμφορος.

ω) Μόνος καὶ ποιος Καπετὰν Μάρκος ὀνομαζόμενος, ἐπρόκρινε ν' ἀ-
ποθάνῃ ὑπὲρ τῆς πατρίδος του μὲ τὰ ὅπλα ἐπὶ χεῖρας. Οὗτος ἔχων
μεθ' ἑαυτοῦ τινὰς τῶν κατοίκων τοῦ κατ' ἀνατολὰς τῆς αὐτῆς νήσου
κειμένου χωρίου, ἐπολέμητε γενναίως τέσσαρας ὥρας ἐνκντίον δύο χι-
λιάδων Τούρκων, θανατώσας ὑπὲρ τοὺς τριάκοντα αὐτῶν. Ἐν τούτοις οἱ
Τοῦρκοι ὀρμήσαντες κατ' αὐτοῦ, τὸν συνέλαβαν, καὶ μὲ δεμένους χεῖρας
τὸν ἔφεραν εἰς τὸν Μπέην, ἀλλ' αἰσθανόμενος ὅτι δὲν ἦτο καλὰ δεμένος
λύεται ἐν τῷ ἄμα, καὶ ἀρπάζων τὴν μάχαιραν ἐνὸς τῶν φυλάκων, ἐ-
φόνευσε τρεῖς, ὀρμήσαντες δὲ πολλοὶ ἄλλοι κατ' αὐτοῦ Τοῦρκοι, τὸν ἐ-
θανάτωσαν μεληδόν.

αα) Κατὰ τὴν 31 Ἰουλίου, καθ' ἣν ἡμέραν ἱκανὰ πλοιάρια παντὸς
εἴδους καὶ διαφόρου μεγέθους, συνοδευόμενα ἀπὸ πολεμικὰ τοῦ Σουλτα-
νικοῦ στόλου πλοῖα, μετεβίβαζαν Τουρκικὰ στρατεύματα ἐκ τῆς Ἀσίας
εἰς Σάμον, ἔφθασεν ἐκεῖ ἡ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Γ. Σοχτούρη Ὑδραϊκὴ
μοῖρα, καὶ ναυμαχίασα, κατεδίωξεν ἐν ἀκαρεῖ τὰ πολεμικὰ πρὸς τοὺς
αἰγιαλοὺς τῆς Ἀσίας, καταστρέψασα ὑπὲρ τὰ τριάντα μεταβιβάζοντα
στρατεύματα πλοιάρια, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἀπωλέσθησαν οἱ περισσότεροι
τῶν ἐπιβιβασθέντων Τοῦρκοι. Ἡ αὐτὴ μοῖρα, ἐνωθεῖσα μετ' ὀλίγον
μετὰ τῆς Ψαριανῆς καὶ Πετσωτικῆς, τῆς μὲν διαικουμένης ἀπὸ τὸν
Νικόλαον Ἀποστόλην, τῆς δὲ ἀπὸ τὸν Γεώργιον Κοσανδροῦτσον, συνε-
κρότησε κρατεράν ναυμαχίαν καθ' ὅλου τοῦ Σουλτανικοῦ στόλου τὴν Ὡ
Αὐγούστου πλησίον τῆς Σάμου, εἰς τὴν ὁποίαν νικηθεὶς ὁ ἐχθρικός στό-
λος ἐτράπη εἰς φυγὴν, ἀπωλέτας μίαν φρεγάταν τῆς γραμμῆς ἐμπρησθεῖ-
σαν ἀπὸ τὸν Κωνσταντῖνον Κανάρην, μίαν κορβέτταν ἀπὸ τὸν Δημή-
τριον Ῥαφαήλ, ἐν ὁρίκιον ἐμπρησθὲν ἀπὸ τὸν Γεώργιον Βατικιώτην, καὶ
ἱκανὸν ἀριθμὸν Τούρκων, τῶν μὲν πνιγέντων, τῶν δὲ κατασφαγέντων διὰ
τῶν Ἑλληνικῶν λέμβων. Τὰ δὲ στρατεύματά του, συναθροισθέντα ὑπὲρ
τὰς δώδεκα χιλιάδας τὸν ἀριθμὸν εἰς τὰ παράλια τῆς Ἀσίας διὰ νὰ με-
ταβοῦν εἰς τὴν Σάμον, διεσκορπίσθησαν, καὶ τοιοῦτοτρόπως ἐματαιώθη
ὅλως διόλου τὸ κατὰ τῆς Σάμου σχέδιον τοῦ Οὐστέρῆφ Μεχμέτ Πασᾶ,
ὅστις ἠναγκάσθη ἐκ τούτου νὰ διευθυνθῇ εἰς Ἀλικαρνασσὸν διὰ νὰ ἐνωθῇ
μετὰ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στόλου.

the first of these, which is the most common, is the

second of these, which is the most common, is the

third of these, which is the most common, is the

fourth of these, which is the most common, is the

W

